A black and white photograph showing several fire hoses and their couplings. The hoses are arranged in a way that creates a sense of depth, with one coupling in sharp focus in the foreground and others receding into the background. The lighting is dramatic, highlighting the textures of the hoses and the metallic surfaces of the couplings.

*Uraajakäyttöisen modernin
rakennuskannan uusiokäyttö
pohjoismaiden kirkonkylissä*

Case - kohteena Kangasniemen paloasema

"Kangasniemi, Snellmanin päivänä 1986"

On keskustassa ihmistä monta
hyviä kaikki, niinkuin ihmiset,
savolaisia tai savolaisia,
Otto ja pohjalainen
ja joku Aaro, joka vie hauet puuhun
ja myyrät tulevat valmiiksi runon pässinlihaksi
joka tirkistelee alttarille
niinkuin paloaseman torni, kansa vastaan kirkkoa
ja sen tornia jonka nimi on korkein valtio
ei tästä maailmasta,
niinkuin ei tämä kaupunkikaan, pueblo,
jossa Puulaveden aavikon keskelle nostetulla pöydällä
ja pöytävuorella, virralla ja niemellä
elää hiljainen, naurava ja hassuhattuinen kansa
toivoa, uskoa ja rakkautta,
mutta suurin on kuitenkin paloaseman torni....
.... kohta taas kaukana poissa, tuolla,
katso on kaupunki,
Sucúa, Guayaquil
ja Kangasniemi.

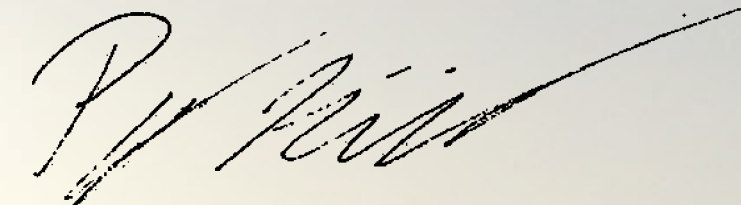
-Jöns Carlson: Runoja Kangasniemeltä

Vajaakäyttöisen modernin rakennuskannan uusiokäyttö pohjoismaiden kirkonkylissä

Case-kohteena Kangasniemen paloasema

Diplomityö - Oulun Yliopisto - Arkkitehtuurin Osasto

Pääohjaaja: Anu Soikkeli

Tekijä: Pyry Kuismin - Oulussa 13.05.2019

Abstract

In the first part of my diploma thesis I studied several buildings in the Nordic countries where an adaptive reuse project has been successfully completed in a small parish. We lack tangible examples of successful adaptive reuse projects where the subjects have been modern buildings in rural and lesser populated towns. In my thesis, I have studied altogether four examples in Finland and Sweden of which I examined their starting situations, the buildings' current states and the problems the projects faced during their respective adaptive reuse processes. At the end of each example, I composed some thoughts on how to utilize the positive and negative factors of each project into other possible reuse projects in Finland. All the example buildings are built between 1960-80 and are located in parishes with populations of less than 6000 people. I chose to study different types of buildings which have been reused with different budgets and in differing circumstances.

In the second part of the diploma thesis I produced an adaptive reuse plan for the Kangasniemi fire station as a case study and to possibly implement some positive aspects of the aforementioned projects. As the fire stations current spaces grow more cramped by each passing day, due to growing equipment and safety demands, the activity has to sooner or later change location and the fire station needs to find a new function for itself. The new proposed function needs to take into consideration the opportunities and restrictions that the building's historic layering offer, the future plans of Kangasniemi and a profitable function that takes into consideration the location and it's demographics. The proposal also needed to take into consideration the surrounding areas around the fire station and provide improvements. I laid the groundwork for my proposal by shortly studying both the history of fire stations in Finland and the history of Kangasniemi. I also studied other fire stations in Finland which now serve a new function after successful reuse adaptations.

To support my proposal, I created drawings of the current situation of the Kangasniemi fire station, as well as mapping out the layers of the different building phases which I utilized to create the drawings for the new proposal. I divided the multiple spaced station into different parts, that could provide services for the local people in the form of a multi-purpose event center. That way one or several entrepreneurs could run their own businesses in the same building and benefit from each other's successes. At the same time, the building would work in a symbiotic relationship with the neighbouring square and the other services provided by the town. The proposed functions are all needed in Kangasniemi, and have all been suggested to me by locals through a public social media forum. The solutions take into account the ageing demographic and the fluctuating population between the summer and winter times, but also make a solid attempt to bring some new vitality to the heart of Kangasniemi.

The diploma thesis is part of a project by the regional council of Southern Savonia labeled "Välineitä taajamien elinvoimaisuuteen ja uusiutumiseen". The project has been executed in co-operation with the regional council of Finland Proper and has gained funding from the ministry of environment.

Key words: *adaptive reuse, renovation, parish, fire station, multi-purpose center*

Tiivistelmä

Tutkin diplomityöni ensimmäisessä vaiheessa esimerkkikohteita pohjoismaisilta kirkonkyliltä, joissa modernin rakennuksen käyttötarkoitusta on onnistuneesti muutettu. Meiltä puuttuu käytännön ratkaisuja siitä, kuinka modernia rakennuskantaa pienissä kirkonkylissä voisi hyödyntää kannattavasti. Otin diplomityössäni tutinnan alle yhteensä neljä kohdetta Suomesta ja Ruotsista, joista selvitin alkutilanteen, nykytilanteen ja käyttötarkoituksen muutoksen tuomat haasteet. Lopuksi kokosin yhteen päätelmiä siitä, kuinka näiden kohteiden onnistumisista ja virheistä voidaan oppia ja soveltaa muihin käyttötarkoituksen muutoksiin Suomessa. Kohteet ovat kaikki 1960-80-luvulta ja sijoittuvat alle 6000 hengen kuntiin. Valitsin tutinnan kohteiksi erilaisia rakennustyyppejä, joiden käyttötarkoitusta on muutettu eri budjetein ja erilaisissa olosuhteissa.

Diplomityön toisessa vaiheessa tein case-kohteena uusiokäyttösuunnitelman Kangasniemen paloasemasta, jonka tulevaisuuden käyttötarkoitus tulleen ratkaisemaan tulevana vuosina. Tilojen muuttuessa yhä ahtaammaksi uuden kaluston myötä ja palotoiminnan kehittyessä on palo- ja pelastustoiminnan vaihdettava sijaintia, jolloin rakennukselle tulee etsiä uusi käyttötarkoitus. Ehdotuksessa tuli ottaa huomioon muun muassa historiallisen ja monivaiheisen rakennuksen tuomat mahdollisuudet ja rajoitteet, Kangasniemen kunnan tulevaisuuden tavoitteet sekä kannattava liiketoimintamuoto huomioiden kunnan demografian ja sijainnin. Lisäksi ehdotuksessa tuli huomioida rantatorin ympäristö ja antaa ympäröivälle torille kehitysehdotuksia. Pohjustin ehdotustani tutkimalla lyhyesti paloasemien ja Kangasniemen historiaa, sekä käymällä läpi muita käyttötarkoituksen muutoksen läpikäyneitä paloasemia Suomessa.

Laadin muutostöiden avuksi Kangasniemen paloasemasta ajantasapiirustukset sekä säilyneisyyskartoituksen rakennuksen eri vaiheista, joita hyödyntämällä toteutin muutospiiirustukset rakennukselle. Rajasin suunnitelmassani runsastilaisen rakennuksen osiin, jotka yhdessä pystyvät tarjoamaan muuntautuvia palveluita monitoimirakennuksen muodossa. Joko yksi tai useampi yrittäjä voi toimia samanaikaisesti rakennuksessa ja hyötyä toisistaan. Samalla rakennus toimisi symbioosissa rantatorin ja kunnan muiden palveluiden kanssa. Ehdotetut palvelut ovat sellaisia, jotka puuttuvat kunnasta, ja joille on kuntalaisille teetetyn kyselyn mukaan myös selkeää tarvetta. Ratkaisut huomioivat kunnan ikääntyneemmän demografian ja talvikauden hiljaiselon, mutta pyrkivät myös tuomaan kirkonkylän sydämeen uutta elinvoimaa.

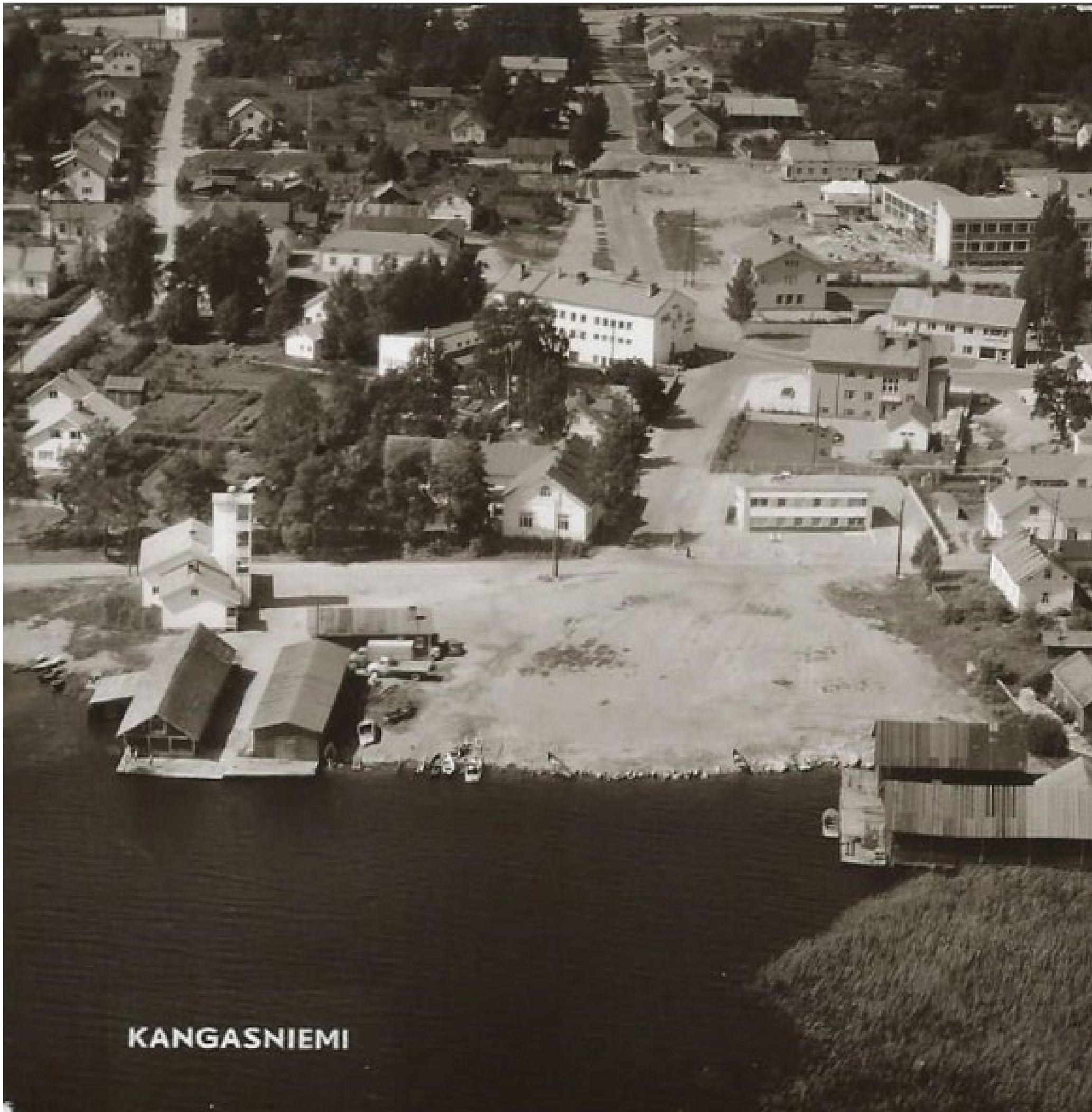
Diplomityö on osa Etelä-Savon maakuntaliiton "Välineitä taajamien elinvoimaisuuteen ja uusiutumiseen"-hanketta. Hanke on toteutettu yhteistyössä Varsinais-Suomen liiton kanssa ja se on saanut rahoitusta Ympäristöministeriöltä.

Avainsanat: *käyttötarkoituksen muutos, korjausrakentaminen, kirkonkylä, paloasema, monitoimirakennus*

Sisällysluettelo

Abstract	6
Tiivistelmä	7
Sisällysluettelo	8
1. Johdanto	11
 OSA 1 - Vajaakäyttöisen modernin rakennuskannan uusiokäyttö	
 2. Suomen Kirkonkylien Nykytilanne	15
3. Miksi uusiokäyttöä?	17
4. Tutkittavista kohteista	19
5. Torsby Finnskogcentrum	21
5.1. Lähtötilanne	23
5.2. Muutosprosessi	27
5.3. Nykytilanne	31
5.4. Päätelmät	35
6. Pyroll Areena, Pyhtää	36
6.1. Lähtötilanne	39
6.2. Muutosprosessi	43
6.3. Nykytilanne	47
6.4. Päätelmät	49
7. Wanhat Wehkeet, Karstula	50
7.1. Lähtötilanne	53
7.2. Muutosprosessi	57
7.3. Nykytilanne	61
7.4. Päätelmät	63
8. Pohjan Vanha Kunnantalo, Raasepori	64
8.1. Lähtötilanne	67
8.2. Muutosprosessi	71
8.3. Nykytilanne	75
8.4. Päätelmät	77

OSA 2 - Case- kohteena Kangasniemen paloasema	
 9. Suomalaisten paloasemien historiaa	81
10. 1900-luvulla rakennettujen paloasemien nykytilanne	83
10.1. Huittisten Vanha Paloasema	85
10.2. Nakkilan vanha paloasema	87
10.3. Nummen vanha paloasema	89
10.4. Naantalin Vanha Paloasema	91
11. Kangasniemi - Sodista nykypäivään	93
12. Kangasniemen paloaseman synty	101
12.1. Vuosien 1964-65 laajennos	105
12.2. Vuosien 1986-87 laajennos	109
13. Rantatori	115
14. Kangasniemen paloaseman nykytilanne	119
14.1. Kuntoarvio	131
14.2. Arvottaminen	133
15. Uusiokäyttösuunnitelman lähtökohdat	135
15.1. Vaihtoehtoja toiminnalle	137
16. Tapahtumakeskus Hööki	143
16.1. Aluesuunnitelma	145
16.2. Ensimmäisen kerroksen muutokset	147
16.3. Toisen kerroksen muutokset	149
16.4. Leikkaukset ja Julkisivut	151
17. Loppusanat ja Kiitokset	161
18. Lähteet	162
18.1 Kuvalähteet	169

1. Johdanto

Pohjoismailla on edessään perustavanlaatuisen ongelma, jonka ratkaisu tulee löytää mahdollisimman nopeasti. Vaikka olemme pitkään eläneet väestönkasvun aikaa, on tilanne heijastunut päinvastaisesti kirkonkylissämme. Mitä kauemmin muuttotappiollinen tilanne jatkuu, sitä enemmän kadotamme kansamme arvokasta historiaa rakennuskannan muodossa. Rakennukset ovat aina olleet toimintamme aihioita ja niiden kadotessa katoavat samalla usein ainoat konkreettiset jäänteet vanhoista ajoista.

Kolme neljäsosaa rakennuskannastamme on syntynyt 1960-luvun jälkeen, ja suuri osa tästä sijoittuu kaupunkien ulkopuolelle pieniin kirkonkyliin, joiden tilanne on huomattavasti muuttunut vuosikymmeninä sotien jälkeen ja on edelleen muuttumassa muun muassa kuntaliitosten ja mahdollisten uusien sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistusten myötä. Väestön keskittyessä yhä enemmän kaupunkeihin Suomen kirkonkylät autioituvat ja nämä rakennukset uhkaavat jäädä tyhjilleen ja lopulta purettavaksi.

Olen joutunut seuraamaan vierestä kun sukuni kotikunnat Kaavi ja Kolari ovat vuosien saatossa kärsineet palveluiden heikentymisestä, väestön ikääntymisestä ja muuttotappiosta. Isoäitini talon viereinen kyläkauppa Kortteisessa oli yksi näistä rakkaista rakennuksista, joka muistutti minua lapsuuden kesistä Pohjois-Savossa. Kyläkauppa jaksoi sinnitellä paikallaan vuosikausia, kunnes joutui viimein sulkemaan ovensa vuonna 2017. Kyläkauppa oli Kaavilla lajinsa viimeinen.

Sotien jälkeisenä aikana kukoistaneiden kirkonkylien kultavuosista muistuttavien rakennuksien määrä putoaa vuosi vuodelta. Tarvitsemme käytännön ratkaisuja ja esimerkkejä, joiden avulla toimia näissä tilanteissa ja konteksteissa. Uusiokäytön kannalta esimerkit, joihin on helppo viitata, sijaitsevat usein suurten väestökeskittymien yhteydessä, joten ne eivät kamppaile samanlaisten ongelmien kanssa kuin esimerkiksi Kortteisen kyläkauppa.

Vaikka kyläkauppa on lopettanut, ei itse rakennus ole kadonnut mihinkään. Rakennus on säilynyt erinomaisessa kunnossa pitkän ja aktiivisen käytön jälkeen ja ottaa edelleen paikkansa kylän keskipisteenä. Rakennuksella on kaikki edellytykset säilyä arvokkaana muistona kylän historiasta, aivan kuten sadat muut rakennukset ympäri Suomea, jotka ovat kokeneet saman kohtalon. Mutta kuka uskaltaisi ottaa riskiä tällaisen rakennuksen pelastamisesta, jos meiltä ei löydy onnistuneita esimerkkejä siitä miten tämä tehdään?

Judossa taitava kamppailija voi kääntää suurenkin kokoeron vastustajaan omaksi hyödykseen. Heikkoudet ovat tällä tavoin judossa mahdollista kääntää voimavaraksi luovilla ratkaisuilla ja oikeaoppisella tekniikalla. Voisiko tällaista ajattelutapaa soveltaa nykyisten kirkonkylien vajaakäyttöiseen rakennuskantaan? Onko kaukainen kyläsjainti toivoton tapaus liiketoiminnan suhteen, vai sittenkin autenttinen ja historiallinen miljöö? Onko ikääntynyt väestö huonoja kuluttajia, vai ovatko he sittenkin lojaaleja vakiokävijöitä, joilla on paljon vapaa-aikaa? Onko arkinen 1960-luvun rakennus metsän keskellä tylsä ja toivoton tapaus, vai pohjaratkaisultaan rationaalinen uusiokäyttökohde, jolla olisi potentiaalia voittaa jopa kansainvälisiä arkkitehtuuripalkintoja yksinkertaisilla, mutta luovilla muutoksilla?

OSA 1

Vajaakäyttöisen modernin rakennuskannan
uusiokäyttö

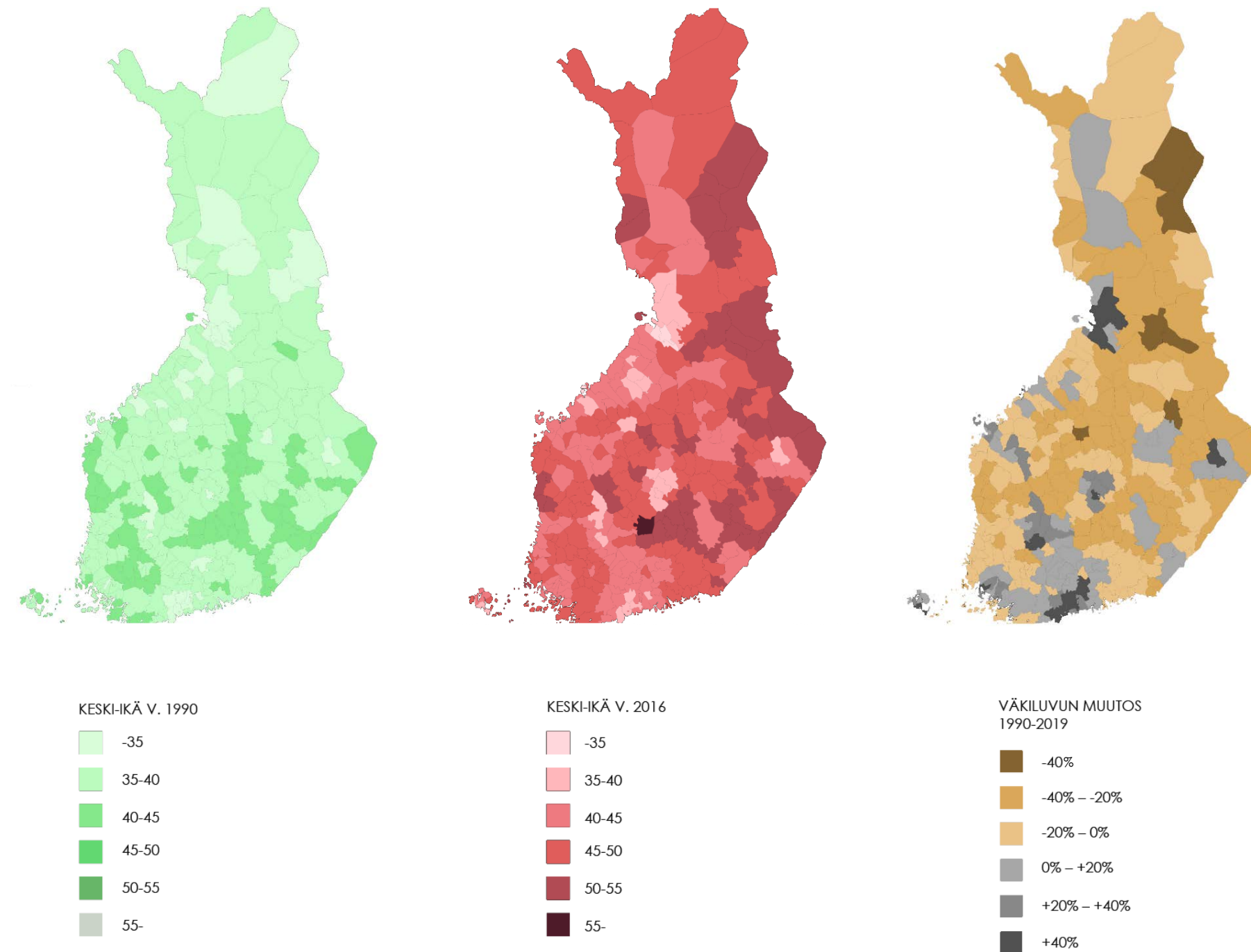
2. Suomen Kirkonkylien Nykytilanne

Vuosien 1990 ja 2018 välillä Suomen kuntien määrä on pudonnut 149:llä¹. Kylien määrä taas on pudonnut jopa tuhannella.² Yli kahdessasadassa kunnassa väkiluku on vähentynyt vuodesta 1990³, vaikka Suomen väkiluku on tällä välillä kasvanutkin puolella miljoonalla⁴. Yli kuudenkymmenen kunnan asukkaiden keski-ikä ylittää 50 vuoden; vuonna 1990 tällaista tilannetta ei ollut yhdessäkään kunnassa⁵.

Nykyinen globaali kehitys on merkittävänä osasyynä nykyisten kirkonkylien tilanteeseen: muuttorekenteen suuntautuessa suuriin kaupunkeihin muuttuvat kirkonkylien demografiat toisenlaisiksi. Väestön keskimääräinen ikä nousee lapsiperheiden ja työikäisten muuttaessa työn perässä. Ikääntyneemmät henkilöt vuorostaan jäävät kotikunnilleen, sillä työn perässä ei ole tarvetta irrottaa juuriaan.

Talouden ja teollisuuden rakennemuutos sekä teknologinen kehitys ovat myös olleet viime vuosikymmeninä tärkeänä osasyynä kylien muutoksille. Pientilat muuttuivat ajan myötä tarpeettomiksi, vanhat teolliset rakennukset käyivät liian ahtaiksi eivätkä täytä nykypäivän standardeja ja muun muassa uudet turvallisuus- ja hygieniamääräykset luovat muuttopainetta yrityksille ja yrittäjille vanhoista rakennuksista. Uudet elinkeinot, kuten IT-ala, ovat tulleet jäädäkseen, ja niiden toimipisteet keskittyvät entistä enemmän suurempien asutuskeskusten yhteyteen.

Kunnallisten ja sote- uudistuksien myötä pienten kuntien hallinto- ja palvelurakennusten tulevaisuus on yksi merkittävä ongelmakohta, johon tulee kiinnittää huomiota tulevina vuosina. Mahdolliset tulevat kuntarakenneuudistukset ovat vielä päättämättä, mutta niiden vaikutukset tulevat mitä todennäköisimmin vaikuttamaan muun muassa sairaaloihin, virastoihin, kouluihin, ja näin myös osittain kokonaisten kirkonkylien rakenteisiin.

- 1 <https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/kuntanumerot-ja-kuntapohjaiset-aluejaot>. Viitattu 15.04.2019.
- 2 <https://dynamic.hs.fi/2017/katoavatkyilat/>. Viitattu 15.04.2019.
- 3 <https://dynamic.hs.fi/2017/katoavatkyilat/>. Viitattu 15.04.2019.
- 4 https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html. Viitattu 15.04.2019.
- 5 Idem.

Lappeenrannan Teletalo puretaan uuden oikeustalon tieltä. Rakennus oli alueen viimeinen jäännös 1950-luvun ajalta eikä rakennuksessa todettu sisäilmaongelmia.

3. Miksi uusiokäyttöä?

Usein kuulee todettavan seuraavan lauseen, kun keskustellaan vanhasta rakennuksesta ja sen uusiokäytöstä: "halvemmalla päästäisiin, kun vain purettaisiin ja tehtäisiin uusi". Monessa tapauksessa tämä voi olla totta, mutta lähes ainoastaan, jos ajatellaan asioita puhtaasti taloudellisesta näkökulmasta. Usein tämä lause kuitenkin kiteytyy hyvin lyhytnäköiseen ajattelutapaan, jonka seurauksia ei ajatella edes kymmentä vuotta pidemmälle, edes taloudellisesta näkökulmasta.

Lokakuun alussa vuonna 2018 hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli IPCC julkaisi raportin, jonka mukaan maapallon ilmaston lämpeneminen tulisi rajoittaa 1,5 asteeseen, jotta maapallomme välttyisi merkittävilta ympäristöongelmilta. Vuoteen 2050 mennessä hiilidioksidipäästöjen tulisi olla lähes nollatasolla¹. Rakennuksiin sitoutuu merkittävä määrä energiaa ja materiaaleja: 50% kaikesta materiaalista on sitoutunut rakennuksiin, ja 40% kasvihuonepäästöistä Suomessa on rakennusten ja rakentamisen tuottamaa. Se, miten käytämme näitä rajallisia luonnonvarojamme rakentamiseen on keskeistä nykyisessä tilanteessa. Usein keskustelussa koskien kestävä kehitystä rakentamisessa, keskitytään energiatehokkaisiin teknisiin ratkaisuihin, energiaystävällisiin tai kierrätettyihin materiaaleihin ja passiivenergiataloihin. Enemmän resursseja kuitenkin kuluu vanhan rakennuksen purkamisessa ja sen korvaamisessa uudella passiivitalolla kuin sen säilyttämisessä, vaikka kaikki rakennusosat onnistuttaisiinkin kierrättämään².

Rakennettu ympäristö muodostaa jopa 70% Suomen kansallisvarallisuudesta.³ Siksi olemassa olevien rakennusten uusiokäyttö ja vajaakäyttöisten tilojen väliaikaiskäyttö on viisasta resurssien hyödyntämistä. Arvoa ei kuitenkaan voida mitata pelkästään rahassa. Vanhat rakennuksemme ovat tärkeiden muistojen syntypaikkoja. Nykyään arvottomaksi koettu rakennus voi olla parin vuosikymmenen päästä äärimmäisen arvokas: tätä kaavaa on historiankirjat toistaneet useita kertoja. Vanhoja rakennuksia uudistamalla ja vaalimalla voidaan kehittää omaleimaisia ympäristöjä, joilla on omalaatuinen tarina. Parhaimmillaan tämä parantaa koko alueen viihtyisyyttä ja yhteisöllisyyttä sekä luo yhteenkuuluvuuden tunnetta alueen asukkaille ja käyttäjille.

Kaikista kestävin rakentamiskorjaus on aina rakentamaton talo.

¹ <http://www.ipcc.ch/report/sr15/>. Viitattu 15.04.2019.

² Hernberg H. (2014). Tyhjät Tilat, s. 26.

³ https://www.rakli.fi/media/tietoa-kiinteistotalasta/faktaa-alasta/2014_kiinteistotalan-yhteiskunnallinen-ja-kansantaloudellinen-merkitys_netires.pdf. Viitattu 15.04.2019.

Torsby Finnskogcentrum

Pyroll Areena, Pyhtää

Matkailualue Wanhat Wehkeet, Karstula

Pohjan vanha kunnantalo

4. Tutkittavista kohteista

Kaksi kolmasosaa rakennuskannastamme on suunniteltu 1960-luvun jälkeen. Silti meiltä puuttuu hyvin paljon tietoa siitä, kuinka tämän ajanjakson rakennuksia voitaisiin hyödyntää uudessa käyttötarkoituksessa. Vuoden 2014 Ympäristöministeriön 'Tyhjät Tilat'- julkaisussa todetaan: "... modernin rakennuskannan käyttötarkoituksen muutoksista ei vielä ole kovin laajalti esimerkkejä tai hyviä käytäntöjä. Tarve kuitenkin korostuu jo lähitulevaisuudessa."¹

Modernit rakennukset ovat jo suunnittelulähtökohdiltaan hyvin usein erilaisia verrattuna historiallisempiin rakennuksiin. Ne ovat toteutettu eksponentiaalisen talous- ja väestönkasvun aikaan, jolloin taloudellinen tehokkuus korostui aikaisempia vuosikymmeniä voimakkaammin suunnittelu- ja rakentamistratkeisussa. Uusia rakennusmetodeja ja materiaaleja kehitettiin ja käytettiin kovaa vauhtia, luoden sekä arvokkaita säilyttämisen arvoisia ratkaisuja että ongelmallisia rakennusvirheitä. Näiden elementtien säilyttäminen tai purkaminen on usein eettinen pulma, johon tulee paneutua usein kohdekohtaisesti ja jolle ei löydy varsinaisia, ennalta määrättyjä toimintamalleja.

Lisäksi useissa tapauksissa myös alkuperäiset suunnittelijat ja rakentajat ovat vielä elossa. Tämä on arvokas voimavara, ja tietoa suunnitteluratkaisuista sekä rakennuksen arvoja huolehtivista korjausmetodeista on mahdollista konsultoida alkuperäisiltä suunnittelijoilta. Esimerkiksi Pohjan vanhassa kunnantalossa, jonka esittelen tulevissa kappaleissa, uusiokäyttöratkaisun on suunnitellut rakennuksen alkuperäinen arkkitehti neljäkymmentä vuotta alkuperäisen rakennuksen valmistamisen jälkeen.

Suomen lisäksi olen valinnut diplomityöhöni mukaan yhden kohteen Ruotsista: Torsby Finnskogcentrumin. Pienten kirkonkyläien nykytilanne on muissakin Pohjoismaissa suhteellisen samanlainen: väestö keskittyy entistä enemmän isojen kaupunkien ympärille ja maaseutu hitaasti näivetty². Hankkimalla tietoa myös muiden maiden ratkaisuista, etenkin niiden, jotka jakavat samantlaiset ilmasto- ja demografiset olosuhteet, saadaan käytännössä sovellettavia esimerkkiratkaisuja myös Suomen olosuhteisiin.

Kohteita on pyritty valitsemaan laajalta alalta: jokainen rakennus on eri paikkakunnalta, edustaa eri rakennustyyppiä, niiden muutosbudjetit ovat olleet erilaisia ja myös niiden nykyiset funktiot eroavat toisistaan. Esittelen seuraavaksi vanhan koulun, kunnantalon, tehtaan ja varaston, jotka elävät uutta ja onnellista elämää uudessa muodossa.

¹ Hernberg H. (2014). Tyhjät Tilat, s. 41.

² http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101A/BefolkningNy/?rxid=09597464-6f4c-4dc8-9a8a-e9a060194ae5. Viitattu 15.04.2019.

5. Torsby Finnskogcentrum

Torsby Finnskogcentrum

Sijainti: Lekvattnet, Torsby, Ruotsi
Väkiluku: n. 260 asukasta (Lekvattnet)¹

Rakennettu: 1963
Käyttötarkoituksen muutos: 2013
Pinta-ala: 2,000 m²
Kustannukset: ~5,9 miljoonaa SEK

Tilaaja: Värmlannin museo
Arkkitehdit: Bornstein Lyckefors arkitekter
Suunnittelijat: Andreas Lyckefors, Johan Olsson, Per Bornstein, Elle-Kari Mannerfelt, Alexandra Lindberg, Monica Warwick
Rakentaja: PEAB

¹ <https://torsby.se/otherlanguages/otherlanguages/english/somefacts-abouttorsby>. Viitattu 15.04.2019.

Kuva 1 Lekvattnetin "uusi koulu" entisessä asussaan

5.1. Lähtötilanne

Lekvattnet on pieni ruotsalainen kylä Torsbyn kunnassa, Värmlannin läänissä. Kylässä oli vuonna 2015 vain noin 260 asukasta¹, ja se on osa Torsbyn maakuntaa, joka on pinta-alaltaan suurin kunta Värmlannin läänissä. Lekvattnet sijaitsee vain 10 kilometrin päässä Norjan rajasta ja 150 kilometrin päässä Oslostä. Lähin ruotsalainen kaupunki on Karlstad, 124 kilometrin päässä. Etäisyyttä Torsbyn kirkonkylään on 24 kilometriä.

Lekvattnetin kyläkoulu rakennettiin paikalleen vuonna 1963 ja siellä opetettiin alakoululaisia luokkaväillä 1-6. Koulutoiminta lopetettiin 10. kesäkuuta vuonna 2009, 46 vuoden jälkeen avamisesta. Syynä oli vähäinen oppilasmäärä: viimeisenä lukuvuonna oppilaita oli koulussa vain 20.² Koululle annettiin mahdollisuus säilyä vielä vuonna 2008, jos oppilasmäärää onnistuttisiin nostamaan, mutta tavoite ei toteutunut³.

Vuonna 2013 Värmlandin museo päätti haluavansa löytää omat tilat metsäsuomalaisten museolle, joka jakoi tiloja muiden toimijoiden kanssa Torsbyn keskustassa. Entinen sijainti oli kävijäystävällinen suhteellisen kiireisen E45- tien varrella, mutta toiveena oli löytää perinteikkäämpi sijainti, joka jakaisi juuria metsäsuomalaisiin. Läheisen Lekvattnetin koulu oli vähän aikaa sitten jäänyt tyhjilleen ja sijainti koettiin autenttisena, sillä se sijaitsi aivan keskellä entisten metsäsuomalaisten aluetta.⁴

Projektin budjetti oli alun perin noin neljä miljoonaa kruunua⁵, jonka rahoitti Torsbyn kunta⁶. Torsbyn kunnanhallinnossa työskentelevän Håkan Lackin mukaan satsaus oli tarpeellinen, jotta pienelle kunnalle saataisiin työpaikkoja ja bisnestä. Samalla saataisiin valot takaisin Lekvattnetin tyhjän koulun ikkunoihin.⁷ Ajatuksena oli, että museon siirtyessä aivan keskelle entisten metsäsuomalaisten aluetta, toimisi museo metsäsuomalaisten keskuksena myös läheisille norjalaisille, entisten metsäsuomalaisten kunnille: ihmiset saapuisivat keskukselle tapaamaan läheisten metsien toimijoita, etsimään arkistoista tietoa ja matkustamaan siitä eteenpäin läheisiin metsiin. Kymmenvuotinen yhteistyösuunnitelma kehitettiin norjalaisten kuntien Trysilin, Vålerin, Åsnesin, Gruen and Kongsvingerin kanssa markkinoinnin kannalta, jotta Finnskogcentrum ja läheiset toimijat hyötyisivät toisistaan.⁸

¹ <https://torsby.se/otherlanguages/otherlanguages/english/somefactsabouttorsby>. Viitattu 15.04.2019.

² <https://www.lekvattnet.se/skolor/lekvattnets-sista-skola/>. Viitattu 15.04.2019.

³ <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=93&artikel=1714627>. Viitattu 15.04.2019.

⁴ <https://backstage.worldarchitecturenews.com/wanawards/project/torsby-finnskogscentrum/?source=categorywinners&mode=gallery&selection=winner>. Viitattu 15.04.2019.

⁵ <https://www.lekvattnet.se/turism/finnskogscentrat/nya-finnskogcentret-i-lekvattnet/>. Viitattu 15.04.2019.

⁶ Monica Björklund (19.12.2018), sähköpostihaastattelu.

⁷ <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/torsby-satsar-i-lekvattnet>. Viitattu 15.04.2019.

⁸ Idem.

Kuvia koulusta ennen käyttötarkoituksen muutosta. Vasemmassa alakulmassa näkyvä kiviteos, joka kuvastaa kaskenpolttoa, on säilytetty julkisivussa.

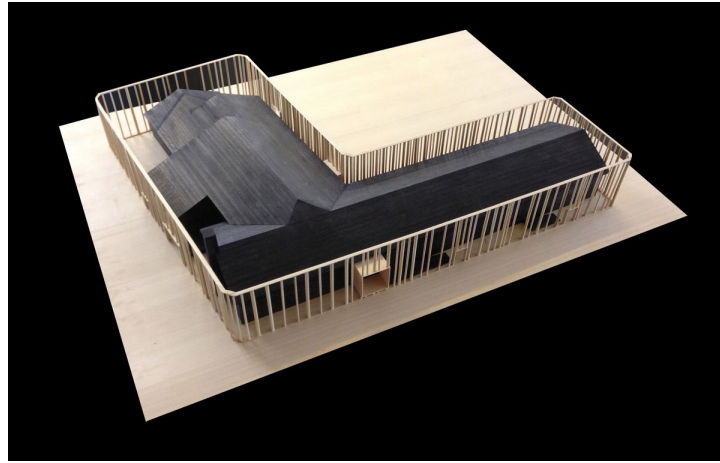
Torsbyn kunta oli aikaisemmin tehnyt virheitä norjalaisen yhteistön kannalta, yrittäessään kehittää metsäsuomalaisten brändiä. Metsäsuomalaisten keskus oli aikaisemmin yritetty sijoittaa Rödåforsiin 2000-luvun alussa¹, 28 kilometrin päähän Lekvattnetista, mutta toiminta loppujen lopuksi päätyikin vararikoon jo viiden vuoden jälkeen. Toimintaa pyrittiin rakennukselle keksiä tämän jälkeen useaan otteeseen, mutta loppujen lopuksi vararikkoja tuli yhteensä kolme. Rakennuksen budjettiin varattiin 10 miljoonaa kruunua, josta EU rahoitti osan. Kävijämääräksi laskettiin 26 000 ihmistä, ja palkalliseksi 13 työntekijää, joka jäikin vain kaukaiseksi haaveeksi. Kunnalle projekti tuli loppujen lopuksi maksamaan noin 13 miljoonaa kruunua, ja rakennus päädyttiin myymään vain pienellä osalla tästä hinnasta.²

Håkan Lackin mukaan lähtökohdat olisivat tällä kertaa kuitenkin täysin erilaiset, sillä projektiin lähdetäisiin toiminta edellä rakennuksen sijaan, mikä koitui edellisen projektin kohtaloksi.³ Lisäksi taloudellinen satsaus olisi tällä kertaa selvästi vaatimattomampi.

Projektin arkkitehdeiksi valittiin Bornstein Lyckefors Arkitekter, ja heidän tehtävänään oli sijoittaa rakennukseen tilat pysyville ja muuttuville näyttelyille, kirjastolle ja arkistoille. Lisäksi rakennuksen tuli viestiä ulospäin sen funktiota eli metsäsuomalaisten museota. Rakennuksella ei ollut museo-toiminnan kannalta kovin optimi lähtötilanne ulkonäöltään tai pohjaltaan, mutta nimenomaan nämä haasteet loivat syyt sille, miksi rakennuksen käyttötarkoituksen muutos onnistui niin hyvin.

- 1 <https://www.torsby.se/download/18.6299c564164fc9d5066592bb/1533651465263/Utl%C3%A5tande%20granskning.pdf>. Viitattu 15.04.2019.
- 2 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/rojdafor-misslyckat-eu-projekt-star-ode>. Viitattu 15.04.2019.
- 3 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/torsby-satsar-i-lekvattnet>. Viitattu 15.04.2019.

Uuden museon pienoismalli ja suunnitelmat toteutuksessa.

5.2. Muutosprosessi

Arkkitehtien ensimmäisenä ajatuksena oli purkaa vanha rakennus: ulkonäöltään ja pohjaltaan täyttä 1960-lukua viestivä peruskoulu ei tulisi ensimmäisenä mieleen suunnitellussa modernia museota. Rakennus ei ollut lisäksi mitenkään suojeltu. Tutkiessaan koulun sisäistä logiikkaa he kuitenkin huomasivat, että rakennus on hyvin rationaalisesti suunniteltu, ja että museotilat saataisiin istumaan luokkatiloihin hyvin: museon kiertokulun kannalta luokahuoneet ja museotilat eivät loppujen lopuksi eroa kovinkaan paljoa. Rakennuksen tarina koettiin mielenkiintoiseksi, ja rakennus seuraisi samalla kestäväen kehityksen periaatteita, jos se säilytettäisiin parhaan mukaan. Pohjana käytettiin piirustuksia vuodelta 1995, jolloin kouluun oli tehty viimeisin peruskorjaus¹.

Jonkin verran tiloja tuli kuitenkin muuttaa: joitain väliseiniä on siirretty, ovia paikattu umpeen ja uusia ovia avattu sopeuttamaan vanhan koulun uutta toimintaa. Rakennuksesta tuli tehdä täysin esteetön, joten rakennukseen lisättiin pyörätuolirampit jokaisen sisäänkäynnin yhteyteen ja osa vanhoista koululaisten wc-tiloista muutettiin esteettömiksi. Lisäksi kuulovammaiset huomioitiin näyttelytilojen suunnittelussa.²

Säilyttämällä rakennuksen interventiot pohjan kannalta mahdollisimman vähäisinä, oli mahdollista sijoittaa enemmän resursseja julkisivuihin. Arkkitehtien mukaan materiaaleja tai värejä muuttamalla oli kuitenkin mahdotonta muuttaa rakennuksen arkista ja koulumaista ilmettä.³ Lopulta rakennuksen sisäinen funktio päätettiin ottaa omintakeisella tavallaan julkisivujen päteemaksi. Rakennusta kiertää teräsrakenteella tuettu, kolmestasadasta pölkystä koostuva rakenne, joka toimii tuplajulkisivuna. Puuta ei ole käsitelty, jotta se kuluisi sään myötä ja patinoituisi luonnollisesti. Tähän rakenteeseen on paikoin tehty molempien julkisivujen läpi kulkevia "putkia", jotka pitävät sisällään muun muassa ikkunoita, sisäänkäynnin ja penkkejä. Yhdessä näissä putkista on vanhan koulun päätyseinässä sijaitseva historiallinen kiviteos, joka kuvaa kaskenpolttoa. Vanhan päiväkodin julkisivut on maalattu mustaksi tuoden enemmän efektiä edessä olevalle rakenteelle ja häivyttämällä vanhat seinät uuden julkisivun taustalta, mutta muuten vanhojen julkisivujen rakenne on säilytetty täysin. Tämä muutos julkisivuun vaati kuitenkin erillistä lupaa rakennusvalvonnalta, sillä se muutti vanhan koulun ulkoista ilmettä radikaalisti⁴.

Ilmastointijärjestelmät tuli rakennuksessa uusia käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä kokonaan. Lisäksi muutosten yhteydessä tuli asentaa uudet palohälytysjärjestelmät ja murtovarkausjärjestelmät. Myös internet-kaapelointi vedettiin rakennukseen. Lämmityksenä käytettiin vanhaa öljylämmitystä aina vuoteen 2018 asti, kunnes kiinteistönomistaja asensi rakennukseen uudet ilmalämpöpumput.⁵

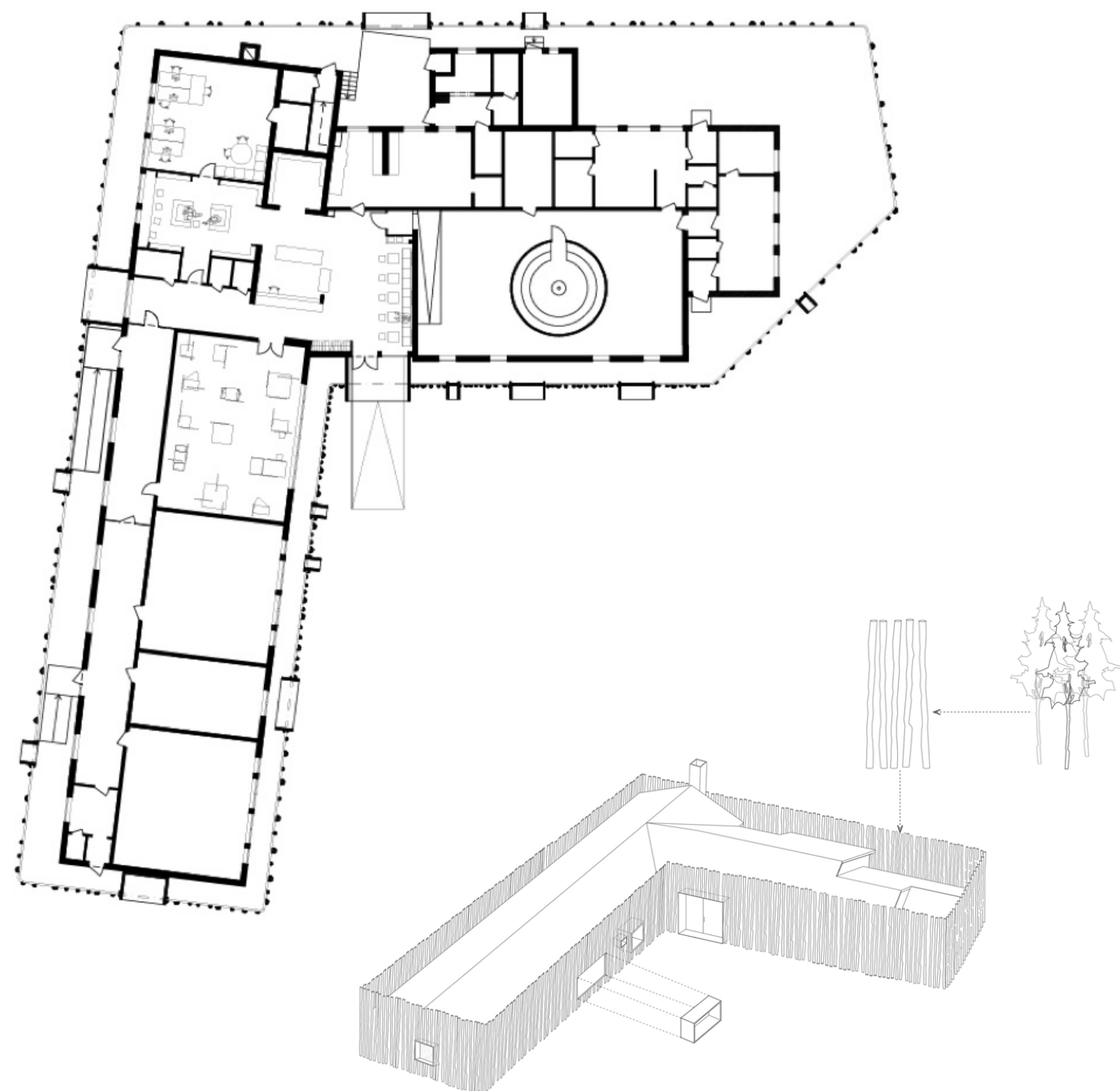
¹ Monica Björklund (19.12.2018), sähköpostihaastattelu.

² Idem.

³ <https://www.lekvattnet.se/turism/finnskogscentrat/nya-utseendet/>. Viitattu 15.04.2019.

⁴ Monica Björklund (19.12.2018), sähköpostihaastattelu.

⁵ Idem.

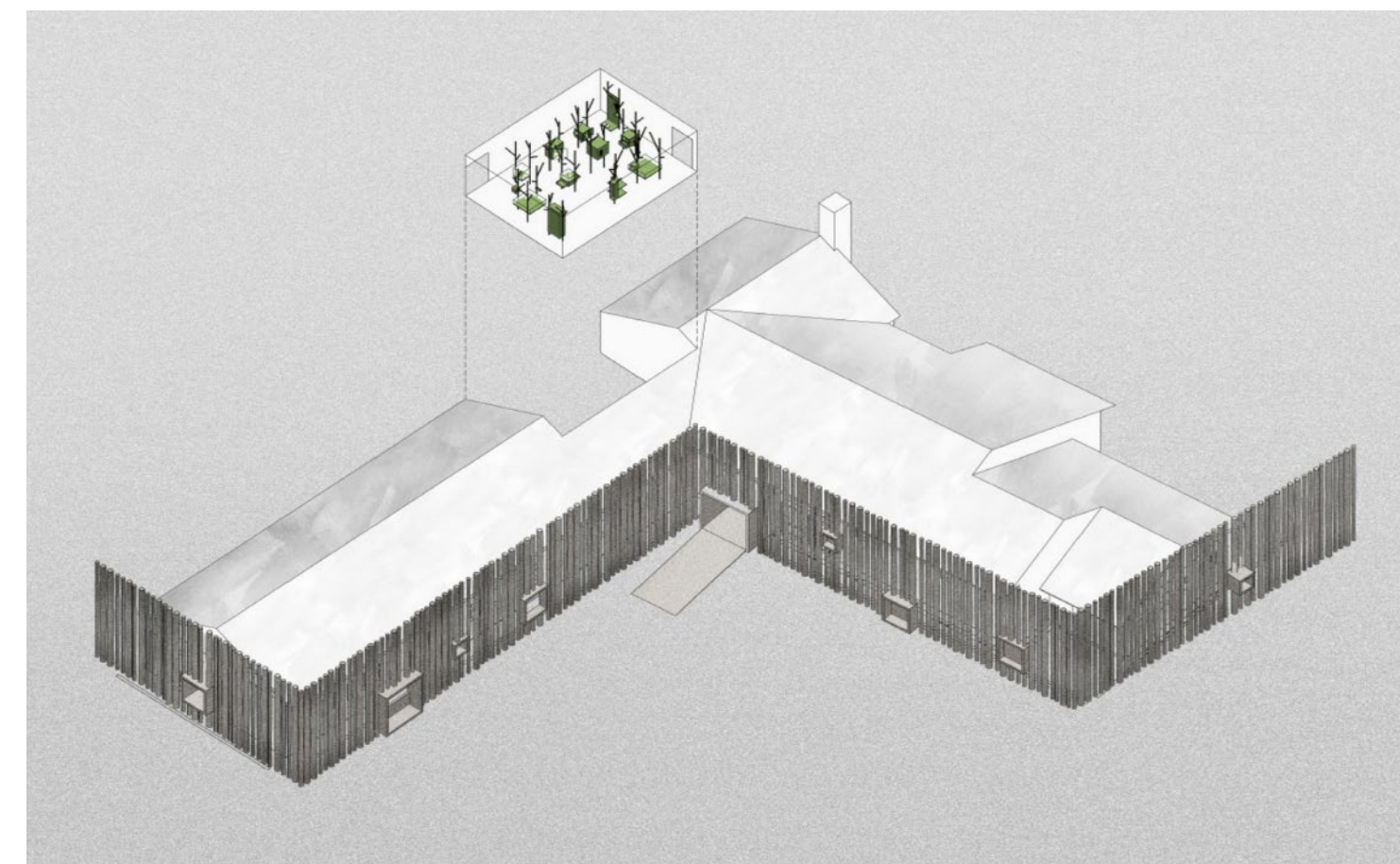

Uuden museon pohjapiirustus ja aksonometria.

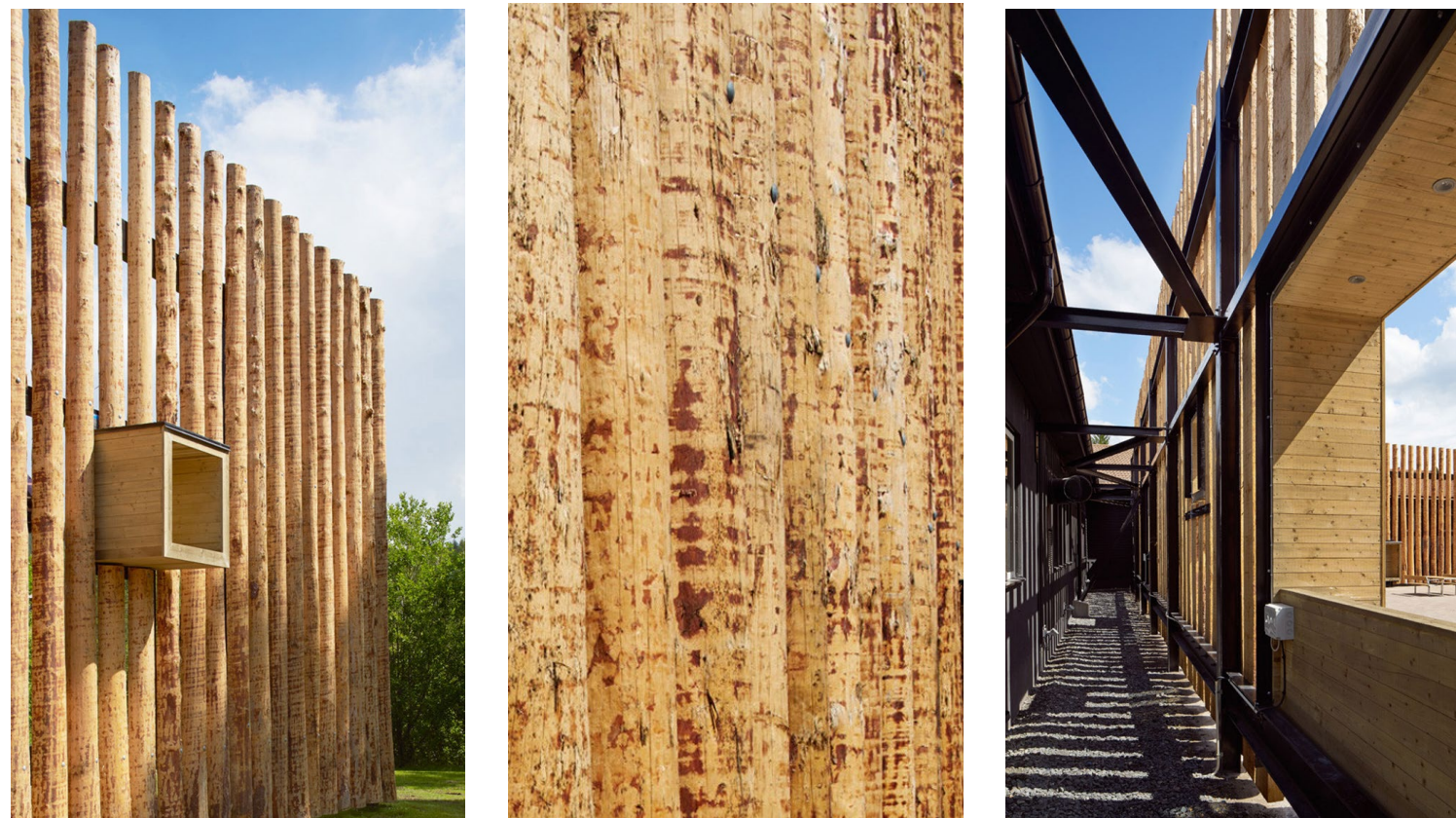
Sisältä rakennuksen seiniä näyttelytilojen ulkopuolella on vuorattu puulla vanhojen rakenteiden päälle. Näiden puupaneeleiden yläosat on liukuvasti tummennettu, luoden savusaunamaista ilmettä ja tunnelmaa sisätiloihin. Vuorostaan näyttelytiloissa, pienten tilojen kasvattamiseen on tehokeinona hyödynnetty peilejä, joita on asennettu kokonaisten seinien kokoisiksi. Näyttelytiloissa vanhan lattian päälle on asennettu musta matto, joka tekstuuriltaan ja väreiltään mukailee poltettua maata. Vihreät pilarit ja näyttelyrakenteet vuorostaan symboloivat uusia, kasvavia puita ja kasveja.¹ Vanhan koulun kiertokulkua ei ole muutettu kovinkaan paljoa, vaan näyttelyt on pyritty istuttamaan olemassa oleviin tiloihin. Näyttelytiloissa alkuperäiset sisäpinnat on säilytetty ja ne sijaitsevat uusien pintojen taustalla.²

Uusi kulttuuritoiminta istuu luonnollisesti vanhaan kouluun: vanhoja ruokailu-, työskentely-, kirjasto-, auditorio- ja wc-tiloja on voitu hyödyntää lähes täysin vanhassa funktiossaan, kuitenkin pienillä "kasvonkohotuksilla" ja korjauksilla.

Projektin budjetti nousi hieman alustavasta 4 miljoonasta 5,9 miljoonaan ruotsin kruunuun³. Euroina tämä nousu olisi 370 000 eurosta noin 540 000 euroon. Summat ovat suhteellisen vaatimattomia kun huomioi muutoksien laajuuden ja arkkitehtonisen laadun.

- 1 <https://www.lekvattnet.se/turism/finnskogscentrat/om-utformningen/>. Viitattu 15.04.2019.
- 2 Monica Björklund (19.12.2018), sähköpostihaastattelu.
- 3 <https://dezignark.com/blog/torsby-finnskogscentrum/>. Viitattu 15.04.2019.

Torsby Finnskogcentrumin julkisivua ja sen rakenteita.

5.3. Nykytilanne

Museon siirto Lekvattnetiin E45- tien varrelta on ollut suhteellinen menestys: rakennuksen edunvalvoja Monica Björklundin mukaan vuosittaiset ihmismäärät ovat nousseet 5000 kävijästä 7000 kävijään¹. Avajaisvuonna Finnskog Centerissä kävi jopa 8,481 kävijää. Nämä ovat merkittäviä määriä, kun huomioi että keskus on auki vain kolme kuukautta vuodesta. Toiminnanjohtaja Kersti Berggrennin mukaan kävijöitä on ollut ympäri maailmaa muun muassa Saksasta, Hollannista, Tanskasta, Ahvenanmaalta ja Helsingistä. Monet Ruotsissa asuvat suomalaiset ovat löytäneet rakennuksen.² Turistien lisäksi keskuksessa käy paljon koululuokkia.

Rakennuksen kaukainen sijainti suurista kaupungeista on tietyllä tavalla hyödyksi museolle: kävijät saavat autenttisen kokemuksen saapuessaan keskelle entisiä metsäsuomalaisten alueita. Vaikka museotoiminta on siirretty kauemmas asutuksesta, ovat kävijämäärät silti kasvaneet, mikä ilmiselvästi viittaa siihen, että käyttötarkoituksen muutos itsessään houkuttelee ihmisiä autenttisemmän kokemuksen luokse. Monica Björklundin mukaan ihmiset ovat olleet ihmeissään siitä, että rakennus on alun perin 1960-luvulta. Hänen mukaansa oli nerokasta yhdistää rakennuksen ilme sekä ulkoa että sisältä samaan teemaan näyttelyiden sisällön kanssa.³

Muutoksia on museon valmistumisen jälkeen jatkettu. Rakennuksen vanhaan voimistelusaliiin kunnostettiin valmistumisen jälkeen luentosali ja näyttelyhalli. Vuonna 2019 rakennus liitetään lasikuituoptiikka- verkkoon. Tulevaisuudessa on suunnitteilla museon "kolmas vaihe", jossa koulun vanha piha otetaan mukaan museokokemukseen.⁴ Lisäksi pieniä muutoksia esteettömyyden parantamiseksi on jälkikäteen jouduttu tekemään, kuten oven avauspainikkeen lisääminen ulko-oville ja wc-tilojen ovikahvojen, saippua-annostelijoiden ja kuivaustelineiden säätäminen paremmin soveltuvaksi liikuntarajoitteisille.⁵

Vuonna 2016 rakennus voitti WAN-palkinnon (World Architecture News) kategoriassa "adaptive re-use", eli käyttötarkoituksen muutos. Raatiin kuuluivat Nina Rappaport, Michael Booth, Mat Cash ja David Jennings. Raadin valinta oli yksimielinen ja he kehuivat rakennuksen tarinaa: kuinka rakennus voi muuttua kuitenkin säilyttäen sen pohjimmaisen luonteen. Rakennus on tuomaris-
ton mielestä vahvasti ankkuroitu sijaintiinsa.⁶ Rakennus on myös voittanut Wermländska- yhteisön palkinnon vuonna 2017⁷.

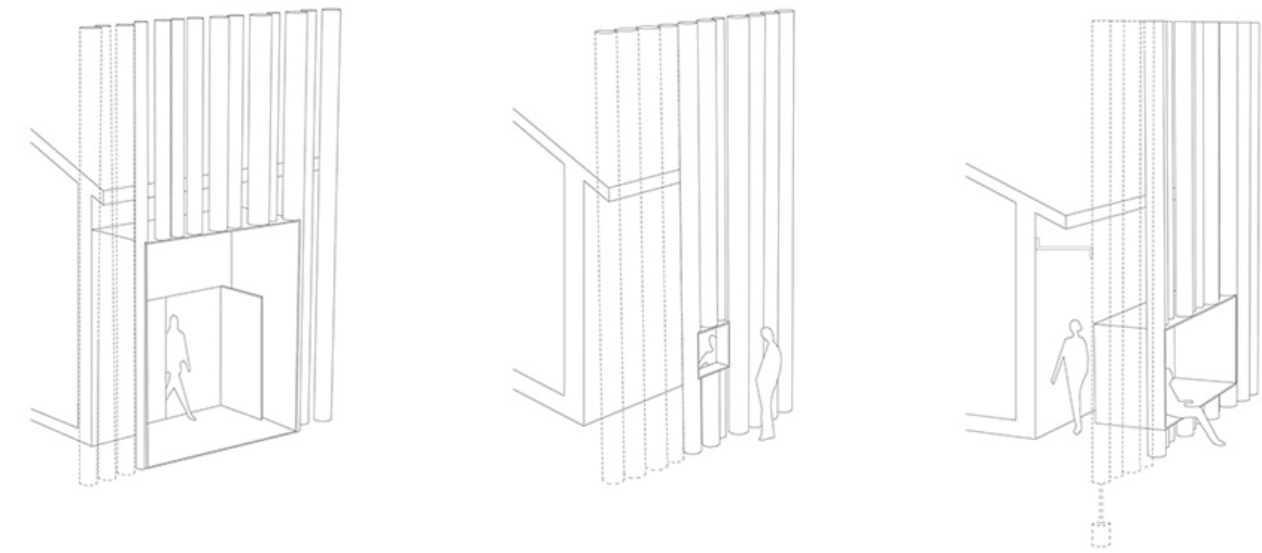
- 1 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/flytten-till-glesbygden-blev-ett-lyft?gme>
nu=open. Viitattu 15.04.2019.
- 2 <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=185&artikel=6235990>.
Viitattu 15.04.2019.
- 3 Monica Björklund (19.12.2018), sähköpostihaastattelu.
- 4 Idem.
- 5 <https://www.lekvattnet.se/turism/finnskogscentrat/tillganglighet-till-och-i-finnskogscentrum-lekvattnet/>. Viitattu 15.04.2019.
- 6 <https://www.architecturelab.net/torsby-finnskogscentrum-bornstein-lyckefors-arkitekter/>.
Viitattu 15.04.2019.
- 7 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/finnskogscentrum-far-kulturpris>. Viitattu 15.04.2019.

Potentiaalia, tai ainakin toiveita olisi kuitenkin kasvattaa toimintaa jonkin verran. Torsbyn kunnan raportin mukaan (30.5.2018) nettotuotto keskuksessa on vuodessa noin 500 000 kruunua, huomioiden kahvilatoiminnan ja 40 kruunun sisäänpääsymaksun yli 25- vuotailta. Museo on vuodessa auki vain kolmen kuukauden verran, joten kolmen työntekijän panos vastaa vain yhden vuoden työvoimaa.¹

Varmlännin lääni pyrkii saamaan metsäsuomalaisten alueet UNESCO:n maailmanperintökohteeksi. Optimitilanteessa tässä kuitenkin kestäisi vähintään kuusi vuotta, mutta eri tahot, kuten Karlstadin yliopisto, Varmlännin lääni, Varmlännin museo ja Torsbyn kunta pyrkivät aktiivisesti lobbamaan tätä ajatusta eteenpäin.^{2,3} Jos alueet saataisiin UNESCO:n maailmanperintökohteeksi, lisäisi se enemmän kiinnostusta alueelle ja täten myös Finnskogcentrumille. Torsbyn kunnan raportin mukaan tämä kuitenkin ei yksinään riitä kasvattamaan kiinnostusta alueelle vaan muita hankkeita jouduttaisiin tekemään, jos tuottoa haluttaisiin nostaa⁴.

Andreas Lyckeforsin mukaan hyvin tärkeänä seikkana rakennuksen onnistumiselle oli tilaajan rohkeus heittäytyä täysillä mukaan arkkitehdin kanssa ja investoida uuden kokeiluun⁵. Lopputuloksena on pienelle ja syrjäiselle kylälle saatu aikaan kansainvälisesti palkittu ja menestyvä museo, joka samalla ylläpitää 1960-luvun ruotsalaista rakennusperintöä.

- 1 <https://www.torsby.se/download/18.6299c564164fc9d5066592bb/1533651465263/Utl%C3%A5tande%20granskning.pdf>. Viitattu 15.04.2019.
- 2 <http://isolor.no/nyheter/vil-ha-finnskogen-inn-paa-unescos-verdensarvliste>. Viitattu 15.04.2019.
- 3 <https://www.landskogsbruk.se/skog/vill-gora-finnskogen-till-varldsarv/>. Viitattu 15.04.2019.
- 4 Idem.
- 5 http://www.mynewsdesk.com/se/varmlands_museum/pressreleases/nu-aer-torsby-finnskogscentrum-i-lekvattnet-invigt-1008184. Viitattu 15.04.2019.

5.4. Päätelmät

Suhteellisen vaatimaton, purku-uhan alla oleva rakennus ilman minkäänlaista suojelua on innovatiivisella ratkaisulla pystytty säilyttämään lähes täysin. Ratkaisut ovat lisäksi olleet suhteellisen huokeita ja helppoja toteuttaa, mistä muun muassa WAN-palkinnon raati myös projektia kehui. Hyödyntämällä jo olemassa olevia rakenteita, tiloja ja pintoja, on pystytty sijoittamaan varoja vaikuttavaan ulkokuoreen, joka samalla heijastaa rakennuksen sisäistä narratiivia ilman nuolia ja info-tauluja.

Kyseisen esimerkin onnistuneita elementtejä on mahdollista soveltaa Suomeen: kaukainen kyläsjainti ja 1960-luvun koulu kuulostavat hyvin todennäköiseltä purkutuomiolta jo itsessään. Suomessa on tietynlaiset markkinat maakuntamatkailulle kulttuurin nimissä, mutta sijainnit näillä ovat useimmiten joko perinteikkäämmissä pihapiireissä, trendikkäämmissä teollisuusmiljöissä tai täysin moderneissa rakennuksissa. Esimerkki osoittaa, että arkisen oloista modernia rakennuskantaa on mahdollista tässä käyttötarkoituksessa hyödyntää uudelleen mielikuvituksellisella ja kokonaisvaltaisella suunnittelulla.

Entisessä keskuksessa huomattiin, että uuden rakentaminen ilman selkeitä suunnitelmia keskelle "ei mitään" oli taloudellisesti täysin vastuutonta. Sen sijaan olemassa olevan rakennuksen löytäminen, olemassaolevan pohjaratkaisun järkevä uusiokäyttö ja täysin uuden ilmeen luominen, kuitenkin purkamatta mitään merkittävää, tuotti taloudellisesti kannattavan ratkaisun joka ei välttämättä vaadi laajaa ympärivuotista buumia. Vaikka rakennus ei itsessään tuota valtavasti työpaikkoja tai rahavirtaa, on sen tarkoitus oikeastaan ohjata ihmisiä läheisille norjalaisille pikkukylille tutustumaan juuriinsa.

Kyseisessä käyttötarkoituksen muutoksessa käytettyjä ratkaisuja olisi helppo soveltaa muihin modernimman aikakauden rakennuksiin, joiden ulkoinen ilme ei välttämättä täytä uuden käyttötarkoituksen vaatimia kriteereitä, mutta joiden sisätilat olisivat täysin käyttökelpoisia. 1960-luvulla tehdyt pohjaratkaisut ovat pääosin rationaalisesti toteutettuja, ja vaikka ne eivät äkkiseltään soveltuisikaan uuteen käyttötarkoitukseen, ovat ne useimmiten moduulijaoltaan helposti muunneltavia.

Kaukainen sijainti suhteessa kaupunkeihin, joka toimii usein samantyyppisten hankkeiden purkutuomiona, on tässä projektissa käännetty myyntivaltiksi yhdessä huipputason arkkitehtisuunnittelun kanssa.

6. Pyroll Areena,
Pyhtää

Pyroll Areena

Sijainti: Huutjärvi, Pyhtää, Kymenlaakso
Väkiluku: 5384 (31.12.2013)¹

Rakennusvuosi: 1961
Käyttötarkoituksen muutos: 2014

Tilaaja: Reino Uusitalo
Arkkitehtisuunnittelu: Olli Karttunen
Rakennesuunnittelu: Kalevi Kottila
LVI-suunnittelu: Pertti Meriö
Sähkösuunnittelu: Sami Majander

¹ <https://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/624.html>

6.1. Lähtötilanne

Pyhtää on noin viidentuhannen asukkaan kunta, joka sijaitsee Kymenlaaksossa.¹ Etäisyyttä kirkonkylältä Kotkaan on noin 28 kilometriä, Porvooseen 56 kilometriä ja Kouvolaan 70 kilometriä.

Noin 50 vuotta sitten sokerijuurikkaan jalostustoimintaa, rehuperunan kuivausta ja ruokaperunan pakkausta harjoittava Itä-Suomen Raakasokeri Oy (IRO) rakennutti Pyhtään Huutjärvelle suurikokoisen perunavaraston, jonka pohjamitat olivat 25x80 metriä.² Rakennus sijoitettiin Huutjärventien varrelle, pienen matkan päähän nykyisestä E18- moottoritiestä ja vain 17 kilometrin päähän Kotkasta.

Sokerituotannon loputtua Kotkassa varastohalli siirtyi kehitysyrityksen Cursor Oy:n omistukseen, joka vuokrasi hallin Pyhtään ratsastajat ry:n maneesikäyttöön ja myi maapohjan Pyhtään kunnalle.³ Tässä yhteydessä rakennuksen alapohjan päälle asennettiin 30cm hiekkaa vanerikaukaloon maneesikäyttöä varten, mutta muuten rakennus säilytettiin lähes entisellään.⁴ Rakennuksessa järjestettiin myös aika ajoin muita tapahtumia, kuten esimerkiksi koiranäyttelyitä⁵.

2010-luvun puolivälissä Huutjärvellä alkoi omakotitalorakentamisen "buumi", jolloin kunta suunnitteli hallin purkamista ja rivitalojen rakentamista sen tilalle⁶. Maneesikäyttö ei ollut soveltuva käyttötarkoitus aivan uuden asuinalueen vieressä, sillä hevoset vaativat oman alueensa ja jättivät jälkeensä paljon lantaa⁷. Lisäksi tontti oli sijainnillaan suhteellisen hyvä Huutjärventien varrella huomioiden uudet asuinalueet.

Teollisuusneuvos ja Pyroll-yhtiön perustaja Reino Uusitalo päätti tutkia hallin uusiokäyttömahdollisuuksia haluten pelastaa sen urheilun ja yleisötapahtumien toimintatilaksi.⁸ Uusitalo on kunnostautunut pyhtääläisenä mesenaattina ja oli ennen perunavaraston pelastamista palkittu Kymenlaakson kulttuuriympäristöpalkinnolla ostettuaan Stockforsin vanhan puuhiomon. Rakennus toimii nykyään erilaisen pienyritysten toimitilana sekä vuotuisen Stockfors Art Fairin- järjestämistiloina. Tämän lisäksi Uusitalo osti vuonna 2018 vanhan Pantsun talon, jossa paikallisten nuorten mopotallitoiminta oli uhkana loppua.⁹

¹ <https://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/624.html>. Viitattu 15.04.2019.

² <http://kulttuuriymparisto.blogspot.com/2013/04/pyroll-areena-palloilua-perunavarastossa.html> Viitattu 15.04.2019.

³ Idem.

⁴ Kalevi Kottila (24.01.2019), haastattelu.

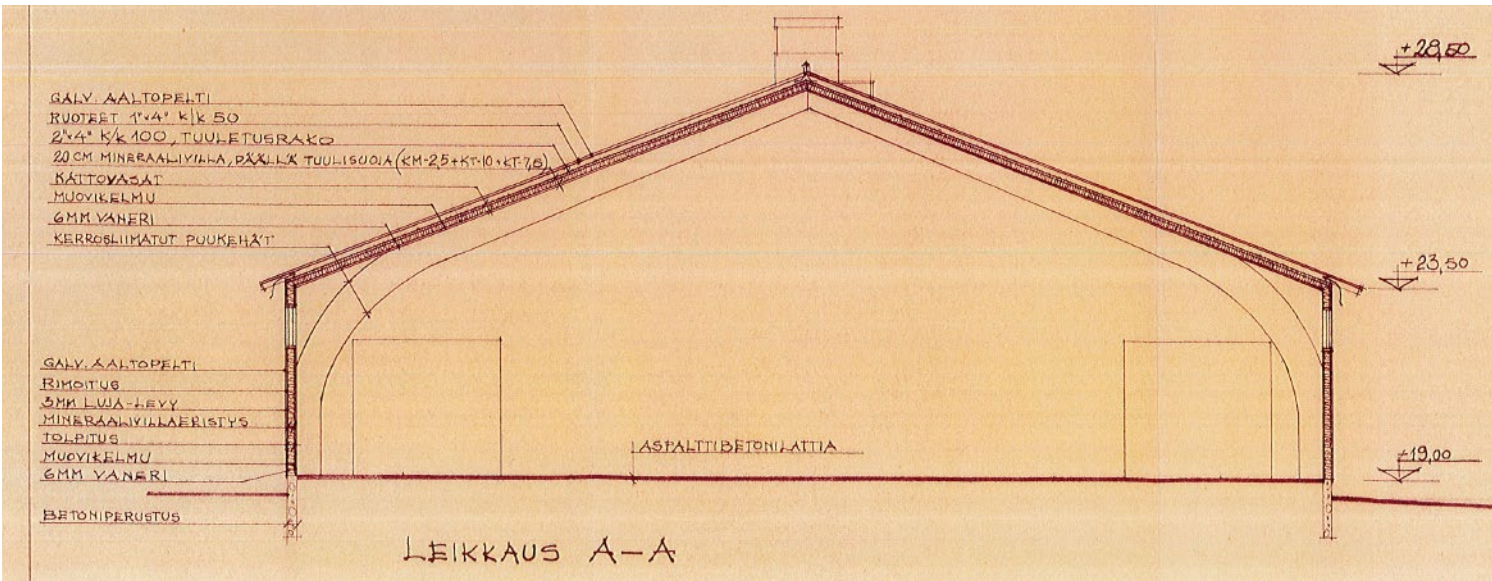
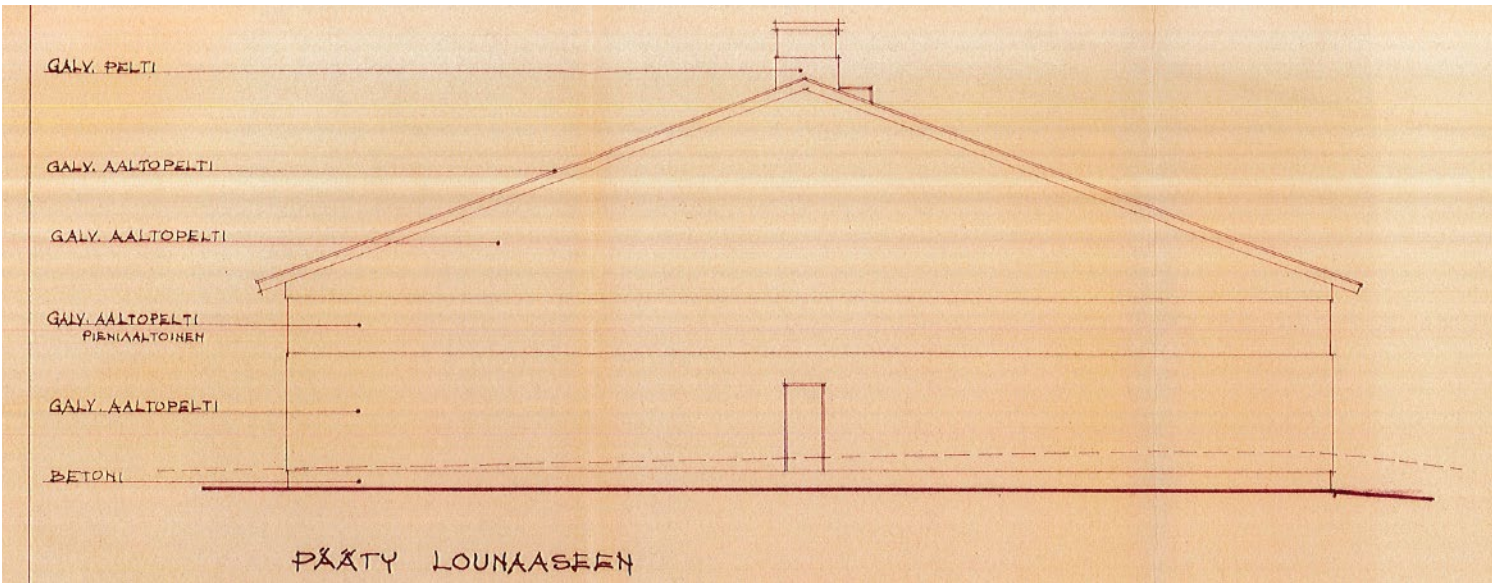
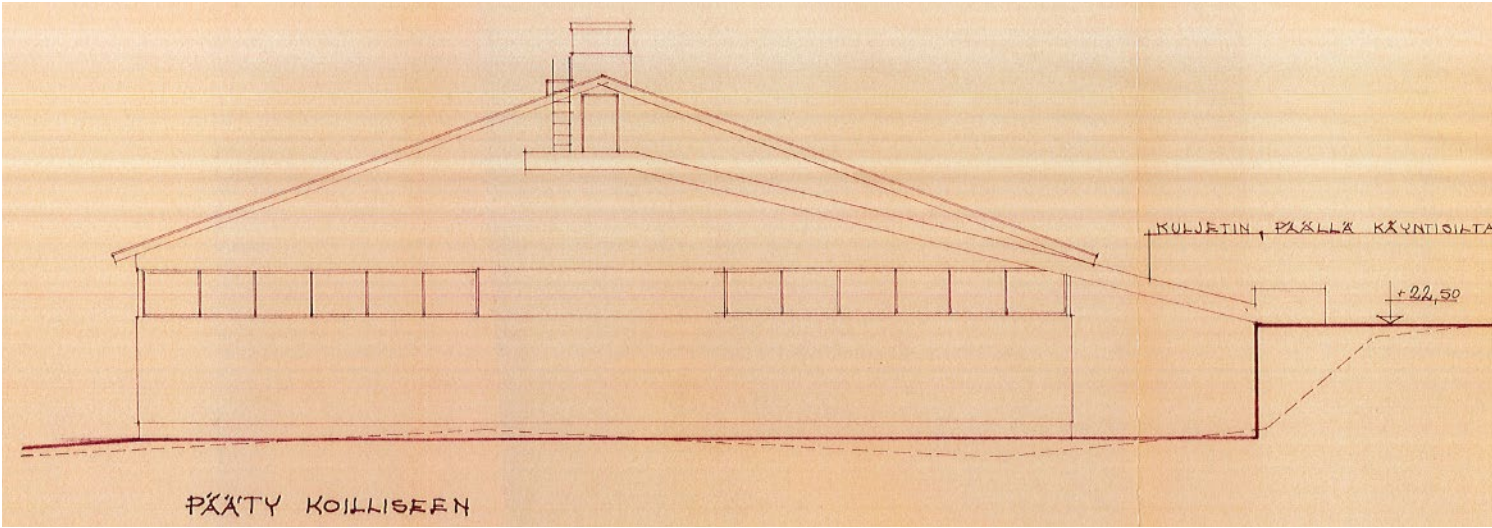
⁵ Jarno Kiintola (25.01.2019), haastattelu.

⁶ <http://kulttuuriymparisto.blogspot.com/2013/04/pyroll-areena-palloilua-perunavarastossa.html> Viitattu 15.04.2019.

⁷ Kalevi Kottila (24.01.2019), haastattelu.

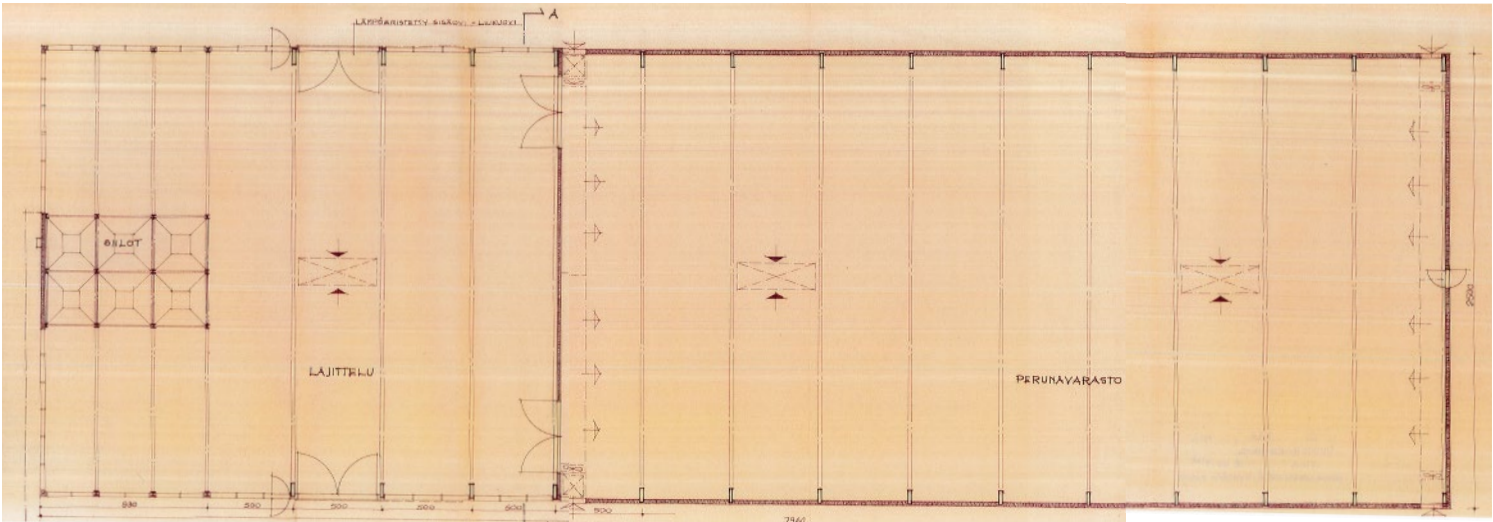
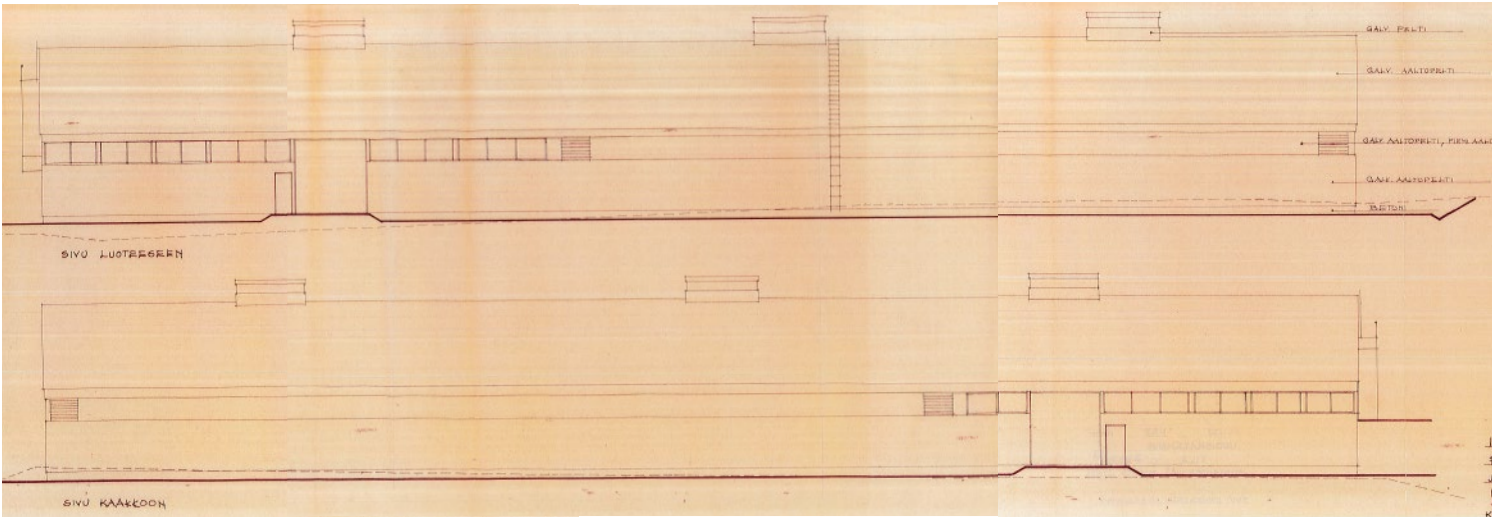
⁸ <http://kulttuuriymparisto.blogspot.com/2013/04/pyroll-areena-palloilua-perunavarastossa.html> Viitattu 15.04.2019.

⁹ <https://yle.fi/uutiset/3-10035041>. Viitattu 15.04.2019.

Rakennuksen alkuperäiset piirustukset on toteuttanut diplomi-insinööri Lasse Ristola tammikuussa 1969. Alkuperäinen rakennus on suunniteltu ja toteutettu hyvin pragmaattiseen teolliseen tyyliin perunan varastointi- ja lajittelutoimintaa varten. Julkisivut ovat pääasiassa harmaata galvanisoitua aaltopeltiä ja ikkunat ovat nauhaikkunoita sijoitettuna ylös antamaan ylävaloa. Kantava rakenne on kuitenkin kiehtova ja varasto perustettiin suurien kerroslimattujen puukehien varaan puolen metrin jaolla, jotka dominoivat rakennusta sisältä ja sallivat korkean ja leveän tilan perunoiden varastointiin.

Rakennukseen ei ollut tarvetta sijoittaa minkäänlaisia aputiloja, ja rakennus jaettiin sisältä puhtaasti kahteen: varastoon ja lajittelutilaan. Lajittelutilaan sijoitettiin silot ja rakennuksen ulkopuolelle kuljetin, joka laskeutui rakennuksen takana olevalle korotetulle pihatasanteelle. Seinät eristettiin mineraalivillalla ja suojattiin lujalevyllä. Lattia tehtiin maavaraista asfalttibetonista.

6.2. Muutosprosessi

Pitkän kaavoitusprosessin sekä rakennuksen ja tontin oston jälkeen kiinteistössä aloitettiin kunnostus- ja saneeraustyöt. Rakennuksen kuntoa tutkittaessa huomattiin, että pintoja lukuun ottamatta rakennus on täysin kelvollinen uusiokäyttöön. Haitallisia mikrobeja ei löydetty mistään eikä puurakenteissa ollut yhtään lahoa. Ulkoseiniäkään ei tarvittu sen kummemmin uusia, sillä mineraalivillaeristys sekä rakenteet olivat täysin kunnossa ja kelpoisia uuteen käyttötarkoitukseen.¹ Rakennuksen jako kahteen toimi luonnollisesti myös urheilukäytössä: suurempi varasto-osio otettiin suuren kentän ja katsomon käyttöön ja pienempi osio luonnollisesti pienempien kenttien, kuntosalin ja aputilojen käyttöön.

Palo-osastointia ei rakennukseen tarvittu lisätä ja puurakenteet läpäisivät vaadittavat palomääräykset. Poistumisteitä tuli kuitenkin lisätä toiseen kerrokseen kuntosalin puolelle, jotta rakennus täyttäisi palomääräykset.² Esteettömyyden kannalta ei tarvinnut tehdä muutoksia muuten kuin rakentaa inva-wc, joka toteutettiin muiden aputilojen yhteyteen.

Hallin ulkoasu säilytettiin pääosin entisen kaltaisena. Lähes kaikki vanhat peltiset ulkopinnat säilytettiin, lukuun ottamatta sisääntulopäädyn ikkunoita, jotka poistettiin, ja joiden päälle asennettiin vihreää peltiä. Lisäksi pääsisäänkäynnin alue uusittiin ja sille tehtiin uusi katos.³ Sisäänkäynnin ympäristössä ulkoseinät paneloitiin uudelleen tummanruskeilla COR-TEN- teräs kaseteilla.

Sisätiloja päivitettiin reippaasti uutta käyttötarkoitusta varten. Vanhat seinäpinnat poistettiin ja korvattiin uusilla. Lattia täytyi uusida ja maneesin vaatima hiekkapohja sekä vanerikaukalo poistettiin.⁴ Rakennuksen komeat puiset tukirakenteet luovat uudessa käytössä olevalle tilalle omaleimaisen ilmeen. Rakennukseen tehtiin yhteensä 2000 neliötä uutta kenttätilaa, kuntosali, tekojäärata ja Suomen ensimmäisen sisätiloihin rakennettu Padel- kenttä, jonka ajateltiin olevan yksi areenan kantavista houkuttimista⁵.

Rakennuksen aputilat jouduttiin rakentamaan uusiin, sillä alkuperäinen rakennus koostui vain kahdesta korkeasta hallitilasta. Vanhaan lajittelupäättyyn rakennettiin WC-tilat, pukuhuoneet ja peseytymistilat sekä toimisto. Uudet aputilat vaativat tehostettua ilmanvaihtoa, jotta ilma vaihtuisi niissä tehokkaammin⁶, mutta muuten rakennuksessa käytetään puhtaasti painovoimaista ilmanvaihtoa⁷. Kuntosali ja katsomoparvi sijoitettiin aputilojen päälle toiseen kerrokseen. Lisäksi yläkerrokseen sijoitettiin tekninen tila ja varasto.

- 1 Kalevi Kottila (24.01.2019), haastattelu.
2 Idem.
3 Idem.
4 Idem.
5 <https://yle.fi/uutiset/3-5919433>. Viitattu 15.04.2019.
6 Kalevi Kottila (24.01.2019), haastattelu.
7 Jarno Kiintola (25.01.2019), haastattelu.

Areenan pääkenttä ja toisen kerroksen kuntosali remontin aikana ja jälkeen.

Varaston vanha öljykattilalämmitys poistettiin ja rakennuksessa päätettiin panostaa uusiutuvaan energiaan. Ratkaisuksi valittiin maalämpö ja rakennuksen koillispäättyyn rakennettiin kokonaan uudet tilat lämpökeskusta ja varastoja varten. Tontille porattiin kahdeksan 200 metrin syvyistä lämpökaivoa.¹

Rakennukseen on jätetty tiettyjä teollisia elementtejä näkyviin: vanhat savunpoistoluukut on säilytetty ja kentän molempiin pätyihin on jätetty seinistä työntyvät I-palkit näkyville, joiden funktiosta ei ollut tarkempaa tietoa. Näitä rakenteita ei purettu, koska syytä purkaa ei ollut².

Kehittämissyhtiö Sepra ry:n ja Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen kanssa toteutetun EU-rahoitteisen projektin myötä kunnostus- ja muutostöihin saatiin EU-tukea.³ Rakennuksen piirustukset teki Olli Karttunen, rakennesuunnittelun ja rakennustyöt toteutti Kalevi Kottila, LVI-työt Pertti Meriö ja sähkötyöt Sami Majander.⁴

Pyroll- areenan avajaistilaisuus. Kentän päädyssä on nähtävillä säilytetyt I-palkit.

- 1 Kalevi Kottila (24.01.2019), haastattelu.
- 2 Idem.
- 3 <http://kulttuuriymparisto.blogspot.com/2013/04/pyroll-areena-palloilua-perunavarastossa.html>. Viitattu 15.04.2019.
- 4 Kalevi Kottila (24.01.2019), haastattelu.

6.3. Nykytilanne

Omakotitalobuumin aikana rakennuksen viereen nousi paljon uusia asuintaloja, josta rakennus hyötyi erinomaisesti, ja nykyään rakennus on aktiivisessa käytössä. Se toimii lähiliikuntapaikkana paikallisille asukkaille, kouluille ja päiväkodeille sekä alueella työssä käyville. Kuntosali houkuttelee läheisiä asukkaita rakennuksen aktiiviseen käyttöön. Halli on myös palloilu-urheilun tukikohta, johon tulee linja-autoilla kauempaakin. Tutumpien lajien lisäksi areenassa on mahdollista pelata esimerkiksi Padelia Suomen ensimmäisellä lajin sisäkentällä. Vastaavanlaisia Padel- sisäkenttiä löytyy Suomesta vain Helsingistä ja Jyväskylästä.

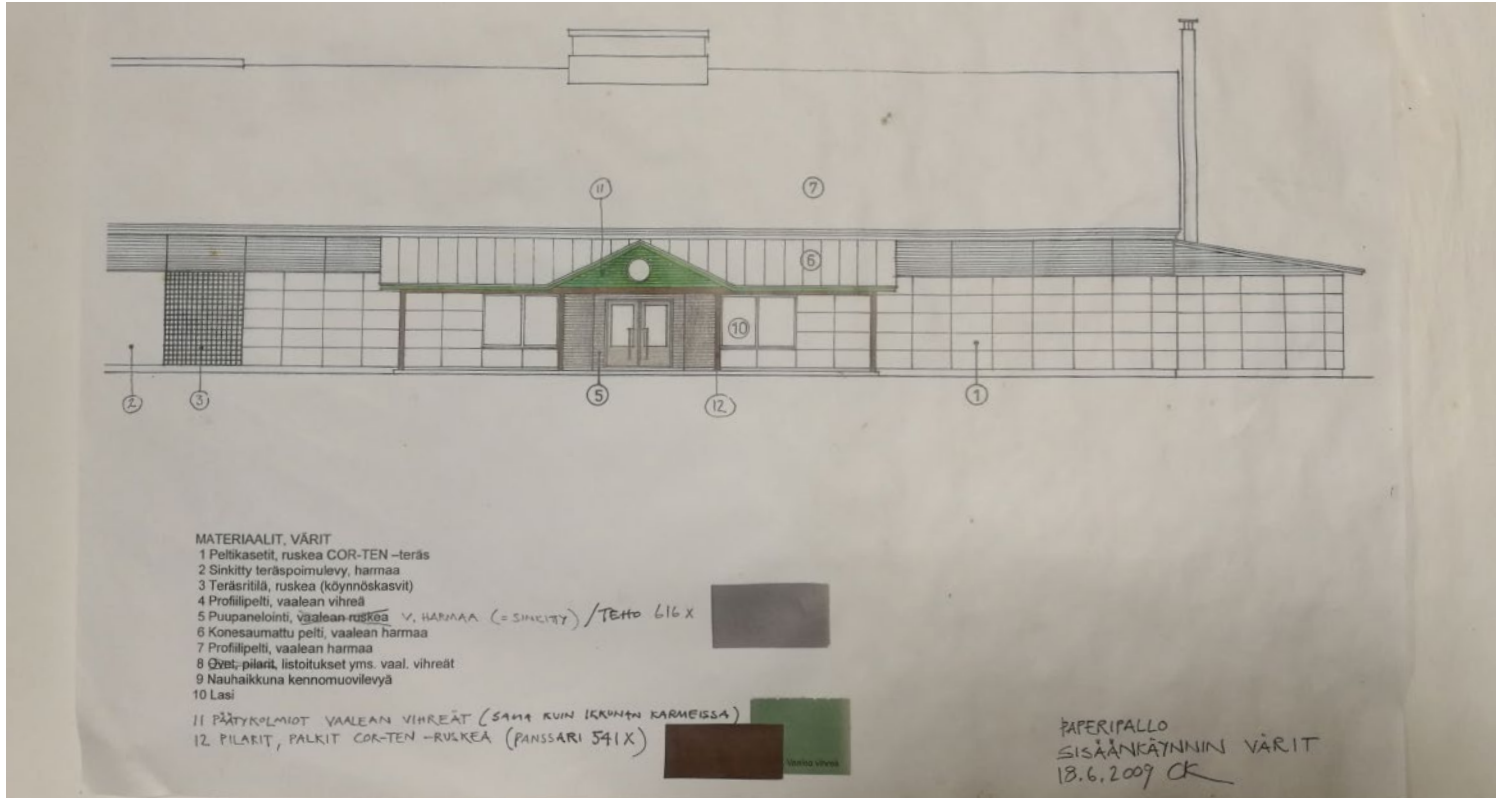
Hallissa käy toimitusjohtaja Jarno Kiintolan mukaan keskimäärin noin 20 000 asiakasta vuodessa. Pääosa asiakkaista ovat paikallisia eli tulevat asioimaan Kotkasta ja Pyhtäältä kuntosalin, treenivuorojen ja otteluiden parissa. Lisäksi usein asiakkaita tulee myös Haminasta ja Porvoosta. Kouvolasta ei tule asiakkaita lähes ollenkaan, vaikka sijainti olisi suhteellisen läheinen. Turnauksia järjestetään hallissa vuosittain noin 30-40.¹

Rakennukseen ei ole suunniteltu korjauksia tai laajennoksia ja se on tähän asti palvellut käyttötarkoitustaan erinomaisesti. Ainoana muutoksena on synteettisen minijääradan käytöstä poistaminen, sillä se ei houkutellut asiakkaita kuten alustavasti oletettiin. Jäärata peitettiin ja kuntosalitoimintaa laajennettiin tilavarauksen päälle kyseisen käyttötarkoituksen kysynnän kasvaessa. Jäärata on kuitenkin säilytetty käyttövalmiina maton alla.²

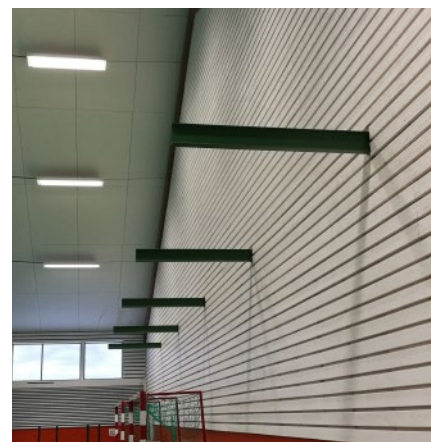
Painovoimainen ilmanvaihto käy suurien turnauksien aikaan joskus riittämättömäksi³. Koneellisen ilmanvaihdon lisääminen tiloihin ei kuitenkaan ole välttämätöntä, ja hallista löytyy myös muita tapoja tuulettaa tiloja kuten ovien kautta silloin, kun kapasiteetti lähestyy maksimia.

- 1 Jarno Kiintola (25.01.2019), haastattelu.
- 2 Jarno Kiintola (25.01.2019), haastattelu.
- 3 Jarno Kiintola (25.01.2019), haastattelu.

Julkisivumateriaalikaavio toteutettuna käytännössä.

Uudet lämpöpömpumput, pääkentän suuret ovet ja säilyneitä varastorakenteita.

6.4. Päätelmät

Rakennus on erinomainen esimerkki siitä, kuinka vaatimaton teollinen rakennus, alustavasti hie-
man syrjäisemmällä sijainnilla, voidaan hyödyntää tulevaisuutta silmällä pitäen. Rakennuksen
tilalle oltiin kaavailemassa rivitaloasumista, mutta purkamisen sijaan rakennus päätettiin uusio-
käyttää järkevällä tavalla, ja näin ollen se palvelee nykyään ympäröivää uutta asuinaluea ak-
tiivisesti. Jarno Kiintolan mukaan osa areenan asiakkaista ovat muuttaneet Pyhtäälle puhtaasti
sen takia, että harrastushalli ja koulu sijoittuivat todella kätevästi lähelle omaa kotia¹. Sekä asui-
nalue että halli ovat hyöttyneet toisistaan siis erinomaisesti.

Interventiot ovat pääasiassa olleet minimaalisia ja toiminta on saatu istutettua rakennukseen
niin kuin se olisi tarkoitettu siihen käyttöön. Urheilukäyttö soveltuu hyvin teollisuushalleihin, sillä ne
vaativat suuren pohjapinta-alan, mutta samalla myös korkeat tilat. Usein talotekniikka, valaistus,
alakatot ja rakenteet ovat suunniteltu kestävämmän varastohalleissa raskaampaa käyttöä, joten
ne sietävät jo valmiiksi urheilutoiminnan seurauksena syntyvät iskut ja kolhut. Lisäksi palokuormat
ovat varastohalleissa usein suuret, joten rakennus saattaa täyttää jo valmiiksi suurten ihmismää-
rien vaatimat palomääräykset ja voi joskus olla jopa valmiiksi sprinklereillä varustetut. Kyseisessä
projektissa ei ollut tarpeen tehdä sen suurempia muutoksia palosuojauksen kannalta, muuten
kuin poistumisteiden lisäämisen muodossa.

Kaukaisempi kyläsijainti soveltuu urheiluhallikäyttöön suhteellisen hyvin. Urheiluseuroille on pitki-
en matkojen sijaan usein parempi matkustaa "puoleenväliin" pienemmille paikkakunnille kuin
matkustaa täydet matkat kaupungista kaupunkiin joka viikonloppu vieraspeleihin tai turnauksiin.
Suhteellisen väkirikkaat kaupungit kuten Kotka, Hamina, ja Porvoo sijaitsevat kaikki alle 60 kilo-
metrin päässä areenasta, ja monipuoliset ja laajat tilat palvelevat näin kymmeniä eri urheilu-
seuroja. Tämä korostuu varsinkin talvikäytössä, jolloin ulkokentät eivät välttämättä enää palvele
kaupungeissa.

Liikuntapalveluiden parantaminen on myös erinomainen tapa ottaa huomioon kirkonkyläen
ikääntyvä väestökanta. UKK-instituutin mukaan säännöllinen liikunta auttaa vanhuksia pysy-
mään toimeliaina ja terveinä mahdollisimman pitkään, auttaa vanhuksia selviytymään joka-
päiväisistä askareista ja välttämään ylipainon tuomia kansansairauksia². Samalla harrastusmah-
dollisuuksien parantaminen saattaa houkuttaa nuorten perheiden muuttamista pienempiin
kirkonkyläin, kuten tässä projektissa kävi ilmi.

¹ Jarno Kiintola (25.01.2019), haastattelu.

² http://www.ukkinstituutti.fi/tietoa_terveysliikunnasta/liikkumaan/aloittajan_liikuntaopas/ikaantyminen_ja_liikunta. Viitattu 15.04.2019.

7. Wanhat Wehkeet,
Karstula

Matkailualue Wanhat Wehkeet

Sijainti: Karstula, Keski-Suomi
Kunnan väkiluku: 4343 (31.12.2013)¹

Rakennusvuosi: 1960
Muutosvuodet: 1963, 1978, 2004, 2009, 2011
Pinta-ala: 1545 m² (ennen v. 2004 muutoksia)

Rakennesuunnittelu: Erkki Parantainen (2011)
Toteutus: Jari Lasonen, Merja Väililehto (2004-)

¹ <https://www.stat.fi/tup/kunnat/kunta-tiedot/226.html>. Viitattu 15.04.2019.

7.1. Lähtötilanne

Karstula on noin neljäntuhannen hengen kunta Keski-Suomessa. Se sijaitsee Pääjärven rannalla noin 100 kilometrin päässä sekä Jyväskylästä että Seinäjoesta.

Osoitteeseen Erämäentie 368, noin viisi kilometriä pohjoiseen kirkonkylästä, Myllyjoen varrelle Myllyperälle, perustettiin vuonna 1960 punatiilinen, näyttävä perunajauhotehdas. Tähän teolliseen miljööseen kuuluivat myös mylly, kauppa sekä muutamia asuinrakennuksia. Alue edustaa nykyään häviämässä olevaa teollista rakennuskantaa, joka alun perin perustui vesivoimaan.¹

Tehdastoimintaa laajennettiin vuonna 1963, kun rakennuksen eteläpäätyyn tehtiin uusi siipi. Tämän laajennoksen piirustukset laati Kalle Laitinen. Tehdas jatkoi toimintaansa aina vuoteen 1971 saakka, jonka jälkeen se sai vuosien saatossa lukuisia uusia omistajia ja koki toiminnan myötä monia pieniä muutoksia ja lisäyksiä tiloihin². Vanhan tehtaan suuret tilat ja useat erikokoiset siivet mahdollistivat usean samanaikaisen toiminnan erilaiselle tuotannolle. Rakennus koki näiden yritysten alla useita sisäisiä ja ulkoisia muutoksia, joista kaikista ei ole tarjolla dokumentointia: rakennusta tiedetysti jälleen laajennettiin vuonna 1978³ Karstulan kunnan rakennusvalvonnan mukaan, mutta piirustuksia tästä ei ollut löydettävissä.

Rakennuksen korkeassa hallitilassa toimivat vuosien saatossa muun muassa lasikuituvenevalmistaja Neon Marin, Karstulan metalli sekä Vip-rengas, joka teki pinnoitettuja renkaita kuorma-autoihin. Vanhan tehtaan puolella toimi muun muassa Sari-kaluste, joka teki rakennuksessa puutarhakalusteita sekä Honka-taloille alihankintana muun muassa portaita. Näissä tiloissa on myös toiminut Karstu-Karmi, joka teki tiloissa navettaelementtejä sekä ovia ja ikkunoita. Rakennuksen eteläisessä laajennoksessa toimi perunajauhotehtaan jälkeen KNH tuote, joka tuotti muovi- ja metallituotteita yrityksille. Kyseisessä siivessä sijaitsi silloin lasittamo, toimisto ja myymälä. Näissä tiloissa on myös toiminut Lasikuituvalmiste Veikko Viiru.⁴

Rakennuksen pohjoisimmassa kaksikerroksisessa tilassa toimivat yhteiset sosiaalityöt, joita kunnostettiin vuonna 1987. Tähän aikaan muualla rakennuksessa suoritettiin myös muun muassa sähkökeskusremontti, kattojen korjausta, huoneiden lisälämmöneristämistä ja piha-alueen kunnostamista.⁵ Perunajauhovaraston tontille rakennettiin veneveistämö vuonna 1986 veneitys Esa Viirulle.⁶ Vuonna 1996 Sari-Kaluste teki perusparannuksia teollisuushalliin, jonka suunnittelun hoiti kunnaninsinööri Erkki Parantainen.⁷

¹ <http://www.karstula.fi/binary/file/-/id/17/fid/4800/>. Sivu 140. Viitattu 15.04.2019.

² Jari Lasonen (10.01.2019), haastattelu.

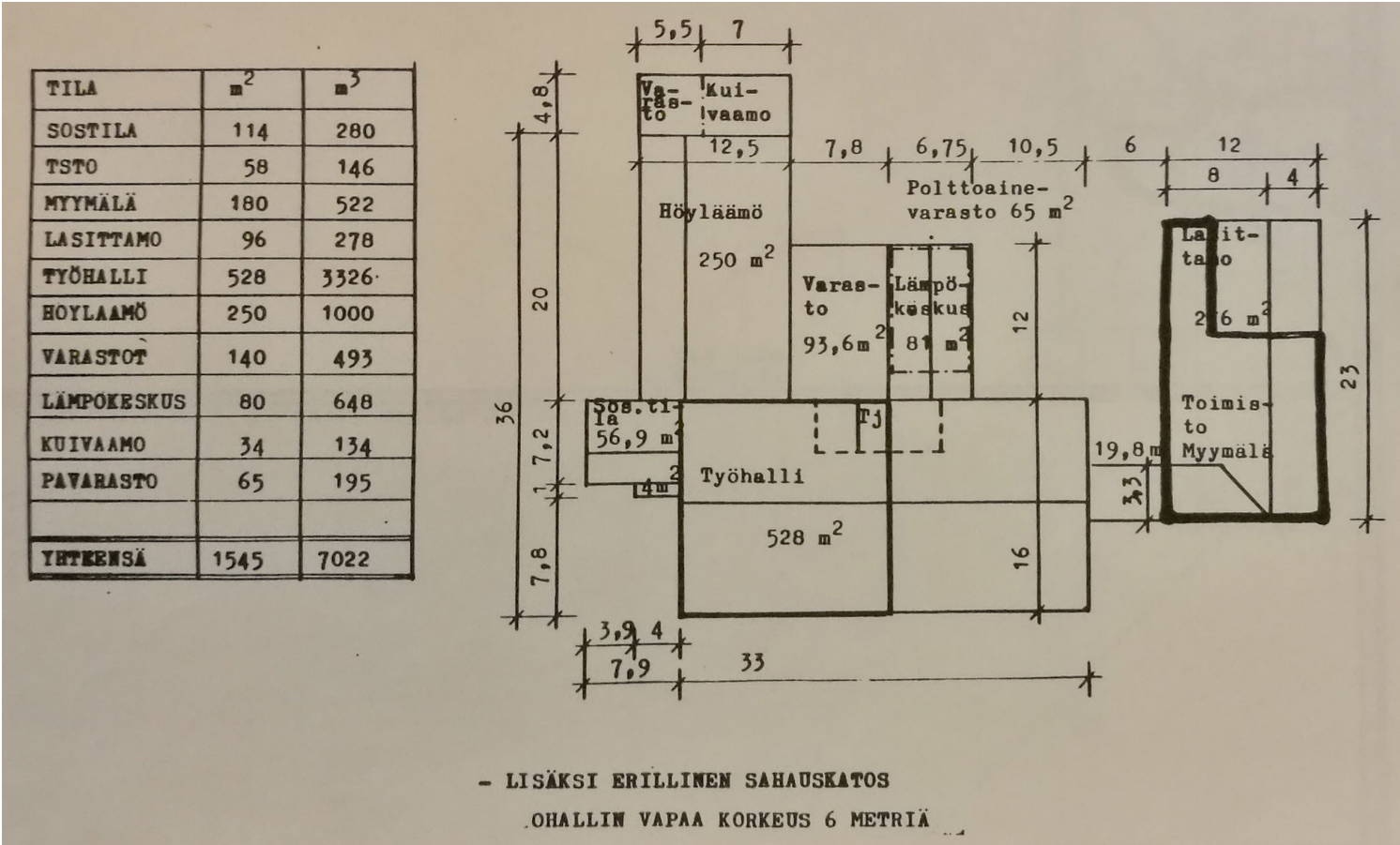
³ Karstulan rakennusvalvonnan virkailija (10.01.2019), haastattelu.

⁴ Idem.

⁵ Karstulan kunnan tekninen toimisto (29.10.1987).

⁶ Saarijärven-Karstulan kansanterveystyön kunnan liikelaitos (03.09.1986).

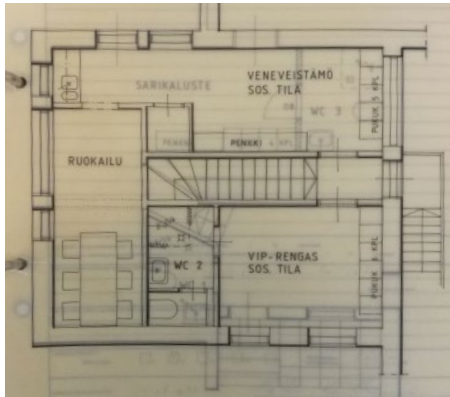
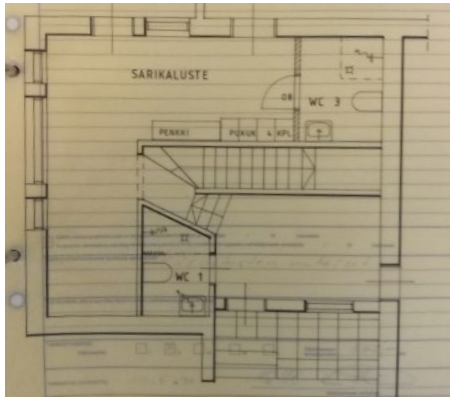
⁷ Karstulan kunnanhallitus (18.04.1996). Valtionapuhakemus. Wanhojen Wehkeiden arkisto.

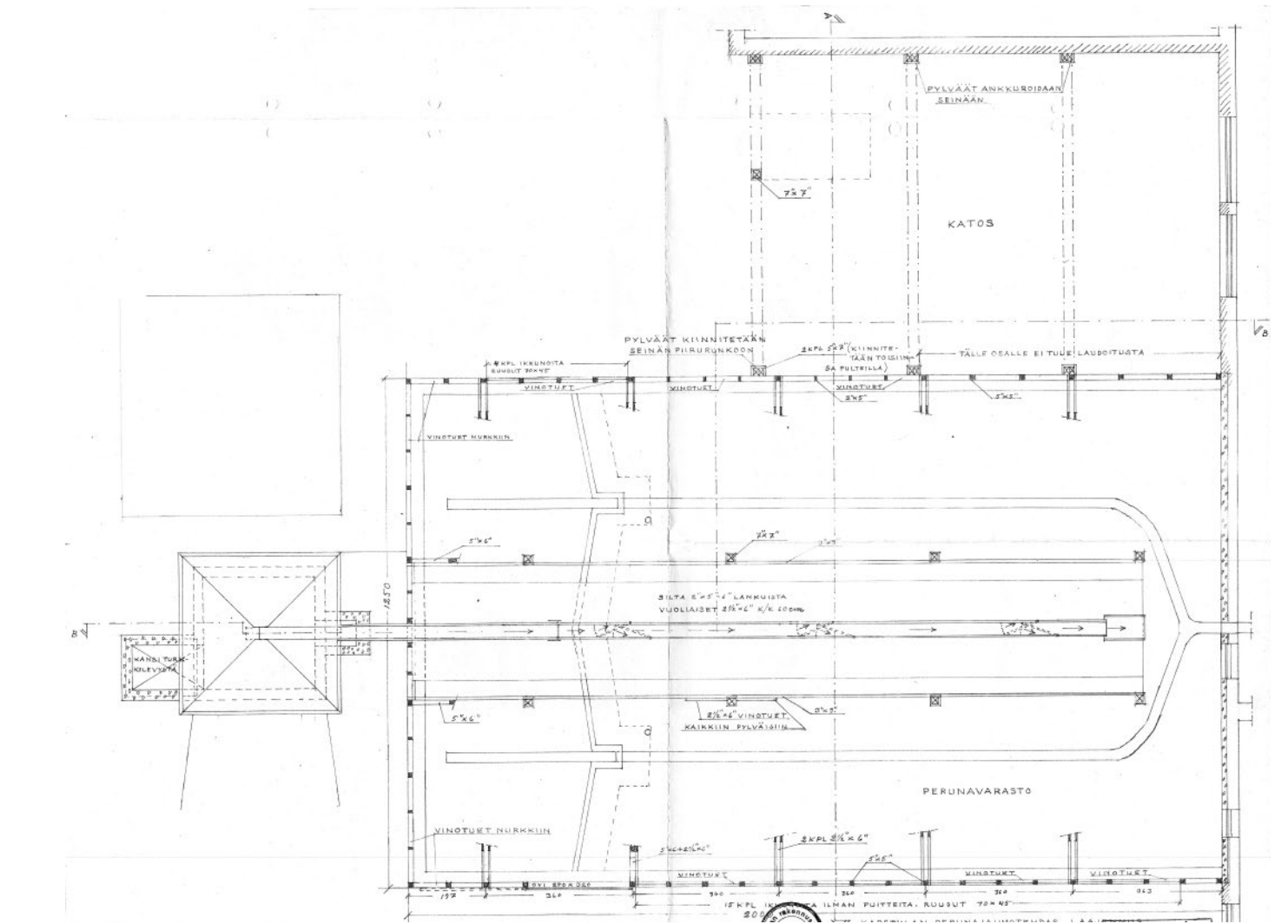
Vanhan perunajauhotehtaan tilajakoa 1980- luvulta.

Ilmakuva matkailualueesta ja vuoden 1987 sosiaalitilojen remontin pohjapiirustukset.

Vuonna 2004 Jari Lasonen ja Merja Välilehto ostivat rakennukset kunnalta. Lasonen oli vanha autoharrastaja ja entisöinyt useita vanhoja autoja, kun taas vaimoa Merja Välilehtoa kiinnosti vanha esineistö ja kirjallisuus. Tästä syntyi ideana perustaa museo, joka soveltuisi rosoiseen tehdasmiljööseen luonnollisesti. Pariskunnalla oli jo valmiiksi yrityskokemusta Karstulassa, ja toive laajentaa toimintaa omien kiinnostusten kautta sopi erinomaisesti. Rakennuksen kunto oli pientä patinaa lukuun ottamatta täysin käyttökelpoinen uudelle toiminnalle.¹

Vuoden 1963 eteläpäädyn laajennoksen pohjapiirustus.

¹ Jari Lasonen (10.01.2019), haastattelu.

7.2. Muutosprosessi

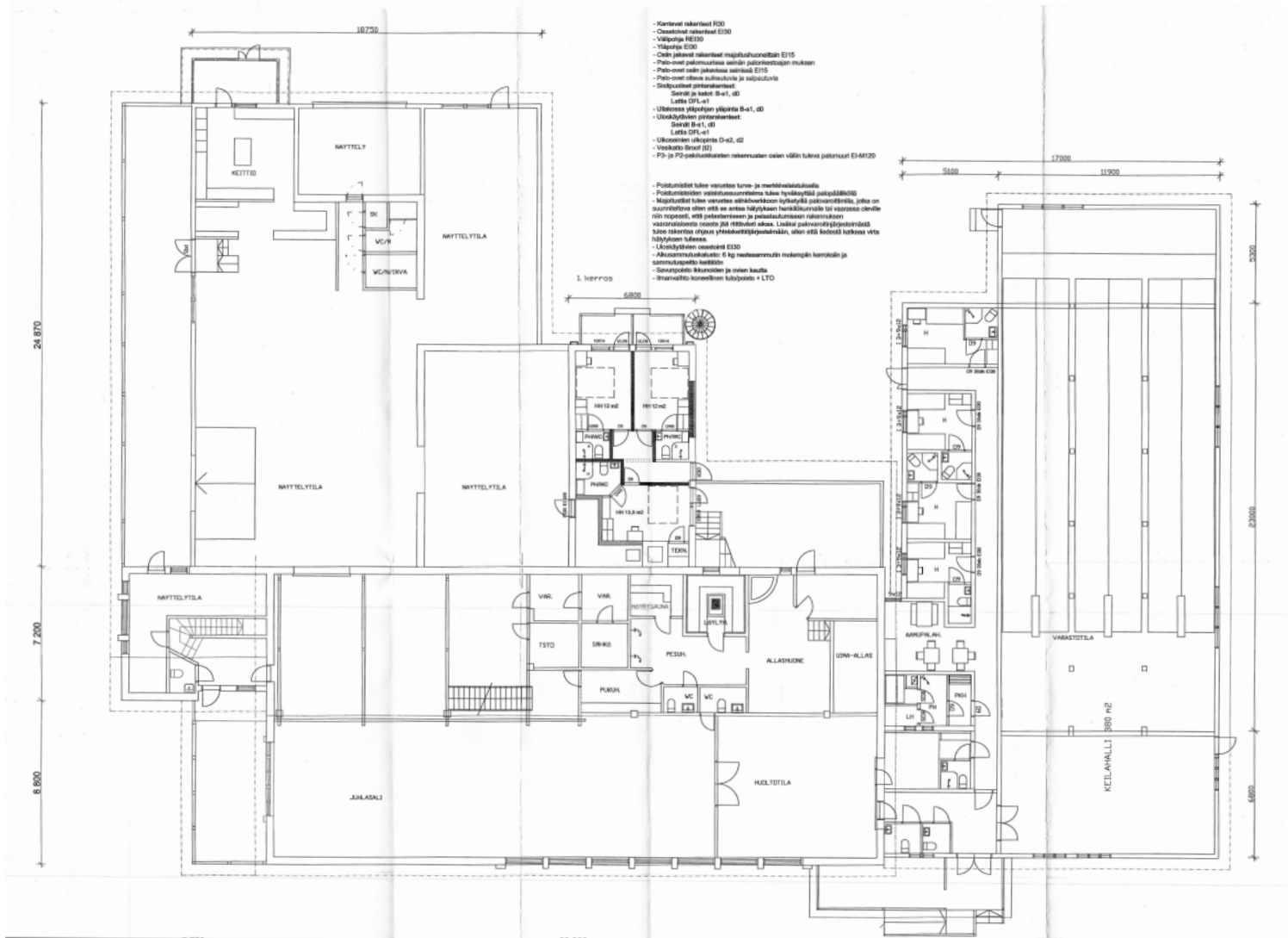
Vanhaan jauhovarasto-osaan rakennettiin vuonna 2005 automuseo Wanhat Wehkeet. Korjaukset suunnitteli ja toteutti omistajapariskunta itse. Museotoimintaa varten vanha varasto-osa vaati lämmöneristyksen parantamista ja kattojen oikaisua. Myös uusia ikkuna- ja oviaukkoja jouduttiin tekemään toiminnan sopeuttamiseksi. Museon yhteyteen tehtiin ravintola, joka vaati keittiötilojen kunnostamista tiloihin.¹

Halliosassa toimi rekka-autokorjaamo vuokratyössä vuoteen 2004 asti, jonka jäljiltä on myös tilassa sijaitseva 4,5m korkea nosto-ovi. Kunnalta puuttuivat tilat tapahtumien järjestämiseen ja korkeat hallitilat soveltuivat erinomaisesti tähän toimintaan. Pariskunta osti tilat itselleen ja muutti ne juhlaikäyttöön sopiviksi. Tilat pitivät sisällään noin 200 ihmistä kerrallaan. Ylätasanteen parvi kunnostettiin juhlaikäyttöön. Vaikka tiloissa toimi ennen rekka-autokorjaamo ja tiloissa sai ihan vapaasti esimerkiksi hitsata, juhlatoimintaa varten palomääräykset kuitenkin vaativat palosuojauksen parantamista. Yläpohjaan tuli saada 15 minuuttia lisää palokatkoa, joka tehtiin muiden korjaustöiden yhteydessä. Tilojen pohjapinta-alana sai palomääräysten mukaan olla maksimimääränä 400 neliötä, joten hallin pinta-alaa tuli jonkin verran pienentää, ettei rakennukselle tulisi uutta paloluokkaa, joka lisäisi rakennustöitä ja kustannuksia entisestään. Tapahtumatilojen kunnostustöiden yhteydessä rakennukseen tehtiin sauna- ja allastilat.²

Kunta toivoi saavansa keilaradan, joten pariskunta otti asiakseen sellaisen tehdä. Niinpä vuonna 2009-2010 kunnan kanssa yhteistyössä vuonna 1963 rakennetun tehdaslaajennoksen perälle rakennettiin keilarata. Kunta vuokrasi omistajille ratakoneet ja omistajat toteuttivat tilojen muutostyöt.³ Keilahalli soveltui vanhan tehdaslaajennoksen tiloihin hyvin, ja kauniit alkuperäiset pilari-rakenteet onnistuttiin saamaan ratojen välille luonnollisesti istutettuna.

Omistajat päättivät vielä laajentaa toimintaa, ja majoitustilat tehtiin rakennuksen vanhoihin lämpökeskustiloihin ja purusiiloon vuonna 2011, jolloin tiloihin kunnostettiin yhteensä 13 uutta hotellihuonetta. Tässä muutostyössä tuli huomioida palotekniset asiat tarkkaan. Rakennuksen tilat toteutettiin P2- paloluokkaan, mutta se tuli erottaa muusta rakennuksesta P3- luokan palomuurilla. Eri kerrokset tuli osastoida ja jokaiseen osastoon tuli tehdä kaksi poistumistietä, jotka eivät kulkisi palomuurin läpi. Muutokset suunnitteli ja toteutti omistajat itse. Pääsuunnittelijana ja rakennesuunnittelijana projektissa on toiminut Rakennussuunnittelu Erkki Parantainen. Entiseen hakesiiloon rakennettiin omintakeinen sviitti.⁴

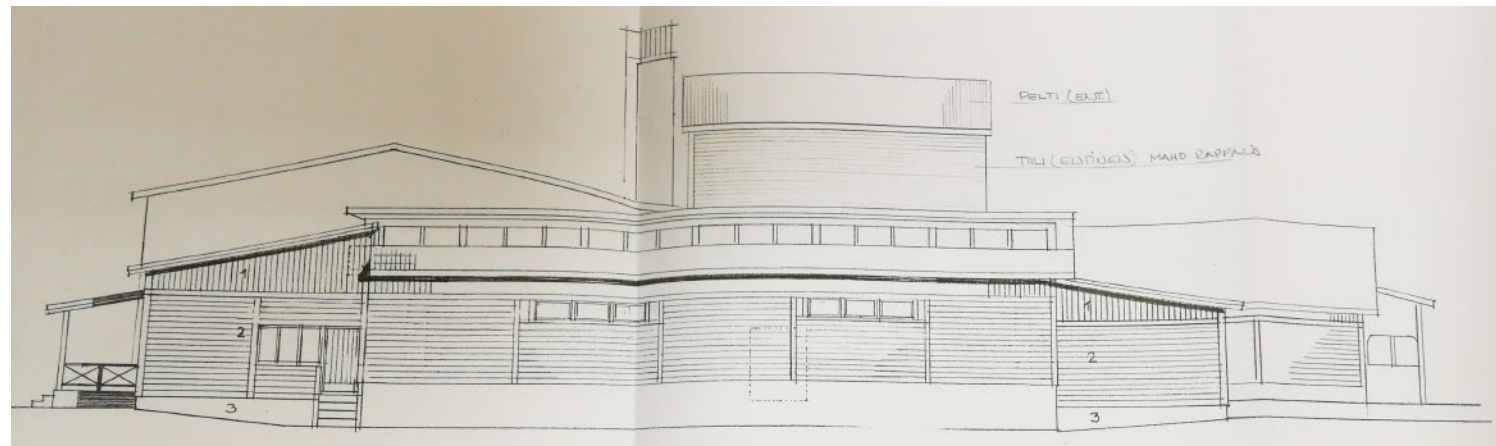
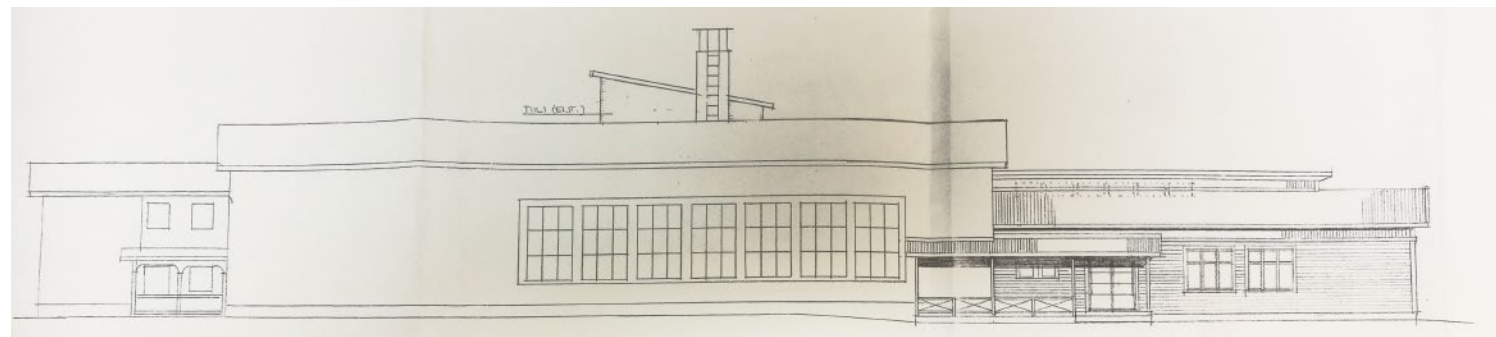
- 1 Jari Lasonen (10.01.2019), haastattelu.
- 2 Idem.
- 3 Jari Lasonen (10.01.2019), haastattelu.
- 4 Karstulan kunta (14.02.2011). Ennakkolausunto. Wanhat Wehkeet Oy, käyttötarkoituksen muutos.

Vuoden 2011 hotelliremontin ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus.

Alustavia suunnitelmia matkailualueesta sekä vuonna 2009 valmistunut asemaakaava.

Vuoden 2011 hotelliremontin julkisivupiirustukset ja toteutunut julkisivu.

Vuonna 2007 omistajat hakivat matkailualueelle uutta ranta-asemakaavaa, joka valmistui vuonna 2009. Asemakaavan tavoitteena oli kehittää alueen matkailutoimintaa ja mahdollistaa muiden matkailuun liittyvien rakennusten rakentamisen matkailualueen tontille.¹ Rakennuksen tontille on tehty seitsemän erillistä mökkiä majoitustarkoitukseen. Kesäteatteri tehtiin tontille vuonna 2007 vanhan venevajan yhteyteen: katetussa katsomossa on paikkoja 370 hengelle ja teatteri toimii merkittävänä vetonaulana matkailualueelle. Vuonna 2015 tontille avattiin karavaani-alue, johon mahtuu jopa 110 ajoneuvoa sähköistetyillä paikoilla.²

Erilaiset toiminnalliset ratkaisut on saatu sovitettua perunajauhotehtaan tiloihin ilman sen suurempia teknillisiä ongelmia. Museotoimintaa varten tehtaan vanha varasto-osio vaati lämmöneristyksen parantamista ja kattojen oikaisua. Myös uusia ikkuna- ja oviaukkoja jouduttiin tekemään toiminnan edellytyksiksi. Vanhan teollisuusrakennuksen eri vaiheista kertovia rakenteita on kuitenkin pyritty paikoin jättämään näkyville, kuten esimerkiksi kelahallin pilarirakenteissa. Kaikki kantavat rakenteet on tehtaassa säilytetty ja alkuperäisen punatiilisen tehtaan ulkoasu on uusia lisäosia lukuun ottamatta suhteellisen alkuperäinen.³

Ilmastointia tuli jonkin verran tiloissa parantaa käyttötarkoituksen muutoksen myötä, sillä tiloissa pyörivät ihmismäärät ovat maksimikapasiteetissaan kasvanut. Esteettömyyden kannalta ei ollut tarvittavaa tehdä suurempia muutoksia ja tiloissa on mahdollista kulkea pyörätuolillakin. Kaikki sisäpinnat on uusittu vuosien saatossa ja uusien muutosten myötä. Sähkö- ja vesivedot on myöskin uusittu muutostöiden yhteydessä palvelemaan tilojen uusia funktioita. Vanhan tehtaan lämmitysjärjestelmä jouduttiin uusimaan, jolloin se muutettiin hakelämmitykseksi. Osaa vesikatoista on Jari Lasonen mukaan jouduttu uusimaan, jonka yhteydessä kattoon ja ulkoseiniin on myös asennettu lisälämmöneristystä.⁴

Vaadittavia muutostöitä ja korjauksia varten saatu taloudellinen tuki on tullut ELY-keskukselta ja Viisari-Leaderiltä. Leader-rahoitusta on saatu museotilan laajennukseen, kaluston kunnostus- ja näyttelytilojen rakentamiseen, kävelysillan rakentamiseen, sauna- ja sosiaali-tilojen rakentamiseen, karavaanari-alueen laajentamiseen ja näyttelykatoksen lämmöneristämiseen.⁵

- 1 Karstulan Kunnan Kaavioituskatsaus (2010).
- 2 Jari Lasonen (10.01.2019), haastattelu.
- 3 Idem.
- 4 Idem.
- 5 http://www.keskisuomenmaaseutu.fi/tarinat/automuseosta_matkailualueeksi.5210.news. Viitattu 15.04.2019.

Keilahalli, ravintola, tapahtumatalo ja museonäyttely.

7.3. Nykytilanne

Matkailualueella käy omistaja Jari Lasosen mukaan vuosittain arviolta 50-60 000 ihmistä alueen laajan toimintakirjon vuoksi. Vuonna 2018 pelkästään matkailuajoneuvoja kävi alueella 3300 eli noin 10 000 ihmistä kävi jo ainoastaan leirintäalueella. Kesäteatterissa vuorostaan kävi vuonna 2018 noin 3,500 ihmistä ja museossa kymmeniä ihmisiä päivittäin. Toimintaa on jouduttu laajentamaan runsaasti vuosien saatossa alueen suuren kysynnän vuoksi.¹ Karavaanarit valitsivat vuonna 2016 Wanhon Wehkeiden matkailualueen vuoden Caravan-alueeksi. Valintaa perusteltiin matkailualueen monipuolisella ja omintakeisella palvelutarjonnalla.²

Työntekijöitä joulukuussa vuonna 2018 oli palkattuna 10 henkilöä osa-aikaisesti, töiden painottuessa viikonloppuihin. Kesäaikaan työntekijöitä oli taas noin 20. Vuoden aikana matkailualueesta palkansaajia kertyi noin neljäkymmentä.³

Toistaiseksi laajennoksia tai uutta toimintaa ei ole alueelle tulossa. Toimintaa on sen verran kovaa tahtia laajennettu lyhyen ajan sisällä, että vähään aikaan ei ole tarve laajentaa tai muuttaa matkailualueen valmiiksi monipuolista toimintakirjoa. Tällä hetkellä on käynnissä vain pieniä korjaus- ja ylläpitotöitä, mutta muuten vanhan perunajauhotehtaan yleinen kunto on hyvä.⁴

¹ Jari Lasonen (10.01.2019), haastattelu.

² <https://www.karavaanarit.fi/ajankohtaista/uutiset/wanhat-wehkeet-myllyjoki-camping-karstulasta-ja-sfc-kuninkaanlahde-kankaanpaasta-vuoden-2016-caravan-alueeksi/> Viitattu 15.04.2019.

³ Jari Lasonen (10.01.2019), haastattelu.

⁴ Idem.

Vanhan tehtaan hotelli-, kylpylä- ja neuvottelutiloja.

7.4. Päätelmät

Alueen kunnostaminen matkailu- ja viihdekäyttöön on selvästi piristänyt lähialueen kehitystä. Kymmenet tuhannet ihmiset vierailevat alueella vuosittain ja alue työllistää osa-aikaisesti jopa 40 henkilöä vuodessa. Matkailualueet ovat sikäli poikkeuksellisia tapauksia, että ne oikeastaan vaativat hieman syrjäisempää sijaintia ollakseen houkuttelevia maakuntamatkailun kohteita, varsinkin karavaanareiden keskuudessa. Karavaanarit ovat iso osa kyseisen alueen kävijäkuntaa ja saapuessaan alueelle hyödyntävät myös vanhan tehtaan muita palveluita kuten ravintolaa, museota, kesäteatteria ja keilahallia.

Yhteistyö kunnan kanssa on ollut hedelmällinen: kunnalla on ollut tietynlaisia tarpeita, ja paris-kunta on onnistunut laajoihin ja muuntautuviin tiloihin sijoittamaan näitä tarpeita, joista molem-mat osapuolet ovat hyötäneet. Vanha tehdasrakennus on mahdollistanut paljon eri tyyppistä toimintaa, jolle on ollut kunnalla kysyntää.

Arkkitehtonisesta näkökulmasta lisäosat ja muutokset ovat tietyllä tasolla ristiriidassa alkuperäi-sen rakennuksen kanssa. Vuonna 2017 Karstulan kunnan teettämässä täydennysinventoinnissa todetaan, että käyttötarkoituksen muutokset ovat heikentäneet alueen edustavuutta ja alku-peräisyyttä. Muutokset eivät ilmennä alkuperäisen rakennustavan ja arkkitehtonisen tyylin jatku-vuutta. Alkuperäistä kokonaisuutta ja yhteyttä vanhaan myllyyn on vaikea hahmottaa.¹ Vaikka muutokset ovat ristiriidassa alkuperäisen kokonaisuuden kanssa, ovat laajennokset ja muutokset kuitenkin toteutettu pääosin omina kerroksinaan alkuperäisen rakennuksen päälle ja yhteyteen, ja ilmentävät omaa aikaansa sekä erottautuvat selkeästi alkuperäisestä tehtaasta. Rakennus olisi kuitenkin selvästi hyötynyt ammattimaisemmasta suunnittelusta, sillä se olisi käsitellyt tätä katoavaa rakennustyyppiä hieman arvokkaammin ja kokonaisvaltaisemmin. Kustannukset olisi-vat varmasti yksityisyrityksillä nousseet, mutta rakennuksen ja alueen historiallinen autenttisuus olisi saanut tästä konsultaatiosta selvää nostetta.

Käyttötarkoituksen muutos on tässä tapauksessa ollut kuitenkin onnistunut, lukuun ottamatta alkuperäisen arkkitehtuurin yhteneväisyyttä suhteessa vanhaan. Koska rakennus on aktiivisessa käytössä, on sen kunto erinomainen ja alkuperäisen rakennuksen säilymisedellytykset tulevaisuu-den kannalta ovat hyvät.

Rakennus toimii erinomaisena kannustimena yksityisyrityksille, jotka pohtivat vanhan teollisen ra-kennuksen käyttöönottoa uudessa käyttötarkoituksessa syrjäisellä paikkakunnalla. Edellytyksenä kuitenkin on, että omistajilta löytyy tahtotilaa ja valmiudet tekemään paljon töitä menestyksensä eteen. Karavaanareita löytyy Suomesta noin 200 000², ja vain pienen osan houkutteleva täs-tä demografiasta takaisi kesäsesonkeina laajan asiakaskirjon muuten harvaan asutuille alueille.

¹ Kervinen M (30.8.2017). Karstulan kunnan täydennysinventointi.
² <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/koneet-autot/artikkeli-1.272992>. Viitattu 15.04.2019.

8. Pohjan Vanha Kunnantalo,
Raasepori

Pohjan Vanha Kunnantalo

Sijainti: Pohja, Raasepori, Uusimaa
Väkiluku: ~5000 (v.2008)¹

Rakennusvuosi: 1979
Korjattu: 2011
Muutosvuosi: 2016

Tilaaja: Oy SunPark Invest Ab
Rakennuttaja: Oy SunPark Invest Ab
Rakentaja: Ak Byggteam Ab
Arkkitehti: Lasse Heikkinen

¹ https://www.stat.fi/til/vaerak/2008/vaerak_2008_2009-03-27_fi.pdf

Pohjan kunnantalo vuonna 2014.

8.1. Lähtötilanne

Pohjan kunnantalo syntyi aikana, jolloin Pohjan kunnan keskusta kehittyi kovaa vauhtia. Uusi kaava koskien kylän keskustaa oli valmis ja sitä ruvettiin vihdoinkin toteuttamaan. Tavoitteena oli kasvattaa kirkonkylän elinvoimaa ja tuoda palveluita keskeisesti yhteen paikkaan. Alustava kustannusarvio kunnantalolle oli noin 14 miljoonaa markkaa, mutta se päätettiin myöhemmin puolittaa noin 7 miljoonaan: kunnanjohtaja toivoi rakennuksen toteutuvan sen aikaiseen Arava-hintaan, joka oli noin 2000 markkaa neliöltä. Muu keskusta toteutettaisiin myös kustannustehokkaasti elementtirakentamalla, joka oli tyyppillistä tähän aikaan.^{1,2}

Pohjan kunnantalon rakennusprosessi aloitettiin vuonna 1975, mutta se koki alkutaipaleellaan jonkin verran ongelmia. Kunnanvaltuusto vastusti sijoituspaikkaa lähellä Pohjan historiallista kirkkokoja ja he vetosivat museoviraston lausuntoon, jossa todettiin kunnantalon arkkitehtuurin luovan heidän mielestään turhan suuren kontrastin vanhalle kulttuurihistorialliselle kokonaisuudelle. Rakennustyöt kuitenkin aloitettiin vuonna 1977, mutta valitusten takia rakennuksen pohjiin jouduttiin tekemään tiettyjä muutoksia. Rakennus valmistui kuitenkin vuonna 1979 budjetin sisällä.³

Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Lasse Heikkinen. Pääosa kunnantalosta toteutettiin tiukkaan moduulimittaan elementtirakentamalla, mutta valtuustosalin tehtiin moduulista poikkeavasti ja paikallavalamalla. Rakennus otti ulkomuodollaan välittävän roolin uuden keskustan ja kirkonkylän vanhojen rakennusten kanssa. Julkisivusta haluttiin pitkäaikainen ja kestävä kivijulkisivu, jonka tulisi olla kuitenkin kotimaista kiveä. Turussa oli vähän aikaa sitten rakennettu työväen säästöpankin rakennus, jossa oli julkisivussa käytetty Lapin marmoria, mistä arkkitehti otti inspiraatiota. Pitkien keskustelujen jälkeen materiaaliksi valikoitui marmori Tervolasta. Tehokkaan tilasuunnittelun ansiosta julkisivumateriaaliin oli mahdollista satsata kuitenkin pitäessä kunnantalon kustannukset Arava-hinnoissa. Kiinnikkeet tehtiin jo alunperin haponkestävästä teräksestä, joka takaisi pitkän iän julkisivulevyille.⁴

Kunnantalo oli uuden keskustan toinen rakennus liikekeskuksen jälkeen, jota seurasi muun muassa pankki, kirjasto ja kauppa, jotka suunnitteli myös arkkitehti Lasse Heikkinen. Keskustan nousua seurasi kuitenkin 80-luvulla kasvava poismuutto ja kunnan elinvoimaisuuden heikentyminen joutuessaan osaltaan öljykriisistä, joka koetteli Fiskarsin ruukkia.⁵

¹ Heino S. (17.10.2016). Radiohaastattelu: Arkkitehti Lasse Heikkinen ja Sunpark.

² Heikkinen L. (08.02.2019), haastattelu.

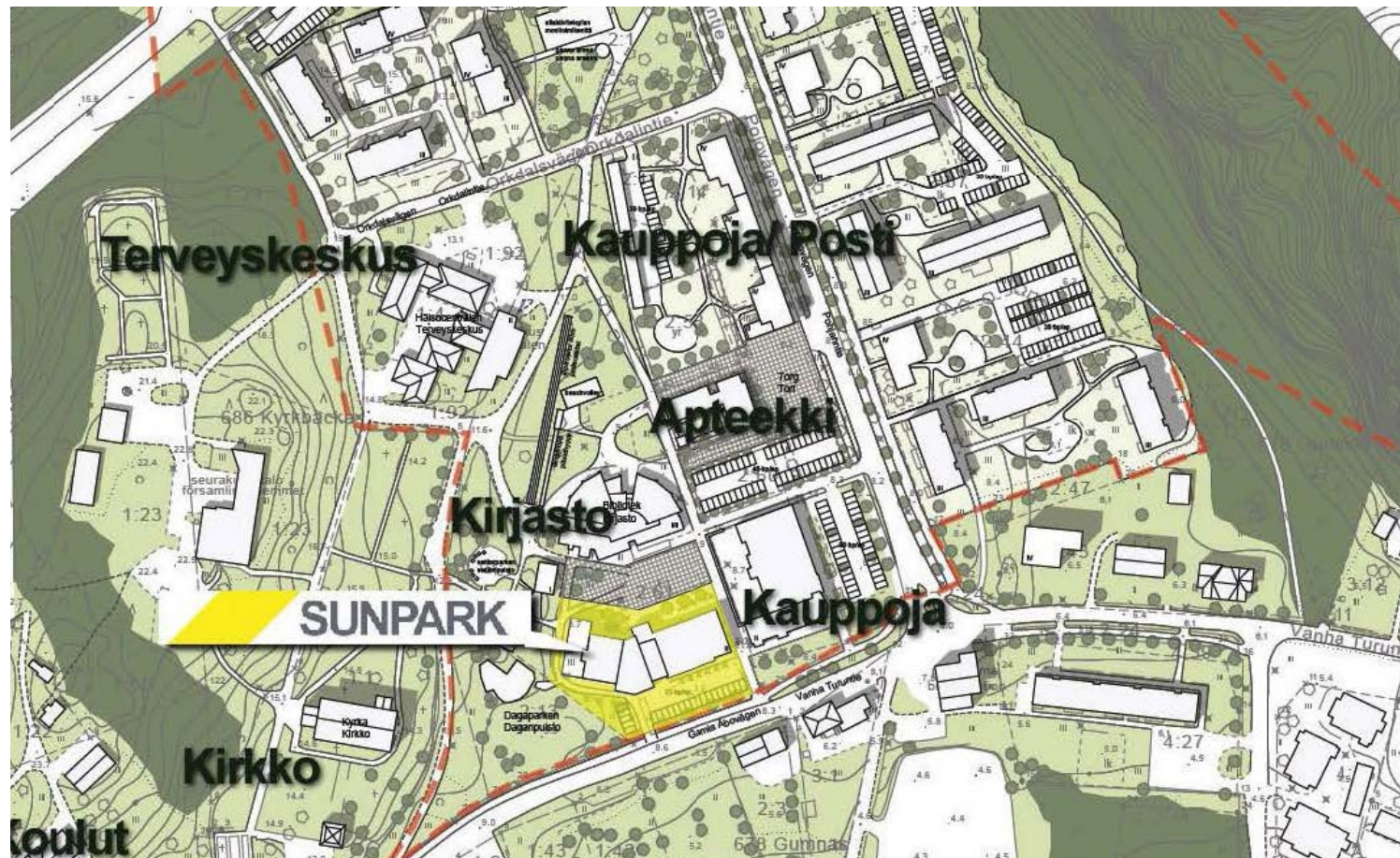
³ http://museum.ratata.fi/blogg/article-48868-120938-pohjan-kunnantalo?offset_48868=15&categories_48868=3967. Viitattu 15.04.2019.

⁴ Heino S. (17.10.2016). Radiohaastattelu: Arkkitehti Lasse Heikkinen ja Sunpark.

⁵ Idem.

Pohjan kunnantalo vuonna 1979 ja 1980-luvulla.

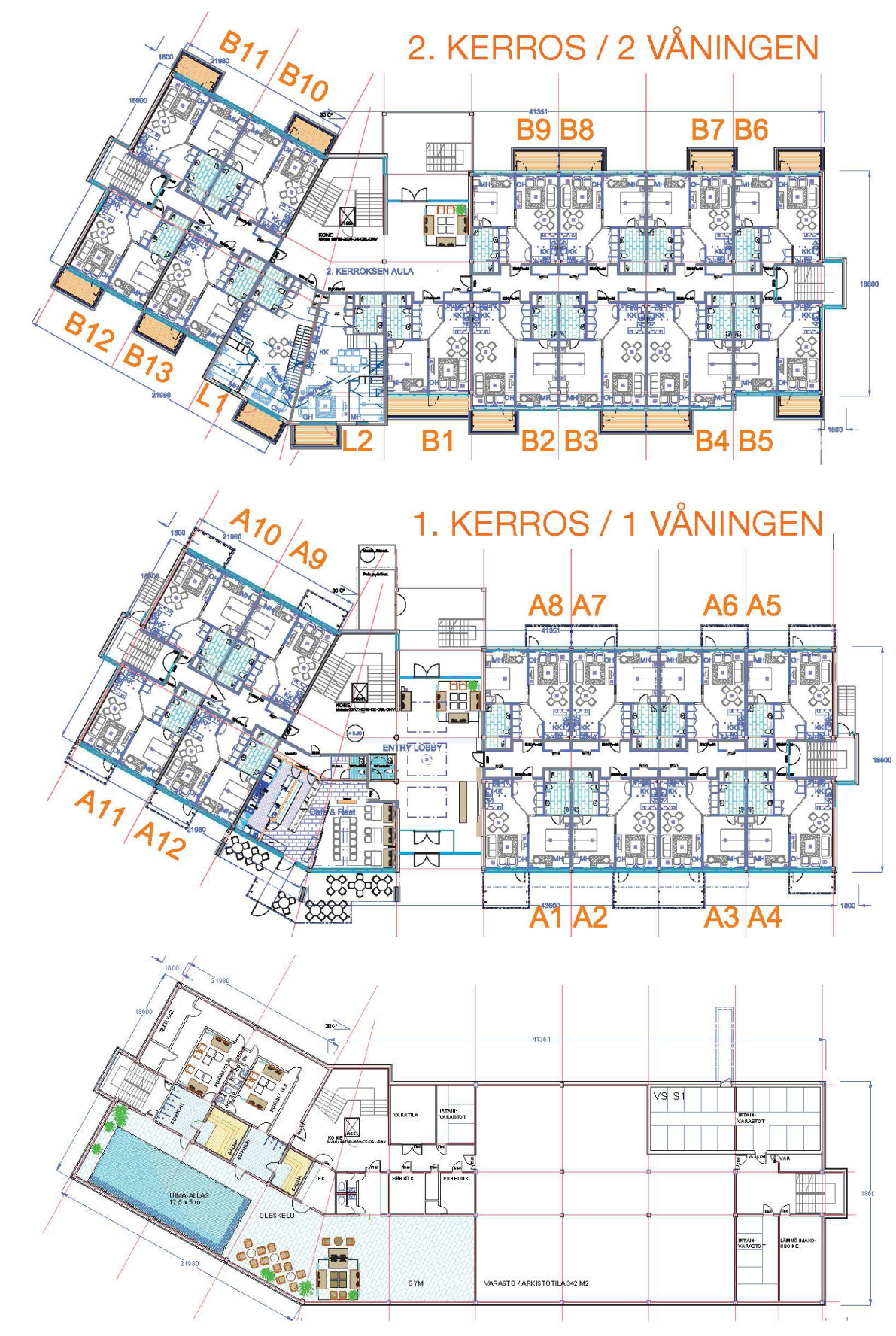
Sunparkin sijoittuminen Pohjan kirkonkylällä.

Uudenmaan maakunnassa sijaitseva Pohja liitettiin osaksi Raaseporin kuntaa yhdessä Tammissaaren ja Karjaan kanssa vuonna 2009. Kuntaliitoksen myötä Pohjan entinen kunnantalo yhdessä monen muun rakennuksen kanssa jäi vaille käyttöä, kun hallinto siirtyi Tammisaareen.¹ Pohjan kunnantalosta tehtiin tulevan käytön suunnitelmat vuonna 2009 arkkitehtiryhmä Pitkäranta Oy:n puolelta. Raaseporin tekninen- ja ympäristötiimi päätettiin sijoittaa tyhjiille jääneeseen kunnantaloon. Rakennuksessa kuitenkin todettiin home- ja vesikattovaurioita, joten rakennus tuli jälleen tyhjentää remonttia varten.² Korjaustyöt vuosina 2010-11 olivat mittavat, ja niiden yhteydessä uusittiin muun muassa rakennuksen vesikatot ja vuotokohdat, kellarin vesieristystä parannettiin ja rakennukselle tehtiin salaoitus. Tekninen- ja ympäristötiimi kuitenkin lopulta päätettiin sijoittaa Karjaalle ja osin Tammisaareen, ja näin rakennus jäi taas tyhjilleen.³

Jälleen tyhjilleen jääneen rakennuksen käyttötarkoitukseksi ehdotettiin muun muassa koulua, musiikkitaloa ja kulttuuritaloa. Kaikki nämä kuitenkin vaativat kunnan rahoitusta, joka ei väestöltään hupenevassa kunnassa, jolla oli muutenkin kasapäin ylläpidettäviä kiinteistöjä, ollut suotavaa. Lisäksi mikään näistä ehdotuksista ei soveltunut kovinkaan luonnollisesti rakennuksen sisäiseen logiikkaan, ja olisivat mahdollisesti vaatineet kantavien linjojen muuttamista tai lisäosien rakentamista.⁴ Ehdotukset alkoivat tämän jälkeen pyöriä tilapäiskäytön ja vuokrattavien toimistotilojen ympärillä, joka Lasse Heikkisen mukaan alkoi hyvin vahvasti viittaamaan siihen, että rakennus tulisi olemaan paikoin tyhjiillään. Tilojen tyhjeneminen taas johtaisi rakennuksen hiljaiseen rapistumiseen. Vanhassa kunnantalossa alkoi jo esiintyä pikkuhiljaa ajan tuomaa patinaa ja graffiteja.⁵

Asumiskäyttö tuli ideaksi Lasse Heikkisen mukaan lähialueen golfkenttien käyttäjiltä ja viereisen Fiskarsin ruukin vierailijoilta, jotka toivoivat lähialueelle korkeatasoisempaa asumista, johon kuuluisi jonkin verran palveluita kuten hotelleissa. Pohjaa ympäröivät kaksi suurta golf-kenttää sekä Bilnäsin ja Fiskarsin ruukit, joten alue kerää itselleen kesäisin suuren ja varakkaan joukon ihmisiä, jotka kaipaisivat tasokasta asumista lähialueelta. Rakennuksen pohjaa tuli kuitenkin tutkia soveltaisiko se tähän käyttöön: kunnantalon mitoitus perustui 1970-luvulla yleisesti käytettyyn toimistomitoitukseen, jossa yksiköt koostuivat 7,2 x 7,2 metrin ruuduista. Tämä oli alun perin suunniteltu olemaan helposti jaettavissa joko kahteen 3,6 metrin toimistoon tai kolmeen 2,4 metrin huoneeseen. Jos kantavia linjoja ei purettaisi, olisivat asunnot yksittäisessä moduulissa noin 49-50 m² yksiköitä molemmin puolin keskikäytävää, joka soveltuisi oikein hyvin asumiskäyttöön. Ikkunajakoja ei myöskään näin tarvitsisi siirrellä. Lasse Heikkisen mukaan tämä rationaalinen jako oli aikoinaan perusteltu myös sillä, että käyttötarkoitus voisi tulevaisuudessa muuttua.⁶ Lisäksi rakennuksessa oli jo valmiiksi suuria edustustiloja, joita pystyisi hyödyntämään yhteistiloina hotellitason palveluita haettaessa.

- 1 Heino S. (17.10.2016). Radiohaastattelu: Arkkitehti Lasse Heikkinen ja Sunpark.
- 2 <https://yle.fi/uutiset/3-5268340>. Viitattu 23.12.2018
- 3 Heino S. (17.10.2016). Radiohaastattelu: Arkkitehti Lasse Heikkinen ja Sunpark.
- 4 Heikkinen L. (08.02.2019), haastattelu.
- 5 Heino S. (17.10.2016). Radiohaastattelu: Arkkitehti Lasse Heikkinen ja Sunpark.
- 6 Heikkinen L. (08.02.2019), haastattelu.

Vanhan kunnantalon pohjapiirustukset käyttötarkoituksen muutoksen jälkeen.

8.2. Muutosprosessi

Käyttötarkoituksen muutokseen saatiin paikallinen investoija, jonka jälkeen perustettiin Oy Sunpark Invest Ab. Tätä toimenpidettä seurasi kaavoitusvaihe. Kaupunki omisti maapohjan ja rakennus oli kaavassa merkittynä yleisten rakennusten piiriin. Käyttötarkoituksen muutosta haettiin poikkeusluvalla kaavamuutoksen sijaan, viitaten tulevaan keskustakaavaan, joka oli kunnalla työn alla. Kaupunki myi SunPark Investille sekä kiinteistön että tontin samassa paketissa ja irtantui vanhasta kunnantalosta.¹

Rakennuksesta purettiin sisältä lähes kaikki lukuun ottamatta kantavaa betonirunkoa, ikkunoita sekä sisä- ja ulkokattoja. Aulaan kuitenkin jätettiin vanhat marmorilaatat, ja ne ovat säilyneet koskemattomina 1970- luvulta asti. Asunnoille tehtiin suuret, lasitetut parvekkeet, jotka ovat suurin visuaalinen muutostoimenpide julkisivuille. Tätä vaadittiin myös kaavassa. Taustalla pystyttiin kuitenkin säilyttämään kunnantalon alkuperäinen julkisivu- ja ikkunajako.²

Esteettömyyttä parannettiin rakentamalla hissi kaikkiin kerroksiin: tämä saatiin mahtumaan pääportaan keskelle, joka oli jo alun perin suunniteltu tilavaksi. Asuntojen uudet wc-tilat haluttiin muutenkin tehdä suuriksi tavoitellessa hotellimaista kokonaisuutta, joten ne täyttivät erinomaisesti esteettömyysmääräykset.³

Palotekniseltä näkökulmalta muutostoimenpiteitä ei tarvinnut kovinkaan paljon huomioida, muuten kuin väliseinien materiaaleja valittaessa. Rakennuksen molemmissa päissä sijaitsivat jo valmiiksi varapoistumistiet, ja kulkukaistat olivat vanhassa julkisessa rakennuksessa myös valmiiksi erittäin suuret.⁴

Kaikki LVI- tekniikka jouduttiin tekemään uudestaan, sillä toimistoissa ei luonnollisesti ollut putkia vesipisteille ja viemäröinneille. Lisäksi ilmanvaihtoputkisto oli vuosien saatossa kärsinyt muutenkin jatkuvan tupakoinnin aiheuttamista saasteista. Sähkötekniikka uusittiin sen tullessa käyttöikänsä päähän ja rakennus liitettiin korjausten yhteydessä myös kaukolämpöverkkoon.⁵

Lähtökohtina suunnitteluun oli tavoitella hotellitason asumista. Arkkitehti Lasse Heikkisellä oli paljon kokemusta laivojen, hotellien ja kylpylöiden suunnittelusta, joten ne ohjasivat suunnittelua ja materiaalivalintoja vahvasti. Työtasot tehtiin graniitista, huoneisiin asennettiin jenkkiääkaapit ja huoneistojen makuuhuoneet toteutettiin väljästi, jotta niihin mahtuisi myös työpöytä parisängyn lisäksi. Myös WC- ja kylpyhuoneyksiköt juontuvat tästä hotelliajattelusta niin kooltaan kuin materiaaleiltaan, ja Lasse Heikkinen koki yhtenä inspiraationaan Dubai-matkalla näkemänsä hotellin kylpyhuonetilat⁶.

1 Heikkinen L. (08.02.2019), haastattelu.
 2 Idem.
 3 Idem.
 4 Idem.
 5 Idem.
 6 Heino S. (17.10.2016). Radiohaastattelu: Arkkitehti Lasse Heikkinen ja Sunpark.

Marmorijulkisivu ennen pesutoimenpiteitä ja niiden jälkeen.

Vanha kunnantalo ennen käyttötarkoituksen muutosta ja sen jälkeen.

Asuntoja on vain kahdessa kerroksessa, joten eristämällä välipohja saatiin aikaan hyvin hiljaiset asunnot, jossa ääni ei kantaudu asunnosta toiseen. Aulatilat on käsitelty kuten hotelleissa eli anti-bakteerisella ja palosuojatulla palamatolla. Asunnon pitkät keskikäytävät luovat hotellimaista tunnelmaa. Rakennus on kuitenkin ihan tavallinen asunto-osakeyhtiötalo.¹

Hotellimaista teemaa jatkavat poikkeuksellisen suuret yhteistilat. Kunnantaloon tehtiin alkuperäisissä suunnitelmissa varaus 12,5 metrin uima-altaalle ja betonit sitä varten valettiin valmiiksi, mutta sitä ei koskaan toteutettu valmiiksi poliittisista syistä: kunnan johto ei halunnut asukkaiden kuvittelevan että rahaa olisi "liikaa"². Uuden käyttötarkoituksen yhteydessä allasosasto vihdoin kuitenkin viimeisteltiin. Henkilökunnan sosiaalityötilasta tehtiin 100m² kuntosali. Miesten ja naisten saunaosastot on molemmat uusittu hankkeen yhteydessä.³

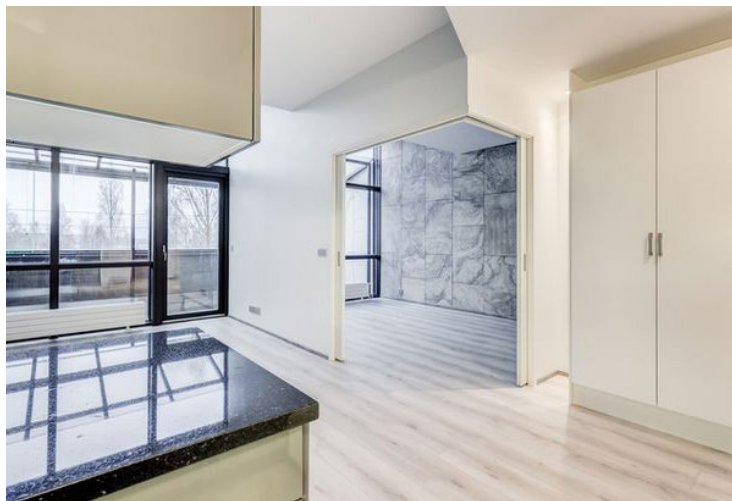
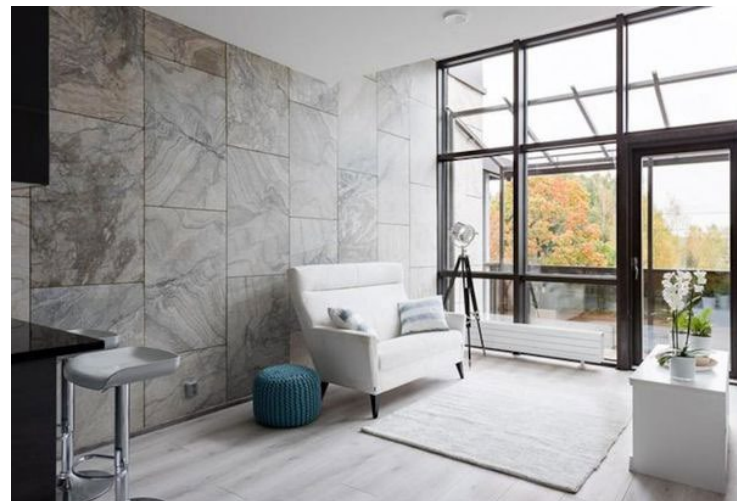
Ensimmäiseen kerrokseen tehtiin varaus pienelle kahvila-ravintolalle, jota asukkaat voisivat käyttää halutessaan. Tiloihin tuli ThaiFinE ravintola, jossa toimii noin 3 työntekijää. Kyseisestä ravintolasta on mahdollista tilata esimerkiksi aamupalaa suoraan asuntoon. Jos asukas haluaa vaikkapa siivousta tai pesulapalveluja, niin ne järjestetään rakennuksen sisäisesti paikkakunnan hintaan. Palvelut ovat kuitenkin täysin erillisiä ja niitä voi hankkia sen mukaan kuin itse niitä tarvitsee ja haluaa maksaa, eli tavallinen asukas ei maksa muiden asukkaiden palveluista.⁴

Velaton hinta yksittäiselle asunnolle Sunparkista on noin 150 000e ja yhtiövastike velattomana on alle 200e. Ilman olemassa olevaa runkoa pohjana, asunnot maksaisivat kaksi kertaa enemmän arkkitehdin mukaan. Koska yleistilat olivat pääasiassa valmiina, ei niihin tarvinnut uhrata kovin-kaan paljon kustannuksia rakennusvaiheessa.⁵

Visualistointeja vanhan kunnantalon pääjulkisivusta.

- 1 Heikkinen L. (08.02.2019), haastattelu.
- 2 Idem.
- 3 Idem.
- 4 Idem.
- 5 Idem.

Allastilat, kuntosali ja asuinhuoneistoja.

8.3. Nykytilanne

Rakennus valmistui kesällä vuonna 2017. Vanhassa kunnantalossa sijaitsee nykyään 27 huoneistoa, jotka sijoittuvat kahteen eri kerrokseen. Näistä kuitenkin vain 10 ovat asuttuja tällä hetkellä. Odotettua suurta ryntäystä ei välittömästi tullut, ja se on Lasse Heikkisen mukaan osittain nykyisen asuntopilanteen mukainen: vaikka halukkaita muuttajia lähialueelta rakennukseen olisikin, eivät he saa myytyä vanhaa taloaan pois, joka kattaisi 150 000 euron hinnan, jota SunParkin asunnosta pyydetään.¹

Investoijat ja arkkitehti pohtivat nyt vaihtoehtoja, joilla loput tyhjät tilat saataisiin käyttöön. Luonnollinen vaihtoehto olisi yksinkertaisesti vain markkinoida rakennusta aggressiivisemmin: asunnot ovat olleet valmiina vain alle kaksi vuotta ja potentiaalisia ostajia kuitenkin jonkin verran löytyy. Rakennukseen pohditaan kuitenkin myös muita käyttötarkoituksia, joilla voitaisiin hyödyntää jo rakennetut tilat tehokkaammin. Tilat soveltuvat Lasse Heikkisen mukaan esimerkiksi palveluasunnoille, sillä tilat ovat täysin esteettömät ja rakennuksessa on valmiiksi erinomaiset kuntoutustilat. Toinen käypä vaihtoehto on Heikkisen mukaan huoneistohotellitoiminta: viereisellä Fiskarsin ruukin alueella on jo hotellitoimintaa, mutta kapasiteettia tarvittaisiin mahdollisesti lisää, varsinkin kesäisin. Tilat ovat jo valmiiksi hotellitasoisia yhteistiloja myöten, sillä ne ovat aikaisemminkin toimineet edustustiloina. Ajastuksena olisi mahdollisesti pitää yksi rakennuksen siipi edelleen normaalissa asutokäytössä, ja sijoittaa joko palveluasuminen tai hotellitoiminta rakennuksen toiseen siipeen.²

Kunnantalon uusi käyttötarkoitus on kuitenkin luonut pientä piristystä kirkonkylän sydämeen: Village Cafe on syntynyt kirkonkylälle SunParkin tulon jälkeen, Delitukussa on nykyään uusi yrittäjä ja SunParkin oma ThaiFinE- ravintola sekä asunnon muut palvelut työllistävät jonkin verran ihmisiä.³

Koska rakennus on vastavalmistunut, ei minkäänlaisia korjaus- tai ylläpitotoimenpiteitä ole lähiaikoina tiedossa. Rakennuksen kellaritiloissa sijaitsee edelleen kirkonkylän arkisto.

- 1 Heikkinen L. (08.02.2019), haastattelu.
- 2 Heikkinen L. (08.02.2019), haastattelu.
- 3 Heino S. (17.10.2016). Radiohaastattelu: Arkkitehti Lasse Heikkinen ja Sunpark.

8.4. Pöätelmät

Vajaakäyttöisiä ja huonokuntoisia, sodanajanjälkeisiä kunnantaloja ja virastoja on Suomessa useita ja kyseinen käyttötarkoituksen muutos antaa sovellettavan esimerkin siitä, kuinka 1960-80-luvulla rakennettua kunnantaloa voisi uusiokäyttää huomioiden mahdollisimman hyvin alkuperäisen pohjan, ja sen tuomat mahdollisuudet ja rajoitteet. Asumis-, hotelli- ja palvelutalokäyttö istuu rationaalisesti toteutettuihin toimistopohjiin hyvin, ja näistä usein löytyy jo valmiiksi asukkaille yhteistiloja.

Eettiseltä näkökulmalta ratkaisu muuttaa toimistot asunnoiksi oli toimiva: kantavia linjoja ja mässoja ei tarvinnut muuttaa ja asunnot istuivat hyvin rakennuksen alkuperäisessä muodossa. Yhteistilat pääsivät tehokkaaseen käyttöön ja uima-allas oli mahdollista myös vihdoin vihkiä asukkaita varten.

Vanhojen sisäpintojen purkaminen oli tarpeellista uuden käyttötarkoituksen takia: koska rakennuksessa todettiin jonkin verran sisäilmaongelmia ja pintojen kellastumista, oli purkamistoimenpiteet tarpeellisia terveellisen asumisympäristön luomiseksi. Lisäksi annettiin niin sanottu 'tyhjä taulu' huoneiston väliseinien suunnittelulle. Rakennuksen merkittävimmät elementit on kuitenkin säilytetty, ja varsinkin marmorilevyjen pesu ja säilyttäminen oli merkittävä teko rakennuksen historiallisen arvon säilymiselle. Marmorilaattojen säilyttäminen myös sisätiloissa luo asukkaille mukavaa mielikuvaa vanhoista ajoista.

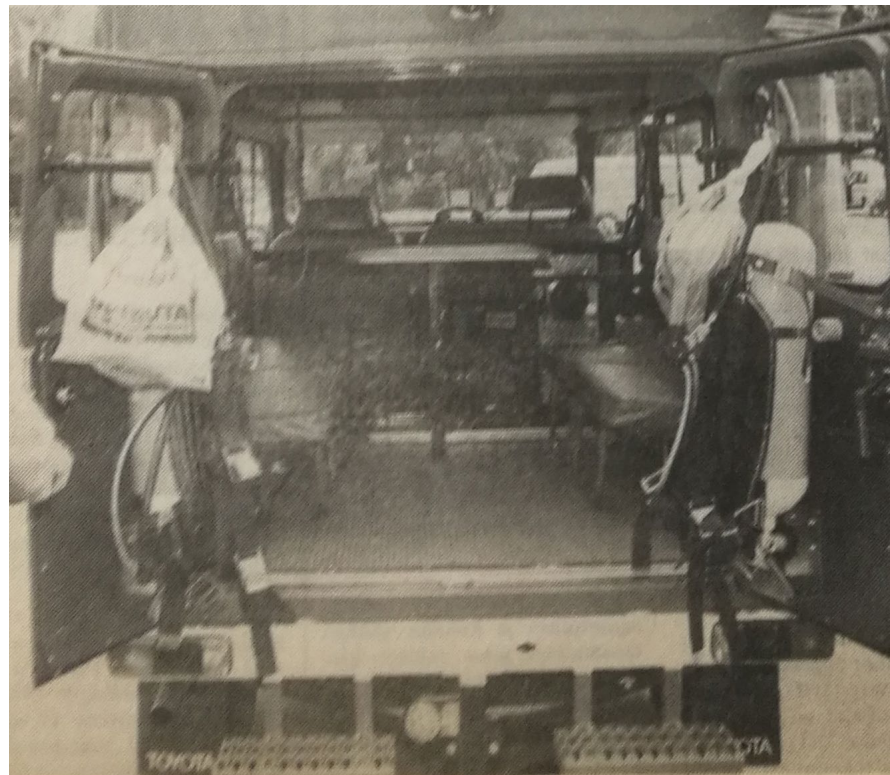
Virastotalona tai toimistona rakennus olisi jatkanut toimintaansa kaikista luonnollisimmin. Kuitenkin kunnan toimistojen vakiintuessa muualle, oli laajalle pinta-alalle keksittävä käyttöä, joka ei rapistuttaisi rakennusta osien tiloista seistessä tyhjiällä. Kunnan päätavoitteena oli irtaantua rakennuksesta, jotta sen ei tarvitsisi ylläpitää kalliita neliöitä kirkonkylän keskuksessa. Lisäksi näin pienellä ja kaukaisella kirkonkylällä ei löydetty sopivaa ostajaa tai vuokralaista tällaiseen käyttötarkoitukseen.

Suurta yleisöryntäystä ei tullut uusiin huoneistoihin kuten odotettiin, joka selvästi viittaa siihen, että ehkä ihmisten muuttaessa kaupungista pois päin tai etsiessään asuntoa pienemmältä kylältä kaivataan kuitenkin omaa rauhaa. Rakennukset ovat palveluiltaan ja pohjiltaan erinomaisia hinta/laatu- suhteeltaan, mutta samoilla hinnoilla on mahdollista saada myös omakotitaloja hakiessaan rauhaa suurista kaupungeista. Vaikka potentiaalisia ostajia oli jonkin verran valmiiksi, olisi ollut kannattavampaa tietyllä tasolla varmistaa lähes kaikkien huoneistojen menekki ennen rakennustoimenpiteisiin ryhtymistä. Jo alkuvaiheessa rakennuksen jakaminen kahteen eri toimintoon olisi ollut suotavampaa. Tulevaisuus on kuitenkin rakennukselle vielä avoin ja rakennus on ollut valmiina vasta vähän aikaa. Vaikka rakennuksen käyttötarkoituksen muutos ei ollut täysin onnistunut käyttäjämäärien takia, on korjaus- ja muutostoimenpiteet luoneet rakennukselle paljon paremman lähtötilanteen muunlaisen käytön sijoittamiseen. Lisäksi muutokset ovat parantaneet rakennuksen kuntoa huomattavasti.

OSA 2

Case- kohteena Kangasniemen paloasema

9. Suomalaisten paloasemien historiaa

Neljäntenä päivänä syyskuuta vuonna 1827 Carl Gustav Hellmanin talosta Aninkaistenmäeltä syttyi Turun palo, joka oli koko Pohjoismaiden historian tuhoisin kaupunkipalo¹. Tulipalo poltti kolme neljäsosaa Turun rakennuskannasta eli yhteensä 2543 rakennusta. Palon kipinöitä sammuteltiin vielä lokakuun puolella. 17 ihmistä menetti henkensä ja 11000 ihmistä jäi ilman kotia. Tämä järjestyttävä tapahtuma vauhditti paloasemien syntyä Suomessa, ja ensimmäinen palokunta oli luonnollisesti Turun VPK, joka syntyi vuonna 1838.²

Palokunta-aate saapui Turkuun ja ylipäättänsä Suomeen Ruotsin kautta. Ruotsin vanhimmat tiedot paloturvallisuusmääräyksistä löytyvät jo 1300-luvulta, jolloin laadittiin määräyksiä palokaluksista, tulisijoista ja toiminnasta palon sattuessa. 1700-luvun kaupungeissa kiersi öisin porvariston määräämiä palovartiostoja, joiden tehtävänä oli hälyttää palokunta paikalle ja valvoa järjestystä. Lisäksi kaupungeissa oli usein tornivartijoita, jotka valvoivat kaupunkia joko kirkon tornista tai erillisestä palotornista. Kaupunkien yleinen palokunta oli koottu kaupunkilaisista, joilla oli kaupungin palontorjuntavelvollisuus asevelvollisuuden kaltaisesti. Palokunta säilytti kalustoaan joko kotonaan tai ruiskuhuoneella. Silloiseen palokalustoon kuuluivat muun muassa köysiluutia ja miesvoimaruiskuja. Kotoa tuotuun kalustoon kuului vesitynnyreitä, ämpäreitä ja palohalkoja. Suurissa kaupungeissa palokunta oli jaettu eri ruotumestareiden alaisuuteen. Alkuvaiheiden pakko-palokunta oli kuitenkin tehotonta, sillä miehet olivat huonosti koulutettuja ja epämotivoituneita. Vasta järjestelmällisten palokuntien synnyn myötä palontorjunta muuttui tehokkaaksi ja toimivaksi koulutettujen palomiesten ansiosta.³

Suomen ensimmäinen vakinainen palokunta syntyi Helsinkiin vuonna 1861. Turun jälkeen seuraavat suomalaiset vapaapalokunnat syntyivät vuonna 1863 Poriin ja 1864 Helsinkiin. Vuonna 1906 Suomeen perustettiin yleinen palokuntaliitto, jonka myötä toiminta kehittyi järjestelmällisempään suuntaan. Vuonna 1918 Suomessa oli peräti 11 palokuntaa vakinaisilla työntekijöillä. Suomen itsenäistyminen auttoi toiminnan kehittymistä entisestään, jolloin järjestötoiminta vilkastui ja valtio budjetoiti määrärahoja palotoiminnan edistämistä varten.⁴

1960-luvulla palokuntatoiminta laajentui myös pelastustehtävien puolelle, jolloin palomiesten koulutus ja kalusto kehittyi. Toiminnassa tuli ottaa huomioon kehittyvän liikenteen, kemikaalien ja teollisuuden tuomat haasteet pelastustehtävissä.⁵

2000-luvulla kuntien ylläpitämistä alueellisista pelastuslaitoksista siirryttiin laajempiin yksiköihin, joka mahdollisti resurssien tehokkaamman hyödyntämisen pelastustoiminnassa.⁶

¹ https://www.visitturku.fi/turun-palon-alkupaikka_fi. Viitattu 23.12.2018

² <http://www.turunvpk.fi/historia>. Viitattu 23.12.2018

³ <http://www.keskisuomenpelastuslaitos.fi/pelastuslaitos/historiaa/pelastustoiminta>. Viitattu 23.12.2018

⁴ Idem.

⁵ Idem.

⁶ Idem.

Miehikkälän paloasema ennen purkutoimenpiteitä ja niiden aikana.

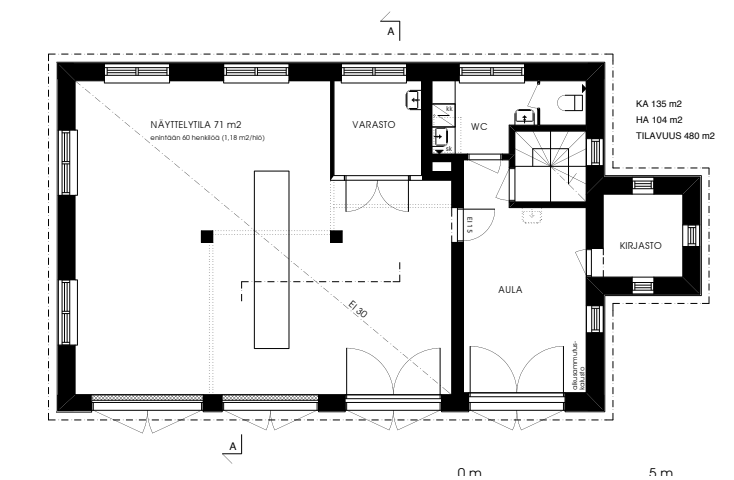
10. 1900-luvulla rakennettujen paloasemien nykytilanne

Vanhoja paloasemia, jotka ovat poistuneet pelastuskäytöstä, on Suomessa kymmenittäin. Suurin osa pienistä, 1900-luvun aikana rakennetuista paloasemista on vuosien saatossa kuitenkin joutunut muuttamaan käyttötarkoitustaan kuntien näivettyessä ja muuttuessa esimerkiksi nykyisen väestöjakauman myötä. Suurimpana syynä muutoksen tarpeeseen on kaluston koon ja määrän kasvaminen, joka vaatii nykyään roimasti enemmän tilaa kuin mitä ennen tarvittiin. Autojen koot ovat kasvaneet hurjasti vain parissa kymmenessä vuodessa, jolloin hallien koot ovat muuttuneet aivan liian pieniksi. Lisäksi ongelmia ovat luoneet kuntaliitosten vastuualueiden muutokset sekä kirkonkyläjen autioituminen. Hyvin usein sodanajan jälkeen rakennetut, varsinkin pienikokoiset paloasemat päätyvät purettavaksi, kun uudet tilat löydetään. Viime vuosina purettuja, vanhoja paloasemia ovat muun muassa Kiteen Kesälahden paloasema vuodelta 1957¹, Jyväskylän paloasema 1960-luvulta², Seinäjoen paloasema³ vuodelta 1961⁴, Hyvinkään paloasema vuodelta 1958⁵, Riihimäen paloasema vuodelta 1956⁶, Miehkälän paloasema⁷ vuodelta 1955⁸ ja Joensuun vanha paloasema⁹.

Uusia käyttötarkoituksia on kuitenkin löydetty suurelle osalle näistä vanhoista asemista, sillä paloasemilla on monia positiivisia ominaisuuksia, jotka luovat niistä usein erinomaisia uusiokäyttökohteita. Usein syynä säilymiselle on keskeinen sijainti suhteessa kirkonkylään, sillä paloasemat on luonnollisesti sijoitettu lyhyimmälle mahdolliselle etäisyydelle kirkonkylän rakennuskannasta. Paloasemien korkeat hallitilat soveltuvat hyvin erilaiselle toiminnalle, mutta niistä usein löytyy myös pienempiä aputiloja ja toimistoja, joita voi hyödyntää. Kyläkuvallisesti ja maisemallisesti merkittävät elementit kuten letkutorni ja suuret ovet luovat omintakeista ilmettä ja rakennus on aina helposti tunnistettavissa vanhaksi paloasemaksi.

Esittelen seuraavassa osiossa lyhyesti neljä 1900-luvun aikana rakennettua paloasemaa eri puolilta Suomea, jotka on onnistuttu pelastamaan uuden käyttötarkoituksen turvin.

- 1 <https://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/maakunta/item/184764-vanhan-paloase-man-sireeni-soi-viimeisen-kerran-kesalahdella>. Viitattu 23.12.2018
- 2 <https://yle.fi/uutiset/3-6447558>. Viitattu 23.12.2018
- 3 <https://www.ilkka.fi/kuvat-ja-videoit/videoit/sein%C3%A4joen-vanha-paloasema-puretaan-1.2219592>. Viitattu 23.12.2018
- 4 <https://yle.fi/uutiset/3-9838041>. Viitattu 23.12.2018
- 5 <http://www.hyvinkaakuvat.com/paikkasivut/paloasema.htm>. Viitattu 23.12.2018
- 6 <https://yle.fi/uutiset/3-7971906>. Viitattu 23.12.2018
- 7 <https://www.kaakonkulma.fi/2019/01/08/miehikkalan-paloaseman-purkaminen-alkoi/>. Viitattu 23.12.2018
- 8 <https://kymensanommat.fi/uutiset/lahella/c517f6cb-0c44-4365-ae9f-5aa287639478>. Viitattu 23.12.2018
- 9 <https://yle.fi/uutiset/3-5362875>. Viitattu 23.12.2018

10.1. Huittisten Vanha Paloasema

Huittisten vanha paloasema on alun perin rakennettu vuonna 1933, ja sen on suunnitellut V. E. Toivola. Rakennus on tähänkin päivään asti säilyttänyt omintakeisen ilmeensä: rakennuksen julkisivuissa on esillä 20-luvun klassismia nurkkapilastereissa ja häränsilmäikkunoissa, mutta muuten rakennus edustaa suurimmalta osin 30-luvun functionalismia. Paloasema toimi alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan aina vuoteen 1990 saakka, jonka jälkeen rakennus toimi kunnan teknisen toimen varastona. Sen jälkeen rakennus toimi nuorten työpajana, jota kaupunki veti kunnes rakennus jäi jälleen tyhjilleen.¹ Huittisten vanha paloasema kuuluu historialliseen Lauttakylän sillan alueeseen, joka on seutukaavassakin todettu kulttuurihistoriallisesti merkittäväksi alueeksi. Viereinen Wanha Palokunta on kunnostettu ravintolaksi ja maalaispuodiksi, ja ympäröiviä rakennuksia on myös korjattu vanhaa kunnioittaen. Paloasema ja WPK muodostavat yhdessä kyseisen historiallisen alueen ytimen.

Taiteilija Minna Karu osti tyhjilleen jääneen rakennuksen kaupungilta vuonna 2003. Korjaukset teki Karu yhdessä taiteilijaystävänsä Hannu Aaltosen kanssa. Muutokset suunnitteli Arkkitehtitoimisto Hannu. Yläkerran vanhaan miehistötilaan kunnostettiin taiteilijan asunto: Yläkerta on remontoitu isoksi 80 neliön yksieksi, jossa on seinällä erotettu makuusoppi.²

Paloaseman entiseen vaunuhalliin rakennettiin 90 neliön huonegalleria, jonka omistaja antoi katugalleria Huittinen-yhdistyksen käyttöön. Gallerian erikoisuus on vanha rasvamonttu, joka luo omintakeista tilamaailmaa taidenäyttelyihin. Vanhan paloaseman, eli nykyisin aseman Galleria K:n, avajaiset pidettiin vuonna 2003 marraskuussa ja ensimmäinen näyttely pidettiin samana vuonna joulukuussa.³

Rakennuksen alakerran remonttiin saatiin jonkin verran tukea EU:lta Joutsenten reitti-toimintaryhmän puolella, ja julkisivurappaukseen saatiin tukea Länsi-Suomen ympäristökeskukselta. Tunteja remontitöissä kertyi yhteensä yli 1700.⁴

Rakennus on erinomaisesti onnistunut säilyttämään arkkitehtoniset ominaispiirteensä muutosten keskellä. Aseman 16-metrisestä tornista on tehty korkea kirjasto, johon nouseaan tikapuilla hakemaan kirjoja.

- 1 <http://kulttuuriymparisto.blogspot.com/2013/05/huittisten-paloasemasta-koti-ja-galleria.html>. Viitattu 23.12.2018
- 2 http://vintti.yle.fi/yle.fi/kodinkaantopiiri/erilaista04_8.htm. Viitattu 23.12.2018
- 3 Idem.
- 4 <http://kulttuuriymparisto.blogspot.com/2013/05/huittisten-paloasemasta-koti-ja-galleria.html>. Viitattu 23.12.2018

10.2. Nakkilan vanha paloasema

Nakkilan paloasema rakennettiin vuonna 1943 Leistikylän risteysalueeseen. Sen suunnitteli Jalmari Salovaara aikakaudelle tyypilliseen tyyliin¹. Paloaseman toiminta lopetettiin vuonna 1999, jonka jälkeen rakennuksella on ollut kaksi lyhytaikaista yksityistä omistajaa, joista viimeisin oli tehnyt laajoja muutoksia paloaseman yläkertaan muuttaessaan ne asumiskäyttöön². Rakennus jäi kuitenkin uudelleen tyhjilleen aina vuoteen 2016 asti, kunnes Andreas Holmi osti ja kunnosti sen omaksi asunnokseen.³

Koko paloasema seisoo savipatjalla joka vaatisi oikaisua, mutta tämä toimenpide saattaisi tuottaa laajoja vaurioita koko rakennukselle.⁴ Tämän takia rakennuksen on annettu olla vinossa ja sen sijaan oikaistu osaa rakennuksen lattiasta: olohuoneen lattiaa on oikaistu, mutta makuuhuoneen ja keittiön lattiat ovat edelleen vinossa.⁵

Rakennus vaatisi ulkoapäin rappautusta, mutta sisältä rakennus on silti säilynyt hyvässä kunnossa ulkopintojen rapistumisesta huolimatta. Seinät ovat kolminkertaista tiiltä ja rapattu sisältä tasaiseksi. Sisäpinnat ovat rakennuksessa pääasiassa uusia, mutta ulkoseinät on vain maalattu uudestaan.⁶

Paloaseman yläkerrassa sijaitsee 120 neliön huoneisto, jota täydentävä varastotila toimii nykyään harrastetilana. Yläkerran vesipisteiden ja viemäröinnin paikat ovat ajan saatossa päivittyneet alkuperäisen toiminnan muuttuessa. Alakerran autotalli on säilynyt suhteellisen alkuperäisenä, mutta vanhat pariovet on vaihdettu nosto-oviin, joiden väri on säilytetty alkuperäisenä, sillä rakennus on ulkoa suojeltu. Viimeisimmät korjaukset on toteuttanut omistaja itse, mutta esimerkiksi putkiremonttien yhteydessä on hyödynnetty ammattilaisten apua. Kaikista uusimpina muutoksina on rakennuksen saunatilojen lauteita uusittu. Tulevaisuuden toiveena omistajalla on korjata nykyisten asuntotilojen keittiöt.⁷

Tietynlaisena ongelmana rakennuksessa on sen suuren pinta-alan vaatima lämmitys, mutta omistaja lämmittää rakennusta edelleen puulla⁸. Lisälämpöä tuottaa nykyään vesi-ilmalämpöpumppu, joka asennettiin paloasemalle viime kesänä. Tämä on vähentänyt puun polttoa merkittävästi.⁹

¹ <http://digi.kirjastot.fi/items/show/121955>. Viitattu 23.12.2018

² Andreas Holmi (06.05.2019), Facebook-keskustelu.

³ <https://www.satakunnankansa.fi/satakunta/paloasemasta-poikamiesboksi-andreas-holmi-ostaa-kun-halvalla-saa-200818101/>. Viitattu 23.12.2018

⁴ Idem.

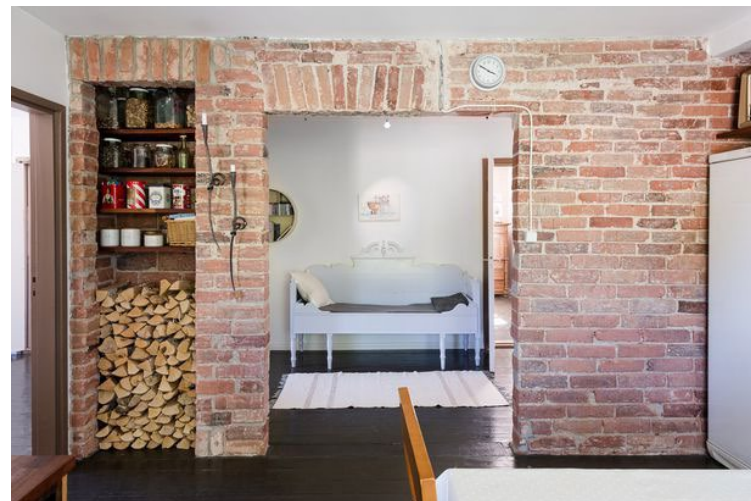
⁵ <https://www.satakunnankansa.fi/satakunta/paloasemasta-poikamiesboksi-andreas-holmi-ostaa-kun-halvalla-saa-200818101>. Viitattu 23.12.2018

⁶ Idem.

⁷ Andreas Holmi (06.05.2019), Facebook-keskustelu.

⁸ <https://www.satakunnankansa.fi/satakunta/paloasemasta-poikamiesboksi-andreas-holmi-ostaa-kun-halvalla-saa-200818101>. Viitattu 23.12.2018

⁹ Andreas Holmi (06.05.2019), Facebook-keskustelu.

10.3. Nummen vanha paloasema

Nummen vanha paloasema on rakennettu vuonna 1948 Nummenjoen varteen. Rakennuksessa toimi kunnan VPK aina vuoteen 1997 asti.¹ 1960-luvulla rakennusta korjattiin ensimmäisen kerran, jonka jälkeen rakennusta on uudelleenrakennettu ja päivitetty moneen otteeseen. Alun perin paloasemalla asui kunnan palopäällikkö, kuten paloasemilla oli tyypillisesti tapana.² Myöhemmin tiloihin kuitenkin kunnostettiin kunnan vuokra-asumista.³

Nummi-Pusulan kunta myi rakennuksen Jani Harjulle perheineen vuonna 2009. He inspiroituiivat kovasti rakennuksen autohallitiloista, ja päättivät toteuttaa näihin tiloihin pienpanimon kotiremontin yhteydessä.⁴

Itse asunnossa on pinta-alaa noin 110 neliötä, johon kuuluvat keittiö, olohuone, kolme makuuhuonetta ja saunaosasto. Kodin nykyinen olohuone on aikaisemmin toiminut palopäällikön johtoauton tallina, jonka omistajat kunnostivat muuttaessaan rakennukseen.⁵

Rakennuksen korjaus oli uusille omistajille hankalaa, sillä rakennus on suojeltu ulkoapäin. Tämän takia kaikkiin ulkoihin muutoksiin on joutunut hakemaan luvan Museovirastolta.⁶ Rakennuksen katot ja kaikki sisäpinnat uusittiin korjausten yhteydessä. Hallitiloihin remontoitu panimo vaati hygieniamääräysten takia jonkin verran toimenpiteitä: seinät tuli maalata ja lattia tasoittaa ja pinnoittaa uudelleen. Rakennuksen kaikki muutokset toteutti omistajat itse.

Nummen paloasemalla on tapahtunut viime vuonna omistajanmuutos, kun Pekka Montin osti kiinteistön ja panimon liiketoiminnan Jani Harjulta. Paloasemalla jatketaan panimotoimintaa paloasemaa kunnioittavaan käsityöläistyyliin.⁷

- 1 <https://www.paloasemanpanimo.fi/>. Viitattu 23.12.2018
- 2 <https://www.iltalehti.fi/asuminen/a/201706082200194269>. Viitattu 23.12.2018
- 3 Jani Harju (24.04.2019), haastattelu.
- 4 <https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/311069-olutta-voi-panna-vaikka-paloasemalla>. Viitattu 23.12.2018
- 5 Jani Harju (24.04.2019), haastattelu.
- 6 <https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/311069-olutta-voi-panna-vaikka-paloasemalla>. Viitattu 23.12.2018
- 7 <https://www.lansi-uusimaa.fi/artikkeli/614167-paloaseman-panimon-tuotanto-jatkuu-nummella-pekka-montin-pyorittaa-myo-one-pint>. Viitattu 23.12.2018

10.4. Naantalin Vanha Paloasema

Naantalin vanha paloasema on rakennettu 1930-luvulla. Rakennus toteutettiin funktis-ihanteita noudattaen ja sen suunnitteli Lauri Sipilä. Alun perin vain yksikerroksiseen rakennukseen kuului ruiskuhuone, työhuone ja keittiö. 1950-luvulla paloasemaan tehtiin laajennostöitä, jolloin rakennukseen lisättiin toinen kerros. 1960-luvulla paloasema sai tallisiiven. Toiminta päättyi paloasemalla vuonna 2014, kun sen rakennusteknisen kunnan todettiin olevan välttävä, jolloin rakennus jäi tyhjilleen.¹ Vuonna 2017 paloasema sai uuden käyttötarkoituksen, kun sen vanhat tilat remontoitiin kahdelle yritykselle: Karawatski Oy:lle, joka on naantalilainen sähkötekniinen insinööritoimisto sekä TTPL tilitoimistolle.

Julkisivu tuli korjauksen yhteydessä uusia, sillä se oli suhteellisen huonossa kunnossa. Kosteutta oli jonkin verran noussut alapohjan kautta seiniin, sillä rakennuksesta puuttui alun perin salaojitus. Rakennukseen asennettiin salaojitus ja tehtiin lattialämmitys. Muuten rakennus oli kuitenkin suhteellisen terve eikä sen suurempia home- tai kosteusvaurioita ollut havaittavissa.²

Jonkin verran väliseiniä on uusiokäytön yhteydessä jouduttu purkamaan jotta on saatu avoimempaa tilaa. Iso osa seinistä on kuitenkin alkuperäisiä, jotka on vain pesty ja maalattu valkoiseksi. Yläkerroksessa, jossa sijaitsee tilitoimisto, on lisätty huonekorkeutta ja muutettu pohjaratkaisua tilitoimistolle sopivaksi. Alakerros on pidetty pääasiassa samanlaisena; tiloihin on toteutettu kuuden hengen avotoimisto, kaksi pienempää toimistoa ja neuvottelutila, jonka saa myös vuokrattua muille toimijoille. Vanhat, suuret paloaseman ovet on korvattu ikkunoilla: ne päätettiin jättää umpimuuraamisen sijasta muistoiksi alkuperäisestä funktiosta.³

Talotekniikka jouduttiin uusimaan kokonaisuudessaan vastaamaan toimistotyön tarpeita: toinen muuttavista toimistoista oli sähkötekniinen insinööritoimisto, joten luonnollisesti panoksia pistettiin talotekniikkaan. Ilmanvaihtojärjestelmät uusittiin kokonaan. Lisäksi asennettiin uudet videovalvonta- ja paloilmoinjärjestelmät. Myös valaistukseen pistettiin paljon panoksia.⁴

¹ <http://aleksis.naantali.fi/poytakirjat/kokous/20162511-4.HTM>. Viitattu 23.12.2018

² <https://www.youtube.com/watch?v=-LJnyVOzzTc&t>. Viitattu 23.12.2018

³ Idem.

⁴ Idem.

Kangasniemi, Etelä-Savo

Pinta-ala: 1327 km²

Maapinta-ala: 1069 km² (1.1.2013)

Kunnan väkiluku: 5 801 (08.01.2019)

Eläkeläisten osuus: 41,1% (2016)

Työpaikkojen lukumäärä: 1658 (2016)

Työllisyysaste: 65,1%, (2016)

Työllisen työvoiman määrä: 1870 (2016)

<https://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatie-dot/213.html>

Kangasniemi 1900- luvun loppupuolella. Taustalla rantatori.

11. Kangasniemi - sodista nykypäivään

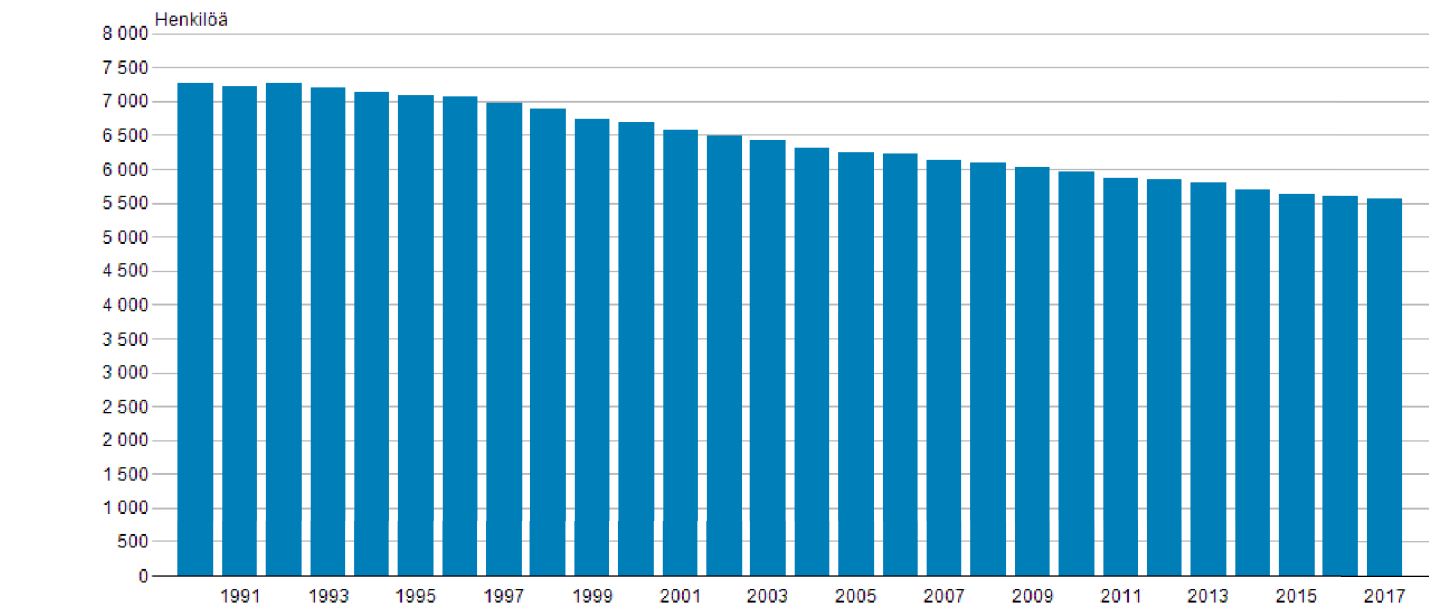
Kangasniemi on Suomen kunta, joka sijaitsee Etelä-Savossa. Naapurikuntia ovat Hankasalmi, Hirvensalmi, Joutsa, Mikkeli, Pieksämäki ja Toivakka. Kangasniemi sijaitsee hyvällä sijainnilla suhteessa lähikaupunkeihin ja palveluihin: lähimpiin kaupunkeihin eli Pieksämäelle, Mikkeliin ja Jyväskylään on vain 48-65 kilometriä. Kunta sijaitsee Puulajärven rannalla, joka on Suomen 12:s suurin järvi.

Sotien jälkeen Kangasniemen väestönkasvu lähti nousuun evakkokarjalaisten myötä: vuonna 1947 Kangasniemellä asui 11 178 ihmistä, joka oli suurin väestönmäärä sitten 1920-luvun alun. Sotien jälkeen myös syntyvyys oli suurta ja kuolleisuus pientä. Pikkuhiljaa syntyvyyden lasku ja muuttoliike Etelä-Suomeen pisti väestön määrän laskuun: nuoret, perheen perustamisvaiheessa olevat ihmiset olivat pääasiallisia lähtijöitä. Tämän jälkeen Kangasniemi koki historiansa pisimmän yhtäjaksoisen väestötappion aikajakson. Vuosien 1947-2010 välillä Kangasniemen väkiluku aleni 47%, joka oli suhteellisesti sama määrä kuin 1697-98 katovuosien ja kulkutautien aikana. 60- ja 70-luvut olivat pahimpaa aikaa. Kangasniemi ei kuitenkaan kuulunut Etelä-Savon suurimpiin menettäjiin, joita olivat esimerkiksi Haukivuori ja Heinävesi. Useiden pientilojen viljely jouduttiin lopettamaan, peltaja paketoitiin ja karjoja teurastettiin valtion korvausten turvin. Maatalouselämän sivuansiot ehtyivät metsätöiden koneistumisen myötä. 1970-luvulla suurimmat paineet purkautuivat, jolloin väestön väheneminen hidastui: seuraavan kerran samanlainen tilanne tuli 90-luvulla, kun Suomi sopeutui EU-aikaan. 1970-luvulla Kangasniemi teollistui kovaa vauhtia, mutta ei pystynyt täyttämään kaikkea työvoimatarvetta, jota maa- ja metsätaloudesta alunperin vapautui. Kangasniemen väestönlasku oli kuitenkin ennustettua vähäisempi kuin mitä vuoden 1967 kunnalliskertomuksessa arvioitiin: silloin arveltiin väestön laskevan 6000 henkilöön vuonna 1990, mutta tämä tapahtui vasta vuonna 2010. Vuonna 1967 pyrittiin siihen, että läheisten haja-asutusalueiden ihmiset saataisiin houkutelua kirkonkylään, jossa onnistuttiin vuosina 1980-2000 odotettua paremmin: vuonna 1960 kangasniemeläisistä 9000 henkeä asui haja-asutusalueilla ja 1400 kirkonkylässä. Vuonna 2005 molemmissa asui yhteensä 3000 henkeä. Keskeinen paikka, maisemat, palveluvarustus ja määrätietoinen elinkeino- ja rakennuspolitiikka houkuttelivat ison osan taajamien asukkaista muuttamaan kirkonkylään Etelä-Suomeen siirtymisen sijaan.¹

Elinkeinojen muutos oli suurimpana syynä väestöolojen heilauttelulle. Ennen sotia maa- ja metsätalous antoi elannon lähes 90% väestölle, mutta koneistuminen, työvoiman puute ja sivuelinkeinojen kuten pienviljelyn käyminen kannattamattomaksi mursi elinkeinorakenteen täysin. Vuonna 1950 Kangasniemi eli alkutuotannosta eli maa- ja metsätaloudesta, joka kattoi 80% kaikesta tuotannosta. Teollisuutta ja rakentamista oli 10% ja palveluammatteja 10%. Vuonna 1975 taas maa- ja metsätalous kattoi 55%, teollisuus ja rakentaminen 16% ja palvelut 28%. Vuonna 2007 alkutuotannon osuus oli vain 18%, teollisuus ja rakentaminen 22% ja palvelut 61%. Palveluiden kasvua heijasti huoltotyön kentän laajeneminen ja informaatioteknologian läpimurto.²

¹ Laitinen E., Kangasniemen Historia IV, s. 30-35.

² Idem, s. 46.

Kangasniemi on kokenut pitkällä aikavälillä samaa kohtaloa kuin suurin osa Suomen kirkonkylis-
tä. Väkiluku on laskenut noin 24% aikavälillä 1990-2017.

Näkymiä Puulavedeltä, rantatorin läheistä rakennuskantaa ja Kangasniemen kunnantalo.

Työttömyys oli pitkään Kangasniemellä hyvin kausiluonteista, sillä kesällä maatalous tarjosi vielä jonkin verran töitä verrattuna talvien metsätöihin. 1980-luvulla työttömyysaste oli 7-8% luokassa, jolloin ongelmasta tuli ympärivuotinen. Vuoden 1990 lama taas nostatti tilanteen huippuluke-
miin: vuonna 1993 työttömyys nousi 868 henkeen, joka oli kolmasosa koko kunnan työvoimasta.¹

Vuonna 1930 Kangasniemen kunta omisti noin 2000 hehtaaria maata. Talvisodan jälkeisen pi-
ka-asutuksen ja maanhankintalakien myötä pinta-ala kutistui noin 1300 hehtaarin tienoille. Tätä seurasi useat suuret tilusvaihdot ja maaostot, joiden myötä Lapaskankaalta, Kiviniemestä ja Suu-
rolan tilalta ostettiin aluetta yhdyskuntarakenteen tulevaa kehittämistä ajatellen, muun muassa
teollisuutta ja asutusta varten. Tämä kuitenkin vaati kaavoitusta, jota ruvettiin suunnitelmallisesti
toteuttamaan vasta 1970-luvulla. Vuonna 2006 valmistui osayleiskaava, josta kunta sai erityistun-
nustuksen Etelä-Savon ELY-keskukset. Osayleiskaavalla oli muun muassa tarkoitus selkeyttää
alueen maankäyttöä, edistää liikenteen toimivuutta ja suojella arvokkaita kohteita ja alueita.²

Hakeutuminen luonnonhelmaan kesäkuukausina syntyi 1800-luvun ilmiönä kaupungeissa. Savon
radan valmistuessa 1880-luvun lopulla ja Puulaveden laivaliikenne toivat huvila-asutuksen Kan-
gasniemelle. Ensimmäiset huvilat rakennettiin vasta 1900-luvun tienoilla, ja läpimurto tapahtui
vuosina 1950-1960, mihin vaikuttivat elintason nousu, autoistuminen, teiden paraneminen, lisään-
tynyt vapaa-aika ja vuosilomalaki. Vuonna 1968 kesämökkejä oli Kangasniemellä 607, vuonna
1980 1773 ja vuonna 2012 3700, eli enemmän kuin vakinaisia asuntoja, joita oli 2900 kappaletta.
Kangasniemestä syntyi kesämökkikunta, jonka väkimäärä tuplaantuu kesäisin, ja jopa kolmin-
kertaistuu juhannuksen aikana. Vaikutukset näkyvät selvästi palveluissa ja kulttuuritapahtumissa,
joita järjestetään joka kesä. Kesämökkirakentaminen oli vilkkaimmillaan 1970-luvulla. Loma-asu-
muksiksi ostettiin myös vanhoja omakotitaloja. Usein viljelyksen lopettaneilla tiloilla suvut ottivat
tilat käyttöön kesäpaikkoina.³

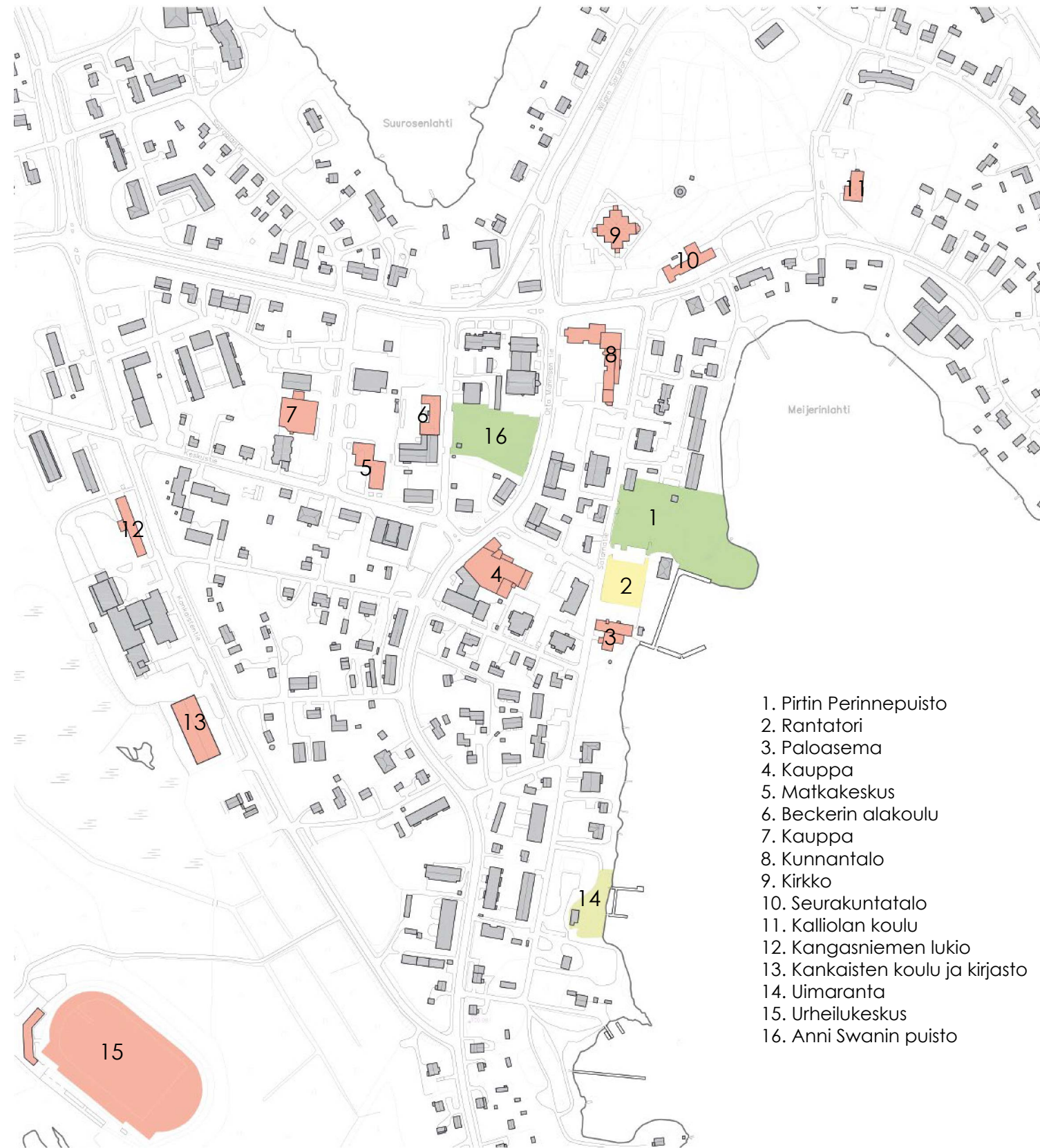
Kangasniemi valittiin vuonna 1997 yleisöäänestyksessä Suomen kauneimmaksi kunnaksi. Ihmisiä
kunnassa miellyttää luonto järvimaisemineen. Liikenteen kannalta Kangasniemi ei sijannut yhtä
hyvällä paikalla kuin esimerkiksi Mikkeli ja Mäntyharju, mutta vesistöjen runsaus, asutuksen väljyys
ja pitkä rantaviiva houkuttelevat väkeä Puulaveden rannalle.⁴

¹ Laitinen E., Kangasniemen Historia IV, s. 47.

² Idem, s. 47.

³ Idem, s. 44.

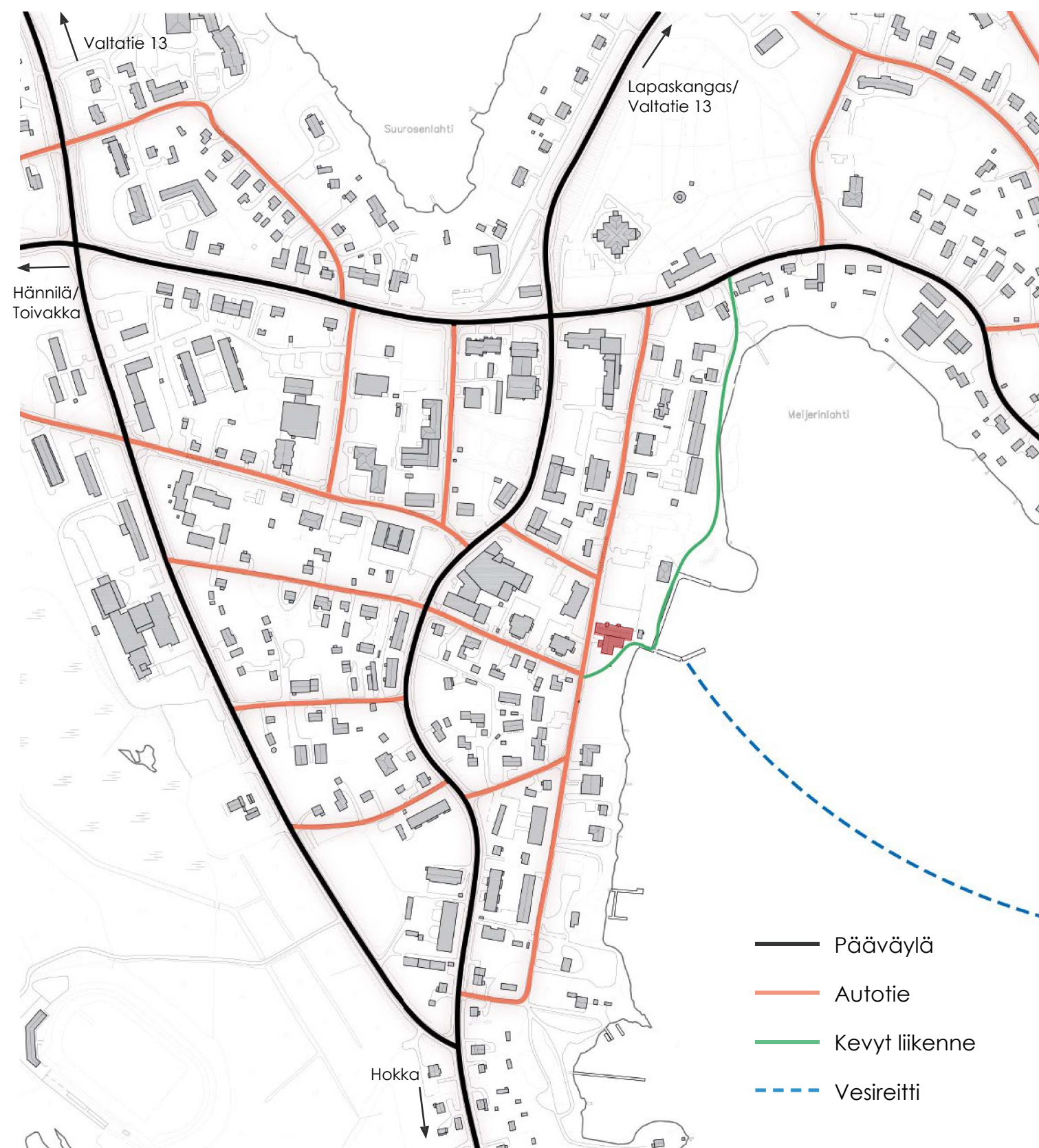
⁴ Idem, s. 43.

Merkittävät rakennukset ja alueet

Asemapiirros

Kirkonkylän liikenneväylät

Rakeisuuskaavio

12. Kangasniemen paloaseman synty

Kangasniemen paloasema 1950-luvulla ja palopäällikkö Arvi Heiskanen paloautonsa vieressä.

1800-luvun Kangasniemellä ei palotoiminnalle ollut tarvetta. Asutuksen ollessa harvaa ja tieyhteysien ollessa huonoja, olisi palokunnan hälyttämiseen ja saapumiseen kulunut liian kauan aikaa, jopa kirkonkylässäkin. Vasta vuonna 1887 kunta hankki ensimmäisen paloruiskunsa, jonka maksumiehinä toimivat pääasiassa kauppias Matti Ikonen, kirkonkassa ja makasiini. Kymmenen vuotta myöhemmin rakennettiin kalustuhuone lainajyvästön rakennuksen itäiseen päähän, jossa säilytettiin kyseistä paloruiskua ja muuta kunnan palokalustoa. Kauppias Matti Ikonen rakennettua kivikellarin kauppakartanonsa lähetyville, velvoitettiin hänet myös tekemään palonsammutuskalustuhuone valmiiksi täytetyillä vesiasioidilla.¹

1800-luvun loppupuolella kauppias G. Kallioisen myötä pyrittiin luomaan kunnan ensimmäinen vapaapalokunta, mutta yritys hiipui kasaan parissa vuodessa. Vuonna 1905 ajatus kuitenkin elvytettiin ja VPK onnistui kunnantuvan ja "lautamieskamarin" iltamissa kehitetyillä varoilla hankkimaan uudelle VPK:lle mm. purjekankaita, reen, vesisäiliön, sankoja ja tikapuit.²

Vuonna 1913 kylään rakennettiin kivinen viljamakasiini, jonka yhteyteen tehtiin oma rakennus palokalustolle. Vuonna 1928 palkattiin ensimmäinen virallinen palokaluston hoitaja, maanviljelijä Onni Saksa, jota voidaan kutsua kunnan ensimmäiseksi palopäälliköksi. Hän sai kunnan perustamaan vuonna 1930 ensimmäisen palokunnan, mutta jo kolmen vuoden päästä todettiin, että palokuntatoiminta oli edelleen liian alkukantaista toimiakseen tehokkaasti.³

1930-luvulla kunnan palotoimi muotoutui, ja jatkoi samalla kaavalla sotien jälkeen. Sammutustehtävistä vastasi palopäällikkö, joka johti vapaapalokuntaa.⁴ Vuonna 1934 Kangasniemi jaettiin kuuteen palopiiriin: Kirkonkylään, Läsäkoskeen, Makkolaan Kutemajärveen, Koittilaan ja Unnukalaan. Kuhunkin sammutuspiiriin oli asetettu sammutuspäällikkö ja varapäällikkö. Jokaisella sammutuspiirillä oli oma vaja kalustoaan varten. Kunnan jakaminen piireihin oli palolain mukaan pakollista: näitä piirejä oli kuitenkin poikkeuksellisen monta kunnan suuren pinta-alan ja pitkien etäisyyksien takia. Nämä piirit olivat käytössä 1970-luvulle asti.⁵ Vuonna 1946 Kangasniemen paloasema muutettiin puolivakinaiseksi palokunnaksi⁶.

¹ <http://www.jukkajoutsu.com/kniemi27.html>. Viitattu 09.05.2019.

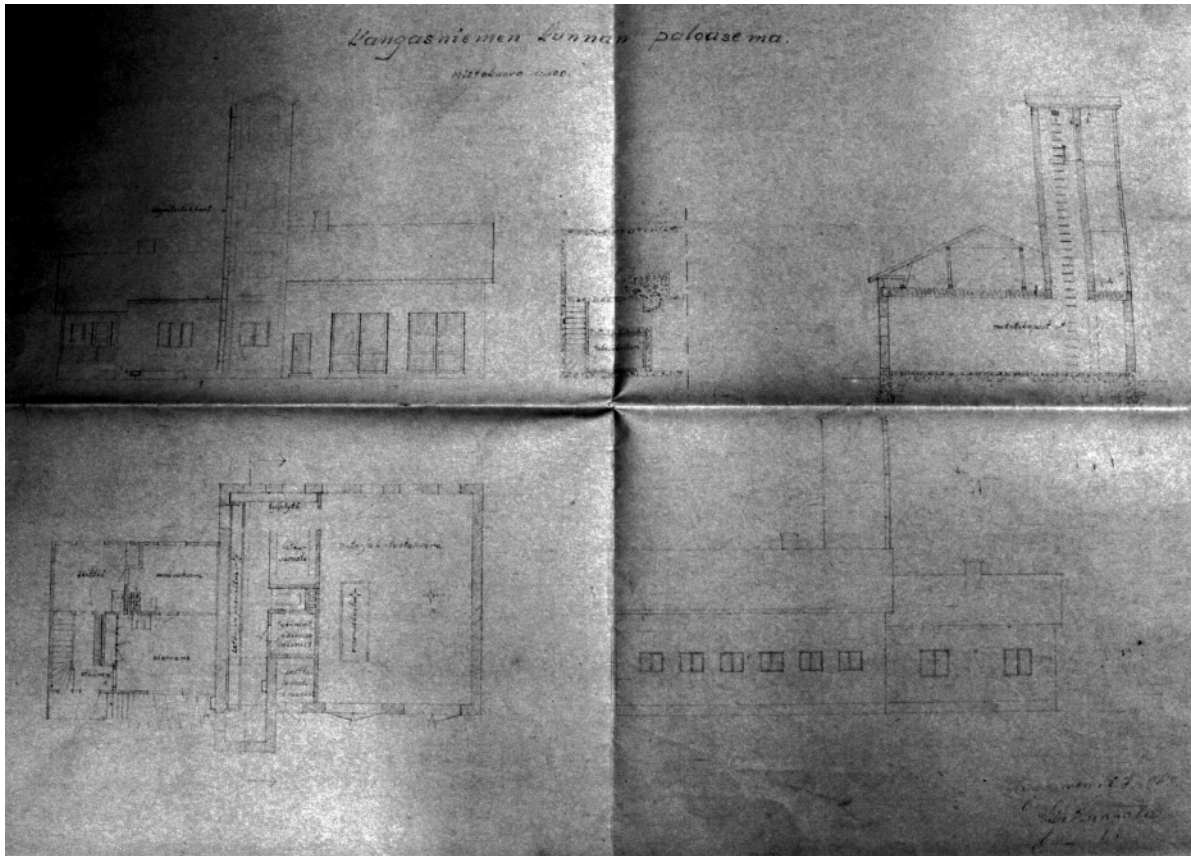
² Idem.

³ Idem.

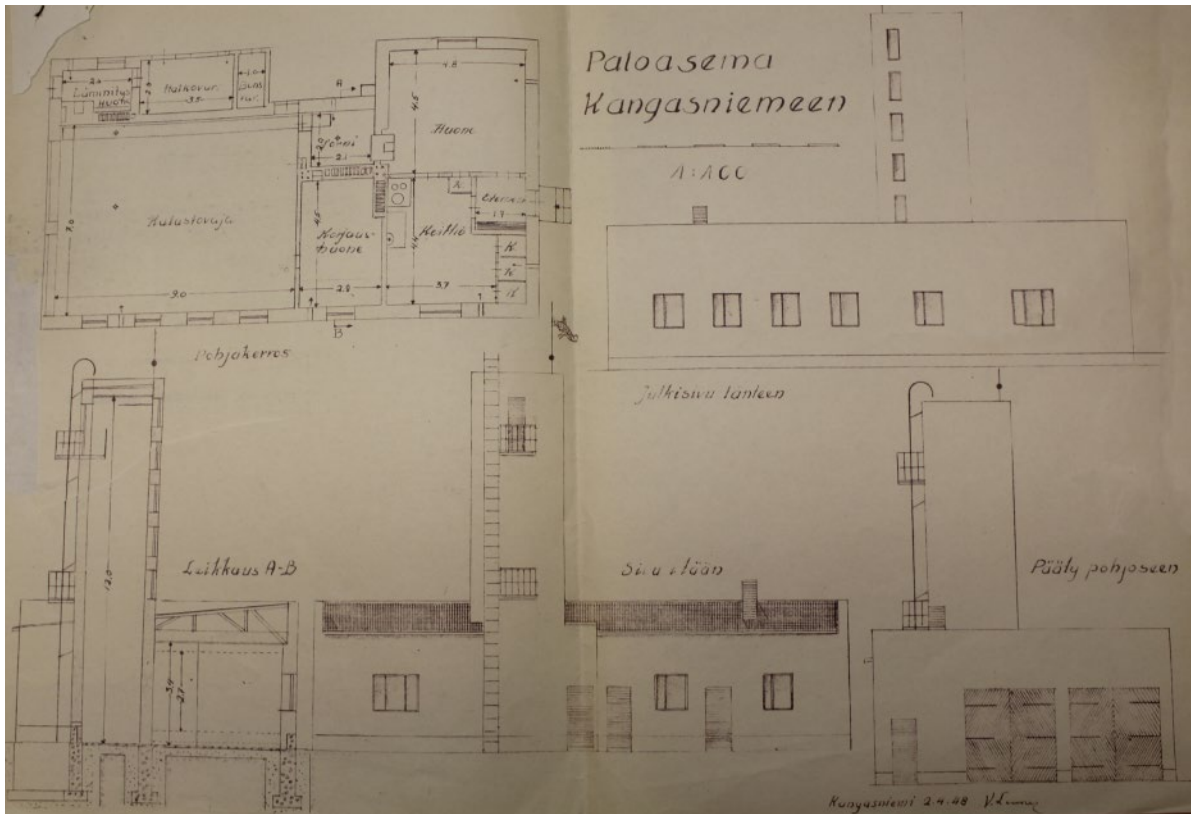
⁴ Laitinen E., Kangasniemen historia IV, s. 292

⁵ Idem.

⁶ Idem.

Kuvanmuokkaussovelluksella restauroitu kuva alkuperäisistä Haapalan suunnitelmista vuodelta 1949.

V. Lennesen toteutumaton suunnitelma Kangasniemen paloasemasta.

1940-luvun aikana palokunnan kalusto saatettiin huomattavasti parempaan kuntoon, ja kohta uusi paloasema rakennettiinkin vuonna 1949. Paloaseman sijainti herätti aikoinaan keskustelua paikallisten keskuudessa. Harjoitusalueiden puute ja sataman läheisyys koettiin ongelmalliseksi. Kuitenkin vaihtoehtosijoitusten esittelyn jälkeen päädyttiin sijoittamaan paloasema nykyiselle paikalleen.¹

Paloaseman suunnitteli Viljo Haapala, joka toimi siihen aikaan kunnan rakennusmestarina. Muihin hänen suunnittelemiinsa rakennuksiin Kangasniemellä kuuluvat muun muassa Heiskasten talo² ja meijerin vieressä sijaitseva rivitalo, joka suunniteltiin työläisille³. Ennen tätä rakennuksesta oli kuitenkin laatinut suunnitelmat rakennusmestari V. Lennes vuonna 1948, mutta tätä suunnitelmaa ei toteutettu. Lennesen versio seurasi selvästi 1900-luvun puolenvälin modernismin ihanteita yksinkertaisuudellaan ja kattomuodoiltaan, ja olisi ottanut vaunut sisään Satamatien puolelta.

Haapala suunnitteli paloaseman 1900-luvun puolivälissä esiintyneeseen paloasematyyppiin, jossa aseman torni on sijoitettu keskeisesti pitkälle sivulle, ja sen molemmiin puoliin on sijoitettu hallitilat ja palopäällikön asunto. Tämä ei ole kaikista tyypillisin ratkaisu, sillä tätä esiintyy pitkälti vain Etelä-Savossa. Muita samantyyppisiä paloasemia olivat esimerkiksi Juvan, Joroisten, Ristiinan, Pertunmaan ja Savonrannan paloasemat. Tyypillisemmin torni on sijoitettu paloaseman kylkeen tai vaunuhallien taakse.

Paloaseman rakennusvaiheista on mielenkiintoisia tarinoita. Erään tarinan mukaan projektin vetäjänä toimi edellä mainittu rakennusmestari V. Lennes, joka antoi työmiehilleen erikoisen urakan, jonka mukaan perustusten valamisen urakkapalkka maksettiin sen mukaan kuinka monta sementtisäkkiä kului työhön. Sementtiä kaadettiin suuria määriä, ja lopulta väärään asentoon. Purkaminen oli kuitenkin kuulemma helppoa, sillä sementtijauhoa oli sekoituksessa suhteettoman iso määrä. Tämän jälkeen paloasema rakennettiinkin tarinan mukaan valmiiksi ilman urakkaosuksia.⁴

Uuden paloaseman palopäällikkönä toimi kaivertaja Arvi Heiskanen, joka myös osallistui paloaseman rakennustöihin. Palopäällikkö asui asemalla perheineen rakennuksen järven puoleisessa päädyssä, jossa oli kaksi huonetta ja keittiö. Palopillin soidessa palomiehet ympäri kirkonkylää saapuivat pyörillänsä asemalle hypätäkseen paloautoon. Letkut oli valmistettu hampusta ja pel-lavasta, ja ne pestiin suuressa autotallin vesialtaassa, joka on säilynyt tähän päivään asti.⁵

¹ <http://www.jukkajoutsu.com/kniemi27.html>. Viitattu 09.05.2019.

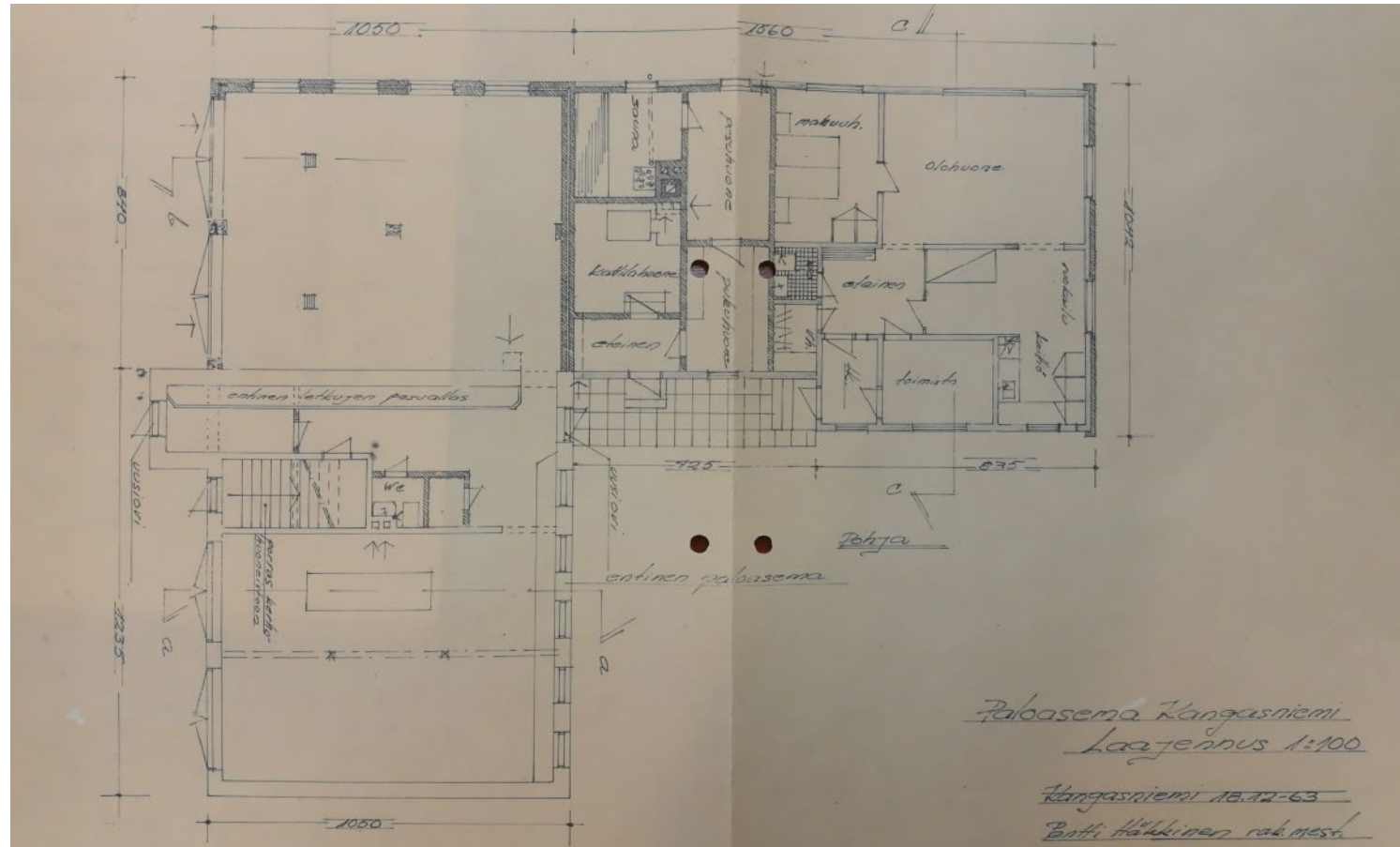
² <http://www.jukkajoutsu.com/kniemi14.html>. Viitattu 09.05.2019.

³ Ahola T (19.12.2011). Kangasniemen meijeri - Rakennusinventointi, s. 20.

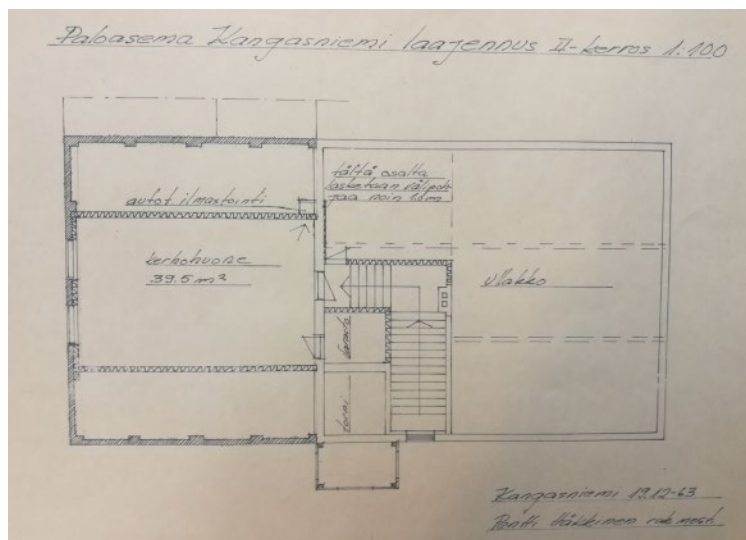
⁴ <http://www.jukkajoutsu.com/kniemi27.html>. Viitattu 09.05.2019.

⁵ Idem.

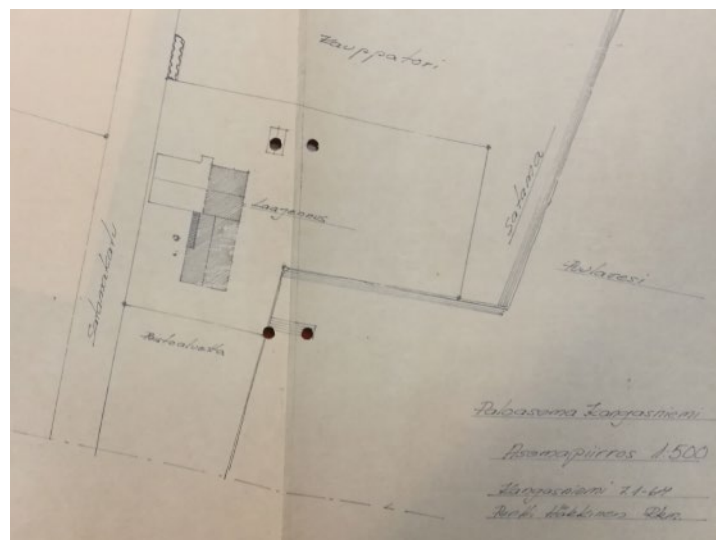
12.1. Vuosien 1964-65 laajennos

Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus vuoden 1963 suunnitelmista.

Toisen kerroksen pohjapiirustus ja asemapiirros vuoden 1963 suunnitelmista.

Palopäällikkö Arvi Heiskasen äkillisen kuoleman jälkeen vuonna 1957 tehtävään valittiin Erkki Reinikainen, jonka perheen asunnoksi rakennettiin paloaseman lisäsiipi.¹ Samassa yhteydessä vanha asuntosiipi purettiin täysin ja tilalle tehtiin toiset vaunuhallit peilaamaan alkuperäisiä halleja mitoiltaan ja massoiteltultaan. Uusien hallien toiseen kerrokseen tehtiin paloaseman kerhotilat, jonne tehtiin myös uusi kulkureitti ja portaat vanhojen hallitilojen kautta. Uudet tilat mahdollistivat paremmat koulutusmahdollisuudet ja laajemman ajokaluston säilytyksen. Kokonaiskustannusarvio muutoksille oli 120 000 markkaa². Muutokset toteutti kunta ja ne suunnitteli rakennusmestari Pentti Häkkinen vuonna 1963, joka toteutti myös muutosten rakennepiirustukset.

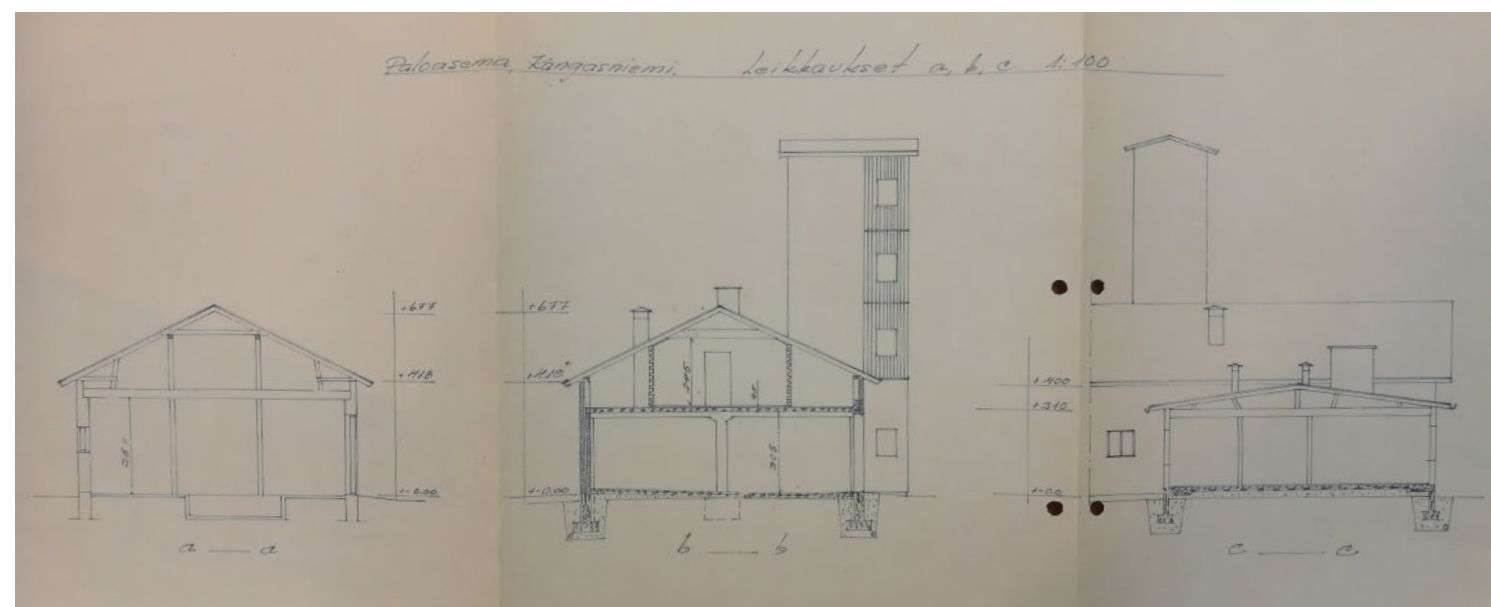
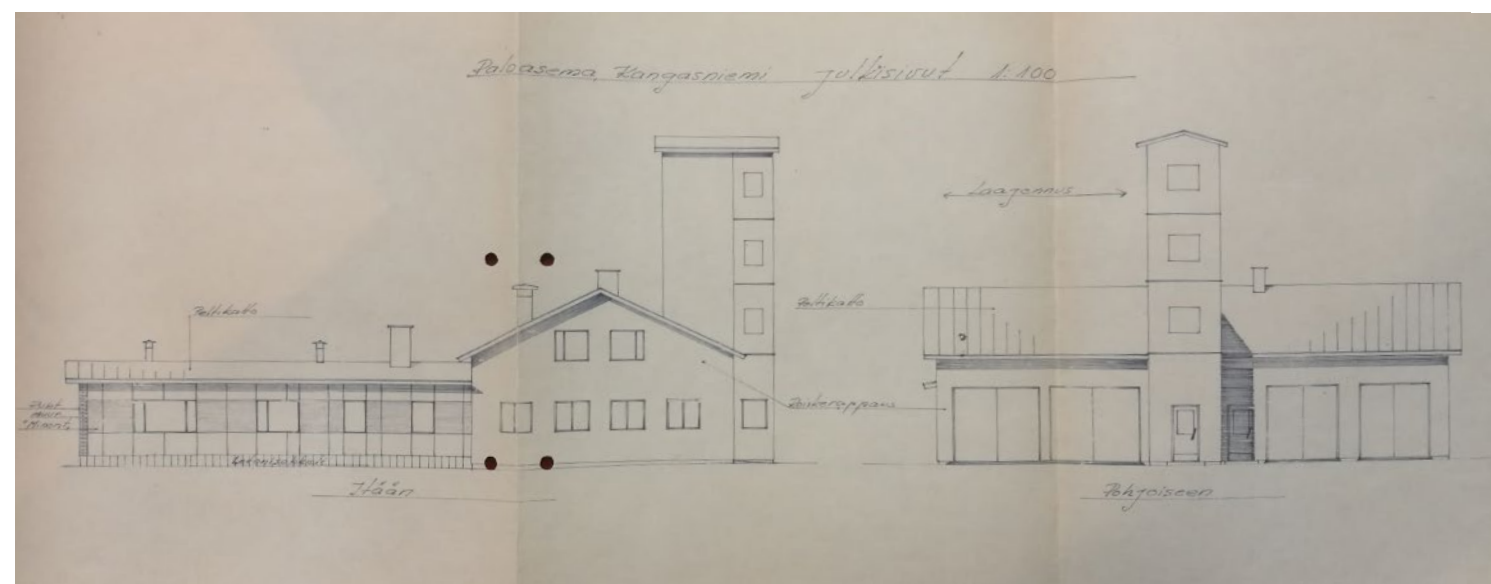
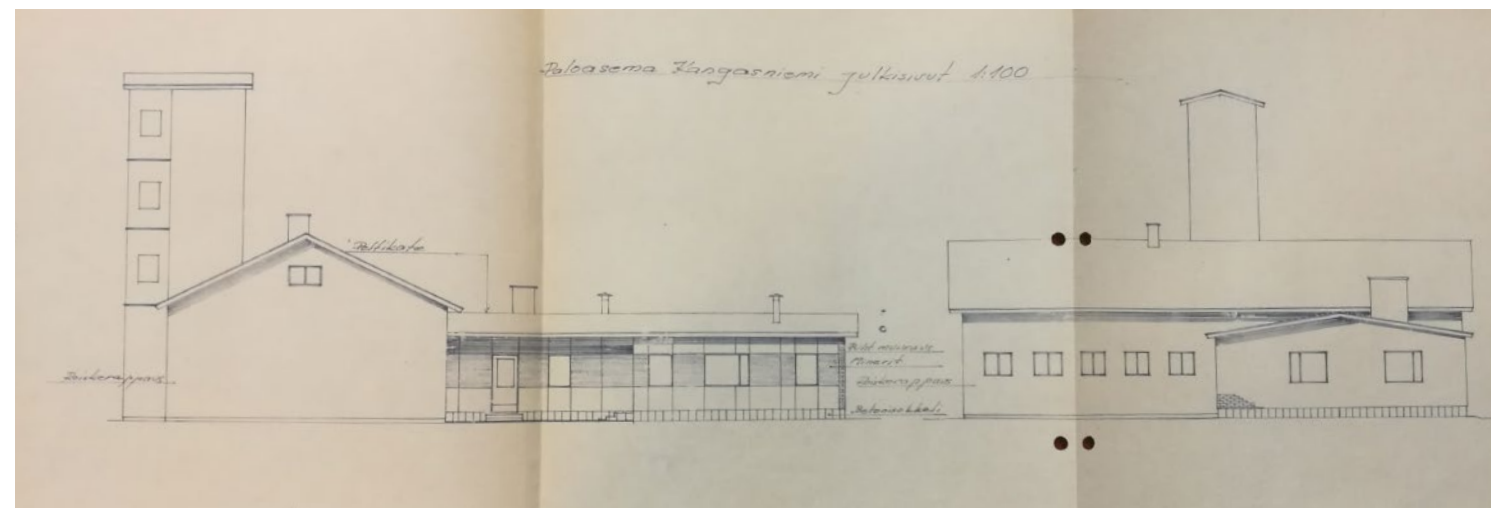
Uusi asuntopuoli tehtiin hyvin tyypilliseen 1960-luvun tyyliin eli matalana ja yksikerroksisena lisäsiipinä Satamatien suuntaisesti. Uusi katto tehtiin pellistä ja seinät verhoiltiin moduulimitoitettulla Minerit-kuitusementtilevyllä, joka oli hyvin tyypillinen julkisivumateriaali 60-70-luvun asuintaloissa. Minerit-levyissä on käytetty asbestikuitua, jonka vuoksi ne ovat osoittautuneet myöhemmin usein ongelmallisiksi varsinkin purkamisvaiheessa. Asunto-osan päätyjulkisivu vuorostaan tehtiin puhtaaksi muuratusta valkoisesta tiilestä.

Alkuperäisissä suunnitelmissa neliöitä tuli paloasemaan yhteensä lisää 285m², josta uusi asuinosa vei 82,4m², paloautohallit 70m², kerho- ja pukeutumistilat 40m² ja kattilahuone eteisen kanssa 42m².³ Hyvin myöhäisessä vaiheessa suunnittelua, tai aikaisessa rakennusvaiheessa muutoksia on kuitenkin tehty asuntosiiven ja paloaseman aputiloihin. Kuukautta myöhemmin alkuperäisten rakennuslupaperien jättämisen jälkeen on Kangasniemen rakennusvalvontaan tuotu toiset skannaukset, joihin on merkattu muutoksia rakennuksen pinta-aloihin. Näihin skannauksiin on merkattu lyijykynällä tiettyjä mittoja, jotka mitä todennäköisimmin viittaavat näihin tilamuutoksiin. Asuntosiipeä on siirretty noin 2400mm etelään päin ja väliin on lisätty huoltotila ja varasto. Myös eteistä kavennettiin samalla hieman. Toisena poikkeuksena suunnitelmiin on asuntopuolen olohuoneeseen lisätty ulko-ovi, josta on kulku takapihalle.

¹ <http://www.jukkajoutsu.com/kniemi27.html>. Viitattu 09.05.2019.

² Kangasniemen kunnan rakennuslautakunnan päätös (28.01.1945). Kangasniemen rakennusvalvonta.

³ Kangasniemen paloaseman laajennoksen rakennuslupahakemus (21.01.1964). Kangasniemen rakennusvalvonta.

Paloaseman leikkaus- ja julkisivupiirustuksia vuodelta 1964.

Kangasniemen paloasema 1960-80- luvulla. Torilla järjestettiin paikoin paloaseman toimesta esityksiä jossa demonstroitiin palo- ja pelastustoimintaa.

12.2. Vuosien 1986-87 laajennos

Palotoiminnan laajentueessa ja kaluston kehittyessä alkoivat tilat käymään vuosien saatossa paloasemalla taas ahtaiksi. Palomiehiltä puuttuivat sosiaalityilat täysin; keittiötä ei ollut eikä taukutilojakaan. Autot joutuivat olemaan osittain taivasalla ja huoltotyöt jouduttiin tekemään kaiken keskellä pienissä kalustotalleissa. Palopäällikkö Kari Rautasen mukaan tilat eivät täyttäneet mitään työsuojeluviranomaisten standardeja.¹

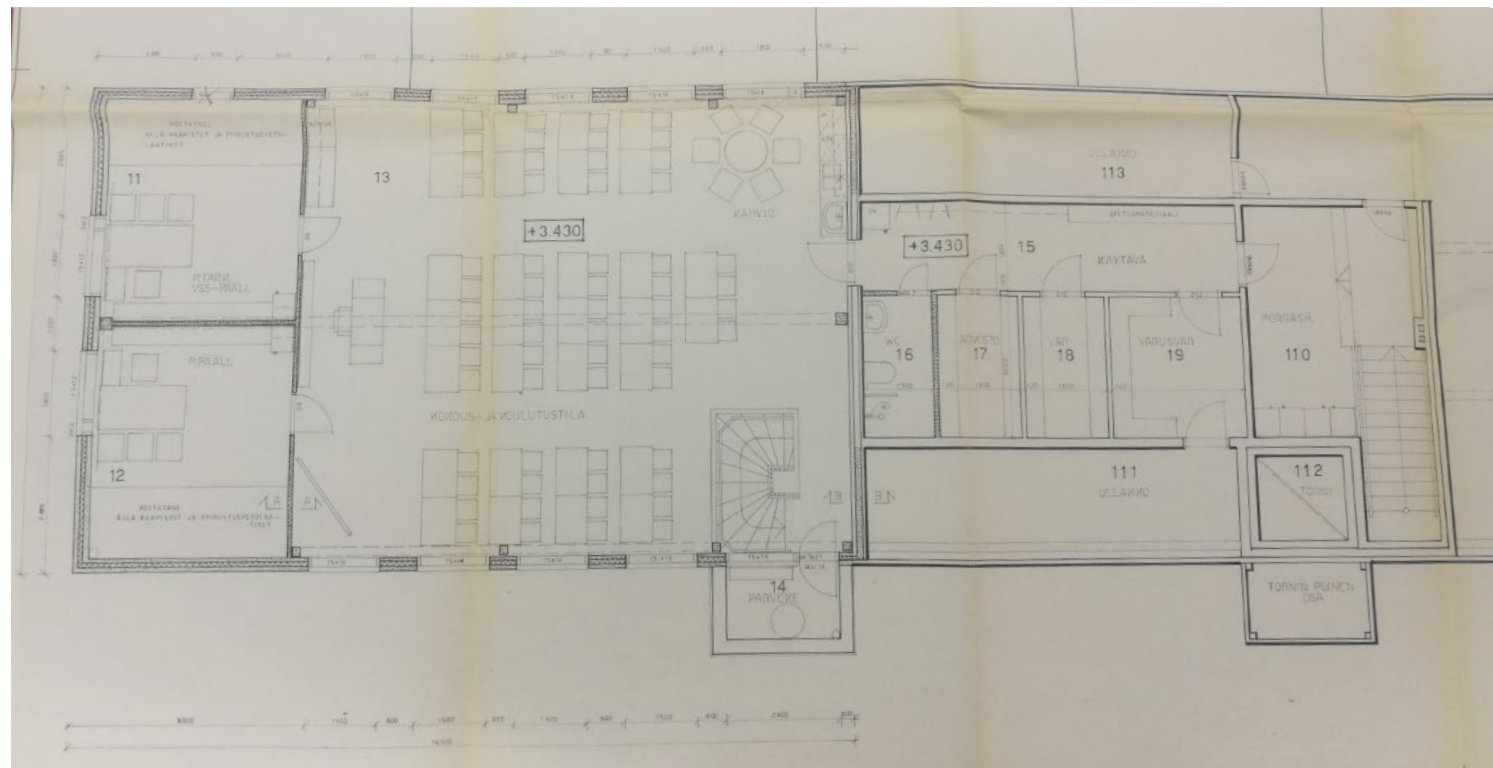
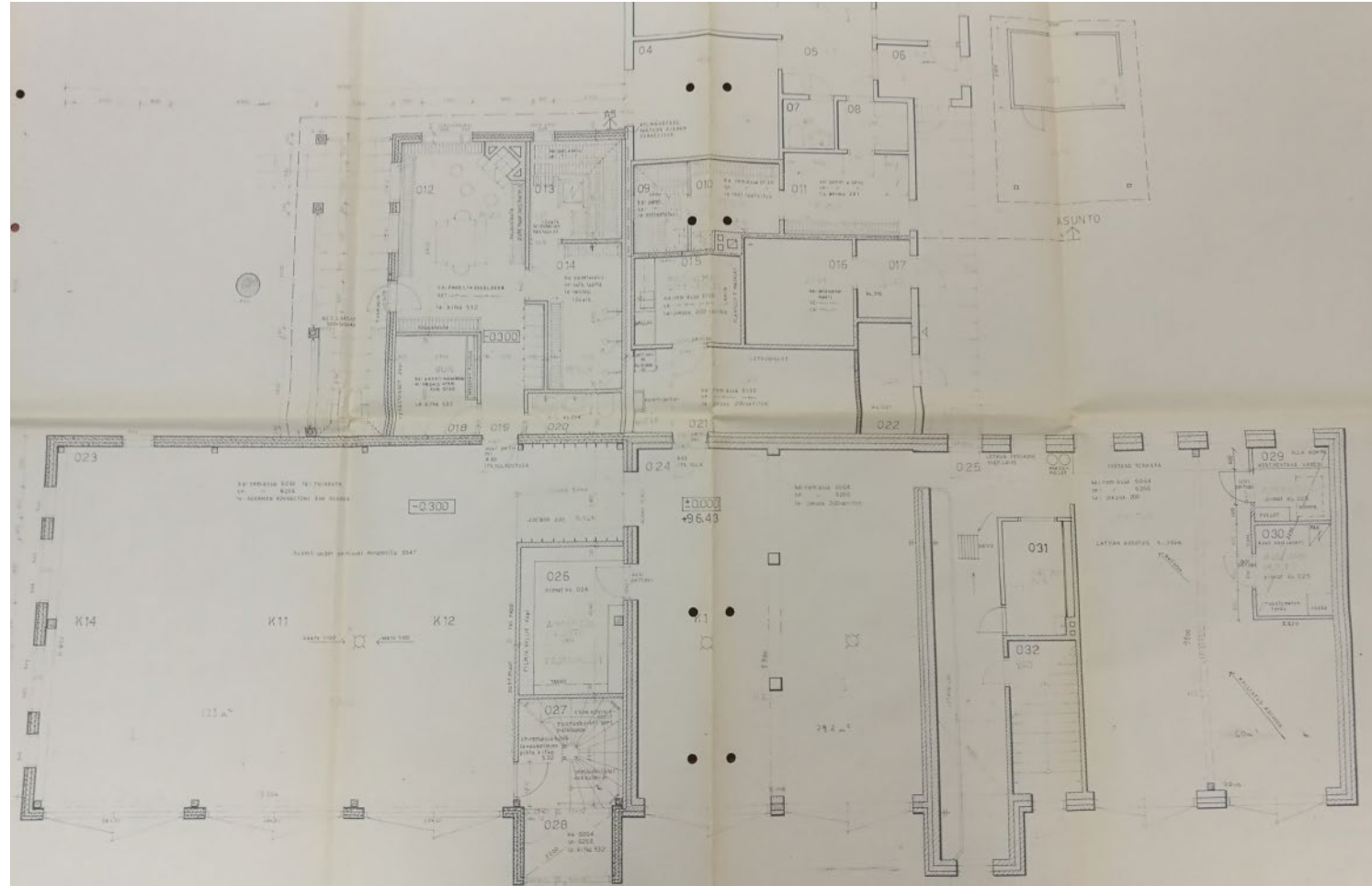
Paloaseman ahtaat tilat tuotiin esille kunnanvaltuustossa vuonna 1983.² Vauhtia keskusteluun antoi lääninhallituksen palo- ja pelastustoimen tarkastus vuonna 1984, jolloin kunta lupasi saat-
taa tilat uusien vaatimusten mukaiseksi.³ Paloaseman tontista käytiin keskustelua ja todettiin rantatontin olevan oivallinen paikka muulle kuin pelastustoiminnalle. Valtuustossa pohdittiin La-
paskangasta ja teollisuusaluetta mahdollisen uuden paloaseman tontiksi.⁴ Lisäksi pohdittiin myös
paloaseman siirtämistä uuden kunnantalon yhteyteen. Palopäällikkö Kari Raudanpää kuitenkin
vastusti tätä siirtoa, sillä hänen mukaansa piha-alue olisi kyseisessä tontissa ollut aivan liian ah-
das.⁵ Lisäksi hänen mukaansa puolivakinaisen palokunnan tulisi olla kirkonkylässä mahdollisim-
man keskeisesti.⁶

Lopputuloksena päädyttiin laajentamaan paloasemaa: Vuoden 1985 lopulla laadittiin kaava-
muutos joka mahdollisti paloaseman laajennoksen. Kustannusarvio oli aluksi 1,5 miljoona mark-
kaa, josta 200 000 markkaa meni suunnittelutyöhön.⁷ Uuden paloaseman rakentaminen olisi
kustantanut viisi miljoonaa⁸.

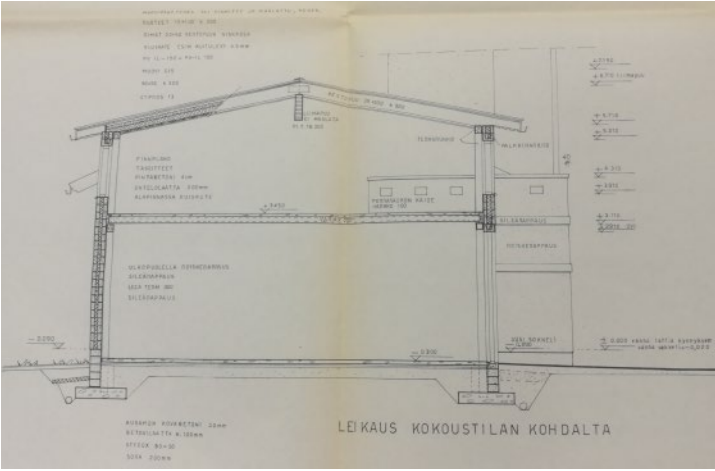
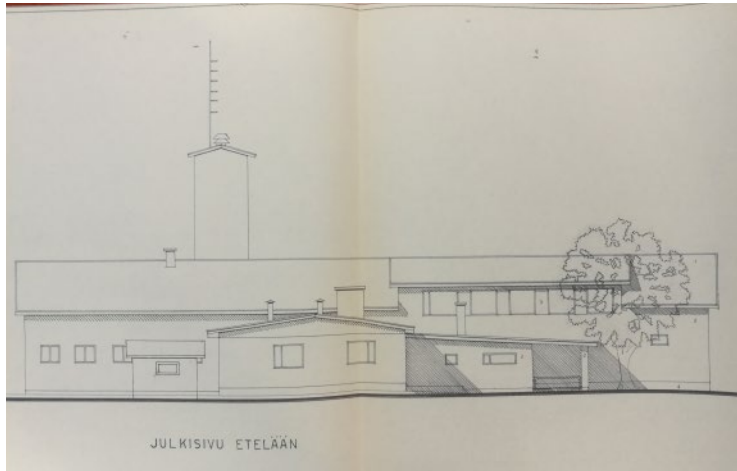
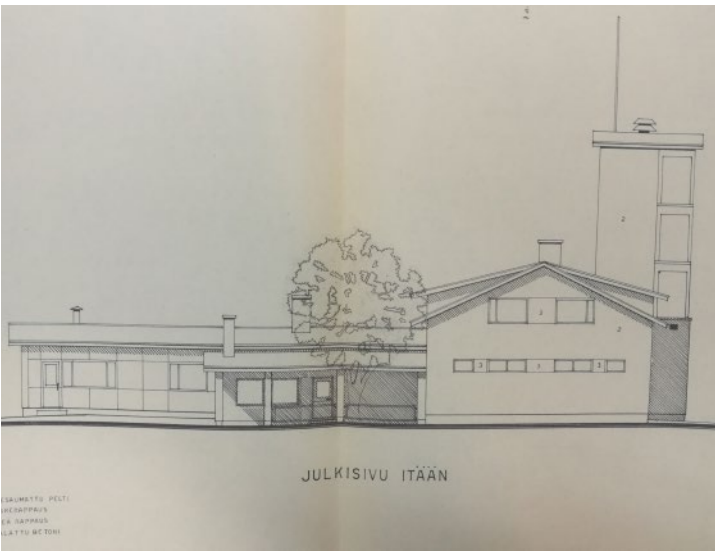
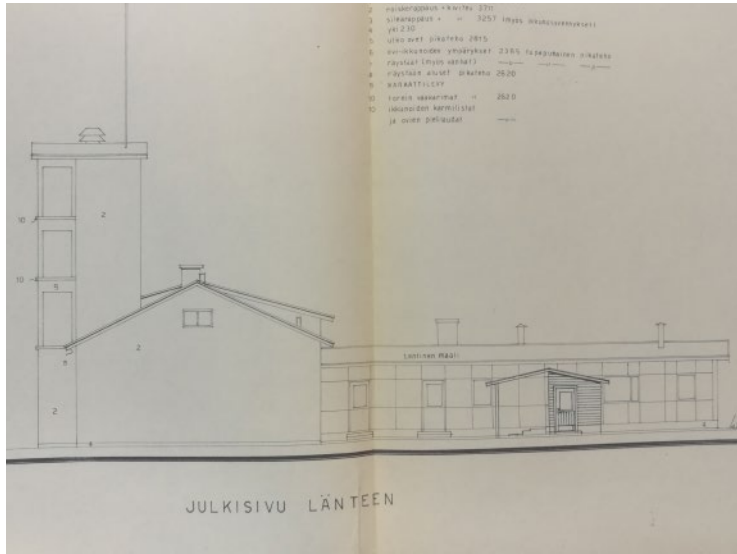
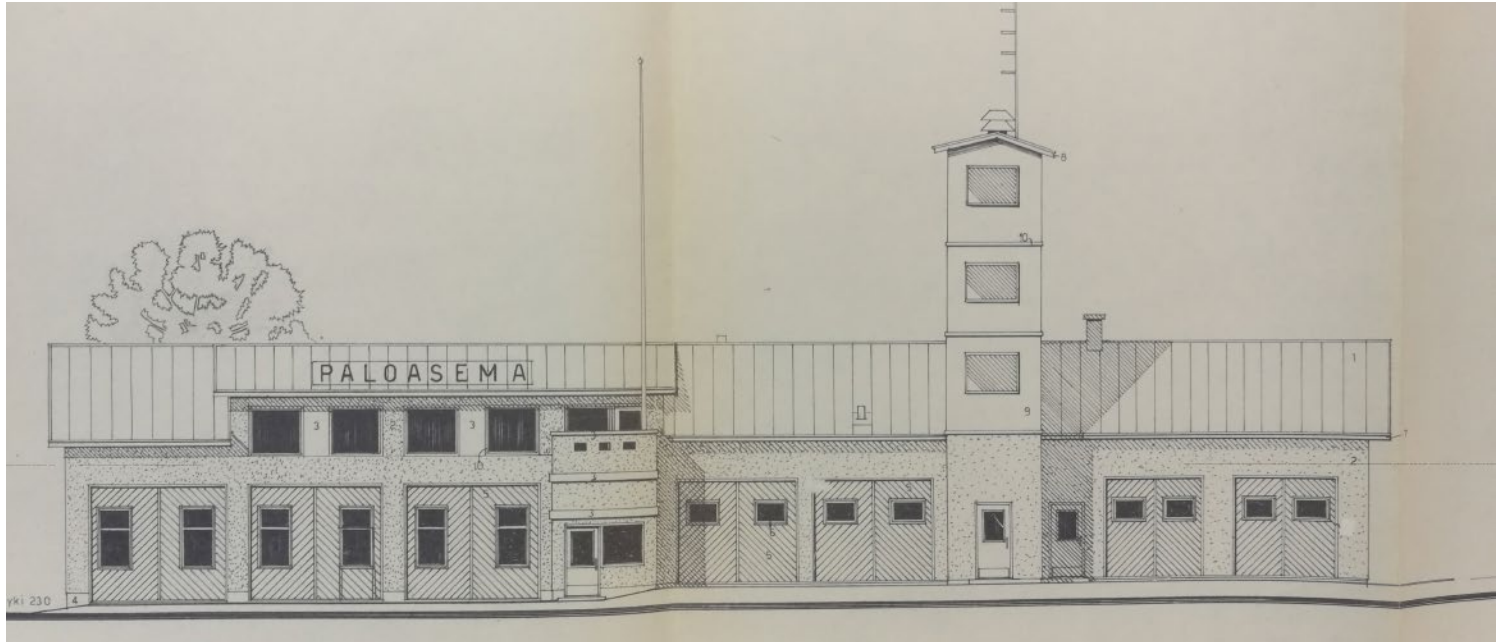
Paloaseman laajennokset suunnitteli rakennusarkkitehti Kari. E. Kuitunen, joka toimi laajennos- ja
korjaustöissä pääsuunnittelijana. Paloasemaan tuli 400 neliötä alkuperäisen 272 neliön lisäksi.
Alakertaan tehtiin kolme uutta hallipaikkaa paloautoille. Paloaseman yläkertaan tehtiin kokous-
ja opetustilat suurin ikkunoin sekä toimistot palotarkastajalle ja ylipalomiehelle. Erilliset saunatilat
tehtiin alakertaan. Alakerran vanhat tilat peruskorjattiin ja otettiin käyttöön pääasiassa laitteiden
huolto- ja korjaustiloina. Yläkerran toimistotilat muuttuivat arkisto- ja varastotiloiksi. Laajennoksen
ja korjausten yhteydessä koko paloasema rapattiin keltaiseksi.

Rakennesuunnittelijoina toimi Kangasniemen rakennussuunnittelu Lahikainen & Pynnönen, säh-
kösuunnitelmat toteutti kangasniemeläinen insinööritoimisto Pekka Aaltonen ja LVI-suunnitelmat
teki pieksämäkeläinen Energiatieto Oy.⁹

- 1 Länsi-Savo (09.09.1985), Kangasniemen paloaseman arkistosta.
- 2 Kangasniemen kunnallislehti, Kangasniemen paloaseman arkistosta.
- 3 Länsi-Savo (09.09.1985), Kangasniemen paloaseman arkistosta.
- 4 Länsi-Savo (16.08.1985), Kangasniemen paloaseman arkistosta.
- 5 Länsi-Savo (09.09.1985), Kangasniemen paloaseman arkistosta.
- 6 Keskiuomalainen (02.12.1987), Kangasniemen paloaseman arkistosta.
- 7 Länsi-Savo (16.08.1985), Kangasniemen paloaseman arkistosta.
- 8 Keskiuomalainen (02.12.1987), Kangasniemen paloaseman arkistosta.
- 9 Kuitunen K. (30.08.1985). Rakennusselitys I: Kangasniemen paloasema, laajennos ja perus-
korjaus. Kangasniemen rakennusvalvonta.

Vuonna 1986 laaditut pohjapiirustukset paloasemasta.

Julkisivu- ja leikkauspiirustukset paloaseman laajennoksista.

Rakennustyöt aloitettiin 25.8.1986 sekatyönä.¹ V. Tyrväinen Ky palkattiin rakentamaan laajennoksen perustukset ja rungon vesikattovaiheeseen asti, josta kunta jatkoi hommia omilla palkkailistoilla olevilla työntekijöillään.² Kunnan rakennusmestarin mukaan tällä haluttiin turvata omien miesten talvityöllisyys.³ Sähköurakka annettiin paikalliselle Sähkölangot Oy:lle ja LVI työt Pieksämäen Lämpöteknillinen toimisto Ky:lle.⁴ Palotoiminta ei lähtenyt tiloista evakkoon töiden ajaksi vaan tilankäyttö sopeutettiin töiden edetessä.⁵

Uusien laajennosten kantavana rakenteena toimi teräsrunko. Ulkoseinät toteutettiin 300mm paksulla Lecaterm- rakenteella, joka rapattiin molemmin puolin; sisältä sileäksi maalipohjaksi ja ulkoa roiskerappauksella. Alakerran väliseinät toteutettiin 130mm kalkkiehkeksiilillä, kun taas yläkerrassa ne tehtiin puurunkoisena. Laajennoksen välipohjat tehtiin ontelolaattarakenteella. Asunto-osan pihalle rakennettiin laajennostöiden yhteydessä puurunkoinen varasto.⁶

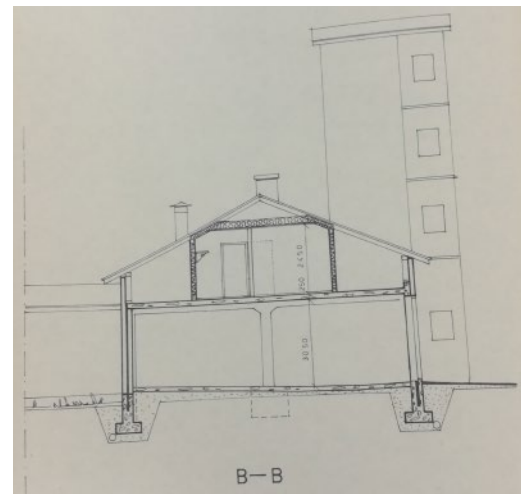
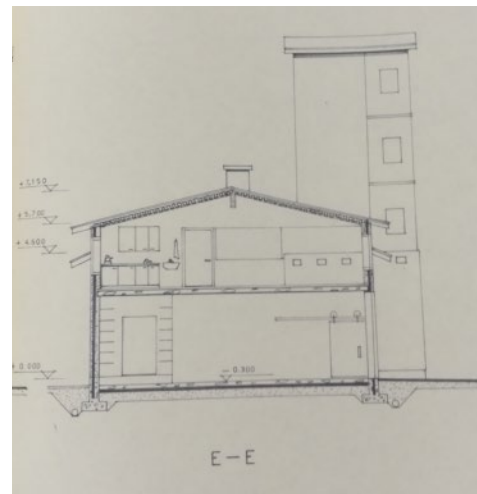
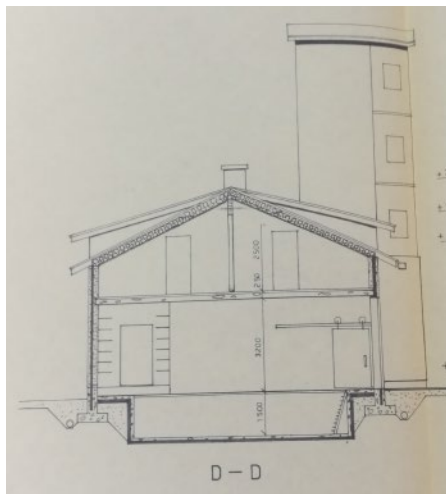
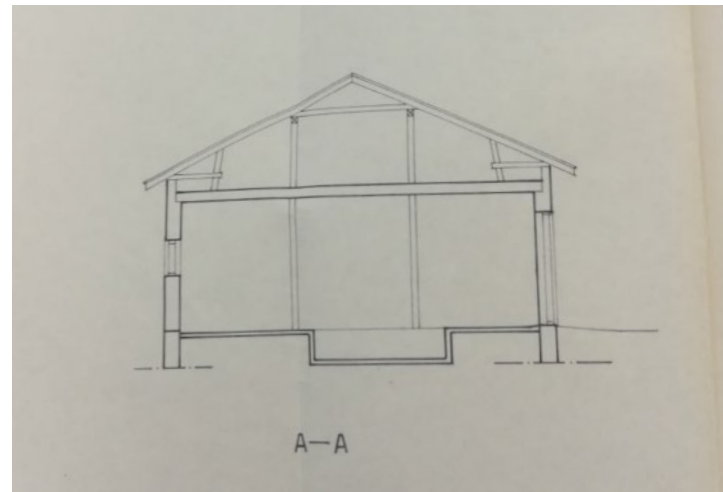
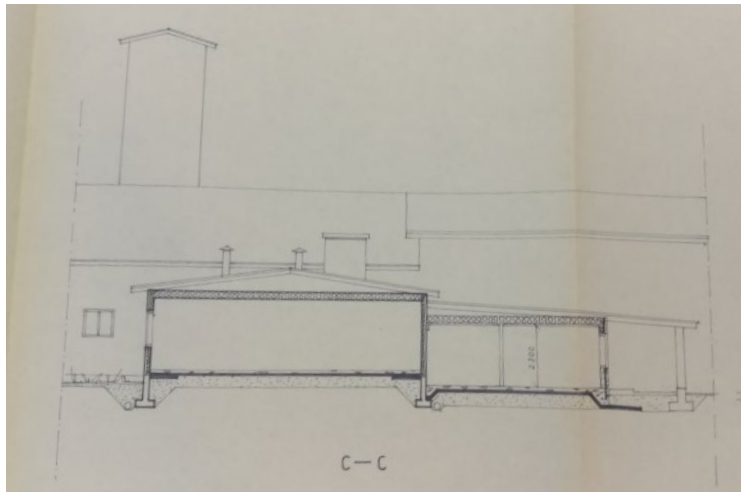
Paloaseman laajennos perustettiin pilari- ja perusmuurianturoilla perusmaan varaan. Rakennustöissä ongelmia aiheutti Puulaveden läheisyys ja anturakaivantojen yhteydessä vettä jouduttiin pumppaamaan pois kuopasta tehokkailla pumpuilla. Rakennus on osittain perustettu täyte- maan päälle, jonka voi todeta myös tarkastelemalla vanhoja kuvia Kangasniemestä.⁷

Kustannukset nousivat töiden aikana 1,926 miljoonaan markkaan. Indeksien ja ulkopuolisten korjaustöiden kanssa loppusummaksi tuli 2,2 miljoonaa markkaa.⁸ Laajennoksen myötä kaikki kalusto saatiin saman katon alle. Rakennusta ei kuitenkaan voitu laajentaa ollenkaan syvyysuunnassa, joten halli oli täynnä ollessaan edelleen hyvin ahdas.

- 1 Länsi-Savo (16.08.1986).
- 2 Keski-Suomalainen (17.08.1986).
- 3 Savon Sanomat (16.08.1986).
- 4 Savon Sanomat (20.08.1986).
- 5 Länsi-Savo (16.08.1986).
- 6 Kuitunen K. (30.08.1985). Rakennusselitys I: Kangasniemen paloasema, laajennos ja peruskorjaus.
- 7 Geosto Oy (12.06.1985). Pohjatutkimus.
- 8 Savon Sanomat (21.11.1987).

Kangasniemen paloasema laajennoksen jälkeen alkuperäisillä tuplaovillaan, jotka myöhemmin korvattiin 1990- luvulla.

Leikkauskuvia laajennoksista ja muutostöimenpiteistä.

Kangasniemen paloasema vuoden 1986 laajennostöiden aikana. Nähtävillä Lecaterm-ulkoseinät, toisen kerroksen pitkä liimapuupalkki ja perustustöiden ongelmia läheisen Puulaveden takia.

13. Rantatori

Pirttiä poistetaan jään yli vuonn 1986.

Paloaseman viereinen jätekatos

Uusi infokoppi

Ravintola Puulaaki

Rantatori syksyllä 2018

Kangasniemen paloasemaa vastapäätä sijaitsee Pirtin perinnepuisto, joka on yksi Kangasniemen suosituimpia nähtävyyksiä. Nimen puisto sai pirtistä, joka purettiin vuonna 1986 samaan aikaan paloaseman laajetessa rantaan päin. Puiston perusajatuksena oli koota sinne jopa 130 kangasniemeläistä perinnekasvia kuten perennoita, mauste- ja lääkekasveja sekä puita ja pensaita. Nykyään kasveja on yli 200 eri lajia, kaikki varustettuna nimilapuilla. Kasvit sisältävät arvokkaan geenivaraston, jonka avulla ne ovat sopeutuneet paikallisiin luonnon- ja ilmastonoloihin. Puistoa täydentävät myös useat muistomerkit, veistokset, kulkureitit ja suihkulähde. Puiston suunnittelun aloitti Kangasniemen puutarhurit ry yhdessä Mikkelin Maaseutukeskuksen vihersuunnittelija Maija Hämäläisen kanssa. Puiston rakentaminen aloitettiin talkoovoimin vuonna 1995. Vuonna 1997 vietettiin avajaisia, jolloin myös valmistui vanhaa pirttiä mukaileva esiintymisalava nimeltään Pikku Pirtti.¹

Pirtinpuiston vieressä sijaitsee ravintola Puulaaki, joka toimii nykyisin vain kesäsesonkeina erinomaisella sijainnillaan rantatorin vieressä. Nykyinen ravintola avattiin vuonna 2008² ja sen tulevaisuus oli pitkään pohdinnan alla rakennuksen kunnon takia. Vuokrasopimusta on kuitenkin päätetty jatkaa ainakin parilla vuodella³.

Pieni keltainen hirsirakennelma keskellä rantatoria on rakennettu vuonna 2016 ja se palvelee kesä-elokuussa rantatorin vierailijoita. Info- toiminta siirtyi kirkonkylän kesävierailijoiden suhteen järkevämpään sijaintiin kunnantalolta. Pieni "lava" infomökin edessä on toiminut myös rantatorin pienten tapahtumien keskipisteenä.⁴

Rantatori on talvisaikaan usein hyvin autio, vaikka sen tulisi toimia kirkonkylän toiminnan keskipisteenä. Talvella toimintaa haittaa lumenläjitys, joka on aiheuttanut jonkin verran ongelmia paikallisten torimyyjien kanssa. Kesällä vuorostaan rantatori aktivoituu kesämökkiläisten saapuessa, ja torilla järjestetään useita tapahtumia, kuten esimerkiksi suosittu Puula-Pop.

¹ Laitinen E. Kangasniemen historiaa IV, s. 443

² <http://www.jukkajoutsu.com/kniemi26.html>. Viitattu 14.04.2019.

³ Korhonen M. (08.01.2019). Sähköpostikeskustelu.

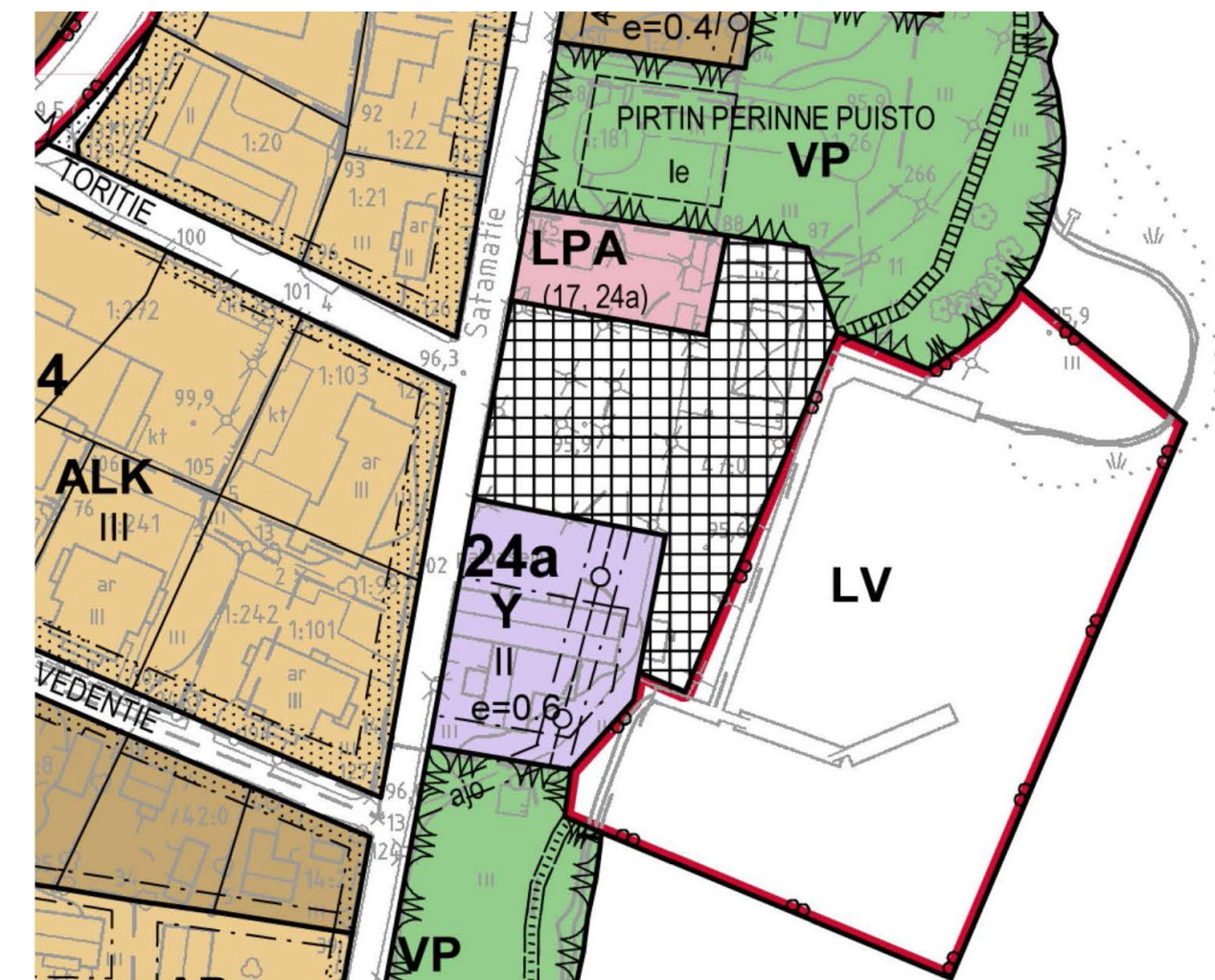
⁴ <https://www.kangasniemenlehti.fi/2016/09/02/neuvontamokilla-kavi-yli-1600-turistia/>. Viitattu 14.04.2019.

Vuoden 1997 suunnitelmia rantatorin kehittämisestä.

Rantatorin, ja sen lähiympäristön kehittäminen, on ollut kunnalla ajatuksen alla jo pitkään: vuonna 1996 torille pistettiin aluille kehittämishanke. Torialueesta laadittiin 1 727 000 markan kunnossuunnitelmat, joihin kuuluivat torin päällystäminen betonikivin, sataman luominen ponttoonilaiturein, pirtinpuiston kehittäminen täyttöniemelle, rantaravintolan alueen ja paloaseman takana sijaitsevan puiston kehittäminen. Tämän yhteydessä paloasemalle annettiin 10 vuoden etsikkoaika.¹ Nämä suunnitelmat toteutuivat vain osittain: satama ei toteutunut täysin suunnitelmien mukaan, kivetys ei toteutunut täysin alustavien suunnitelmien mukaan ja paloasema on edelleen omalla paikallaan. Pirtinpuiston, torikivetyksen ja rantaravintolan alue kuitenkin toteutui pääosin suunnitelmien mukaan.

Lähivuosina pieniä projekteja on toteutettu alueella, mutta suurten linjojen toteutusta mahdollisesti kaavaillaan tulevaisuudessa. Tavoitteena kunnalla on ottaa koko rantatori haltuunsa: ravintola Puulaakin rakennus on pakkolunastettu kunnan omistukseen, ja kunta omistaa jo nyt paloaseman maapohjan. Myös itse paloasema tulee mitä todennäköisimmin tulevaisuudessa myös kunnan omistukseen. Tämä antaa kunnalle vapauksia toteuttaa laajempia suunnitelmia tulevaisuuden kannalta, mutta mitään konkreettisia laajan skaalan suunnitelmia vielä ei tällä hetkellä ole vireillä.²

1 Kangasniemen kunnallislehti (16.10.1997). Kangasniemen paloaseman arkistosta.
2 Korhonen M, Romo J. (08.11.2018). Haastattelu

14. Kangasniemen paloaseman nykytilanne

Kangasniemen paloasema on osa Etelä-Savon pelastuslaitosta, johon kuuluvat myös Enonkosken, Heinäveden, Puumalan, Rantasalmen, Savonlinnan, Sulkavan, Hirvensalmen, Joroisten, Juvan, Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan ja Pieksämäen paloasemat. Kangasniemen paloasema sijaitsee osoitteessa Satamatie 22, 51200 Kangasniemi. Tontti on mahdollisesti jopa kirkonkylän parhaalla paikalla, sillä se on Kangasniemen rantatorin eteläpäädyssä aivan Meijerinlahden rannalla, muodostaen samalla maisemallisen kiintopisteen alueelle.

Paloasematoiminnan lisäksi rakennuksessa sijaitsevat ensihoitajat, heidän ambulanssinsa, kalusto ja lepotilat. Paloaseman toisen kerroksen kokoustiloissa toimii palomiesyhdistys. Lisäksi rakennuksessa on jonkin verran korjauspajatoimintaa. Aikaisemmin rakennuksen saunatiloja on käyttänyt Kangasniemen avantouimarit.¹

Paloasematoiminnan sijainti rantatorin laidalla tietyllä tasolla haittaa torin arkipäiväistä käyttöä, sillä hälytysajoneuvoilla tulee olla tarvittavaa kaistaa lähtiessään nopealla varoitussajalla hälytystehtäviin. Mahdolliset väkijoukot ja ajoneuvot hälytysajoneuvojen kaistalla voivat haitata pelastusoperaation lähtöä ja aiheuttaa vaaratilanteita. Lisäksi laaja autokaista houkuttelee ihmisiä pysäköimään lähistölle ja jopa rakennuksen eteen tapahtumien aikaan. Rantatori toimii kesäisin suurten tapahtumien kuten Puula-Popin järjestämispaikkana sen erinomaisen sijaintinsa ansiosta. Lisäksi aivan paloaseman vieressä sijaitsevat kirkonkylän venelaiturit.

Paloaseman tilat ovat vuosien saatossa tulleet yhä ahtaammaksi; edellisvuosien laajennoksia on pitkälti toteutettu kaluston määrän ja koon kasvaessa ja nykytilanne on myös ongelmallinen: tämänhetkinen ajoneuvokalusto saadaan halliin sisään, mutta ylimääräistä tilaa ei hallissa ole lähes ollenkaan. Osa kalustosta joudutaan hajasijoittamaan muihin kiinteistöihin. Autojen huolto ja pesu on ahtaissa tiloissa vaikeaa ja suurempien ihmismäärien ollessa ympärillä on samanaikainen toiminta tiloissa ongelmallista². Ajoneuvokaluston kokoa on mahdotonta kasvattaa tilojen takia, ja jos paloasemalla vierailee tai säilytetään muita paloautoja tilapäisesti, tulee ne säilyttää ulkona torin laidalla, mikä ei ole suositeltava ratkaisu missään tapauksessa. Paloasemalta myös puuttuvat naisten pukeutumistilat kokonaan.

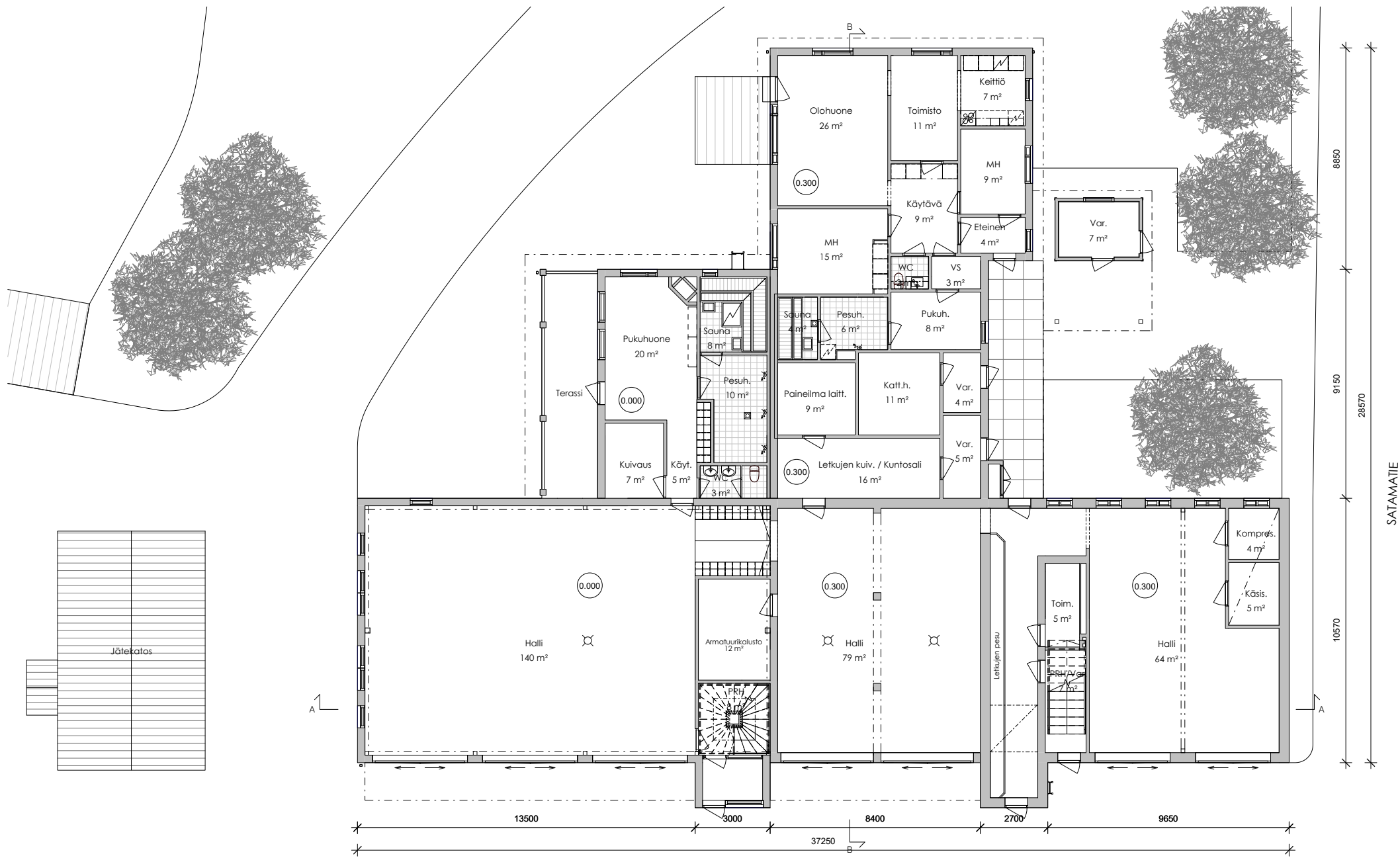
Paloaseman siirtoa ollaan mietitty alun perin jo 1990-luvulta asti, kuten aikaisemmassa kappaleessa todettiin. Yksi ehdotettu sijoituspaikka olisi esimerkiksi Kiertokallionmäki, joka sijaitsee noin 2 kilometriä paloasemasta, ja jossa sijaitsee vanhat TVH:n autohallit, joihin toiminnan voisi siirtää. Sijainniltaan nämä tilat ovat kuitenkin hieman vaikeat, sillä läheisen Lapaskankaan tehdasalue on riskikohde, johon pelastusajoneuvojen täytyy päästä tietyn minuuttirajan sisällä.³ Jos nykyinen paloasematoiminta siis siirtyy, tulee sille löytää keskeinen olemassa oleva rakennus, jota voisi hyötykäyttää, tai täysin uudet tilat. Tulevaisuudessa uusien määräysten takia on kuitenkin todennäköistä, että paloasematoiminta vaatii uudet tilat.⁴

¹ Kallberg T. (08.11.2018). Haastattelu.

² Idem.

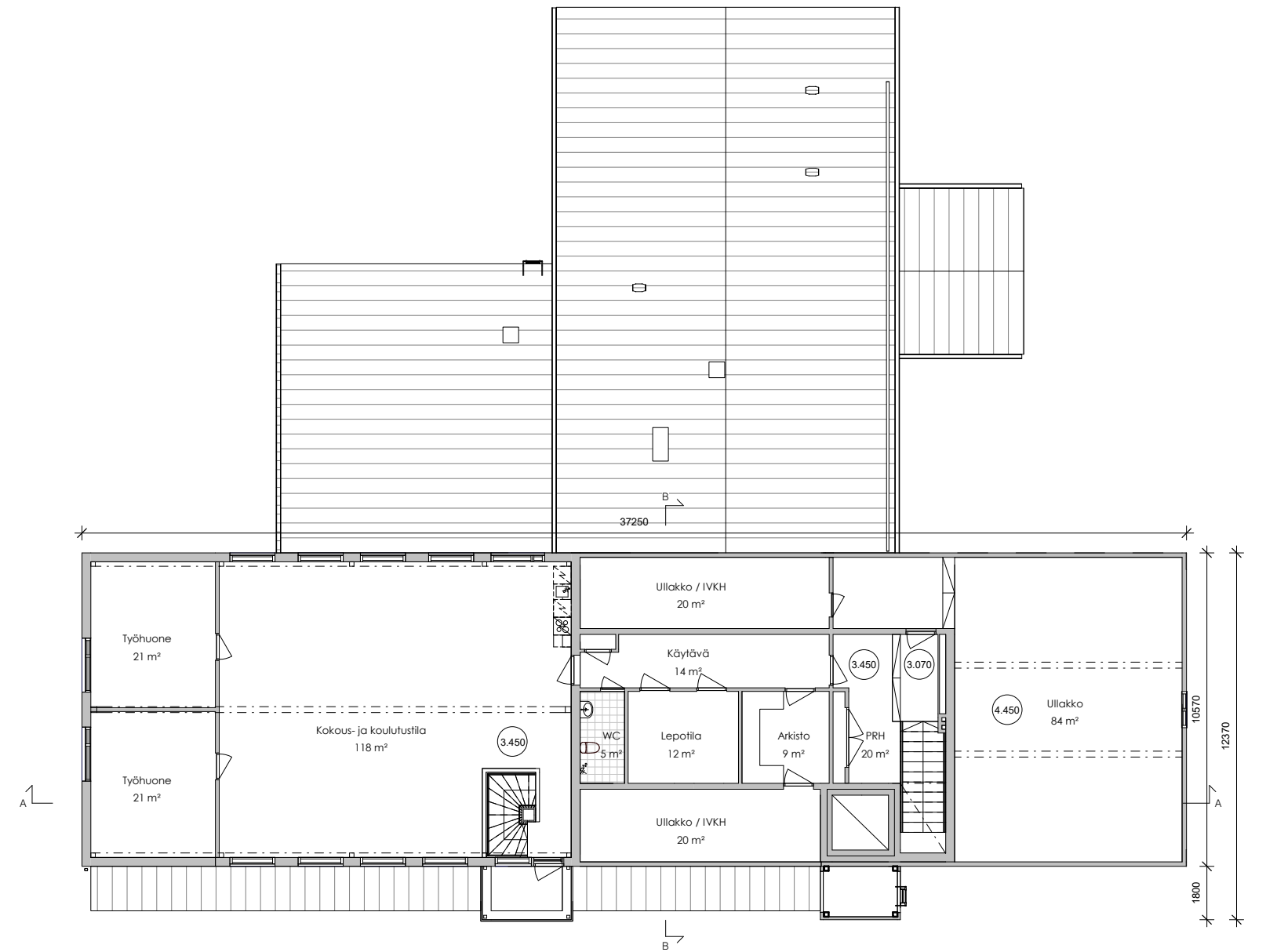
³ Idem.

⁴ Idem.

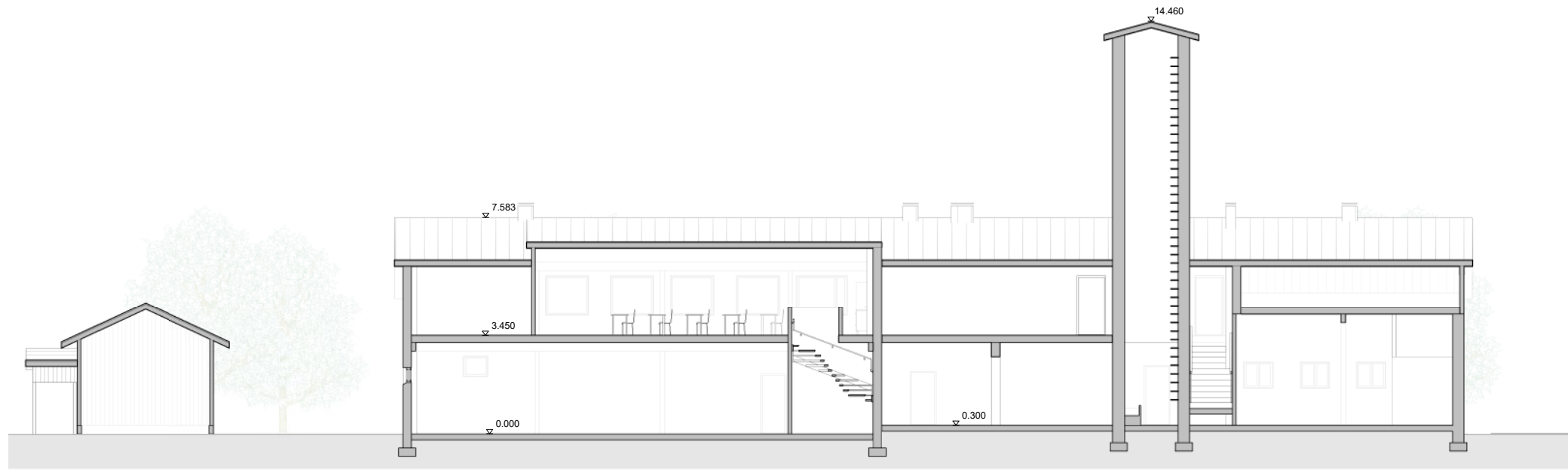
Ajantasainen pohjapiirustus 1. krs - 1:200

Ensimmäistä kerrosta dominoivat hallitilat, joissa säilytetään nykyisellään paloautoja, johtautoa sekä ambulansseja. Letkuvarasto toimii nykyään myös palomiesten kuntosalina. Vanhassa asunto-osassa sijaitsee ensihoitajat ja heidän lepotilansa. Asunnon ruokailutila on otettu käyttöön myös toimistona.

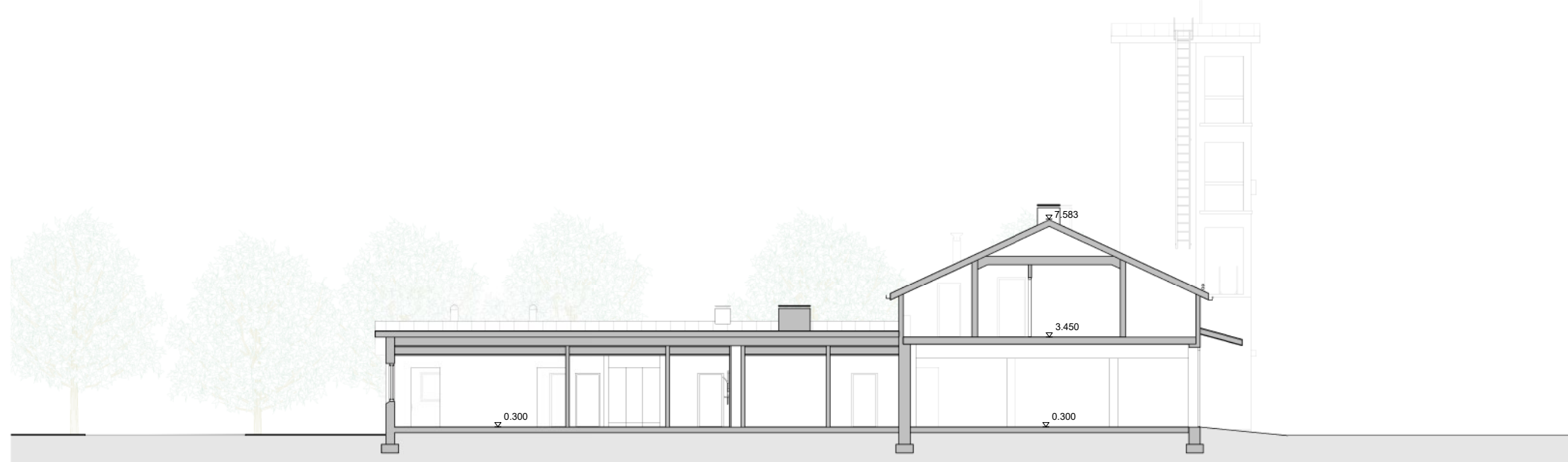

Ajantasainen pohjapiirustus 2. krs - 1:200

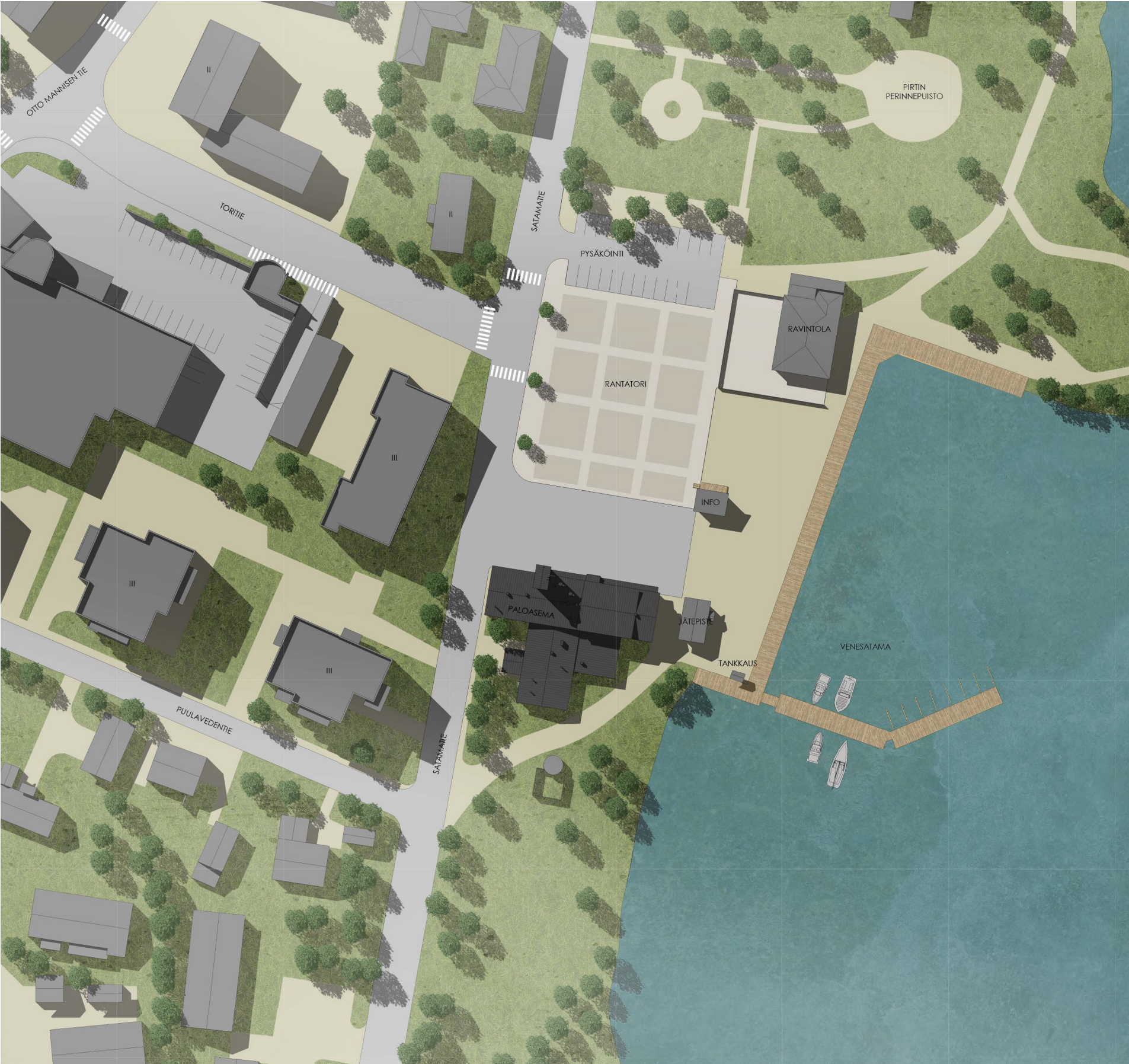
Yläkerrassa sijaitsevat ylipalomiehen ja palotarkastajan toimistot sekä kokous- ja koulutustilat, joiden yhteydessä on pieni keittiökulmaus. Seinän toisella puolella sijaitsee wc, varastotilat sekä lepo-tila, joka on muodostettu poistamalla väliseinä kahden varastotilan välillä. Ullakkotilat toimivat ilmanvaihtokonehuoneina ja varastoina paloaseman ylimääräiselle kalustolle.

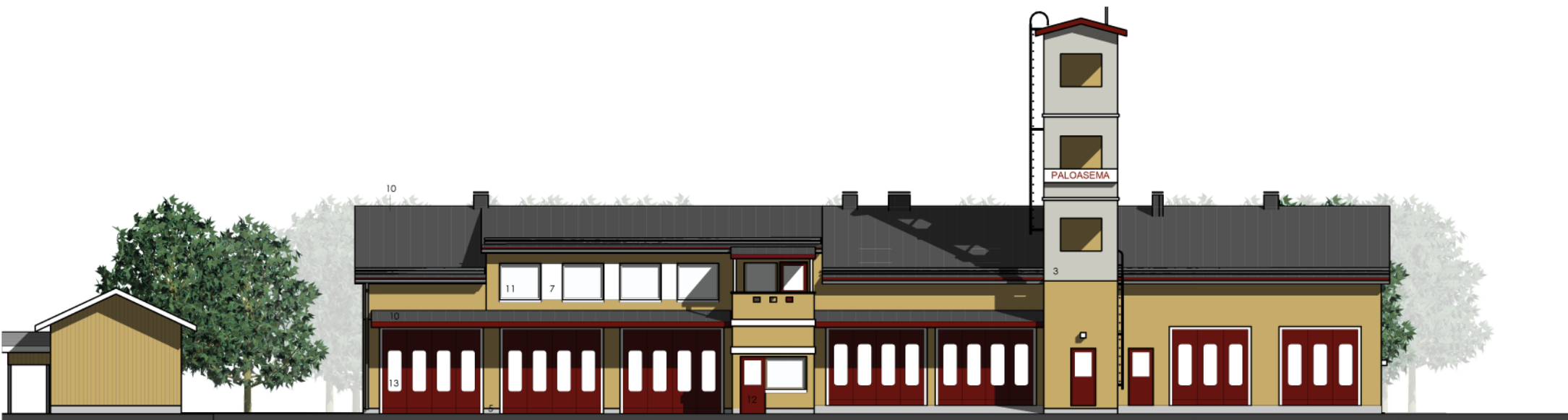
Ajantasainen leikkaus A-A - 1:200

Ajantasainen leikkaus B-B - 1:200

Ajantasainen asemapiirustus - 1:1000

Ajantasainen julkisivu pohjoiseen - 1:200

Ajantasainen julkisivu etelään - 1:200

- 1) Minerit kuitusementtilevy, valkoinen 2) Minerit kuitusementtilevy, vaaleansininen 3) Betoninen julkisivuelementti, sileäpintainen, harmaa 4) Vaakasuuntainen pontttilauta, keltainen 5) Betonisokkeli, harmaa
6) Roiskerappaus, keltainen 7) Sileärappaus, valkoinen 8) Tiiliseinä, valkoinen, 1/2 porrastus 8) Otsalauta, punainen maali 9) Puuaita, valkoinen maali 10) Peltikatto, musta 11) Ikkuna, kirkas
12) Ikkunallinen puuovi, punainen maali 13) Ikkunallinen nosto-ovi, teräs, punainen 14) Puuovi, vaaleanruskea maalattu puupanelointi 15) Puuovi, valkoinen maali 16) Vaakasuuntainen pontttilauta, valkoinen

Ajantasainen julkisivu itään - 1:200

Ajantasainen julkisivu länteen - 1:200

- 1) Minerit kuitusementtilevy, valkoinen 2) Minerit kuitusementtilevy, vaaleansininen 3) Betoninen julkisivuelementti, sileäpintainen, harmaa 4) Vaakasuuntainen pontttilauta, keltainen 5) Betonisokkeli, harmaa
6) Roiskerappaus, keltainen 7) Sileärappaus, valkoinen 8) Tiiliseinä, valkoinen, 1/2 porrastus 8) Otsalauta, punainen maali 9) Puuaita, valkoinen maali 10) Peltikatto, musta 11) Ikkuna, kirkas
12) Ikkunallinen puuovi, punainen maali 13) Ikkunallinen nosto-ovi, teräs, punainen 14) Puuovi, vaaleanruskea maalattu puupanelointi 15) Puuovi, valkoinen maali 16) Vaakasuuntainen pontttilauta, valkoinen

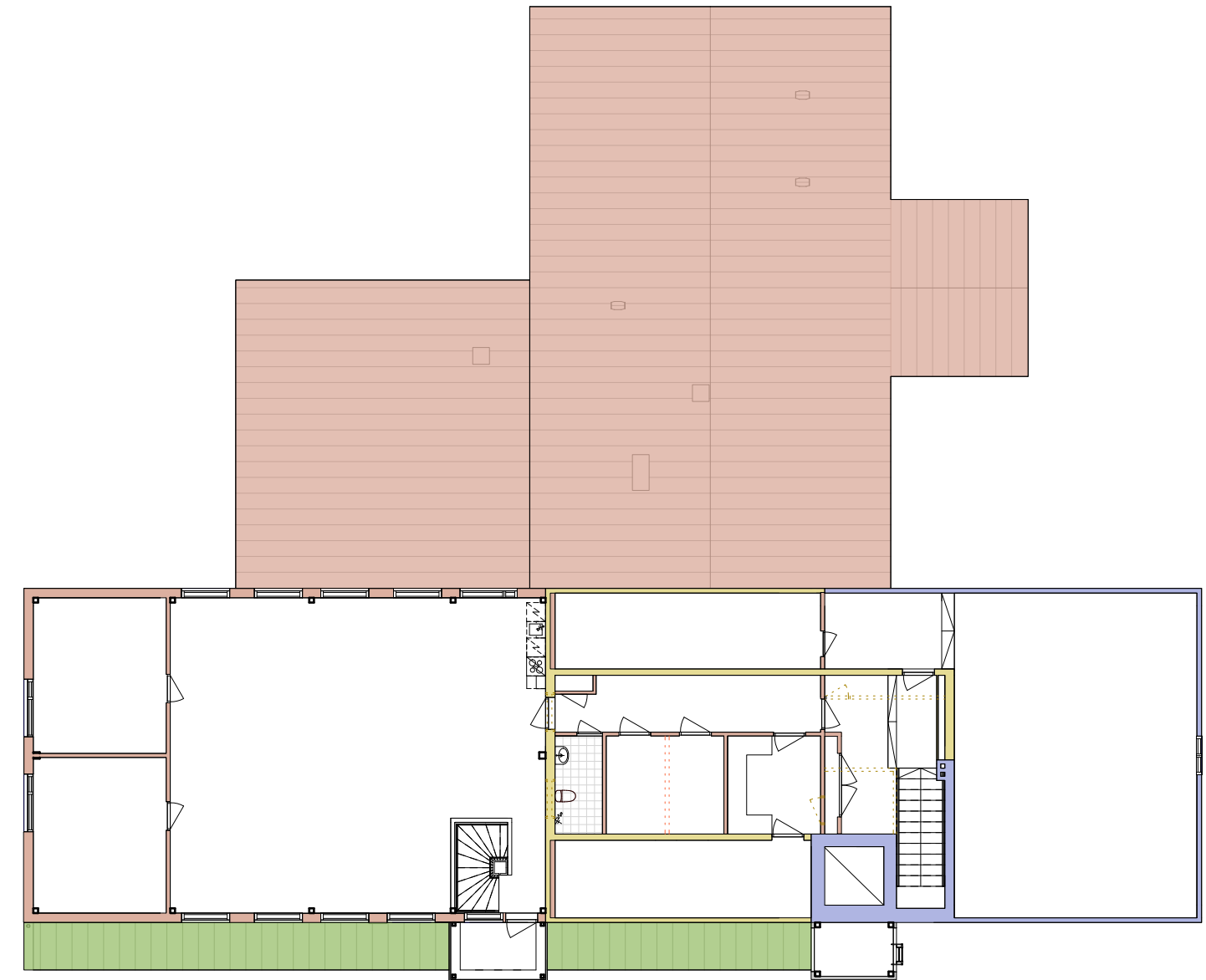
Säilyneisyyskavio 1.krs - 1:200

1980-luvun laajennosten jälkeen rakennus on pääosin säilynyt muuttumattomana lukuun ottamatta pieniä kunnostustöitä. Vuonna 1986 rakennetun sosiaali-tilojen saunat on kunnostettu 2010-luvun puolesavälissä. Sauna ja pesuhuone remontoitiin lattiasta kattoon, myös takkahuoneen katto ja seinäpaneelit vaihdettiin tässä yhteydessä. Kuivaushuone, wc-tilat ja käytävä säilytettiin kuitenkin ennallaan ja ovat edelleen alkuperäisessä asussaan.¹

Vanhan paloaseman eli nykyisen pajapuolen lattiat uusittiin 2010-luvun puolessavälissä, jolloin uusittiin vain lattian pinnoite. Samalla uusittiin myös tornikäytävän pinnat. Pajan seiniä on pintamaalattu noin vuonna 2014, mutta tämä työ on jäänyt keskeneräiseksi.²

- 1949 - Ulkopinnat uusittu 1986-87
- 1964-65 - Ulkopinnat uusittu 1986-87
- 1986-87
- 1990-luku
- v. 1949 rakenne, purettu v. 1964
- v. 1964 rakenne, purettu v. 1986

1 Kallberg T. (08.11.2018). Haastattelu.
2 Idem.

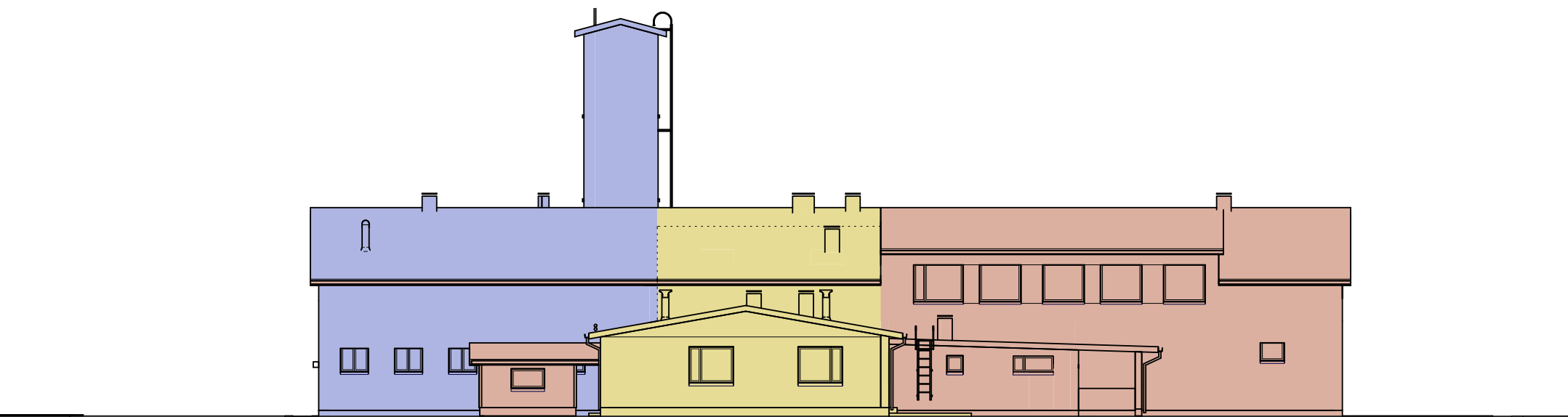
Säilyneisyyskavio 2.krs - 1:200

Alkuperäisistä 40-luvun lopun tiloista on jäljellä vaunuhalli sekä tornin käytävä. Myös letkujen pesuallas on alkuperäinen ja arvokas jäänne 40-luvulta. Alkuperäinen asunto-osa on purettu kokonaan 60-luvulla laajennoksen yhteydessä.³

Toisessa kerroksessa varastotiloista on väliseinä purettu ja kaksi tilaa on yhdistetty lepo- ja makuuhuoneeksi 2000-luvun aikana. Vanha ulkoseinä on muuttunut väliseinäksi vuonna 1986, jolloin ikkuna-aukot on muurattu umpeen. Rakennuksen pääty-ullakko on ainut alkuperäinen jäljelle jäänyt tila vuodelta 1949.⁴

- 1949 - Ulkopinnat uusittu 1986-87
- 1964-65 - Ulkopinnat uusittu 1986-87
- 1986-87
- 1990-luku
- v. 1964 rakenne, purettu v. 1986
- v. 1986 rakenne, purettu 1990-luvulla.

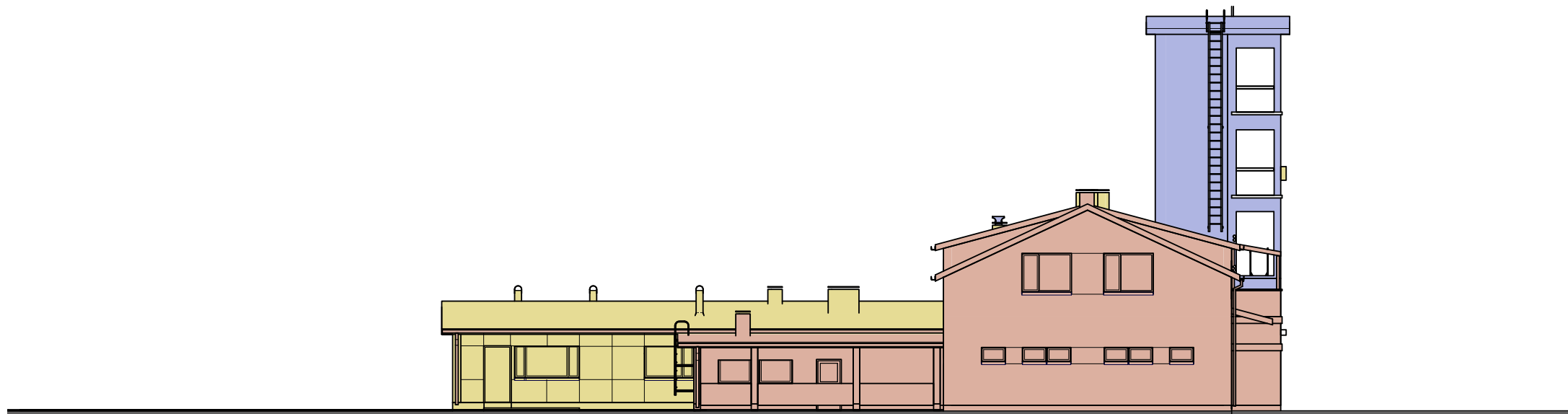
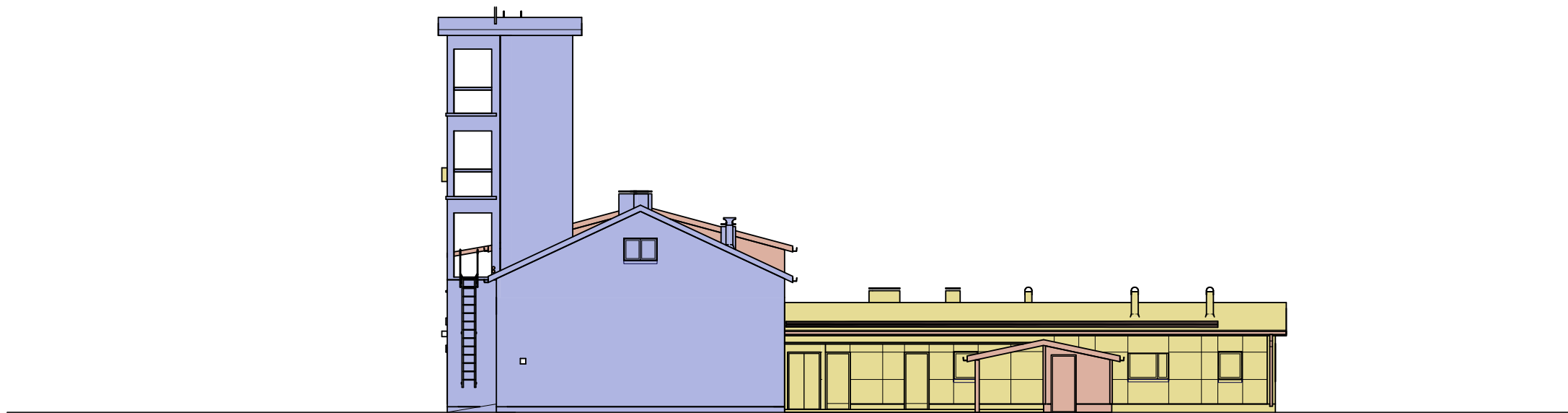
3 Idem.
4 Idem.

Julkisivut ovat säilyneet yhtenäisinä 1986-87 vuosien remontin jäljiltä. Tällöin paloaseman kaikki julkisivut rapattiin uudelleen samaan keltaiseen värisävyyn.

Paloaseman suuret ovet on päivitetty 90-luvulla haitarioviksi, jonka yhteydessä niiden päälle on lisätty myös pienet katokset suojaamaan mekanisme.

- 1949, Ulkopinnat uusittu 1986-87
- 1964-65, Paloaseman puolen ulkopinnat uusittu 1986-87
- 1986-87
- 1990-luku
- v. 1949 rakenne, purettu v. 1964

Asutopuolen minerit-levyinen julkisivu sekä tiilinen päätyseinä ovat säilyneet alkuperäisenä vuodesta 1963. Kunnoltaan ne vaikuttavat olevan kelpuutettavia, mutta todennäköisten asbestiongelmien takia olisi suositeltavaa korvata minerit-levyt toisella tuotteella.

Paloaseman peltikatot on uusittu vuoden 1986 korjausten yhteydessä.

- 1949, Ulkopinnat uusittu 1986-87
- 1964-65, Paloaseman puolen ulkopinnat uusittu 1986-87
- 1986-87
- 1990-luku
- v. 1949 rakenne, purettu v. 1964

Korjaustoimenpiteitä vaativat muun muassa rakenteet, korkeat kynnykset, 60-luvun Minerit- julkisivulevy ja ilmanvaihtojärjestelmät.

14.1. Kuntoarvio

Brado Oy toteutti Kangasniemen paloasemasta kuntoarvion keväällä 25.03.2019. Sen mukaan kunnalla on syytä harkita tarkkaan, olisiko kannattavaa kunnostaa paloasemaa nykyisessä käyttötarkoituksessaan vai siirtää toiminta muualle ja pohtia rakennukselle uutta käyttötarkoitusta. Suurimpana ongelmana nykyisessä käytössä on naisten sosiaali- ja pukutilojen puuttuminen, joka on lakisääteinen edellytys työpaikoilla joissa työskentelee sekä naisia että miehiä. Käyttäjien mukaan tilat ovat riittämättömiä paloasematoiminnan nykyisiin tarpeisiin.¹ Paloasema vaatii lisäksi useita korjaustoimenpiteitä tulevina vuosina, ja kuntoarvioraportin mukaan kriittisimmät näistä tulisi suorittaa seuraavan viiden vuoden sisällä². "Puhdas paloasema"- konsepti ei toteudu paloasemalla.³

Suurimmat korjaustoimenpiteet kohdistuvat rakennuksen rakenteisiin, joita tulisi uusia talotekniikan vaatiessa peruskorjauksen tasoista kunnostusta. Suurimmat ongelmat rakenteissa ovat sisäilmahaittojen poistaminen, lisälämmöneristäminen ja pintakorjaukset. Kuntoarviossa ei saatu selville sen suurempia sisäilmaongelmia ensimmäisellä tarkastuskierroksella, mutta tarkastajat epäilevät, että rakennuksessa kuitenkin on mikrobivaurioita, jotka tulisi tarkastaa vielä rakennetutkimuksilla. Lisäksi käyttäjiltä on tullut valituksia, jotka viittaavat sisäilmaongelmiin.⁴

Rakennuksen 1960-luvulla rakennetun asunto-osan piirustukset eivät paljasta onko ulkoseinissä käytetty valesokkeliratkaisua, joka olisi hyvin tyypillistä tämän aikakauden rakennuksissa. Tämä tulisi tarkastaa. Rakennuksessa tulisi myös toteuttaa rakenteiden asbesti- ja haitta-ainepitoisuustarkastukset ennen toimenpiteisiin ryhtymistä.⁵ 1960-luvun Minerit-julkisivulevyissä asbestia esiintyy lähes varmasti, joten ne tulisi uusia lähitulevaisuudessa.

Kuntoarviossa löydettiin myös puutteita esteettömyyden kannalta sisäänkäyntien yhteydessä: tällä hetkellä pyörätuolilla pääsee rakennukseen vain haitariovien kautta. Lisäksi hallien välillä on korkeita kynnyksiä, jotka tulisi poistaa.⁶

Rakennuksessa on palo-osastointien kannalta jonkin verran korjattavaa, muun muassa väliosan varastossa, joka on avoin aina yläpohjaan saakka. Myös IV-konehuoneen palo-osastointi on puutteellinen.⁷

Rakennuksen LVI-tekniikka lähestyy käyttöikänsä loppua ja vaatii peruskorjaustason toimenpiteitä lukuunottamatta vuonna 2006 uusittuja patteriputkistoja ja lämmönjakohuonetta. Lisäksi paloaseman sähköasennukset ovat elinkaarensa loppupuolella eivätkä enää vastaa nykypäivän paloasematoiminnan vaatimuksia.⁸

- 1 Brado Oy (25.03.2019). Kangasniemen paloaseman kuntoarvioraportti, sivu 6.
- 2 Idem, sivu 11.
- 3 Idem, sivu 6.
- 4 Idem, sivu 6.
- 5 Idem, sivu 6.
- 6 Idem, sivu 6.
- 7 Idem, sivu 7.
- 8 Idem, sivu 7.

14.2. Arvottaminen

Kangasniemen paloasema on kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti merkittävä osa Kangasniemeä, ja se on seissyt paikallaan yhdessä kaupungin merkittävimmällä tontilla jo vuodesta 1949. Alkuperäinen pieni ja ahdas paloasema edustaa katoavaa suomalaista rakennusperintöä, ja on jatkanut elämäänsä kirkonkylän keskustassa kahdella laajennoksella, ja säilyy edelleen alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan.

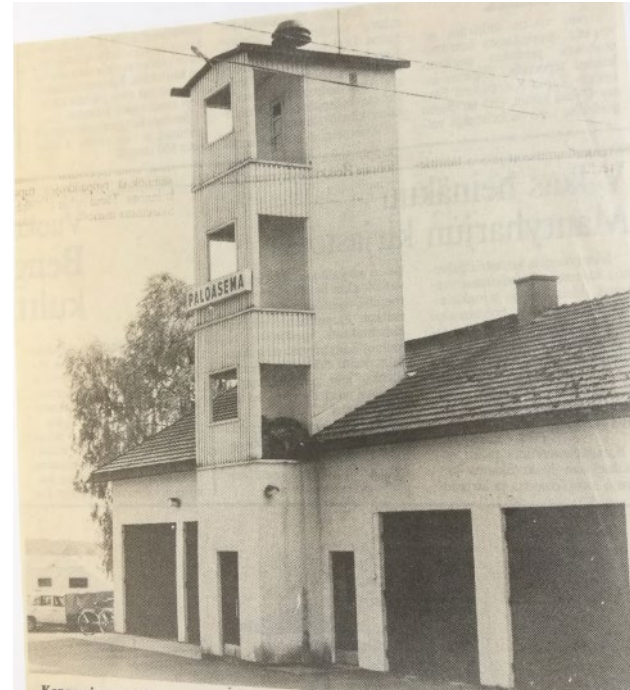
Tyylillisesti paloaseman kokonaisuus kaikkine siipeineen edustavat useampaa rakennustyyppiä. Alkuperäinen paloasema vuodelta 1949 edusti Etelä-Savossa tyypillistä 1900-luvun puolenvälin paloasematyyppiä, jossa paloaseman torni on sijoitettu rakennuksen keskelle ja jota ympäröivät joko yksi- tai kaksikerroksiset halli- ja aputilat. Tämän tyyliä paloasemia ovat esimerkiksi Joroisten ja Metsämaan paloasemat. Tämän tyyppinen paloasema ei kuitenkaan ole muualla Suomessa yhtä tyypillinen, sillä usein paloaseman torni sijoitetaan paloaseman kylkeen tai taakse. 1940-luvun lopulta ovat enää jäljellä paloaseman torni, läntisin halliosa sekä ullakko, joita tulisi vaalia erityisellä painoarvolla.

Vuonna 1964 toteutettu asunto-osa edustaa tyylipuhdasta 1960-luvun asuntorakentamista niin materiaaleiltaan kuin massoitteiltaan, ja eroaa selkeästi paloasemasta omana massanaan. Hallitilojen laajennokset vuorostaan toteutettiin hyvin yhteneväisesti suhteessa alkuperäiseen paloasemaan, jolloin ulkoapäin tämä 1960-luvulla toteutettu laajennos ei eroa kovinkaan paljoa vanhasta osasta.

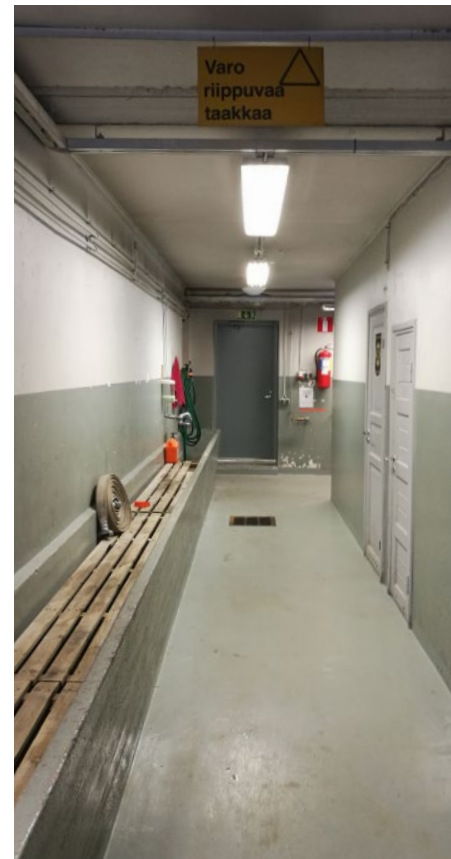
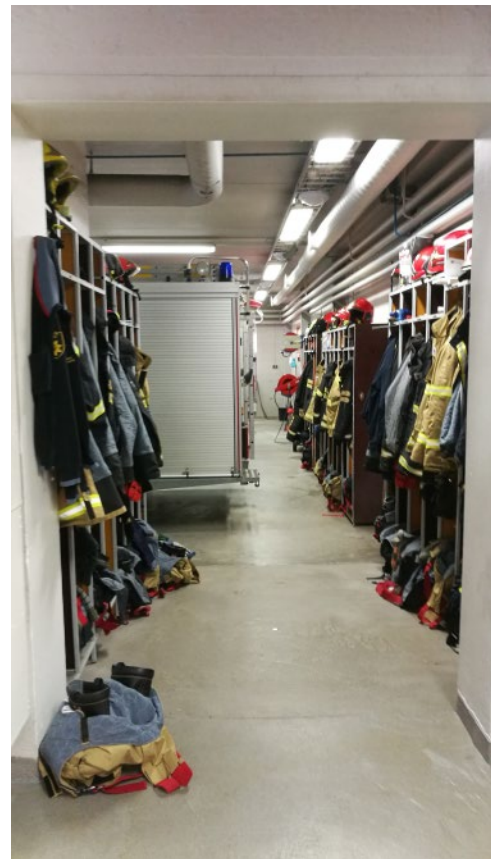
Vuonna 1986 tehty remontti muutti rakennusta enemmän 1980-luvulle tyypillisempään suuntaan, jolloin rakennukseen tehtiin itäisin paloaseman laajennos sekä sosiaali- ja saunatilojen laajennos asuntosiiven viereen. 1980-luvulla rakennetut laajennokset ovat hahmotettavissa omiksi osikseen, mutta ne ovat kuitenkin sidottuna toisiinsa yhtenevällä rappauksella, aukotuksella ja kattopinnoituksella.

Yhdessä nämä kaikki laajennokset ja muutokset luovat ainutlaatuisen kokonaisuuden, jota löytyy hyvin harvakseltaan Suomessa. Tätä kokonaisuutta tulisi vaalia mahdollisimman paljon mahdollisessa käyttötarkoituksen muutoksessa. Painoarvoa tulisi antaa etenkin rakennuksen alkuperäisiin osiin, jotka ovat säilyneet 1949 vuodesta asti.

Rakennus vaatii lähiaikoina jonkin verran korjaustoimenpiteitä kuten kuntoarviossa todettiin, mutta välittömiä, radikaaleja toimenpiteitä ei ole tarve toteuttaa. Rakennuksen yleinen kunto suhteessa ikään, ja edellytykset säilymiselle ovat korjaustarpeista huolimatta erinomaiset.

Paloaseman neljä eri vaihetta: 1940-luvun loppu, 1960-luku, 1980-luvun loppu ja nykypäivä.

15. Uusiokäyttösuunnitelman lähtökohdat

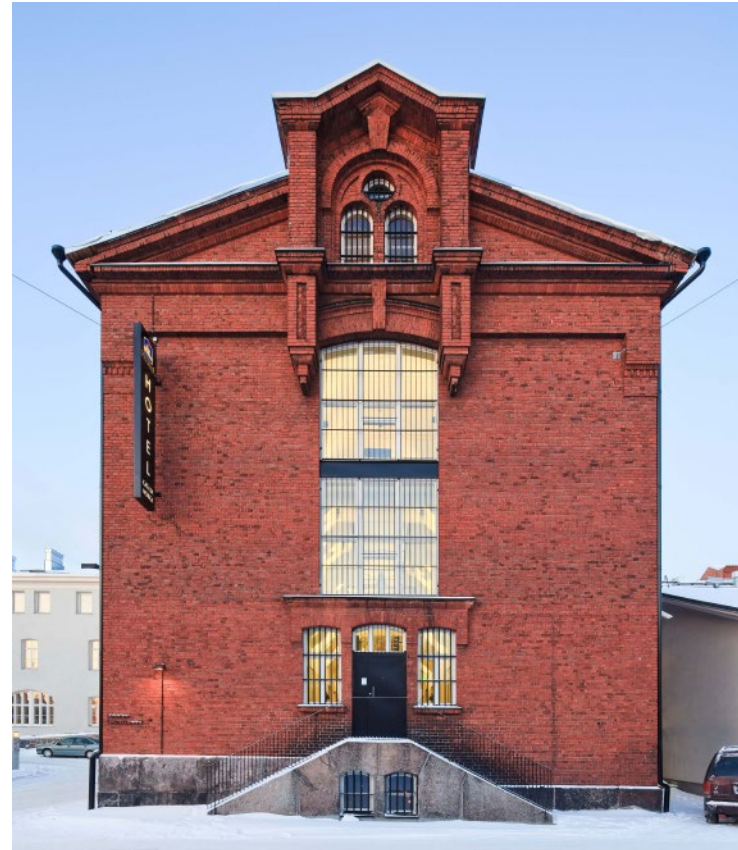
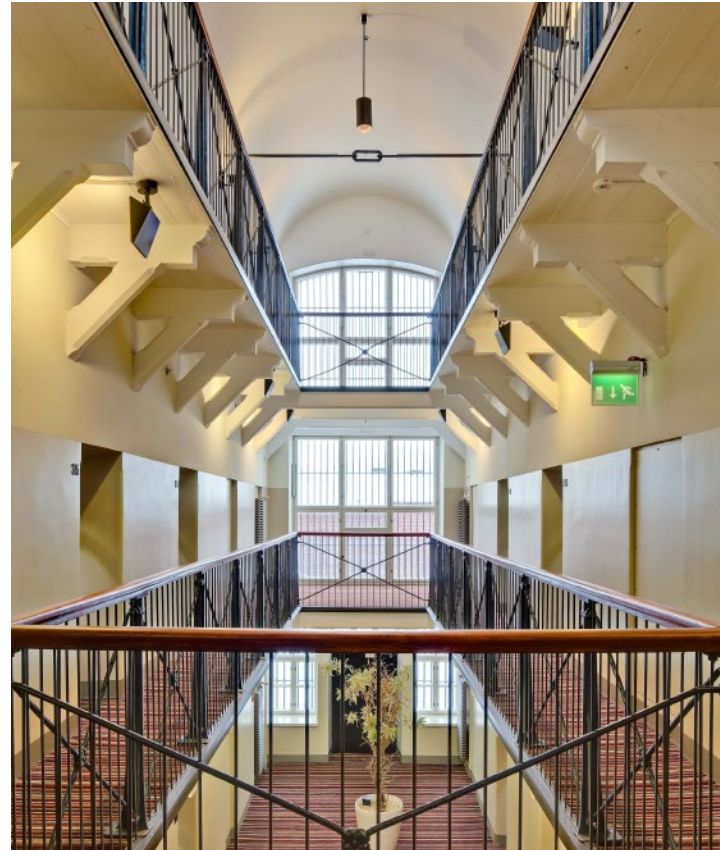
Kangasniemi on suosittu mökkeilykunta, joten suunnitelmassa tulee ottaa huomioon Kangasniemen elinvoimaisuuden dualismi. Potentiaalisten käyttäjien määrä vähentyy jopa puoleen talvisaikaan, mutta toisaalta jopa kolminkertaistuu juhannuksen aikaan¹. Toiminnan tulisi olla kannattavaa ympäri vuoden ja muuntautua käyttäjätilanteen mukaan. Tämä toteutuisi käytännössä esimerkiksi sulkemalla tiettyjä palveluita, muuttamalla aukioloaikoja, korvaamalla niitä toisilla palveluilla, vuokraamalla niitä muille toimijoille tai muuttamaan toimintamallia. Kangasniemen väestöjakauma on nykyään selvästi kallistunut ikääntyvään polveen, joka osaltaan tulee huomioida palveluiden tarjonnassa. Toisaalta, nuoremman polven houkuttelu Kangasniemelle ja sen palveluiden ääreen olisi myöskin suotavaa pitkällä tähtäimellä.

Paloaseman erinomainen sijainti on merkittävä suunnittelua ohjaava seikka. Vieressä sijaitsee Puulavesi, jonka maisemat ovat omaa luokkaansa, ja joka tulee hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti suunnitelmassa. Veneilijät saapuvat veneillensä aivan paloaseman viereen ja saavat ensikosketuksensa kirkonkylään paloaseman juurella. Vieressä sijaitseva rantatori toimii kunnan "keskuksena" erilaisine tapahtumineen ja markkinoineen, joten symbioottinen suhde rantatorin kanssa olisi suotavaa. Kirkonkylän keskusta tulee ottaa ympärivuotisessa toiminnassa huomioon ja välttää näivettämistä jo olemassa olevia palveluita. Uuden käytön tulisi päinvastoin edistää kirkonkylän keskustan elinvoimaisuutta ja houkuttella uusia asiakkaita alueelle.

Kun paloasematoiminta joutuu uusien määräysten ja ahtauden myötä siirtymään rakennuksesta, tulee käyttötarkoituksen muutoksen vaalia rakennuksen ulkomuotoa sekä historiallisia elementtejä. Paloasemassa on edelleen jäljellä useita rakennusosia vuodesta 1949 kuten kadun puoleinen massa sekä paloaseman torni. Nämä ovat paloaseman historiallisen arvon kannalta kaikista merkittävimpiä elementtejä ja esittävät rakennuksen alkuperäisestä funktiota voimakaimmin. Rakennus on säilynyt alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan koko historiansa ajan, joten mahdollisen uuden käyttötarkoituksen tulee huomioida alkuperäinen käyttötarkoitus parhaan mukaan myös toiminnan kannalta. Rakennuksen hallitilat, saunatilat, asunto-osa ja kerhotilat tulee muuttaa sellaisiin käyttötarkoituksiin, jotka rakenteiden osalta vaativat minimaalisia muutoksia, ja jotka eivät piilota tilojen alkuperäisiä funktioita. Merkittäviä, vaalittavia elementtejä ovat muun muassa paloaseman torni, laajat oviaukot, suuret vaunuhallit ja yleisesti rakennuksen ulkomuoto. Paloaseman historiaan viittaavia detaljeja kuten tikkaita, letkunpesuallasta ja hälytyskelloja tulisi vaalia, sillä ne luovat omintakeista ympäristöä uudelle toiminnalle. Rakennus ei ole suojeltu, mutta sitä tulisi käsitellä melkeinpä niin kuin se olisi, sen historiallisen merkityksen takia.

Kunnan ajatuksena on ottaa tilat itselleen ja vuokrata tilat muiden toimitsijoiden käyttöön. Täten toiminnan tulisi olla pääasiassa kaupallista eikä kunnan rahoittamaa. Paloasemassa on neliöitä huppeat määrät, ja rakennuksen tiloja on mahdollista jakaa helposti useisiin toimintamuotoihin joko yhdelle tai usealle eri vuokralaiselle. Eri aikoina rakennettuja osia on mahdollista hyödyntää omina yksikköinään ja dimensioiltaan vaihtelevat tilat soveltuvat kaikki itsessään omanlaiseen käyttöön.

¹ Korhonen M, Romo J. (08.11.2018). Haastattelu.

Hotelli Katajanokka on vanha vankila, joka on muutettu hotellikäyttöön.

Oulun keskustassa Vanha Paloasema toimii nykyään muun muassa baarina ja ravintolana.

15.1. Vaihtoehtoja toiminnalle

Tein 14.12.2018 viestiketjun Kangasniemi foorumi- facebook ryhmään, jossa tiedustelin nykyisiltä ja entisiltä kangasniemeläisiltä ehdotuksia paloaseman uusiokäytölle. Innokkaita ehdotuksia tuli useita kymmeniä. Haastattelin lisäksi kunnan teknistä johtoa, jolta sain tietoa kunnan tulevaisuuden tavoitteista, sekä nykyistä palopäällikköä, jolta sain tietoa rakennuksen tilojen potentiaalista. Erittelen seuraavaksi edellisten asioiden pohjalta tilojen kannalta soveltuvimpia vaihtoehtoja, joiden myötä loin lopullisen ehdotukseni uusiokäytölle.

Majoitustoiminta

Kangasniemen kirkonkylästä puuttuvat majoitustilat lähes kokonaan. Vaikka mökkejä sijaitsee alueella runsaasti, olisi itse kirkonkylässä kuitenkin hyvä sijaita jonkinlaiset majoitustilat: kesän tapahtumat kirkonkylällä vetävät asiakkaita, ja majoitustilojen olemassaolo houkuttelee ihmisiä jäämään kirkonkylälle. Koska viereinen rantatori on usein näiden tapahtumien paikkana, ei sijainti voisi olla parempi. Tällä hetkellä osa paloaseman tiloista, lähinnä entinen asunto-osa, on jo pelastustoiminnan yöpymis- ja lepoikäytössä, joten tiloja olisi mahdollista käyttää majoitustoiminnan pohjana pienillä tilamuutoksilla.

Rakennus ei kuitenkaan ole täysin hyödynnettävissä majoitustoiminnalle: korkeat hallitilat ja kerhohuone eivät esimerkiksi sovellu majoituskäyttöön ja niitä voitaisiin hyödyntää paremmin muussa käytössä. Ihmismäärät eivät talvella vastaa rakennuksen pinta-alaa, joten majoitustoiminnan olisi kannattavampaa olla paljon pienemmässä skaalassa esimerkiksi asuntopuolella tai vanhan puolen ullakotiloissa. Gasthaus-tyyppinen hybriditoiminta olisi kaikista soveltuvin majoitusmuoto. Huoneiden tarvittava määrä tulisi pitää alle kymmenessä, jotta tyhjiä huoneita olisi mahdollisimman vähän ympäri vuoden, ja rakennuksen muun toiminnan tulisi olisi aktiivisempaa.

Ravintola/Oluthuone

Korkeat hallitilat sekä mahdollisesti myös kerhohuone soveltuisivat erinomaisesti ravintolatoimintaan. Pinta-alaa ja kattokorkeutta on runsaasti, ja olemassa olevia tiloja ja huoneita kuten varastoja ja toimistoja olisi mahdollista hyödyntää tehokkaasti toiminnan vaativina aputiloina ilman laajennoksia. Ravintolatoiminta olisi helposti yhdistettävissä majoituksen kanssa edellä mainitussa Gasthaus-tyypissä. Tilat on valmiiksi suunniteltu kestämaan kovaa kulutusta ja likaantumista.

Rantatorilla sijaitsee kuitenkin jo Puulaaki- ravintola. Kyseisillä ravintolalla hämmötti edessä mahdollinen purku, mutta vuokraa on päätetty jatkaa vielä parilla vuodella¹. Tulevaisuus tämän jälkeen on kuitenkin täysin avonainen, ja ravintola on edelleen vain kesäisin auki, joten rantatorilla voisi hyvinkin toimia sijaintinsa ansiosta kaksikin ravintolaa. Tarjonnan, palvelun tai aukioloaikojen tulisi kuitenkin molemmilla olla selvästi eri tyyppistä, ettei kummankaan toiminta kärsisi asiakaskadosta. Lounasravintoloita on Kangasniemellä myös jo kourallinen. Ravintolatoiminta voisi olla majoitustoiminnan tavalla vain yksi osa toimintakirjoa, ja toimia joko vain tiettyinä kuukausina vuodesta kuten Puulaaki tai tiettyinä tunteina viikosta kuten iltaisin ja viikonloppuisin, jotta tarjonta vastaisi kysyntää tehokkaasti, mutta ravintola kuitenkin pysyisi auki ympäri vuoden.

¹ Korhonen M. (08.01.2019). Sähköpostikeskustelu.

Helsingin Teurastamon kellohalli joulumarkkinoiden aikaan.

Punkaharjun vanha parantola toimii nykyään kuntoutuskeskuksena. Vanhaan parantolaan rakennettiin 1980-luvulla kylpylälaajennos.

Kauppahalli

Ensimmäisen kerroksen hallitilat ovat puitteiltaan hyvin soveltuvat kauppahallitoimintaan. Rantatori toimii jo valmiiksi kauppapaikkana, joten sisätiloissa toimiva kaupallinen toiminta tarjoaisi lähtökohdat tähän ympärivuotisesti. Kaupallinen toiminta voisi olla hyvin moninaista laajojen ja jaettavien tilojen vuoksi. Sisällä voisi olla perinteistä torimyyntiä säänsuojassa sekä kirpputoreja, syys- ja joulumarkkinoita.

Kauppahallitoiminnan ei tarvitsisi olla jokapäiväistä, vaan se voisi olla muussa toiminnassa suurimman osan ajasta ja tila voi toimia markkinapaikkana sesonkiaikoina. Esimerkkikohteena on Helsingin Teurastamon kellohalli, joka toimii tapahtumaravintolana. Jouluisin rakennus muuntuu vaivattomasti markkinapaikaksi. Tämä vaatii yksinkertaista purettavaa kalustusta ja varastotiloja pöydille ja tuoleille. Muuntojoustavuus tulisi olla niin yksinkertaista, että rakennus voisi päivisin toimia kauppapaikkana, mutta iltaisin muuttua kuntalaisia ja vierailijoita palvelevaksi ravintolaksi pienellä vaivalla.

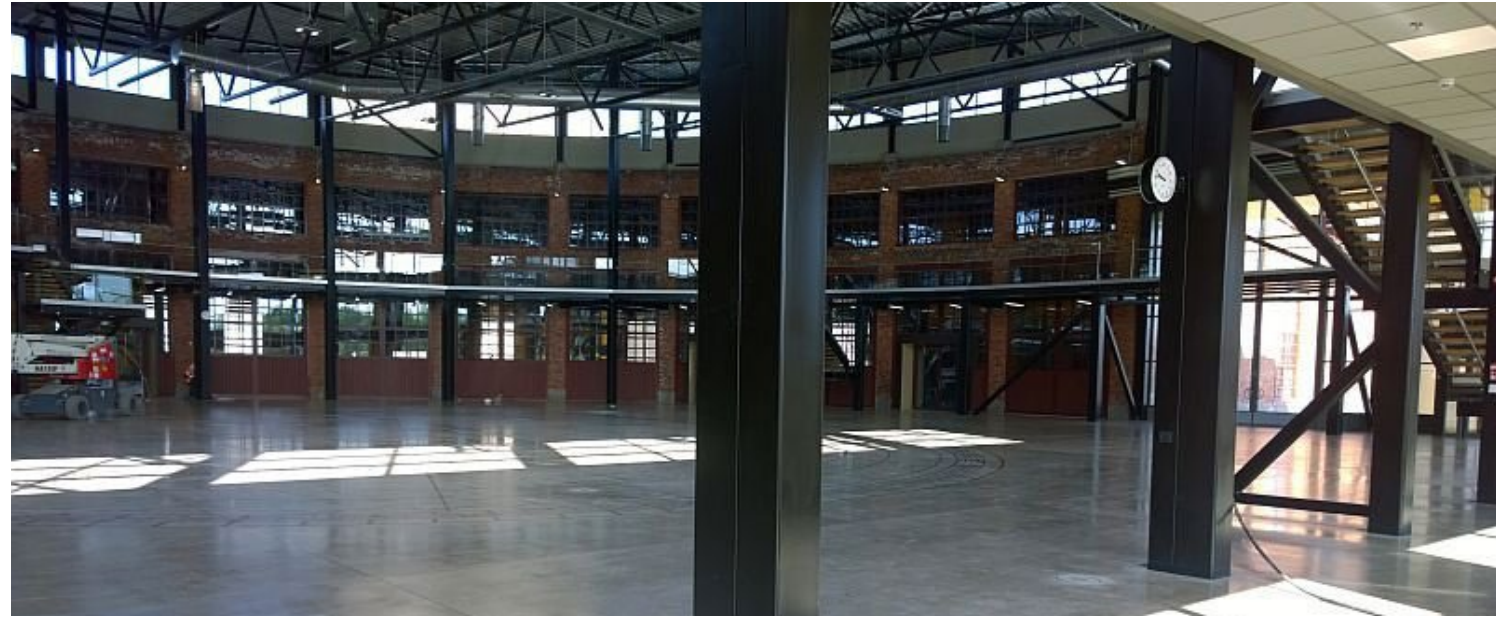
Sauna- ja kuntoutustoiminta

1980-luvun laajennostöissä tehtiin erilliset saunatilat paloasemalle, ja ne ovat myöhemminkin olleet avantouimareiden käytössä. Tilat ovat vähän aikaa sitten remontoituja, joten puitteet toiminnan jatkamiselle ovat otolliset. Paloaseman sijainti järven rannalla luo mitä parhaimmat mahdollisuudet avantouinnille. Rakennuksen asunto-osassa sijaitsee myös toiset saunatilat, mutta nämä ovat paljon pienemmät ja tarkoitukseltaan tehty asuntokäyttöön.

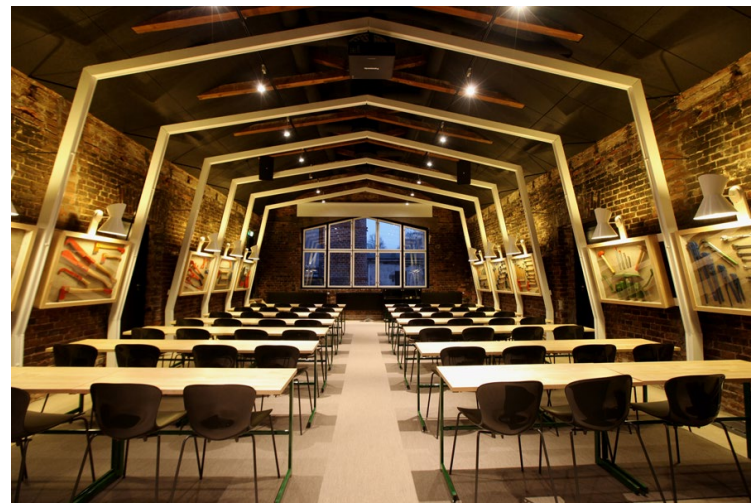
Kunnasta puuttuvat uimahalli- sekä kylpylätoiminta täysin, ja kunnan ikääntyvän väestörakenteen kannalta tällaisille palveluille olisi kysyntää. Esimerkiksi reumapotilailla ei ole mahdollisuutta tarvittavaan vesikuntoutukseen, mikä on suuri ongelma ikääntyville kuntalaisille. Sen sijaan että kunta lähettäisi vanhuksiaan useiden kymmenien kilometrien päähän koko päivän kestäville ja kuormittaville taksikyydeille, olisi järkevämpää rakennuttaa kuntaan oma pieni allasosasto. Jos tällaisen haluaisi tehdä paloasemalle, olisi järkevämpää tehdä tätä toimintaa varten erillinen laajennos kuin sovittaa sitä olemassa oleviin tiloihin, mikä vaatisi paljon alkuperäisten tilojen muuttamista ja aputiloja. Laajennoksen tulisi hyödyntää olemassa olevia saunatiloja ja olla massoittelultaan ja materiaaleiltaan paloaseman ilmeeseen soveltuva.

Allastoisiminta olisi ympärivuotista ja jopa korostuisi talven kylminä kuukausina, jolloin Kangasniemen väestö on pienimillään. Jos toiminta tukisi muuta toimintaa kuten majoitus-, yhdistys- ja ravintolatoimintaa, olisi sen rakentaminen vielä kannattavampaa.

Pienenä ongelmana sauna ja kylpylätoiminnalle on venelaitureiden ja tankkauspaikan läheisyys. Toiminnan tulisi tapahtua sopivan matkan päässä näistä tai tankkauspaikkaa tulisi siirtää kauemmas uimapaikalta. Talvisin, kun järvi jäätyy, ei tätä ongelmaa kuitenkaan ole.

Pieksämäen vanhat veturihallit valjastettiin kulttuuritoimintaan vuonna 2014.

Bilnäsins vanha ruukki tarjoaa asiakkailleen kokoustiloja, joiden yhteydessä on mahdollista hyödyntää alueen majoitus-, sauna- ja ravintolatiloja.

Kulttuuritoimintaa

Korkeat hallitilat soveltuvat erinomaisesti näyttelyitä varten. Hallitiloja on mahdollista jakaa osiin, joten erilaisia näyttelyitä olisi mahdollista pitää samanaikaisesti. Suuria ikkunoita ei ole, minkä vuoksi valaistusolosuhteet saadaan helposti optimaaliseksi. Tilat ovat sopivan virtaavia, joten siirtyminen tilasta toiseen on luontevaa eikä tapahdu muiden "väli tilojen" kautta. Aputiloja on myös ympärillä useita. Esitystaiteiden osalta tilat ovat kuitenkin hitusen liian pieniä eli toiminta onnistuisi vain suhteellisen pienen yleisön edessä. Lisäksi akustiikkaa jouduttaisiin jonkin verran parantamaan, sillä tiloissa esiintyy muuten aivan liikaa kaikua.

Pelkästään näyttelytoiminta ei kuitenkaan sovellu täyttämään kaikkia rakennuksen tiloja tehokkaasti, joten toiminta olisi todennäköisesti muiden toimintojen tapaan tilapäistä tai rajoittunut vain yhteen halleista muun toiminnan pyöriessä samanaikaisesti muissa tiloissa.

Yhdistys- ja kokoustilatoimintaa

Toisen kerroksen kerhohuone on jo palomiesyhdistyksen käytössä ja tilat ovat melkein pätehty yhdistystoiminnalle. Tilan sijainti, miljöö ja tietynlainen historiallisuus luovat oivat puitteet erilaiselle yhdistystoiminnalle, joka toimisi luonnollisena jatkumona aikaisemmalle toiminnalle. Tilat tehtäisiin vuokrattavaksi, jotta kaikilla olisi mahdollisuus niitä käyttää.

Tiloissa voisi myös järjestää yritysten koulutuksia ja kokouksia, joita muu toiminta kuten sauna-, ravintola- ja majoitustoiminta voisivat tukea. Nykyisiin toimistoihin olisi mahdollista kunnostaa yksityiskabinetti kokouksia varten, josta olisi erinomaiset näkymät Puulavedelle. Koulutuksiin voitaisiin tilata kahvitukset ja ruokailut alakerrassa toimivalta tapahtumaravintolalta. Myös suurempien yritystapahtumien järjestäminen hallitiloissa olisi hyvin mahdollista. Toisessa kerroksessa on paljon huonosti hyödynnettyä ullakotilaa jota voisi mahdollisesti käyttää työtiloina.

Käytännön esimerkkinä voisi toimia Bilnäsins ruukki, jossa pienen kylän vanhan ruukin tiloihin on tehty monenlaisia kokoustiloja eri kokoisille ryhmille. Toimintaa tukee ruukin muut palvelut kuten majoitus-, ruokailu- ja saunatilat.

Perspektiivikuva rantatorilta.

16. Tapahtumakeskus Hööki

Kangasniemeläisillä oli monenlaisia toiveita ja kunnalla monenlaista tarvetta sekä potentiaalista käyttötarkoitusta rakennukselle. Erilaisia ja eri kokoisia tiloja, erilaisia siipiä ja kerroksia on rakennuksessa useita, joten monenlaista toimintaa on mahdollista yhdistää saman katon alle. Ehdotan siis, että rakennukseen yhdistetään kaikki nämä suosituimmat toiminnot niin kuin ne luonnollisesti istuvat rakennuksen eri siipiin, huomioiden niiden nykyisen käyttötarkoituksen.

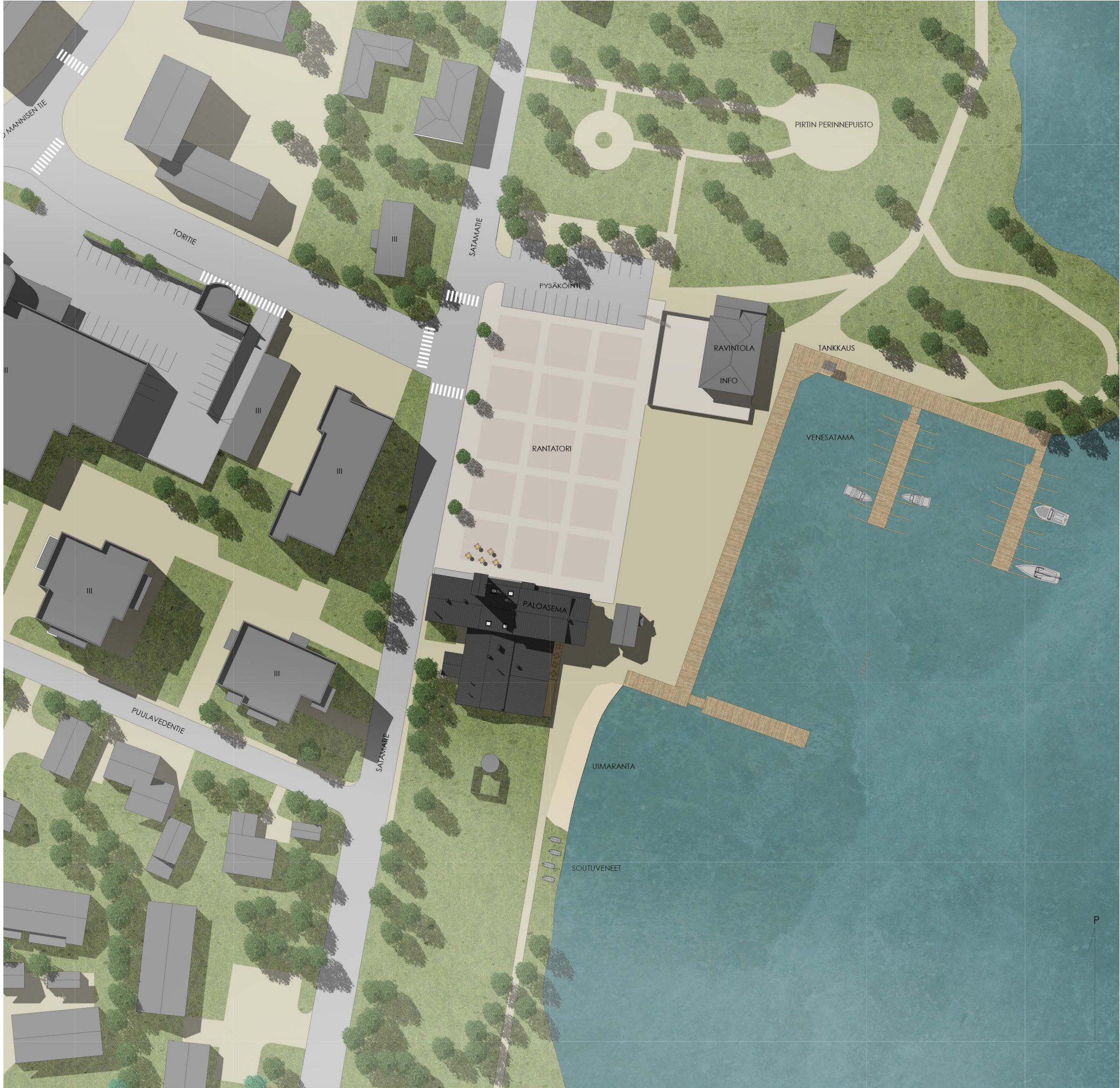
Suuret hallitilat tulevat toimimaan tapahtumaravintolana ja baarina. Tilat muuntautuvat yksinkertaisesti avoimeksi hallitilaksi, jolloin siellä on mahdollista järjestää muun muassa kirpputoreja, sesonkimarkkinoita ja näyttelyitä, jotka voivat toimia symbioosissa rantatorin myyntikojujen kanssa. Ravintolapalvelut toimivat kiireisten ilta- ja viikonlopputuntien ulkopuolella muun muassa catering- palveluina rakennuksessa tapahtuvalle yritystoiminnalle. Lisäksi ne palvelevat hotellin asiakkaita aamupalapaikkana ja deli- tyyppisenä kahvilana, jotka ei vaatisi laajoja valmistustiloja. Keittiötilat ovat suhteellisen tiiviisti sopeutettu entisiin aputiloihin, joten ruuan valmistus pidetään näissä tiloissa kevyenä.

Toisen kerroksen kokous- ja kerhotilat säilytetään lähes entisen kaltaisena ja ne palvelevat yritysjä ja yhdistystoimintaa. Nykyiset ullakko- ja varastotilat ovat hyvin vähäisessä käytössä, ja koska tilat sijaitsevat kaupungin parhaalla tontilla, tulee ne hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti. Osa tiloista toimii jo valmiiksi lepotiloina ja wc-tiloina, joten näitä hyödyntäen olemassa olevat aukot ja käytävät on mahdollista sijoittaa luontevasti osana uusia työskentelytiloja ja henkilökunnan sosiaali-tiloja. Jotta nämä saadaan käyttöön, tulee tiloja jonkin verran avata, lisätä kattoikkunoita ja parantaa näiden lämmöneristystä.

Rakennuksessa sijaitsi valmiiksi kahdet saunatilat, joista toiset oli juuri remontoitu. Pohjan kannalta ne sijaitsevat aivan vierekkäin, mutta ne on rakennettu eri siipiin. Koska Kangasniemeltä puuttuvat täysin lämpöaltaat esimerkiksi kuntoutus- ja reumapotilailta, on tarve tällaiselle toiminnalle akuutti. Kangasniemen vakituisesta väestöstä noin 40 prosenttia on eläkeläisiä¹, ja lukema tulee kasvamaan vuosien saatossa entisestään, joten terveyttä ylläpitävien palveluiden läheisyys on elintärkeää. Lisäksi yhteisöllinen sauna- ja allastoiminta soveltuu luontevasti paloaseman alkupe- räiseen käyttötarkoitukseen ja tukee rakennuksen muuta toimintaa.

Rakennus laajalla toimintakirjollaan pystyy kesäkuukausien ulkopuolellakin houkuttelemaan suuria ryhmiä kokonaisvaltaisten palveluiden ääreen. Kokous- ja opetustilojen käyttäjät pystyvät hyödyntämään kaikkia rakennuksen muita palveluita kuten majoitus-, kylpylä-, tapahtuma- ja ravintolatoimintoja.

¹ <https://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/213.html>. Vittattu 08.04.2019.

Asemapiirros - 1:1000

16.1 Aluesuunnitelma

Paloaseman käyttötarkoituksen muuttuessa erillistä asfalttikaistaa aseman edessä ei enää tarvita, joten torin kivetystä on mahdollista jatkaa aina paloasemalle asti. Lopputuloksena on yhtenäinen kivipinta koko torin pohjapinta-alalla, jolloin paloasema liittyy luontevammin torin muuhun toimintaan. Myyntipisteitä on mahdollista sijoittaa lähemmäs asemaa, jolloin paloasema voi liittyä osaksi suurempia markkinatapahtumia. Nykyään lumenläjitys haittaa talvisin myyntitoimintaa torilla, joten kivetysalueen laajentaminen paloasemaan päin auttaa myös tätä tilannetta.

Koska paloasemasta tehdään käyttötarkoituksen muutoksen myötä kuntalaisille tehtyä puolijulkista tilaa, ja samalla aktivoidaan paloaseman taakse jääviä siipiä, on mahdollista hyötykäyttää paloaseman takana olevaa viheraluetta tehokkaammin. Nykyisellään alue on pelkkää varjoisaa nurmikkoaluetta ja soutuvenepaikkoja, jotka on huonosti hyödynnetty. Rannasta karsitaan jonkin verran puustoa, että näkymät Puulavedelle parantuvat vanhalta paloasemalta ja saadaan aurinkoa uusille terasseille. Rannan nykyinen venelaituri typistetään uimakäyttöön soveltuvaksi ja sen yhteyteen tehdään pieni uimaranta, joka lisää puiston viihtyisyyttä ja houkuttelee ihmisiä viettämään kesäpäiviä paloaseman ja rantatorin kupeessa. Soutuveneitä on edelleen kuitenkin mahdollista säilyttää aivan rannan vieressä. Puistoon asennetaan myös frisbee golfmaaleja jotka houkuttelevat nuorempaa, ja miksei vanhempaa väkeä pelailemaan kesäpäivillä puistossa.

Torin läheisyydessä venepaikkoja tulisi jonkin verran lisätä, sillä paikkamäärät ovat nykyisellään alimitoitettuja kesän ruuhkakuukausina¹. Ehdotan, että venelaiturit siirretään toiselle puolelle rantatoria, jotta ne istuisivat rannan kokonaisuudessa luonnollisemmin. Samalla veneiden tankkauspiste siirtyisi kauemmas uudesta uimarannasta ja laiturista.

Huonokuntoinen Puulaaki- ravintola purkamisen sijasta säilytetään, peruskorjataan ja sille annetaan "kasvojen kohotus", jolloin se seisoisi arvokkaana paloasemaa vastapäätä. Kunnan tuore info-koppi ei sovi torin kokonaisuuteen, joten se siirrettäisiin Puulaaki- ravintolan yhteyteen. Yhdessä venepaikkojen ja info-mökin siirron kanssa "portti" Kangasniemeen vesiteitse siirtyisi lähemmäs Puulaaki- ravintolaa, joka tukisi ravintolatoimintaa ja järkevöittäisi rantatorin järjestelyä.

¹ Romo J., Korhonen M. (08.11.2018), haastattelu.

16.2. Ensimmäisen kerroksen muutokset

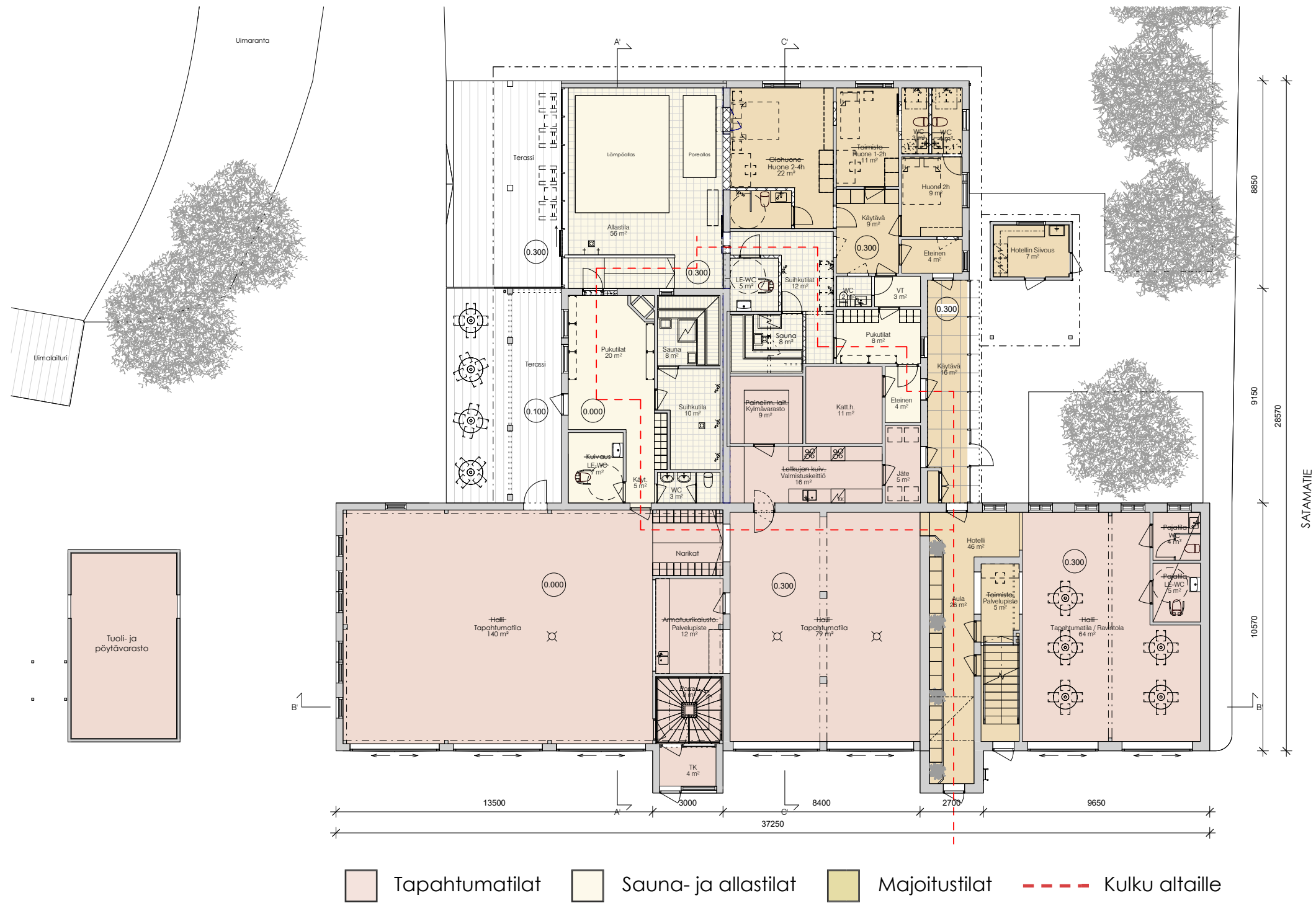
Nykyiset kalustohallit säilytetään pääosin entisen kaltaisena, jotta rakennuksen alkuperäinen funktio tulisi selvästi käyttäjille esiin. Tämä samalla palvelee rakennuksen uutta käyttöä tapahtumatilana, sillä tilat muuntautuvat parhaiten eri käyttöön, kun niissä on mahdollisimman vähän rajoittavia tekijöitä. Ravintolan palvelupiste ja baari sijoitetaan nykyiseen armatuuurivarastoon, johon tehdään aukot molemmin puolin, jotta se palvelisi asiakkaita keskeisesti ja tehokkaasti. Nykyiset palomiesten naulakot säilytetään ja hyödynnetään luonnollisesti narikkana. Keittiötilat sijoitetaan nykyiseen letkunsäilytystilaan, ja viereinen eteinen ja kompressorihuoltotila toimivat kylmävarastona ja jätehuoneena. Nykyiset kompressor- ja sammutinhuoltotilat muutetaan wc-tiloiksi palvelemaan tapahtumatiloja ja ravintolaa.

"Letkuhuone", eli uusi allasosasto, sijoittuu asunto-osan ja saunaosaston kainaloon niin, että se massoittelemallaan ja kattomuodolla sulautuu olemassa olevien siipien yhteyteen. Allasosasto perustetaan paloaseman vanhojen siipien korkoon, sillä tällöin joudutaan rakentamaan vain yksi luiska 80-luvun saunatiloista ja altaat vaativat näin myös vähemmän syvennystä itselleen. Luiskan eteen rakennetaan lasitiilinen väliseinä suojaamaan suoraa näköyhteyttä pukutiloihin. Allastilaan tehdään 7mx6m lämpöallas sekä 1,8mx4m poreallas hierontasuihkuilla. Lisäksi tiloihin tehdään jalkasuihku peseytymistä varten järviuinnin jälkeen.

Vanhan asuntopuolen sauna- ja suihkutiloja laajennetaan nykyisen makuuhuoneen puolelle, johon lisätään myös liikuntaesteisille wc-tila kätevästi allastilojen yhteyteen. Nykyiseen kuivaushuoneeseen tehdään myös liikuntaesteisille wc-tila, jotta molemmat pukuhuoneet olisivat soveltuvia liikuntarajoitteisille. Muut asuntopuolen tilat otetaan luonnollisesti käyttöön majoitustiloina, joihin saa majoitettua tarpeen mukaan 5-8 henkilöä. Näitä tiloja palvelee autokatoksen varasto, jossa säilytetään siivoustarvikkeita, liinavaatteita ja pesukoneita. Vanhaan keittiöön rakennetaan wc-tilat kahdelle huoneelle, joten ne pystyvät hyödyntämään nykyisiä viemärivetoja tehokkaasti. Yksi esteetön wc-tila rakennetaan nykyiseen olohuoneeseen, josta tehdään hotellin suurin makuuhuone.

Span ja hotellin vastaanotto yhdistetään, ja sijoitetaan nykyiseen toimistoon, joka sijaitsee letkunpesukäytävällä. Kuten armatuuurivaraston kanssa, tähänkin tilaan tehdään molemmille puolille seinää aukot asiakaspalvelua varten. Letkunpesuallas säilytetään ja hyödynnetään pitkänä odotuspenkinä, johon on myös mahdollista istuttaa kasveja viihtyisyyden parantamiseksi.

Muutostöimenpiteiden yhteydessä toteutettaisiin Brado Oy:n laatiman kuntoraportin mukaisia korjauksia, kuten ulko-ovien esteettömyyksen parannuksia, eristysten lisäämistä ja palo-osastoinnin parannuksia.

16.3. Toisen kerroksen muutokset

Yli puolet toisen kerroksen nykyisestä pinta-alasta on hyvin vaikeakäyttöistä tilaa. Ainoa ikkuna 1960- ja 1940-luvulla rakennetuissa osissa sijaitsee satamatien vastaisella ulkoseinällä, ja tämä tila on nykyisellään hyvin matalaa, sillä se sijaitsee noin metrin korkeammalla kuin muu yläker- ta. Lisäksi tämä on täysin alkuperäinen kylmä ullakotila vuodelta 1949. Tontin arvon takia osaa tiloista tarvitsisi kuitenkin muokata siihen suuntaan, että niitä voitaisiin hyötykäyttää tehokkaasti, kuitenkin huomioiden olemassa olevat rakenteet ja säilyttäen mahdollisimman paljon vanhaa.

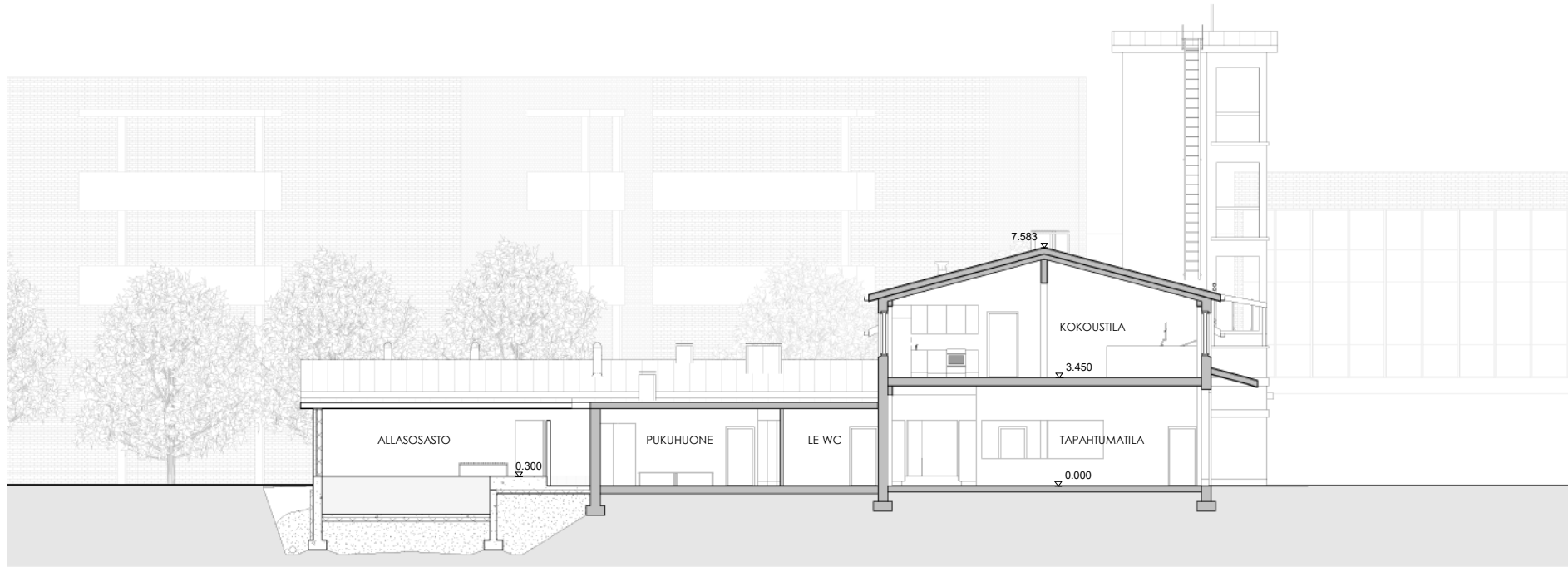
Koska nykyisellään osa toisen kerroksen tiloista on jo valmiiksi henkilökunnan lepo- ja wc-tiloina, olisi mahdollista hyödyntää osa näistä tiloista tässä käytössä kuitenkin tietyillä muutoksilla. Osit- tain myös nykyinen keskikäytävä, sekä suurin osa väliseinistä ja ovista pystyttäisiin tässä käytössä hyödyntämään. Nämä tilat kuitenkin vaatisivat kymmenen prosentin ikkuna-alaa, jotka toteutet- taisiin nykyisen kattomuodon mukaan neljänä kattoikkunana. Näin rakennuksen ulkoinen muoto säilyy mahdollisimman alkuperäisenä. Ullakotilojen hyödyntäminen vaatii lämmöneristyksen lisäämistä yläpohjaan sekä ulkoseiniin. Työntekijöiden sosiaalityötilojen lisäksi loput tiloista toimivat tunnelmallisina työskentelytiloina, joita kuntalaiset sekä yritys- ja yhdistystoiminta voisi hyödyntää.

Koska IV-järjestelmät tulee muutenkin rakennuksessa uusia täysin, siirretään samalla IV-konehuo- ne 1949-luvulla rakennetun osan ullakolle. Näin saadaan tehokas käyttötarkoitus vaikeasti hyö- dynnettävälle tilalle, jolloin se voidaan jättää kylmäksi ilman laajaa ikkuna pinta-alaa ja kovin korkeaa tilakorkeutta.

Nykyiset opetus- ja kokoustilat säilytetään täysin samanlaisina, sillä tiloja käytetään nykyisellään- kin yhdistyskäytössä. Paloaseman järvenpuoleisessa päädyssä sijaitsevien toimistojen väliseinä puretaan, jotta saadaan yksi yhtenäinen kabinettitila yksityisten kokousten järjestämistä varten. Tilat soveltuvat tähän käyttöön hyvin huomioiden tilojen nykyisen käytön ylipalomiehen ja palo- tarkastajan toimistoina. Ikkunoista avautuvat erinomaiset näkymät Puulavedelle.

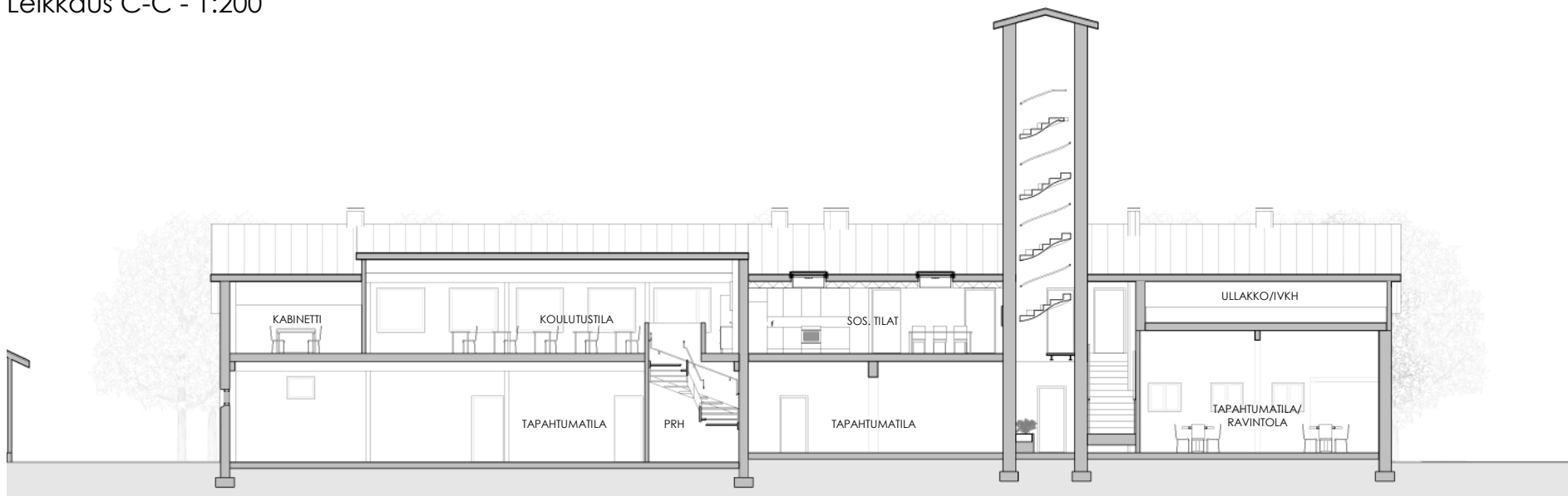
Pohjapiirustus 2. krs - 1:200

Leikkaus A-A - 1:200

Leikkaus C-C - 1:200

Leikkaus B-B - 1:200

16.4. Leikkaukset ja Julkisivut

Paloaseman torniin rakennetaan kierreporras, joka helpottaa tornin käyttöä esimerkiksi torin tapahtumien yhteydessä. Tornin sisämitta on kuitenkin sen verran kapea, ettei se täytä määräyksiä esimerkiksi turvallisesti katselutasanteeksi. Tornia kuitenkin voidaan käyttää esimerkiksi tapahtumien valokuvaamiseen, kuulutuksiin ja paloaseman valvontaan.

Uusi allaslaajennos suunnitellaan rakennuksen vanhan siiven korkeudelle, sillä näin kulku sinne on luontevaa pyörätuolin avulla ja altaaseen on mahdollista saada n. 30cm lisää korkeutta, jotka upotetaan alapohjaan. Upottaessa rakenteita näin syvälle lähellä vesialueita tulee kiinnittää erityistä huomiota rakennesuunnitteluun.

Lämmöneristystä lisätään toisessa kerroksessa sekä seiniin että yläpohjiin, jotta tilat saadaan käyttökelpoisiksi. Panelointi toteutetaan yhteneväisesti nykyisen kipsilevypinnan mukaisesti. Alkuperäinen ullakotila vuodelta 1949 asti säilytetään, sillä tämä pääty rakennuksesta on yhdessä tornin kanssa ainoita paloaseman alkuperäisiä säilyneitä elementtejä. Tämän osion käyttöönotto vaatisi todella laajoja muutoksia tiloihin, kuten välipohjan laskemista, ikkunoiden lisäämistä ja lämmöneristysten parantamista, ja sen säilyttäminen ennallaan ylläpitää rakennuksen historiallisuutta alkuperäisyyttä.

1960-luvun laajennoksessa vuorostaan on jo valmiiksi lämmöneristettyjä tiloja ja välipohja on sopivalla korkeudella, joten näiden tilojen muuttaminen hyötytilaksi on paljon luontevampaa. Lisäksi tiloja on muutettu sekä 1980- että 2000-luvulla, joten nämä tilat ovat rakennuksessa kaikista vähiten alkuperäisiä. Uusissa suunnitelmissa näissä 1986 vuonna suunnitelluissa tiloissa on kuitenkin pystytty hyödyntämään vuonna 1986 rakennetut väliseinät ja ovet.

Julkisivu Pohjoiseen - 1:200

Julkisivu Etelään - 1:200

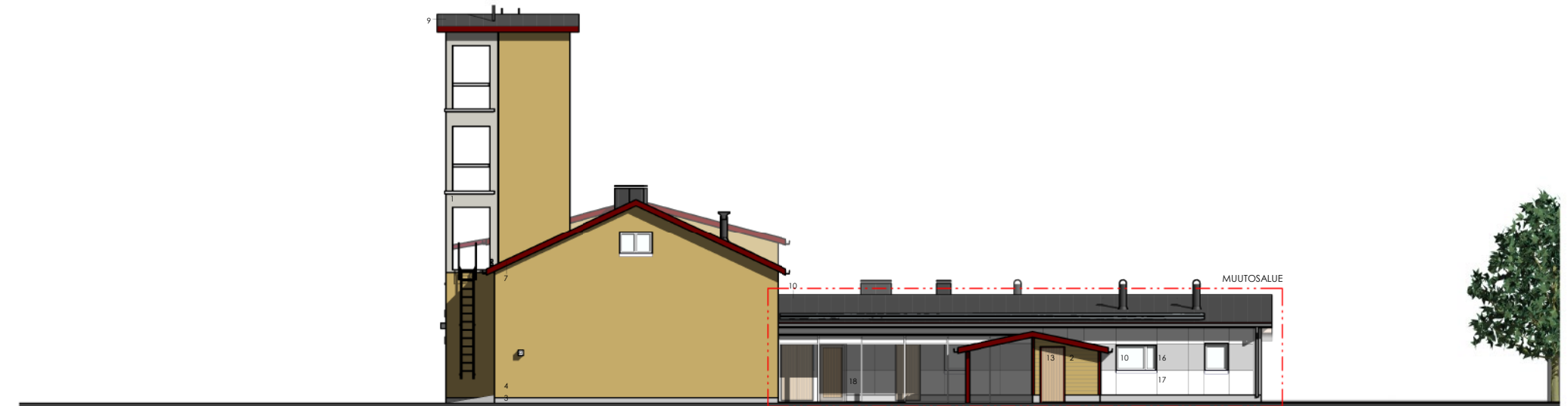
Julkisivujen muutokset pidetään minimissä, jotta rakennuksen ulkoinen hahmo säilyisi mahdollisimman alkuperäisen kaltaisena. Nykyiset 1990-luvulla asennetut haitariovet ovat loistavassa kunnossa ja samalla palvelevat uutta käyttötarkoitusta tarkoituksenomaisesti esimerkiksi tori-markkinoiden ja suurten tapahtumien aikaan, joten ne säilytetään.

Entisen 1960- luvulla toteutetun asunto-osan mineriittilevyt puretaan remontin yhteydessä ja korvataan samantyyllisellä vaaleanharmaalla ja valkoisella kuitusementtilevyillä. Vaikka olemassa oleva julkisivu ilmentää omaa aikakauttaan, on se kuitenkin järkevä purkaa remontin yhteydessä; osa mineriittilevyistä on pakko purkaa allaslaajennoksen yhteydessä, joten samalla olisi kustannustehokasta purkaa loputkin tästä ongelmarakenteesta.

Suurin muutos julkisivuun tulee uuden allasosaston myötä. Allasosaston eteläpäädyn julkisivu tehdään valkoisella tiilellä, jotta se istuu luonnollisesti entisen asunto-osan kanssa vierekkäin. Allasosaston kattomuoto seuraa viereisen saunaosaston kattoa kulmallaan eikä poikkea massasta.

Julkisivu Itään - 1:200

Julkisivu Länteen - 1:200

- 1) Betoninen julkisivuelementti, sileäpintainen, harmaa 2) Vaakasuuntainen ponttilauta, keltainen 3) Betonisokkeli, harmaa
4) Roiskerappaus, keltainen 5) Sileärappaus, valkoinen 6) Tiiliseinä, valkoinen, 1/2 porrastus 7) Otsalauta, punainen maali 8) Puuaita, valkoinen maali 9) Peltikatto, musta 10) Ikkuna, kirkas
11) Ikkunallinen puuovi, punainen maali 12) Ikkunallinen haitariovi, teräs, punainen 13) Puuovi, vaaleanruskea maalattu puupanelointi 14) Puuovi, valkoinen maali 15) Vaakasuuntainen ponttilauta, valkoinen
16) Kuitusementtilevy, valkoinen 17) Kuitusementtilevy, vaaleanharmaa 18) Lasiseinäjärjestelmä, kirkas lasilevy 19) Ovi, alumiini 20) Kattoikkuna, kirkas lasi 21) Terrassilaudoitus, kuusi, oljykasittely

Uudet toisen kerroksen ikkunat eivät muuta julkisivun ilmettä kovasti, sillä ikkunat eivät ole kovinkaan suuria ja ne sijoitetaan katon suuntaisesti muun julkisivun rytmissä täsmälleen paloaseman haitariovien päälle.

Uusi lasitettu käytävä tehdään Satamatien suuntaiselle julkisivulle. Lasi on kirkasta ja alumiiniprofiilit hoikkia, joten lasitettu käytävä ei häiritse julkisivun ilmettä.

Paloaseman nykyinen valokyltti poistetaan remontin yhteydessä, jotta ei aiheutettaisi väärinkäsityksiä hätätapauksien sattuessa.

Paloaseman vaunuhallit ovat äärimmäisen täyteen pakattuja nykyisellään, joten kalustoa ei voida enää kasvattaa nykyisessä toiminnassaan.

Näkymä entisestä vaunuhallista joulumarkkinoiden aikaan. Hyväkuntoiset haitariovet säilytetään ja nykyinen armatuurikaluston varasto otetaan käyttöön palvelutiskinä.

Näkymä saunaosaston terassilta. Näkymät ovat kauniit mutta paloaseman taustan alueet ovat huonosti hyödynnettyinä.

Näkymä uudesta allaslaajennoksesta, josta on yhteys uuteen rantaan, terassille ja uimalaiturille.

Letkutornin käytävä nykyisellään; seinien maalaustyöt ovat jääneet kesken.

Letkuallas otetaan käyttöön respan istuimina ja istutuspenkkeinä, pinnat maalataan ja letkutorni otetaan käyttöön. Sähkötöiden yhteydessä johdot koteloidaan siistimmin. Myös ulko-oven esteettömyyttä parannetaan.

17. Loppusanat ja Kiitokset

Diplomityöni oli laajatöinen, mutta samalla myös hyvin palkitseva. Pääsin sen myötä matkustamaan eri puolille Suomea tutustumaan moniin pieniin paikkakuntiin kuten Karstulaan, Pyhtäälle ja Raaseporiin, joissa en ollut aikaisemmin vieraillut ja pääsin tutustumaan moniin historiallisiin rakennuksiin sekä niiden omistajiin ja suunnittelijoihin, jotka avasivat silmäni modernin rakennuskannan loputtomiin mahdollisuuksiin. Yleisesti arvostukseni "unohdettuun" ja pienimuotoiseen moderniin rakennuskantaan ja sen vaalimiseen kasvoi valtavasti työn myötä, ja osaan nykyään tarkastella tämän aikakauden rakennuksia pienillä kirkonkylillä täysin uusin silmin. Toivon hartaasti että diplomityöni myötä myös opinnäytteeni lukijat saivat inspiraatiota ja uutta arvostusta tämän ajanjakson rakennuksia kohtaan.

Kangasniemen paloasema on äärimmäisen kaunis ja ainutlaatuinen rakennus erinomaisella sijainnilla, jolla on potentiaalia vaikka mihin. Käyttötarkoituksen muutoksen suunnitteleminen tähän rakennukseen oli haastavaa, sillä Kangasniemi ja rantatori luovat täysin ainutlaatuiset puitteet, jotka täytyy kuitenkin huomioida monelta eri kantilta. Erityinen kiitos kuuluu kangasniemäläisille innokkaasta vastaanotosta kyselyyni paloaseman mahdollisista käyttötarkoituksista: ilman näitä ehdotuksia en olisi päätenyt kyseiseen ratkaisuun, jossa pyrin parhaani mukaan sopeuttamaan kuntalaisten toiveita yhteen rakennuksen monien rajoitusten sisällä. Olin positiivisesti yllätynyt suuresta määrästä ihmisiä, jotka aidosti välittivät paloaseman, rantatorin ja Kangasniemen tulevaisuudesta. Sain myös useita kannustavia henkilökohtaisia sähköpostiviestejä, joista olen hyvin kiitollinen.

Kiitokset Etelä Savon maakuntaliitolle työn ja apurahan myöntämisestä. Erityiset kiitokset kuuluvat Janne Nulpposelle, joka aktiivisesti tiedusteli ja avusti työni etenemistä sekä diplomityöni ohjaajalle Anu Soikkelille, jonka ohjausten myötä sain paljon apua diplomityöni haastavimpien asioiden ratkaisussa. Kiitokset myös Kangasniemen teknilliselle johdolle sekä ylipalomies Tapio Kallbergille, jotka auttoivat minua selvittämään palokunnan ja Kangasniemen nykyistä tilannetta.

Suuret kiitokset kuuluvat myös kaikille muille haastatteluiden antaneille sekä kuvien käyttö lupien myöntäneille tahoille.

P. Piiri

18. Lähteet

Haastattelut ja keskustelut

Björklund M. (19.12.2018). Sähköpostihaastattelu.

Harju J. (23.04.2019). Puhelinhaastattelu.

Holmi A. (06.05.2019). Facebook- keskustelu.

Heikkinen L. (08.02.2019). Raaseporissa.

Karstulan rakennusvalvonnan virkailija (10.01.2019). Karstulassa.

Kallberg T. (08.11.2018). Kangasniemellä.

Kallberg T. (25.02.2019). Sähköpostikeskustelu.

Kiintola J. (18.01.2019). Pyhtäällä.

Korhonen M., Romo J. (08.11.2018). Kangasniemellä.

Korhonen M. (08.01.2019). Sähköpostikeskustelu

Kottila K. (17.01.2019). Puhelinhaastattelu.

Lasonen J. (10.01.2019). Karstulassa.

Kirjalähteet

Carlson J. (1986). Runoja Kangasniemeltä. Oy Kehräjä

Laitinen E. (2015). Kangasniemen historia IV - Sotien jälkeinen aika 2010-luvun alkuun. Kangasniemen kunta ja seurakunta.

Lehtileikkeet

Kangasniemen kunnallislehti (Vuosiluku ei tiedossa). Kangasniemen paloaseman arkistosta.

Keskisuomalainen (17.08.1986). Kangasniemen paloaseman arkistosta.

Keskisuomalainen (02.12.1987). Kangasniemen paloaseman arkistosta.

Länsi-Savo (09.09.1985). Kangasniemen paloaseman arkistosta.

Länsi-Savo (16.08.1985). Kangasniemen paloaseman arkistosta.

Länsi-Savo (16.08.1986). Kangasniemen paloaseman arkistosta.

Savon Sanomat (16.08.1986). Kangasniemen paloaseman arkistosta.

Savon Sanomat (20.08.1986). Kangasniemen paloaseman arkistosta.

Savon Sanomat (17.01.1987). Kangasniemen paloaseman arkistosta.

Savon Sanomat (21.11.1987). Kangasniemen paloaseman arkistosta.

Raportit

Brado Oy (25.03.2019). Kangasniemen paloaseman kuntoarvioraportti.

Geosto Oy (12.06.1985). Pohjatutkimus. Kangasniemen rakennusvalvonnan arkisto.

Kangasniemen paloaseman laajennoksen rakennuslupahakemus (21.01.1964). Kangasniemen rakennusvalvonta.

Kuitunen K. (30.08.1985). Rakennusselitys I: Kangasniemen paloasema, laajennos ja peruskorjaus. Kangasniemen rakennusvalvonta.

Karstulan kunnan tekninen toimisto (29.10.1987). Entinen perunajauhotehdas, kustannusarvio kunnostustöistä. Wanhojen Wehkeiden arkisto.

Karstulan kunnanhallitus (18.04.1996). Valtionapuhakemus työministeriölle. Wanhojen Wehkeiden arkisto.

Karstulan kunta (14.02.2011). Ennakkolausunto. Wanhat Wehkeet Oy, käyttötarkoituksen muutos. Karstulan rakennusvalvonta.

Saarijärven-Karstulan kansanterveystyön kunnan liikelaitos (03.09.1986). Hakemus ThL 26 §:n mukaisen sijoituspaikan hyväksymiseksi. Wanhojen Wehkeiden arkisto.

Verkkolähteet

Brandett M. (07.05.2017). Vil ha Finnskogen inn på Unescos verdensarvliste. Isølor.no. Saatavilla: <http://isolor.no/nyheter/vil-ha-finnskogen-inn-paa-unescos-verdensarvliste>. Viitattu 15.04.2019.

Chahine A. (28.02.2017) Torsby Finnskogscentrum. Architecture Lab. Saatavilla: <<https://www.architecturelab.net/torsby-finnskogscentrum-bornstein-lyckefors-arkitekter/>>. Viitattu 15.04.2019.

Design Ark (10.01.2019). WAN Adaptive Reuse Award 2016 Winner Announced. Saatavilla: <<https://deznark.com/blog/torsby-finnskogscentrum/>>. Viitattu 15.04.2019.

Forssblad J. (18.07.2016). Flytten till glesbygden blev ett lyft. SVT Nyheter. Saatavilla: <<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/flytten-till-glesbygden-blev-ett-lyft?gmenu=open>>. Viitattu 15.04.2019.

Gohde H. (20.12. 2017). Vill göra Finnskogen till världsarv. Land Skogsbruk. Saatavilla: <<https://www.landskogsbruk.se/skog/vill-gora-finnskogen-till-varldsarv/>>. Viitattu 15.04.2019.

Haglund M. (29.03.2017). Finnskogscentrum får kulturpris. SVT Nyheter. Saatavilla: <<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/finnskogscentrum-far-kulturpris>>. Viitattu 15.04.2019.

Hawkins S. (08.06.2017). Kylän vanhasta paloasemasta tuli koti ja pienpanimo. Iltalehti. Saatavilla: <<https://www.iltalehti.fi/asuminen/a/201706082200194269>>. Viitattu 15.04.2019.

Heino S. (17.10.2016). Arkkitehti Lasse Heikkinen ja Sunpark. Radiofiskars. Saatavilla: <<https://www.radiofiskars.fi/2016/10/arkkitehti-lasse-heikkinen-ja-sunpark/>>. Viitattu 15.04.2019.

Hernberg H. (2014). Tyhjätilat - Näkökulmia ja keinoja olemassa olevan rakennuskannan uusio- käyttöön. Ympäristöministeriö, Rakennetun ympäristön osasto. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/135964/TyhjatTilat_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 15.04.2019.

Ilkka. Seinäjoen vanha paloasema puretaan. Saatavilla: <<https://www.ilkka.fi/kuvat-ja-videot/videot/sein%C3%A4joen-vanha-paloasema-puretaan-1.2219592>>. Viitattu 15.04.2019.

Jauhiainen K. (28.02.2018). Paloaseman panimon tuotanto jatkuu Nummella: Pekka Montin pyörittää myös One Pint Pubia Helsingissä. Länsi-Uusimaa. Saatavilla: <<https://www.lansi-uusimaa.fi/artikkeli/614167-paloaseman-panimon-tuotanto-jatkuu-nummella-pekka-montin-pyorittaa-myos-one-pint>>. Viitattu 15.04.2019.

Jauho S. (24.08.2015) Finnskogscentrum vetää väkeä. Sveriges Radio. Saatavilla: <<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=185&artikel=6235990>>. Viitattu 15.04.2019.

Joutsen J. (25.04.2018). Kangasniemen paloasema. Saatavilla: <<http://www.jukkajoutsen.com/kniemi27.html>>. Viitattu 15.04.2019.

Joutsen J. (02.11.2017). Tori ja satama-alue 70-luvulta alkaen (vuoden 2009 loppuun). Saatavilla: <<http://www.jukkajoutsen.com/kniemi26.html>>. Viitattu 15.04.2019.

Kaakonkulma (08.01.2019). Miehikkälän paloaseman purkaminen alkoi. Saatavilla: <<https://www.kaakonkulma.fi/2019/01/08/miehikkalan-paloaseman-purkaminen-alkoi/>>. Viitattu 15.04.2019.

Karru M. (21.05.2013). Huittisten paloasemasta koti ja galleria. Kulttuuriympäristö. Saatavilla: <<http://kulttuuriymparisto.blogspot.com/2013/05/huittisten-paloasemasta-koti-ja-galleria.html>>. Viitattu 15.04.2019.

Kaski H., Puurunen T. (11.01.2013). Jyväskylän vanha paloasema katoaa katukuvasta. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-6447558>>. Viitattu 23.12.2018.

Kervinen M. (30.8.2017). Täydennysinventointi. Finnish Consulting Group (FCG). Saatavilla: <<http://www.karstula.fi/binary/file/-/id/17/fid/4800/>>. Viitattu 15.04.2019.

Keski-Suomen Pelastuslaitos. Pelastustoiminta Suomessa. Saatavilla: <<http://www.keskisuomen-pelastuslaitos.fi/pelastuslaitos/historiaa/pelastustoiminta>>. Viitattu 23.12.2018.

Koski A. (23.08.2015). Olutta voi panna vaikka paloasemalla. Helsingin Uutiset. Saatavilla: <<https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/311069-olutta-voi-panna-vaikka-paloasemalla>>. Viitattu 15.04.2019.

Larvio A. (04.07.2018). Kymenlaakson museo ei hyväksy Miehikkälän vanhan paloaseman purkamista. Kymen Sanomat. Saatavilla: <<https://kymensanomat.fi/uutiset/lahella/c517f6cb-0c44-4365-ae9f-5aa287639478>>. Viitattu 15.04.2019.

Leiwo H. (18.9.2017). Seinäjoen palokunta muutti vuosien odotuksen jälkeen – ensi yönä päivyestetään uusissa tiloissa. Yle Uutiset. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-9838041>>. Viitattu 15.04.2019.

Lekvattnet, porten till Finnskogen. Nya Finnskogcentret i Lekvattnet. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/turism/finnskogscentrat/nya-finnskogcentret-i-lekvattnet/>>. Viitattu 15.04.2019.

Lekvattnet, porten till Finnskogen. Nya Skolan. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/skolor/lekvattnets-sista-skola/>>. Viitattu 15.04.2019.

Lekvattnet, porten till Finnskogen. Nya utseendet. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/turism/finnskogscentrat/nya-utseendet/>>. Viitattu 15.04.2019.

Lekvattnet, porten till Finnskogen. Om utformningen. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/turism/finnskogscentrat/om-utformningen/>>. Viitattu 15.04.2019.

Lekvattnet, porten till Finnskogen. Tillgänglighet till och i Finnskogscentrum Lekvattnet. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/turism/finnskogscentrat/tillganglighet-till-och-i-finnskogscentrum-lekvattnet/>>. Viitattu 15.04.2019.

Leponiemi T. (05.05.2015). Vanha paloasema moukarin alle Riihimäellä. Yle Uutiset. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-7971906>>. Viitattu 15.04.2019.

Livet på Fiskars Museum (23.11.2010). Pohjan kunnantalo. Saatavilla: <http://museum.ratata.fi/blogg/article-48868-120938-pohjan-kunnantalo?offset_48868=15&categories_48868=396>. Viitattu 15.04.2019.

Maaseudun Tulevaisuus (22.07.2018). Karavaanareiden määrä Suomessa on vähentynyt. Saatavilla: <<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/koneet-autot/artikkeli-1.272992>>. Viitattu 15.04.2019.

Mannberg K. (03.04.2013). Torsby satsar i Lekvattnet. SVT Nyheter. <<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/torsby-satsar-i-lekvattnet>>. Viitattu 15.04.2019.

Markus M. Yritystarinat: Automuseosta matkailukohteeksi. Leader Keski-Suomi. Saatavilla: <http://www.keskisuomenmaaseutu.fi/tarinat/automuseosta_matkailualueeksi.5210.news>. Viitattu 15.04.2019.

Mustonen S. Kuvia Hyvinkäältä. Saatavilla: <<http://www.hyvinkaakuvat.com/paikkasivut/palo-asema.htm>>. Viitattu 15.04.2019.

Ojansivu R. (09.04.2013). Pyroll Areena - Palloilua perunavarastossa. Kulttuuriympäristö. Saatavilla: <<http://kulttuuriymparisto.blogspot.com/2013/04/pyroll-areena-palloilua-perunavarastossa.html>>. Viitattu 15.04.2019.

Paloaseman panimo. Pienpanimo vanhalla paloasemalla. Saatavilla: <<https://www.paloase-manpanimo.fi/>>. Viitattu 15.04.2019.

Pölkki M., Saarinen J. (30.12.2017). Kuolevien kylien maa. Helsingin Sanomat. Saatavilla: <<https://dynamic.hs.fi/2017/katoavatkylat/>>. Viitattu 15.04.2019.

RAKLI (2014). Kiinteistöalan yhteiskunnallinen ja kansantaloudellinen merkitys. Saatavilla: <https://www.rakli.fi/media/tietoa-kiinteistoalasta/faktaa-alasta/2014_kiinteistoalan-yhteiskunnallinen-ja-kansantaloudellinen-merkitys_nettires.pdf>. Viitattu 15.04.2019.

Rannikkoseutu (22.12.2015). Naantalin vanha paloasema. Saatavilla: <<https://www.youtube.com/watch?v=-LJnyVOzzTcs>>. Viitattu 15.04.2019.

SF Caravan Ry (13.01.2017). Wanhat Wehkeet Myllyjoki Camping Karstulasta ja SFC-Kuninkaanlähde Kankaanpäästä Vuoden 2016 Caravan-alueiksi. Saatavilla: <<https://www.karavaanarit.fi/ajankohtaista/uutiset/wanhat-wehkeet-myllyjoki-camping-karstulasta-ja-sfc-kuninkaanlähde-kankaanpaasta-vuoden-2016-caravan-alueiksi/>>. Viitattu 15.04.2019.

Sillanpää M. (22.01.2018). Pyhtääläismesenaatti osti Pantsun talon — kiistelty mopotali voisi jatkaa kunnan pitämänä tutussa paikassa. Yle Uutiset. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-10035041>>. Viitattu 15.04.2019.

Sivukari P. (20.5.2011). Vanha paloasema häviää senioripihan hyväksi. YLE Pohjois-Karjala. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-5362875>>. Viitattu 15.04.2019.

Statistikmyndigheten SCB (21.02.2019). Folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön. År 1968 - 2018. Saatavilla: <http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101A/BefolkningNy/?rxid=09597464-6f4c-4dc8-9a8a-e9a060194ae5>. Viitattu 15.04.2019.

Suomalainen S. (05.06.2018). Vanhan paloaseman sireeni soi viimeisen kerran Kesälahdella. Karjalainen. Saatavilla: <<https://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/maakunta/item/184764-vanhan-paloaseman-sireeni-soi-viimeisen-kerran-kesalahdella>>. Viitattu 15.04.2019.

Suomen Kuntaliitto (02.01.2019). Kuntanumerot ja kuntapohjaiset aluejaot. Saatavilla: <<https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/kuntanumerot-ja-kuntapohjaiset-aluejaot>>. Viitattu 15.04.2019.

Sveriges Radio (13.11.2007). Lekvattnets skola läggs inte ner. Saatavilla: <<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=93&artikel=1714627>>. Viitattu 15.04.2019.

SVT Nyheter (31.01.2011). Röjdåfors – Misslyckat EU-projekt står öde. Saatavilla: <<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/rojdafors-misslyckat-eu-projekt-star-ode>>. Viitattu 15.04.2019.

The Intergovernmental Panel on Climate Change (07.10.2018). Global Warming of 1.5 °C. Saatavilla: <<http://www.ipcc.ch/report/sr15/>>. Viitattu 25.10.2018.

Tilastokeskus. Kangasniemi. Saatavilla: <<https://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/213.html>>. Viitattu 08.04.2019.

Tilastokeskus. Karstula. Saatavilla: <<https://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/226.html>>. Viitattu 15.04.2019.

Tilastokeskus. Pyhtää - Pyttis. Saatavilla: <<https://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/624.html>>. Viitattu 15.04.2019.

Tilastokeskus (27.3.2009). Väestörakenne 2008. Saatavilla: <https://www.stat.fi/til/vaerak/2008/vaerak_2008_2009-03-27_fi.pdf>. Viitattu 15.04.2019.

Tilastokeskus (31.12.2018). Väestörakenne 31.12.2017. Saatavilla: <https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html>. Viitattu 15.04.2019.

Torsby kommun (30.05.2018). Vindbruksplan 2018. Saatavilla: <<https://www.torsby.se/download/18.6299c564164fc9d5066592bb/1533651465263/Utl%C3%A5tande%20granskning.pdf>> <https://www.torsby.se/download/18.6299c564164fc9d5066592bb/1533651465263/Utl%C3%A5tande%20granskning.pdf>>. Viitattu 15.04.2019.

Torsby Kommun (19.01.2017). Some facts about Torsby. Saatavilla: <<https://torsby.se/otherlanguages/otherlanguages/english/somefactsabouttorsby>>. Viitattu 15.04.2019.

Turun VPK. Historia. Saatavilla: <<http://www.turunvpk.fi/historia>>. Viitattu 23.12.2018.

Törönen O. (16.11.2009). Padel houkuttelemaan kävijöitä uuteen monitoimihalliin. Yle Uutiset. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-5919433>>. Viitattu 15.04.2019.

UKK Instituutti (04.12.2014). Ikääntyminen ja liikunta. Saatavilla: <http://www.ukkinstituutti.fi/tieto_terveysliikunnasta/liikkumaan/aloittajan_liikuntaopas/ikaantyminen_ja_liikunta>. Viitattu 15.04.2019.

Visit Turku. Turun palon alkupaikka. Saatavilla: <https://www.visitturku.fi/turun-palon-alkupaikka_fi>. Viitattu 23.12.2018.

Värmlands Museum (14.06.2014). Nu är Torsby Finnskogscentrum i Lekvattnet invigt! Saatavilla: <http://www.mynewsdesk.com/se/varmlands_museum/pressreleases/nu-aer-torsby-finnskogscentrum-i-lekvattnet-invigt-1008184>. Viitattu 15.04.2019.

Weckström V. (02.09.2016) Neuvontamökillä kävi yli 1600 turistia. Kangasniemen Kunnallislehti. Saatavilla: <<https://www.kangasniemenlehti.fi/2016/09/02/neuvontamokilla-kavi-yli-1600-turisia/>>. Viitattu 15.04.2019.

World Architecture News. Saatavilla: <<https://backstage.worldarchitecturenews.com/wa-nawards/project/torsby-finnskogscentrum/?source=categorywinners&mode=gallery&selection=winner>>. Viitattu 11.11.2018.

Yle Uutiset Uusimaa (16.6.2009). Pohjan kunnantalo tyhjenee jälleen. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-5268340>>. Viitattu 23.12.2018.

18.1 Kuvalähteet

Kaikki lähteissä mainitsemattomat kuvat ovat diplomityön tekijän ottamia. Diplomityössä käytettyihin kuviin on pyydetty luvat tekijänoikeuksien haltijoilta.

Johdanto & Tutkittavista kohteista

Kuva 1, sivu 8: Joutsu J. Ilmakuva Kangasniemestä. Saatavilla: <<http://www.jukkajoutsu.com/kniemi25.html>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 2, sivu 9: Lindman Å. Torsby Finnskogcentrum.

Kuva 3, sivu 16: Aaltonen A. Finna. Lappeenrannan Teletalo.

Kuva 4, sivu 16: Strandén M. Yle. Lappeenrannan Teletalon purku.

Kuva 5, sivu 18: Lindman Å. Torsby Finnskogcentrum.

Torsby Finnskogcentrum

Kuva 6, sivu 20: Lindman Å. Torsby Finnskogcentrum.

Kuva 7, sivu 22: Lekvattnet, porten till Finnskogen. Lekvattnetin koulu ennen muutoksia. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/skolor/lekvattnets-sista-skola/>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 8, sivu 24: Lekvattnet, porten till Finnskogen. Viimeiset oppilaat koulunsa edessä. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/skolor/lekvattnets-sista-skola/>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 9, sivu 24: Lekvattnet, porten till Finnskogen. Liikuntasalin koripalloteline. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/skolor/lekvattnets-sista-skola/>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 10, sivu 24: Lekvattnet, porten till Finnskogen. Vanha koulu ulkoa ennen muutoksia. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/ovrigt/rapport-finnskogen/1-3/4-2/>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 11, sivu 24: Bornstein & Lyckefors. Liikuntasali tapahtuman aikaan. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/turism/finnskogscentrat/nya-finnskogcentret-i-lekvattnet/>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 12, sivu 24: Lekvattnet, porten till Finnskogen. Kiviteos rakennuksen julkisivulla. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/skolor/lekvattnets-sista-skola/>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 13, sivu 24: Bornstein & Lyckefors. Vanha koulu ulkoa ennen muutoksia. Saatavilla: <<https://www.lekvattnet.se/turism/finnskogscentrat/nya-finnskogcentret-i-lekvattnet/>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 14, sivu 25: Lindman Å. Koulu ulkoa ennen muutoksia.

Kuva 15, sivu 26: Bornstein & Lyckefors (21.12.2016). Julkisivun rakennusvaihe. Creative Commons. Saatavilla: <<http://www.mynewsdesk.com/se/bornstein-lyckefors/images/torsby-finnskogscentrum-728123>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 16, sivu 26: Bornstein & Lyckefors. Finnskogcentrumin pienoismalli.

Kuva 17, sivu 26: Bornstein & Lyckefors. Finnskogcentrumin pienoismalli.

Kuva 18, sivu 26: Wermlands Nya Tidningen (27.03.2015). Finnskogcentrumin pienoismalli työmaalla.

Kuva 19, sivu 28: Bornstein & Lyckefors. Finnskogcentrumin pohjapiirustus.

Kuva 20, sivu 28: Bornstein & Lyckefors. Aksonometrinen piirustus Finnskogcentrumista.

Kuva 21, sivu 29: Bornstein & Lyckefors. Aksonometrinen väripiirustus Finnskogcentrumista.

Kuva 22, sivu 30: Lindman Å. Torsby Finnskogcentrumin julkisivun kuilu.

Kuva 23, sivu 30: Lindman Å. Torsby Finnskogcentrum pölkkyjulkisivu.

Kuva 24, sivu 30: Lindman Å. Torsby Finnskogcentrum julkisivun taustarakenteet.

Kuva 25, sivu 30: Lindman Å. Torsby Finnskogcentrum ulkoa.

Kuva 26, sivu 32: Lindman Å. Näyttelytilojen keskitila.

Kuva 27, sivu 32: Lindman Å. Näyttelytilojen kalustusta.

Kuva 28, sivu 32: Lindman Å. Näyttelytilojen kalustusta.

Kuva 29, sivu 32: Lindman Å. Torsby Finnskogcentrumin puisia sisätiloja.

Kuva 30, sivu 32: Lindman Å. Torsby Finnskogcentrumin puisia sisätiloja.

Kuva 31, sivu 33: Bornstein & Lyckefors. Kaavioita julkisivusta.

Kuva 32, sivu 34: Lindman Å. Torsby Finnskogcentrum ennen muutoksia.

Kuva 33, sivu 34: Lindman Å. Torsby Finnskogcentrum muutoksien jälkeen.

Pyroll Areena, Pyhtää

Kuva 34, sivu 35: Kiintola J. Pyroll Areenan pääkenttä.

Kuva 35, sivu 38: Kiintola J. Pyroll Areena ulkoa.

Kuva 36, sivu 40: Ristola L. (17.01.1969). Perunavaraston koilisjulkisivu. Pyhtään Rakennusvalvonta.

Kuva 37, sivu 40: Ristola L. (17.01.1969). Perunavaraston lounaisjulkisivu. Pyhtään Rakennusvalvonta.

Kuva 38, sivu 40: Ristola L. (17.01.1969). Perunavaraston leikkaus A-A. Pyhtään Rakennusvalvonta.

Kuva 39, sivu 41: Ristola L. (17.01.1969). Julkisivut luoteeseen ja kaakkoon. Pyhtään Rakennusvalvonta.

Kuva 40, sivu 41: Ristola L. (17.01.1969). Pohjapiirustus. Pyhtään Rakennusvalvonta.

Kuva 41, sivu 42: Karttunen O. (02.02.2009). Pohjapiirustus 1. kerros. Pyroll Areenan arkisto.

Kuva 42, sivu 42: Karttunen O. (02.02.2009). Pohjapiirustus 2. kerros. Pyroll Areenan arkisto.

Kuva 43, sivu 42: Karttunen O. (09.01.2008). Julkisivut kaakkoon ja luoteeseen. Pyroll Areenan arkisto.

Kuva 44, sivu 42: Karttunen O. (09.01.2008). Julkisivut koilliseen. Pyroll Areenan arkisto.

Kuva 45, sivu 42: Karttunen O. (09.01.2008). Leikkaus A-A. Pyroll Areenan arkisto.

Kuva 46, sivu 44: Ojansivu R. Vanha varasto korjausvaiheessa.

Kuva 47, sivu 44: Ojansivu R. Vanha varasto korjausvaiheessa.

Kuva 48, sivu 44: Ojansivu R. Yläkerran kuntoilusalii.

Kuva 49, sivu 45: Ojansivu R. Pyroll Areenan avajaistilaisuus.

Kuva 50, sivu 46: Karttunen O. (08.06.2009). Sisäänkäynnin julkisivupiirustus.

Kuva 51, sivu 48: Ojansivu R. Uudet lämpöilmapumput.

Wanhat Wehkeet, Karstula

Kuva 52, sivu 52: Rönkkö E. (2013). Vanha perunajauhotehdas ulkoa.

Kuva 53, sivu 54: Saarijärven-Karstulan kansanterveystyön kunnan liikelaitos. Hakemus ThL 26 §:n mukaisen sijoituspaikan hyväksymiseksi. Pinta-alakaavio. Wanhojen Wehkeiden arkisto.

Kuva 54, sivu 54: Lasonen J., Vällilehto M. Ilmakuva matkailualueesta.

Kuva 55, sivu 54: Sosiaalitilojen remontin ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus. Wanhojen Wehkeiden arkisto.

Kuva 56, sivu 54: Sosiaalitilojen remontin toisen kerroksen pohjapiirustus. Wanhojen Wehkeiden arkisto.

Kuva 57:, sivu 55 Laitinen K. (28.07.1963). Pohjapiirustus perunatehtaan laajennoksesta. Karstulan rakennusvalvonta.

Kuva 58, sivu 56: Rakennussuunnittelu Erkki Parantainen. Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus vuoden 2011 muutoksista. Karstulan rakennusvalvonta.

Kuva 59, sivu 56: Matkailualue Wanhat Wehkeet (2013). Aluesuunnitelma matkailualueesta. Saatavilla: <<https://www.ksml.fi/keski-suomi/Karstulan-Wanhoihin-Wehkeisiin-uutuuksia-turisteille/205848>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 60, sivu 56: Karstulan kunnanhallitus (2010). Kaavoituskatsaus 2010. Matkailueen asema-kaava.

Kuva 61, sivu 58: Henttonen A. Vuonna 2011 rakennetut majoitustilat ulkoa.

Kuva 62, sivu 58: Parantainen E. (28.02.2011). Julkisivu Länteen. Karstulan rakennusvalvonta

Kuva 63, sivu 58: Parantainen E. (28.02.2011). Julkisivu Itään. Karstulan rakennusvalvonta

Kuva 64, sivu 58: Parantainen E. (28.02.2011). Julkisivu Etelään. Karstulan rakennusvalvonta

Kuva 65, sivu 60: Rönkkö E. (30.1.2014). Tehdastiloihin remontoitu keilahalli.

Kuva 66, sivu 60: Henttonen A. Museotiloja.

Kuva 67, sivu 60: Henttonen A. Museotiloja.

Kuva 68, sivu 61: Wanhat Wehkeet. Ilmakuva matkailualueesta. Saatavilla: <<http://www.wanhatwehkeet.fi/camping>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 69, sivu 62: Wanhat Wehkeet. Majoitustila. Saatavilla: <<http://www.wanhatwehkeet.fi/hotelli>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 70, sivu 62: Wanhat Wehkeet. Majoitustila. Saatavilla: <<http://www.wanhatwehkeet.fi/hotelli>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 71, sivu 62: Wanhat Wehkeet. Keittiötilat. Saatavilla: <<http://www.wanhatwehkeet.fi/hotelli>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 72, sivu 62: Wanhat Wehkeet. Kylpylätilat. Saatavilla: <<http://www.wanhatwehkeet.fi/hotelli>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 73, sivu 62: Henttonen A. Kokoustilat.

Kuva 74, sivu 62: Henttonen A. Kylpylätilat.

Pohjan vanha kunnantalo, Raasepori

Kuva 75, sivu 66: YLE. Pohjan vanha kunnantalo ennen korjauksia. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-7149882>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 76, sivu 68: Fiskarsin museon kuvakokoelma. Ilmakuva Pohjan kunnantalosta.

Kuva 77, sivu 68: Tenkanen A. (07.1986). Pohjan kunnantalo 1980- luvulla.

Kuva 78, sivu 68: Heikkinen L. As Oy Raaseporin Sunpark. Myyntiesite. Aluesuunnitelma.

Kuva 79, sivu 70: Heikkinen L. As Oy Raaseporin Sunpark. Myyntiesite. Pohjapiirustus 2. kerros.

Kuva 80, sivu 70: Heikkinen L. As Oy Raaseporin Sunpark. Myyntiesite. Pohjapiirustus 1. kerros.

Kuva 81, sivu 70: Heikkinen L. As Oy Raaseporin Sunpark. Myyntiesite. Pohjapiirustus -1. kerros.

Kuva 82, sivu 72: Jaakkola H. Pohjan vanhan kunnantalon julkisivukorjaus.

Kuva 83, sivu 72: Jaakkola H. Pohjan vanhan kunnantalon julkisivukorjaus.

Kuva 84, sivu 72: YLE. Pohjan vanha kunnantalo ennen korjauksia. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-7149882>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 85, sivu 72: As Oy Raaseporin Sunpark. Pohjan vanha kunnantalo ulkoa.

Kuva 86, sivu 73: Heikkinen L. As Oy Raaseporin Sunpark. Myyntiesite. Julkisivupiirustus.

Kuva 87, sivu 73: Heikkinen L. As Oy Raaseporin Sunpark. Myyntiesite. 3d mallinnus.

Kuva 88, sivu 74: As Oy Raaseporin Sunpark. Allastila. Myyntiesite.

Kuva 89, sivu 74: As Oy Raaseporin Sunpark. Kuntosali. Myyntiesite.

Kuva 90, sivu 74: As Oy Raaseporin Sunpark. Keittiötila. Myyntiesite.

Kuva 91, sivu 74: As Oy Raaseporin Sunpark. Asuinhuoneisto. Myyntiesite.

Kuva 92, sivu 74: As Oy Raaseporin Sunpark. Asuinhuoneisto. Myyntiesite.

Kuva 93, sivu 76: As Oy Raaseporin Sunpark. Pohjan vanha kunnantalo ennen korjauksia.

Kuva 94, sivu 76: As Oy Raaseporin Sunpark. Pohjan vanha kunnantalo korjausten jälkeen.

Paloasemien historiaa

Kuva 95, sivu 80: Kangasniemen kunnallslehti (01.09.1983). Palopäällikkö Kari Raudanpää ja palomies Reijo Hakkarainen johtoauton edessä. Kangasniemen paloaseman arkisto.

Kuva 96, sivu 80: Kangasniemen kunnallslehti (01.09.1983). Johtoauton takaluukku. Kangasniemen paloaseman arkisto.

Paloasemien nykytilanne

Kuva 97, sivu 82: Nevalainen T. Miehikkälän vanha paloasema.

Kuva 98, sivu 82: Kaakonkulma. Miehikkälän paloaseman purku. Saatavilla: <<https://www.kaakonkulma.fi/2019/01/11/miehikkalan-paloasema-vaistyy-katukuvasta-korsupuiston-tieltä/>>. Viitattu 09.05.2019.

Huittisten paloasema

Kuva 99, sivu 84: Karru M. Huittisten vanhan paloaseman julkisivu.

Kuva 100, sivu 84: Karru M. Huittisten vanhan paloaseman torni.

Kuva 101, sivu 84: DIGI - Yleisten kirjastojen digitoimaa aineistoa. Huittisten vanha paloasema. Saatavilla: <<https://digi.kirjastot.fi/items/show/123245>>. Viitattu 10.05.2019.

Kuva 102, sivu 84: Karru M. Huittisten vanhan paloaseman julkisivu.

Kuva 103, sivu 84: Arkkitehtitoimisto Hannu. Galleria K:n pohjapiirustus.

Kuva 104, sivu 84: Karru M. Huittisten vanhan paloaseman häränsilmäikkuna.

Nakkilan paloasema

Kuva 105, sivu 86: Holmi A. Paloaseman sisätiloja.

Kuva 106, sivu 86: DIGI - Yleisten kirjastojen digitoimaa aineistoa. Nakkilan paloasema. Saatavilla: <<https://digi.kirjastot.fi/items/show/121955>>. Viitattu 10.05.2019.

Kuva 107, sivu 86: Uusi-Seppä N. DIGI - Yleisten kirjastojen digitoimaa aineistoa. Nakkilan vanha paloasema, värikuva. Saatavilla: <<https://digi.kirjastot.fi/items/show/121955>>. Viitattu 10.05.2019.

Kuva 108, sivu 86: Holmi A. Paloaseman sisätiloja.

Nummen vanha paloasema

Kuva 109, sivu 88: Kaisa Liski LKV. Nummen vanha paloasema ulkoa.

Kuva 110, sivu 88: Kaisa Liski LKV. Nummen vanhan paloaseman sisätiloja.

Kuva 111, sivu 88: Kaisa Liski LKV. Nummen vanhan paloaseman nykyisiä panimotiloja.

Kuva 112, sivu 88: Kaisa Liski LKV. Ilmakuva vanhasta paloasemasta.

Kuva 113, sivu 88: Kaisa Liski LKV. Paloaseman panimon tiloja.

Naantalin vanha paloasema

Kuva 114, sivu 90: TTPL Oy tilitoimisto. Naantalin vanha paloasema ulkoa.

Kuva 115, sivu 90: Nevalainen T. Naantalin vanha paloasema.

Kuva 116, sivu 90: TTPL Oy tilitoimisto. Naantalin vanhan paloaseman ikkunoita.

Kuva 117, sivu 90: TTPL Oy tilitoimisto. Naantalin vanhan paloaseman sisätiloja.

Kuva 118, sivu 90: TTPL Oy tilitoimisto. Nykyisen tilitoimiston sisäänkäynti.

Kangasniemi - sodista nykypäivään

Kuva 119, sivu 92: Manninen A. (1953). Kangasniemen Historiaa I. Ilmakuva Kangasniemestä.

Kuva 120, sivu 94: Tilastokeskus. Kangasniemen väestötilanne.

Kangasniemen paloasema

Kuva 121, sivu 100: Peltola R. Kangasniemen paloasema alkuperäisessä muodossaan.

Kuva 122, sivu 100: Peltola R. Palopäällikkö Arvi Heiskanen paloautonsa edessä.

Kuva 123, sivu 102: Haapala V. (18.07.1949). Kangasniemen paloaseman alkuperäiset piirustukset. Kangasniemen rakennusvalvonta.

Kuva 124, sivu 102: Lennes V. (02.04.1948). Vaihtoehtoinen suunnitelma Kangasniemen paloasemasta. Kangasniemen rakennusvalvonta.

Kuva 125, sivu 104: Häkkinen P. (18.12.1963). Paloaseman ensimmäinen kerroksen pohjapiirustus. Kangasniemen rakennusvalvonta.

Kuva 126, sivu 104: Häkkinen P. (19.12.1963). Paloaseman toisen kerroksen pohjapiirustus. Kangasniemen rakennusvalvonta.

Kuva 127, sivu 104: Häkkinen P. (07.01.1964). Paloaseman asemapiirros. Kangasniemen rakennusvalvonta.

Kuva 128, sivu 106: Häkkinen P. (27.12.1963). Julkisivut länteen ja etelään. Kangasniemen paloaseman arkisto.

Kuva 129, sivu 106: Häkkinen P. (20.12.1963). Julkisivut itään ja pohjoiseen. Kangasniemen paloaseman arkisto.

Kuva 130, sivu 106: Häkkinen P. (19.12.1963). Leikkauspiirustukset. Kangasniemen paloaseman arkisto.

Kuva 131, sivu 107: Kangasniemen paloaseman arkisto. Näytös paloaseman edessä.

Kuva 132, sivu 107: Kangasniemen paloaseman arkisto. Näytös paloaseman edessä.

Kuva 133, sivu 107: Kangasniemen paloaseman arkisto. Paloasema 1960- luvulla.

Kuva 134, sivu 107: Joutsu J. Ilmakuva Kangasniemestä. Saatavilla: <<http://www.jukkajoutsu.com/kniemi26.html>>. Viitattu 09.05.2019.

Kuva 135, sivu 108: Kuitunen K. (29.08.1985). Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus. Kangasniemen rakennusvalvonta

Kuva 136, sivu 108: Kuitunen K. (09.09.1985). Toisen kerroksen pohjapiirustus. Kangasniemen rakennusvalvonta

Kuva 137, sivu 110: Kuitunen K. (10.04.1985). Julkisivu pohjoiseen. Kangasniemen rakennusvalvonta

Kuva 138, sivu 110: Kuitunen K. (10.04.1985). Julkisivu länteen. Kangasniemen rakennusvalvonta

Kuva 139, sivu 110: Kuitunen K. Julkisivu itään. Kangasniemen paloaseman arkisto

Kuva 140, sivu 110: Kuitunen K. Julkisivu etelään. Kangasniemen rakennusvalvonta

Kuva 141, sivu 110: Kangasniemen rakennesuunnittelu Lahikainen & Pynnönen (18.06.1986). Leikkauspiirustus. Kangasniemen rakennusvalvonta

Kuva 142, sivu 112: Länsi-Savo (03.01.1998). Kangasniemen paloaseman arkistosta.

Kuva 143, sivu 112: Kuitunen K. (05.04.1985). Leikkaus C-C. Kangasniemen rakennusvalvonta

Kuva 144, sivu 112: Kuitunen K. (05.04.1985). Leikkaus A-A. Kangasniemen rakennusvalvonta

Kuva 145, sivu 112: Kuitunen K. (05.04.1985). Leikkaus D-D. Kangasniemen rakennusvalvonta

Kuva 146, sivu 112: Kuitunen K. (05.04.1985). Leikkaus E-E. Kangasniemen rakennusvalvonta

Kuva 147, sivu 112: Kuitunen K. (05.04.1985). Leikkaus B-B. Kangasniemen rakennusvalvonta

Kuva 148, sivu 113: Kangasniemen paloaseman arkisto. Kangasniemen paloasema vuoden 1986 remontin aikana: kuva pohjoisesta.

Kuva 149, sivu 113: Kangasniemen paloaseman arkisto. Kangasniemen paloasema vuoden 1986 remontin aikana: kuva etelästä.

Kuva 150, sivu 113: Kangasniemen paloaseman arkisto. Kangasniemen paloasema vuoden 1986 remontin aikana: pohjamontun pumppaus.

Rantatori

Kuva 151, sivu 114: Kangasniemen paloaseman arkisto. Vanhan pirtin siirto jään yli.

Kuva 152, sivu 116: Keskisuomalainen (01.06.1984). Aluesuunnitelma rantatorista. Kangasniemen paloaseman arkisto.

Kuva 153, sivu 117: Kangasniemen karttapalvelu. Asemakaava rantatorin alueesta. Saatavilla: <<https://kangasniemi.karttatiimi.fi/>>. Viitattu 09.05.2019.

Arvottaminen

Kuva 154, sivu 132: Peltola R. Kangasniemen paloasema alkuperäisessä muodossaan.

Kuva 155, sivu 132: Kangasniemen paloaseman arkisto. Kangasniemen paloasema 1960- luvulla.

Kuva 156, sivu 132: Länsi-Savo (03.01.1988). Kangasniemen paloasema 1980-luvulla. Kangasniemen paloaseman arkisto.

Vaihtoehtoja toiminnalle

Kuva 157, sivu 136: Arkkitehtitoimisto SARC Oy. Hotelli Katajanokan käytävä.

Kuva 158, sivu 136: Arkkitehtitoimisto SARC Oy. Hotelli Katajanokka ulkoa.

Kuva 159, sivu 136: Chapelle A. Oulun vanha paloasema sisältä.

Kuva 160, sivu 136: Chapelle A. Oulun vanha paloasema ulkoa.

Kuva 161, sivu 136: Chapelle A. Oulun vanha paloasema sisältä.

Kuva 162, sivu 138: Kruunupuisto. Allastilat. Saatavilla: <<http://www.visitpunkaharju.fi/kayntikoh- teet>>. Viitattu 10.05.2019.

Kuva 163, sivu 140: Arkkitehtitoimisto ARK-Kantonen. Pieksämäen veturitallit. Saatavilla: <<http://www.ark-kantonen.net/fi/kohteet/julkiset-kohteet/veturitallit-liike-ja-kulttuurikeskus>>. Viitattu 10.05.2019.

Kuva 164, sivu 140: Bilnäsin Ruukki. Kokoustila Piippu. Saatavilla: <<http://billnas.fi/kokoustila-piip- pu>>. Viitattu 10.05.2019.

Kuva 165, sivu 140: Bilnäsin Ruukki. Kokoustila Johtoryhmä. Saatavilla: <<http://billnas.fi/kokousti- la-johtoryhma>>. Viitattu 10.05.2019.

Kuva 166, sivu 140: Bilnäsin Ruukki. Kokoustila Piirustuskonttori. Saatavilla: <<http://billnas.fi/kokous- tila-piirustuskonttori>>. Viitattu 10.05.2019.

Kuva 167, sivu 140: Bilnäsin Ruukki. Saunatilat. Saatavilla: <<http://billnas.fi/saunatilat>>. Viitattu 10.05.2019.

Kuva 168, sivu 160: Joutsen J. Kangasniemen paloasema kesäiltana.

Kuva 169, sivu 160: Joutsen J. Kangasniemen paloasema talvella.

